

Ioan Chiș
Alexandru Bogdan Chiș

DREPT EXECUȚIONAL PENAL

- suport de curs -

EDITURA UNIVERSITĂȚII „NICOLAE TITULESCU”

BUCUREȘTI

2017

Acest material este destinat uzului studenților, forma de învățământ la distanță.

Conținutul cursului este proprietatea intelectuală a autorului/autorilor; designul, machetarea și transpunerea în format electronic aparțin Departamentului de Învățământ la Distanță al Universității „Nicolae Titulescu” din București.

Acest curs este destinat uzului individual. Este interzisă multiplicarea, copierea sau difuzarea conținutului sub orice formă.

**UNIVERSITATEA „NICOLAE TITULESCU” DIN BUCUREȘTI
DEPARTAMENTUL PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL LA DISTANȚĂ**

Ioan Chiș, Alexandru Bogdan Chiș

Drept execuțional penal

Editura Universității „Nicolae Titulescu”

Calea Văcărești, nr. 185, sector 4, București

Tel./fax: 0213309032/0213308606

Email: editura@univnt.ro

ISBN: 978-606-751-432-2

Cuprinsul lucrării

Nr crt.	Titlul unității de învățare	Pag.
Cuprins		5-6
1.	UNITATEA DE INVATARE 1 ISTORIA DEȚINERII PÂNĂ ÎN EPOCA FEUDALISMULUI DEZVOLTAT Retrospectivă istorică până în secolul al XVII –lea Închisorile în epoca fanariotă Regimurile introduse de Regulamentele Organice	7 20
2.	UNITATEA DE INVATARE 2 PERIOADA MODERNIZĂRII CAPITALISTE ȘI SISTEMUL PENITENCIAR Începuturile epocii capitaliste, reformele din timpul domniei lui A.I.Cuza Sistemul penitenciar în perioada regatului și a aplicării Legii din 30 iulie 1929	21 28
3.	UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 3 Sistemul penitenciar până la sfârșitul celui de al doilea război mondial Sistemul penitenciar până la proclamarea Republicii Populare Române	29 36
4.	UNITATEA DE INVATARE 4 DOUĂ DECENII DE DEȚINERE POLITICĂ. SISTEMUL PENITENCIAR ÎN EPOCA TOTALITARĂ Deținerea în perioada dictaturii comuniste. Penitenciarul Aiud, Gherla, Pitești. Organizarea sistemului penitenciar Organizarea formațiunilor, lagărelor și coloniilor de muncă	37 54
5.	UNITATEA DE INVATARE 5 DOUĂ DECENII DE DEȚINERE POLITICĂ. SISTEMUL PENITENCIAR ÎN EPOCA TOTALITARĂ Represiunea comuniștilor împotriva deviaționiștilor Sistemul penitenciar în epoca Nicolae Ceaușescu. Evenimentele din anul 1989, 1990, 1997.	55 72
6	UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 6 STIINȚA DREPTULUI EXECUȚIONAL PENAL Noțiuni introductive. Evoluția conceptelor cu privire la pedepse.	73 86
7	UNITATEA DE INVATARE 7 Noțiune, obiect și metode. Dreptul execuțional penal și științele penale. Izvoarele dreptului execuțional penal.	87 95
8.	UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 8 Raportul juridic de drept execuțional penal.	96 106
9.	UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 9 LEGISLAȚIA EXECUȚIONAL PENALĂ ȘI SISTEMUL PEDEPSELOR ÎN	

	PERIOADA CELUI DE AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL PÂNĂ ÎN PREZENT 1. Legislația privind pedepsele în timpul celui de al Doilea Război Mondial 2. Legislația execuțional penală în perioada represiunii politice comuniste 1945 - 1968 3. Legislația execuțional penală în perioada totalitară. Aplicarea Codului penal – 1968, a Legii nr. 23/1069 și a H.C.M. nr. 2282/1969 4. Perfecționarea legislației execuțional penale din anul anul 1989 până la promulgarea noii legislații penale, procesual penale și execuțional penale din anii 2012 – 2013	107 116

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 1

ISTORIA DEȚINERII PÂNĂ ÎN EPOCA FEUDALISMULUI DEZVOLTAT

Retrospectivă istorică până în secolul al XVII –lea

Închisorile în epoca fanariotă

Regimurile introduse de Regulamentele Organice

Unitatea de învățare este realizată din lucrarea :

Ioan CHIȘ, Alexandru Bogdan CHIȘ

Executarea sancțiunilor penale – 2015, U.J. pag. 21 - 39

După studierea primei unități de învățare studenții trebuie să poată răspunde corect la următoarele întrebări :

1. *Ce sunt regulile belagines?*
2. *Cărui zeu i s-au făcut altare în epoca dacică?*
3. *Enumerați două cetăți daco – romane unde existau amfiteatre pentru lupte cu gladiatori.*
4. *Ce reprezintă Jus valachicum?*
5. *Enumerați cel puțin trei infracțiuni de drept comun pedepsite prin legea țării.*
6. *Cum decurgea sesiunea de judecată a domnitorului?*
7. *Existau situații în care se putea contesta judecata?*
8. *Enumerați cel puțin trei închisori din Transilvania feudală.*
9. *Ce reprezenta zarca?*
10. *Unde a fost înființată pentru prima dată închisoarea Aradului?*
11. *Gheorghe Martinuzii a fost voievodul Transilvaniei?*
12. *Care au fost momentele de dezvoltare a închisorii din GHERLA?*
13. *Cum a fost realizată închisoarea din Târgu Mureș sub primărie?*
14. *Horea, Cloșca și Crișan au fost deținuți la Târgu Mureș?*
15. *Ce prevedea dispoziția Cancelariei Aulice din Viena cu privire la transferarea condamnaților?*
16. *Cum erau executați condamnații în cetatea Sighișoarei?*
17. *Care este perioada istorică a domniilor fanariote? De unde este această denumire ?*
18. *Cunoașteți numele domnitorilor fanarioți?*
19. *Cum erau organizate temnițele și grosurile ?*
20. *Ce activitate avea Departamentul criminalionului*
21. *Cum se numea actul normativ după care se conducea activitatea închisorilor pe*

1. SCURT ISTORIC AL ÎNCHISORILOR ROMÂNEȘTI

Din Istoria regelui Dromihete (sec. IV - III î.e.n.), judecata poporului în cadrul democrației militare presupunea ca prizonierii de război să fie judecați și pedepsiți prin voința Adunării poporului înarmat. Voința regelui era deosebit de importantă, astfel că Agatocle, fiul regelui macedonean Lisimah, scapă cu viață și după o perioadă de **captivitate** (300 – 292 î.e.n.) este liberat și plin de daruri se întoarce la tatăl său. Urmează o căsătorie dinastică ce aduce un avantaj regelui dac prin cedarea unor cetăți de la Dunăre¹.

În timpul statului dac sub domnia regelui Burebista (70 – 44 î.e.n.) se elaborează reguli juridice „**belagines**” ce instituie conduite bazate pe exemplul personal. „Ajuns în fruntea neamului său care era istovit de războaie dese, getul Burebista s-a înălțat atât de mult prin exerciții, abținere de la vin și ascultare față de porunci, încât în câțiva ani a făurit un stat puternic și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine, ajungând să fie temut chiar și de romani”, astfel sintetizează Strabon din Amaseia, geograf și istoric grec, la puțin timp de la dispariția lui Burebista.

Sub domnia regelui Burebista, marele preot Deceneu introduce regulile scrise (belagines), deși reguli nescrise existau cu mult înainte, Legile frumoase (belle – leagines), elaborate din timpul lui Zalmoxe, sunt considerate a fi regulile „înțelepciunii” și consacrau „legea ospitalității pentru soli și vizitatori”, „legea îndatoririlor fiecărui membru al comunității” și „obiceiul pământului”. Aceste legi vor sta la baza dreptului consuetudinar. În disprețul legilor, **dacii își făceau și singuri dreptate**, folosind „răzbunarea sângelui, conform obiceiurilor din epoca gentilică².

În perioada regatului sclavagist Dacia, de la regele Burebista până la regele Decebal, numeroasele războaie dintre romani și daci, cu rezultate alternative în victorii, au produs numeroși captivi, uciși conform obiceiurilor celor care îi capturau, sau transformați în sclavi ce erau vânduți pe piețele din întregul imperiu. Dacii care îl venerau pe zeul Marte ca fiind născut în Dacia **sacrificau pe altarele** sale pe prizonieri, considerând că zeul trebuie împăcat prin vărsare de sânge. Deși existau și legi scrise cu privire la judecată, se practica judecata în fața regelui cu un sistem de ghicitori ce dădeau verdicte cu privire la vinovăție. Faptele penale erau pedepsite cu alungarea din comunitate sau cu moartea. Funcționează, de asemenea, sistemul răzbunării private³.

După cucerirea Daciei de către Imperiul Roman și transformarea acesteia în provincie imperială romană (105 – 106 e.n.), s-a impus dreptul roman și implicit dreptul de pedepsire a celor vinovați. Amfiteatrele de la Sarmisegetusa și Porolisum demonstrează că aici au avut loc lupte de gladiatori sau sacrificii de sclavi dați pradă fiarelor sălbatice pentru distracția cetățenilor. Dreptul ginților aplicat oamenilor liberi și băștinașilor s-a contopit treptat, în timpul celor peste 160 de ani de conviețuire romano-dacă, cu dreptul roman, dând naștere obiceiurilor pământului și dreptului numit „Legea Țării”.

După retragerea administrației romane în anul 274 dreptul roman și obiceiul pământului, împreună cu normele creștine au constituit baza sancționării faptelor considerate infracțiuni. Timp de secole legislația bizantină a constituit izvor de inspirație. Legea Țării a funcționat sub titulatura de **Jus Valachicum** (Legea pământului ori Legea Dumnezeiască) compusă din elemente dacico-getice peste care s-au suprapus elemente romano-bizantine, dreptul migratorilor asimilați de populația majoritară. Sub influența regalității maghiare, în comitatele ungurești, secuiești și săsești s-au impus regulile de judecare și pedepsire ale stăpânilor.

¹ C. Daicoviciu, *Il paese di Dromichete, în Dacia. Studii și articole privind istoria veche a pământului românesc*, Bibliotheca Mvsei Napocensis, Muzeul de Istorie Cluj, 1970, p. 97-100.

² M. Eliade, *De la Zalmoxis la Gengis Han: Studii comparative asupra religiilor și folclorului din Dacia și din Europa Orientală*, 1970, Payot, p. 9.

³ Iordanes, *Despre originea și faptele getilor (De origine actibusque Getarum – Getica – în Iordanes Romana et Getica)* de Theodor Mommsen, Berlin, 1882, text stabilit în „Fontes”, vol. II, 1970, p. 413, 417-419.

Judecata domnitorului, înconjurat de Sfatul Domnesc, rezolvă toate problemele privind infracțiunile foarte grave (omor, tâlhărie, trădare ș.a.) iar celelalte fapte de drept comun (furt, viol, răpire, lovire, calpușenie, hotărâre, ierosilie ș.a.) sunt judecate și pedepsite de către stăpânul locului sau chiar de către membrii Sfatului Domnesc ori domnitor. Pedepsele sunt în mod frecvent cele capitale (tăierea capului pentru boieri, spânzurătoarea pentru ceilalți) sporite sau nu de tortură sau pedepse infamante (biciuire, mutilare, tăierea bărbii, purtarea prin târguri și piețe, legarea la stâlpul infamiei, batjocorirea publică)⁴.

2. RETROSPECTIVĂ PÂNĂ ÎN SECOLUL AL XVII-LEA

Toate izvoarele Evului Mediu arată modalitățile de soluționare a conflictelor dintre diferite persoane, de diferite ranguri pe scara socială, precum și pentru stăpânirea supușilor prin pedepse extrem de dure.

Judecata domnească era organizată în afara zilelor de post bisericesc, de trei, patru ori pe săptămână. Sala de judecată era și sala tronului, din mijlocul palatului domnesc, de obicei fiind și sala mare a spătăriei, ori sala armelor. Solemnitatea judecării era dată de faptul că în spatele tronului era icoana lui Isus Hristos și se aprindea o făclie ce ardea neconținut pe timpul ședinței de judecată.

La ședință participau domnitorul, mitropolitul și boierii mari dregători, în raport de demnitatea pe care o ocupau. În sală mai erau și alți boieri fără demnități deosebite care aveau atribuții în raport de funcțiile și slujbele de la palat. În partea stângă a tronului stătea mitropolitul, iar în dreapta marele spătar ce purta sabia domnească, iar la câțiva pași mai la centrul sălii era marele postelnic cu mai mulți postelnici, lângă care erau așezați aprozi, armași sau alți boieri.

Solemnitatea judecării începea cu o rugăciune către Isus, după care aprozii introduceau pe „jeluitori”, ce erau situați după o perdea. După terminarea jeluirii și după hotărârea domnitorului, aceștia erau scoși din sală ori duși în temnița palatului.

Judecățile se realizau una după alta până la epuizarea tuturor cazurilor, iar la amiază ședința se termina. Judecata era atât de severă și dreaptă încât chiar marele logofăt dacă era chemat în judecată se scula de la locul său și stătea în stânga „pârâșului” până la hotărârea ce urma judecării.

În situațiile mai simple, judecata era deferită marilor boieri. Dacă părțile se împăcau, judecata nu mai avea loc. În schimb dacă o parte se considera nedreptățită, se adresa domnului, care putea constata că boierul a judecat părtinitor, a luat mită, nu s-a priceput să judece, drept pentru care era pedepsit exemplar. În cazul judecării corecte, jeluitorul era pedepsit cu „bătaie” și „gloabă”, respectiv prin pedepse corporale și plata unei amenzi duble în favoarea celui alt.

Când judeca domnitorul, ambele părți erau ascultate pe rând, după care domnul lua cuvântul și se adresa mitropolitului și celorlalți boieri, cerându-le sfatul și părerea asupra vinovăției. Boierii erau liberi să se exprime sincer chiar dacă știau poziția domnitorului asupra cauzei, iar boierii mai mici în rang nu aveau dreptul să se exprime decât dacă erau întrebați. Domnitorul întreba pe mitropolit asupra pedepsei ce merita cel vinovat în conformitate cu Legea Țării și datinile, precum și în raport de „mila domnească”. **Domnitorul hotăra pedeapsa** cu moartea sau altă pedeapsă, după care armașul trecea la executarea pedepsei, iar în caz de pedepsire pentru datorie executarea era încredințată vătafului de aprozi.

Pedepsele pentru tâlhari erau spânzurătoarea, cei care prădau bisericile erau arși de vii, boierii care omorau pe cineva erau executați prin tăierea capului. Țăranii care săvârșeau un omor erau trași în țeapă, în mod lent pentru sporirea chinurilor. În cazul în care ucigașul era iertat de rudele celui ucis, putea fi condamnat la moarte de domnitor pentru antecedentele ce erau cunoscute, pentru a fi exemplu pentru țară.

În cazul în care un boier ascundea banii datorăți domnitorului, acesta putea să-l condamne fără a mai asculta Sfatul Domnesc, pedepsindu-l cu tăierea capului. Când existau probe cu înscrisuri sau exista convingerea că a săvârșit o astfel de faptă, boierul condamnat putea fi torturat fiind lovit cu topuzul sau buzduganul, dar numai de către domnitor, caz în care pedeapsa nu era infamantă și de ocară ca în cazul altor persoane de rang mai mic.

În situațiile urgente sau care nu sufereau amânare, iar domnitorul nu putea să vină la ședința de judecată, judecau marii boieri, chiar pe parcursul mai multor ședințe, domnitorul fiind înștiințat asupra cursului judecării. Unele jalbe sunt înmânate domnitorului în momentul ieșirii de la biserică, ori pe timpul plimbării, fiind înmânate spătarului care însoțea pe domnitor, fiind duse la cabinetul acestuia și

---

⁴ Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Ed. Minerva, București, Ed. ??? , p. 183.

rezolvate printr-un hrisov. Cererile care nu corespundeau adevărului sau nu erau în favoarea celui care reclama erau rupte.

Dreptatea se realiza fără influențe ori daruri, deși boierii părtineau pe cei care plăteau, dar în fața domnitorului nimeni nu-și permitea să încerce ocolirea dreptății și a legii.

În ierarhia judecătorească și de aplicare a pedepselor Vornicii Țării de Sus și Țării de Jos aveau putere deplină, iar marii dregători judecau și pedepseau pe supușii din domeniile ce le stăpâneau. Cu toate acestea boierii judecați puteau să se adreseze domnitorului, care după judecată, în cazul în care „cădeau de lege”, erau supuși la plata dublă a cheltuielilor prilejuite de judecare și pentru „gâlceava” produsă erau pedepsiți cu bătaie pentru a fi defăimați.

Boierii din starea I puteau să judece dacă părțile se învoiau în acest sens, judecata acestora fiind înaintată unui logofăt din Sfatul Domnesc, care confirma soluția și pedeapsa prin rezoluția de pe înscris prin înscrierea „S-a cercetat”, după care se punea pecetea cu ceară roșie și șnur de mătase. Judecata unui mare boier nu putea fi contestată de un boier mai mic în rang, ori de către un negustor, târgoveț ori locuitor din ocoalele domnești.

În anumite situații infrafracțiunile și mai ales cele care au avut ca urmare moartea victimei se puteau **plăti** cu bani dați celui vătămat sau familiei⁵. Infracții puteau scăpa și de închisoare dacă se răscumpărau cu bani⁶.

În ocoalele domnești judecata era deferită pârcălabilor de cetăți, vornicilor sau cămărașilor. În fiecare cetate erau câte doi pârcălabi, unul judecând pricinile din interiorul cetății, iar celălalt din târgurile și satele din zona de responsabilitate a cetății. Judecata se desfășura într-o anumită zi, după care hotărârea era supusă verificării unui vornic. Pedepsele aplicate puteau fi de 25 galbeni pentru țărani, 100 galbeni pentru mazili (dregători scoși din funcții) și 600 galbeni pentru boieri⁷.

3. ÎNCEPUTURILE MODERNIZĂRII ÎNCHISORILOR DIN TRANSILVANIA

Evoluția penitenciarelor din **Transilvania** s-a realizat în condițiile suzeranității regatului maghiar asupra voievodatului, astfel că principalele informații sunt în documentele Cancelariei regatului din Ungaria, în lucrarea „Privațiuni de libertate în feudalism în Ungaria” și „Aprobate constitutionis Regni Transilvaniae et Partium eidem anexarum” din timpul Principatului de după anul 1526, când regatul este transformat în Pașalâcul de la Buda, ca urmare a ocupării lui de către turci.

În Transilvania marile penitenciare sunt strâns legate de istoria cetăților, dar și de istoria marilor răscoale împotriva oprimării sociale și naționale. Răscoala de la Bobâlna, din anul 1437, determină închiderea și executarea a peste 10.000 de țărani în cetatea din Gherla, răscoala lui Gheorghe Doja determină executarea a mii de țărani și închiderea lor în cetăți și temnițe iar pe conducătorii răscoalei îi conduce la un final etrem de crud și exemplar, răscoala de la 1784 a lui Horea, Cloșca și Crișan determină execuții înfiorătoare, dar și deșteptarea națională și socială românească. Ca reacție la izbucnirile populației răsculate se construiesc în Transilvania cele mai mari închisori din regat, iar, mai apoi, chiar din Imperiul Habsburgic, cum sunt Aiud, Arad, Gherla, Lugoj, Oradea Mare, Satu Mare, Timișoara, Caransebeș, Cluj, Bistrița.

---

⁵ Nicolae Iorga, Studii și documente „Uricariul”, p. 12, 135, 136 și 508. Un document de la Alexandru cel Bun învoiește lui Iurja să-și **răscumpere gâtul** de la Balota și Oancea dându-le ca gloabă pământurile sale din satul Tămărășintii. Un document din timpul domnitorului Bogdan fiul lui Lăpușneanu (1568 – 1572) arată că o femeie Lupa și-a vândut moșia lui Dinga vornicul pentru 240 zloti tătărești pentru a-și **răscumpăra capul** pentru că a fost măritată cu un alt bărbat și pentru desfrânare „**a plătit**”. Un document din anul 1665 amintește pierderea a jumătate de sat din Onceni de către Marușca și fiul ei Grigore care făcuse moarte de om în paguba lui Nicoară vornicul pentru a „se plăti”. Un raport al boierilor olteni de la 1719 spune că: „legea patriei este că dacă cineva era dăunat în averea sau viața lui de către tâlhari, douăsprezece sate vecine în hotarul cărora s-a comis omorul sau altă crimă sau să „**dea pe față** pe rău făcător sau să plătească dauna.” Un document din timpul domnitorului Ieremia Mivilă din anul 1599 consemnează confiscarea unei siliști numită Bădeni, fiindcă nu putuse plăti **gloaba de 50 de boi** pentru că omorâse un om.

⁶ N. Iorga, *idem*, p. 47. Răscumpărarea pedepsei cu bani era un obicei de origine germană. **Evers**, *Das alte Rechte der Russen*, Ed. Dorpart, 1826, p. 213 -220. Dispoziția legii lui Iaroslav arată că: „dacă nu este nimeni care să poată răzbuna pe mort, să se plătească 49 de grivne de cap (grivna era socotită la ½ fund de argint).

⁷ Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei* – Cap. XII – *Despre Divanul de judecată al Domnilor și al boierilor*, Ed. Minerva, București, 1973 p. 62-66.

Închisoarea AIUD

Prima atestare, ca loc de deținere, datează din anul **1786**. Până în anul 1880, penitenciarul a funcționat ca închisoare destinată executării pedepselor grave, atât de către bărbați, cât și de către femei, urmare a condamnărilor aplicate de instanțele din județ.

Cu data de 1 septembrie 1880, penitenciarul este declarat închisoare districtuală, ocazie cu care se aprobă construirea unui nou corp de clădire, cunoscut și astăzi sub denumirea „Zarca”, fiind finalizat în **1882**. În perioada 1889-1892 a fost construit pavilionul „Celularul nou”, care a rămas și în prezent corpul principal de clădire al penitenciarului, cuprinzând 312 celule.

Arhitectura penitenciarului este eterogenă, clădirea principală, „Celularul nou”, a fost construită în stil victorian; celelalte două corpuri de clădire au fost construite în stilul caracteristic al cazărilor de la începutul secolului trecut. În prima jumătate a secolului al XX-lea, penitenciarul Aiud a devenit o unitate principală de executare a pedepselor (corecționale, de muncă silnică și temniță grea) pentru deținuți de drept comun și politici. Se cuvine remarcat și faptul că în epoca interbelică (mai precis între anii **1926-1943**) aici au fost internați pentru executarea pedepselor și un număr 143 de activiști politici comuniști, alături de alți condamnați pentru fapte politice (legionari, în majoritatea lor aduși în anii 1941-1944). La ora actuală, Penitenciarul Aiud este o unitate cu regim de maximă siguranță. În scopul resocializării deținuților, sporirii șanselor de reintegrare socială, pentru menținerea tonusului fizic și psihic se desfășoară o serie de programe de asistență psiho-socială, moral-religioasă⁸.

Închisoarea ARAD

Nu se cunosc primele atestări documentare referitoare la existența unui loc unde erau ținute deținuții, însă în „Analele Regatului Ungariei” ale lui Pray Pal se consemnează că Gheorghe Doja cu cei 41 de căpitani ai săi au fost închiși în Bastionul nr. 1 sub denumirea de Bastion al Aradului. Istoricul cetății, în mai bine de 200 de ani de existență, este legat de diferite evenimente importante. În timpul Revoluției lui Horea, în 1784, cetatea a fost unul din centrele de acțiune a trupelor imperiale împotriva răsculaților. În vremea războaielor napoleoniene în cetate au fost ținute numeroși prizonieri francezi. După revoluția din 1848, în cazematele cetății, au fost închiși și condamnați numeroși revoluționari, printre care și Eftimie Murgu.

Se pare că închisoarea din Arad a funcționat în clădirea Palatului de Justiție. În monografia orașului Arad de la 1939 se precizează că închisoarea orașului Arad funcționa la parterul dinspre partea dreaptă a Palatului de Justiție, situat pe bd. Regele Carol I nr. 38. Prin decizia nr. 673/1963 a Ministerului de Justiție toate penitenciarele au fost grupate în patru inspectorate, Penitenciarul Arad fiind trecut la Inspectoratul gr. II ca „penitenciar de temniță grea”.

Penitenciarul din Arad a funcționat în edificiul Palatului de Justiție până în anul 1964 când, printr-un ordin al Secretariatului General al P.C.R., a fost mutat în incinta Școlii Militare de Subofițeri din cartierul Gai, unde a funcționat până în anul 1970, când a fost mutat pe amplasamentul actual al secției exterioare. Sediul actualei secții exterioare a fost construit în anii 1970 - 1975, fiind situat în partea de N-V a orașului Arad, în vecinătatea Aeroportului Internațional Arad și a Stației de Epurare a municipiului Arad. În mai 1977, prin Decretul nr. 255, a fost desființată împreună cu alte 27 de penitenciare și repus în funcțiune în anul 1983, pe același amplasament. În prezent instituția este compusă din penitenciarul bază, situat pe strada 6 Vânători, o construcție modernă care se încadrează în standardele UE, și secția exterioară, situată pe strada Eftimie Murgu, pe amplasamentul vechiului penitenciar⁹.

Închisoarea GHERLA¹⁰

Episcopul Oradei, **Gheorghe Martinuzzi**, primat al Ungariei, a construit încă din anul 1540¹¹, în locul vechii cetăți, clădirea celularului, precum și poarta de acces și camerele pentru gardieni. Cetatea a

⁸ <http://www.anp-just.ro/> Penitenciarul AIUD.

⁹ <http://www.anp-just.ro/> Penitenciarul ARAD.

¹⁰ Monografia Penitenciarului Gherla, lucrare întocmită în cadrul Penitenciarului Gherla în anul 1994 din sursele istorice ale Arhivelor statului – Filiala Cluj-Napoca – autori - colectiv sub conducerea directorului col. (r) Rus Vasile.

devenit proprietate, pe rând, a principelui Transilvaniei, a regelui Ungariei, precum și a episcopatului Oradei. În anul 1717, regele o donează episcopiei greco-catolice, iar în 1736 este închiriată de comunitatea armenilor pentru adăpostire pentru caz de război. Închisoare specializată, cetatea din Gherla a primit această destinație prin porunca Împăratului Iosif al II-lea al Imperiului Habsburgic, cetatea fiind denumită **Carcer Magni Principatus Transilvaniae**, la data de 20 octombrie 1785, urmare a tulburărilor sociale deosebite și a nevoii de represiune a statului maghiar.

Rămâne de departe cel mai reprezentativ penitenciar feudal transilvan, model de funcționare pentru celelalte penitenciare din imperiu. De la 1787 până la 1913 a funcționat cu un comandant militar, cu un gardian-șef, 24 gardieni, un funcționar, un medic, un grefier. După răscoala lui Horea din 1784 într-o perioadă de zece ani a urmat o represiune în care au pierit peste cincispezece mii de țărani. Deținuții trebuiau să-și plătească hrana, cei săraci fiind expuși milei publice. Disciplina era impusă prin forță, mijloacele represive fiind postul, munca, corvoada, băta, biciul, bătaia cu vergi, stâlpul de rușine, ferecarea în lanțuri, stigmatizarea cu fierul roșu pe braț. Pavilionul central de deținere a fost construit între anii 1857-1860, iar în anul 1913 unitatea a fost transformată într-un institut de prevenție pentru minori. Între anii 1945-1964, penitenciarul a funcționat ca închisoare politică a regimului comunist, iar între 1964 și 1989, ca închisoare pentru deținuți de drept comun. După anul 1989, a devenit penitenciar cu regim de maximă siguranță. După 1913, până la unirea Transilvaniei cu țara-mamă, penitenciarul Gherla s-a transformat în Institut Preventiv pentru Minori. După anul 1918, penitenciarul, trecut în administrație românească, va aplica Regulamentul General pentru Executarea Pedepselor din sistemul penitenciar românesc.

Închisoarea CLUJ¹²

Construirea penitenciarului Cluj a început în anul 1883 când, la 21 noiembrie, Ministerul ungar al Justiției a cumpărat de la administrația județului Cluj pentru suma de 5000 forinți terenul unde a construit un Institut de reeducare pentru minori.

În orașele ardeleni filozofia construcțiilor urbane era asemănătoare burgurilor Europei medievale, în care primăria, prefectura, tribunalul, penitenciarul, poliția, teatrul, banca, liceul, universitatea, piața agroalimentară sau zona centrală comercială fac parte integrantă din ansamblul instituțiilor ce reprezintă autoritatea statului în raport cu cetățeanul. Penitenciare cum sunt cele din Cluj, Satu Mare, Oradea, Târgu-Mureș, Caransebeș, Lugoj, Timișoara, Arad, Bistrița ș.a. au fost construite în centrul localității, pentru a fi în atenția permanentă a locuitorilor privitor la „beneficiile” pentru cei care încalcă legile. În Institutul de reeducare erau incluși în programe de școlarizare 52 minori săraci, 11 minori proveniți din familii bogate, precum și alții care puteau să-și plătească taxele școlare. Minorii proveneau din categorii și clase sociale diferite, regula reeducării fiind aceea a sistemului familial, cu șefi de familie, profesori, pedagogi, preot. Scopul declarat al instituției era pregătirea minorilor și instruirea într-o meserie. Disciplina era realizată prin administrarea de pedepse progresive, inclusiv bătaia. Este necesar să arătăm că în Imperiul Habsburgic instrumentele dominante ale puterii au folosit metodele cele mai brutale de represiune și exterminare ale opozanților politici sau a celor care luptau pentru eliberare națională și socială. Închiderea domnitorului Vlad Țepeș în Cetatea Sighișoarei sau în Cetatea Mediașului, executarea țăranilor răsculați în proporție de masă de fiecare dată, edificatoare fiind represaliile împotriva țăranilor de la Bobâlna, ori a țăranilor de sub conducerea lui Gheorghe Doja, construirea închisorilor și execuțiile exemplare sunt metode de dominație și subjugare pe durata întregii perioade a Evului Mediu.

Închisoarea de la TÂRGU MUREȘ

Închisoarea de la Târgu Mureș este menționată într-un document – decret emis de principele Ștefan Báthory, în care se arată că închisoarea era dispusă la subsolul primăriei, acolo fiind încarcerati răufăcătorii orașului, ce urmau a fi judecați și cărora li se aplica pedeapsa capitală. Prerogativele de

---

¹¹ Gheorghe Martinuzzi sau Georg Utjessenovicz-Martinuzzi (n. 1482 – d. 16 decembrie 1551, Vințu de Jos) a fost un călugăr catolic, din 1535 episcop de Oradea, apoi arhiepiscop de Esztergom și cardinal. Tatăl său a fost nobilul croat George Utjessenovicz, iar mama sa a fost descendenta unei familii de patricieni venețieni. În perioada 1541-1552 a fost guvernatorul Transilvaniei. La ordinele lui Martinuzzi a fost construită cetatea Gherla.

¹² Registrul Istoric al Penitenciarului Cluj – lucrare întocmită în anul 1973, din ordinul Direcției Generale a Penitenciarelor din Ministerul de Interne (în arhiva A.N.Penitenciarelor).

judecată și de urmărire a răufăcătorilor le aveau, prin delegare, judecătorii orașului și cetățenii, printr-un act numit „In arce Nepolomicense”, din 28 ianuarie 1583, înregistrat cu nr. 2430¹³. Temnița era sub forma unui puț adânc de 2-3 metri, având un capac deasupra confecționat din lemn. Pereții puțului erau de cărămidă, nu avea nicio fereastră, deținuții erau ținuti pe pardoseala de pământ, pe întuneric, astfel că pierdeau noțiunea timpului, în așteptarea osândei cu moartea.

Un document din 28 mai 1735 se referă la temnițele de pe teritoriul Scaunului Mureș, închisoarea era plasată în cetatea Mureș, era condusă de un pârcălab (hajduc), iar paznicii erau plătiți de către cetățeni și aveau denumirea de „haidăi”¹⁴. Documentul a fost redactat în localitatea Nana (Nasnanfalva), și indică o adresă cu nr. 7505 din 25 octombrie 1793 emisă de Cancelaria imperială austro-ungară, prin care se ordona luarea în evidență a deținuților și robilor grațiați de către împăratul Iosif al II-lea.

În anul 1770 s-a construit o temniță pentru răufăcători și un bastion de apărare care avea și funcționalitate de temniță la subsol. În aceste temnițe au fost închiși răsculații prinși dintre țărani participanți la răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan, iar ulterior au fost închiși revoluționarii de la 1848.

Celulele temniței sunt de circa 5 metri lățime – lungime, și de peste 3 metri înălțime, pereții fiind din lut ars sau cărămidă, iar aerul era primit printr-un geam de tip „horn”. Ușile aveau grilaje din fier forjat la cald, deosebit de groase.

Bastionul cetății avea o construcție primitivă, din piatră de râu, nu avea aerisire, iar condițiile erau deosebit de grele pentru existența unor oameni închiși. În bastion au fost închiși tribunii românilor, Florian Mincaș și Constantin Romanu Viiru, de la 1848, pentru a nu putea lua legătura cu niciun chip cu alte persoane, iar în condițiile amintite s-au îmbolnăvit grav și au decedat.

În documentele cetății Mureș sunt amintite unele sume de bani, de circa 4 - 6 florini, plătite unui călău țigan care executa pe cei condamnați prin decapitare.

Temnița CETĂȚII TÂRNAVA

În Comitatul Târnava, la mijlocul secolului al XVIII-lea, începând cu anul 1753 s-a construit o temniță prin ordin al împărătesei Maria Tereza, înlocuindu-se carcera de tip „gros” ce exista anterior. Conte Haller Iosif din Sânpaul a redactat o adresă către Cancelaria Aulică de la Viena prin care se descria situația deosebit de aglomerată din temnițe, arătând că deși împărăteasa „a ordonat ca să fie temnițe destule” totuși nu toate „jurisdicțiile” aveau temnițe, fiind necesară transferarea în alte temnițe din alte jurisdicții. Ca urmare, s-a dat o dispoziție ca nicio jurisdicție să nu mai transfere prizonierii, ba, mai mult, trebuiau să-și „repatrieze” condamnații în temnițele fiecărei localități. În aceste condiții la Târnava se construiește o „carceră” nouă unde se vor deține persoanele condamnate.

---

¹³ Iacob Adrian Coccoară, *Istoria închisorilor din Scaunul Mureș*, Ed. Sitech, 2012, p. 48-57.

¹⁴ Iacob Adrian Coccoară, *Istoria închisorilor din Scaunul Mureș*, Ed. Sitech, 2012, p. 51: Un vechi izvor istoric scris, referitor la existența temnițelor pe teritoriul Scaunului Mureș, datează din 28 mai 1735. Documentul a fost emis în localitatea Nasna (Nasnanfalva) și se referă la plata salariilor paznicilor și a pârcălabului (șeful paznicilor), iar închisoarea respectivă se numea Hajduk, iar personalul (paznici) se mai numeau haidăi. Din document rezultă că închisoarea era condusă de un hajduc șef numit pârcălab, dar nu ne este prezentat numărul celorlalți haidăi.

Nicolae Keresturi ordonă perceptorului principal Simon Nagy să plătească salariul paznicilor închisorii de la închisoarea Hajduk. Din această dispoziție nu rezultă dacă salariul se plătea lunar sau sub altă formă. Pe verso se găsește semnătura pârcălabului Sigismund Szóvérfi, de primire a sumei de 60 de florini renani, reprezentând salariul.

Documentul studiat este scris în întregime în limba maghiară, având dimensiunile de aproximativ 20 cm lungime, 20 cm lățime, oarecum sub forma unui pătrat și reprezintă cel mai vechi document prin care s-a făcut plata reprezentând salariul unui funcționar al statului care executa paza condamnaților din această zonă geografică.

Din data de 10 noiembrie 1735 mai avem un alt înscris prin care Nicolae Keresturi ordonă perceptorului principal Simon Nagy să achite salariile ce li se cuvin paznicilor de la închisoarea Hajduk și pârcălabului.

Pentru a face o paralelă a modului în care erau plătiți funcționarii acestei temnițe, putem aminti că pentru renovarea Turnului cu ceas din Sighișoara și a bisericii mănăstirii s-a plătit suma de 650 de florini renani. Coincidență sau nu, atât angajații temniței, cât și meșterii care au lucrat în Sighișoara primeau salariul o dată la 6 luni.

Pe verso apare confirmarea lui Sigismund Szóvérfi privind primirea a 34 florini renani, de la perceptorul principal, Simon Nagy. Documentul scris în limba maghiară, imprimat cu filigran, a fost semnat de pârcălab, semn că acesta „cunoștea carte”, dar nici în acest document nu ne sunt prezentate date despre ceilalți hajdăi, numărul lor, vârsta, dacă cunosc scrisul, cititul, dacă locuiesc în incinta temniței sau undeva în apropiere, cum era „obiceiul” în acea perioadă în închisorile din Transilvania.

Acest document a fost redactat în localitatea Nasna (Nasnanfalva), cu numărul de înregistrare 2792/10 noiembrie 1735¹⁴, conform figurilor 15 și 16. Existența unor temnițe în Scaunul Mureș, dar și în alte scaune din Transilvania, este indicată prin adresa cu numărul 7505 din 25 octombrie 1793, emisă de imperialitatea austro-ungară, prin care se dispunea luarea în evidență a deținuților (robilor) grațiați de Împăratul Ungariei și Mare Principe al Transilvaniei, Iosif al II-lea.

Închisoarea din CETATEA SIGHIȘOAREI

O atestare cu privire la temnița din turnul cetății datează din anul 1601 când trupele principelui Sigismund Báthory, prin viclenia unui general G. Mako, intră în cetate și jefuiesc, schingiuesc și ucid mai mulți cetățeni, senatorii și membri sfatului cetății sunt închiși în chiliile de sub Turnul porții. Trădătorului care a deschis porțile i se aplică pedeapsa capitală, fiind aruncat de pe acoperișul unei clădiri pe care se urcase. Temnița se afla la subsolul Turnului cu ceas, la poarta de intrare, fiind fortificată cu bârne de stejar și pietre mari de râu.

În partea dreaptă a porții Turnului cu ceas se găsește o incintă de tip chilie, construită în zidul fortificat, unde erau ținuți cei condamnați la moarte. Pereții au o grosime de 2,35 m, iar grosimea pereților de la etaje este de 1,30 m. Până în anul 1556 turnul a fost folosit și pentru Sfatul cetății, precum și pentru distracție, la etajul al V-lea, în zilele de sărbătoare fiind angajată o fanfară să cânte pentru cetățeni.

Închisorile din Transilvania au fost folosite în întreg Evul Mediu pentru reprimarea țăranilor ce se răzvrăteau împotriva exploatarii crunte, feudale și naționale, dar și pentru deținerea și executarea unor răufăcători care, profitând de dese războaie, lupte și tulburări, organizau jafuri, furturi și tâlhării împotriva călătorilor, negustorilor ce treceau cu mărfuri dintr-o țară în alta.

4. CONCEPTELE PRIVIND PEDEPSIREA ÎN SECOLUL AL XVIII-LEA ÎN ȚĂRILE ROMÂNE, ÎN EPOCA FANARIOTĂ

Domnitorii fanarioți s-au sprijinit pe puterea otomană suzerană, pe sistemul de taxe și impozite, pe transformarea rangurilor și privilegiilor marilor boieri în ierarhii și dregătorii plătite prin sistem salarial, contrapunerea micii boierimi și a vârfurilor negustorimii față de marea boierime. Ridicarea orașelor, târgurilor și a comerțului a creat stratificarea accentuată a populației, ridicarea stării a III-a în sprijinul domnitorului care va tinde spre dominație absolută.

Este perioada de judecare, condamnare și executarea imediată a celor care nu erau loiali domnitorului.

Epoca fanariotă (1711-1749) cuprinde perioadele de domnie scurte ale unor domnitori proveniți din familiile de origine greacă din Fanarul Constantinopolului, domnind când în Moldova, când în Muntenia, ca urmare a politicii Porții Otomane de a numi domnitori cât mai frecvent, pentru imensele sume ce trebuiau date la primirea scaunului domnesc¹⁵. Intervenția marilor puteri în soarta țărilor românești, Rusia, Turcia, Austria, Războiul ruso-turc terminat cu pacea de la Kuciuk-Kainargi, răpirea Bucovinei, apoi Războiul ruso-turc, terminat cu pacea de la București, au marcat perioada de trecere spre perioada capitalistă, dar și marile suferințe ale poporului român care s-a răsculat, a luat calea haiduciei, a luptat prin forme organizate sau nu, dar urmate de represalii deosebit de severe.

Un exemplu de represiune îl povestește cronicarul Nicolae Muste astfel:

„Au prins pe mulți din Moldova ce pe toți cu morți groaznice îi i-au omorât. Pe unii i-au spânzurat, pe alții îi ardeau în foc de vii, pe alții de coaste spânzurați, pe alții de picioare, cât de groază nu puteai să

¹⁵ A.D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, vol. IX, Ed. Cartea Românească, București, p. 93; Șirul domnilor Munteniei și Moldovei în această perioadă:

Muntenia	Moldova
1748 – 52 Grigore Ghica II	1749 – 53 Constantin Racovită
1752 – 53 Mateiu Ghica	
1753 – 56 Constantin Racovită	1753 – 56 Mateiu Ghica
1756 – 58 Constantin Mavrocordat V	1756 – 57 Constantin Racovită II
	1757 – 58 Scarlat Ghica
1758 – 61 Scarlat Ghica	1758 – 61 Ioan Calimah
1761 – 63 Constantin Mavrocordat VI	176 – 64 Grigore Calimah
1763 – 64 Constantin Racovită	
1764 – 65 Ștefan Racovită	1764 – 67 Grigore Al. Ghica
1764 – 66 Scarlat Ghica II	1767 – 69 Gr. Calimah II
1766 – 68 Alexandru Ghica	
1768 – 69 Grigore Al. Ghica	1769 Constantin Mavrocordat IV

treci pe ulița cea mare, pe unde atâția oameni spânzurați și într-un fel și într-altul și cu atâtea morți ce făceau tâlvarilor, tot nu se păraseau”.¹⁶

Preocupări cu privire la soarta celor închiși în **temnițe** sau **grosuri** au avut-o unii dintre domnitorii sensibili la spiritul european cum sunt Grigore Ghica, domnitor în Moldova, în anul 1737, precum și Constantin Moruzzi ce a domnit de mai multe ori (Moldova – 1792-1793 și 1802-1806, Muntenia - 1793-1796 și 1801), vizitând locurile de deținere sau ordonând ameliorarea vieții condamnaților prin pomeni și liberări cu ocazia sărbătorilor religioase.

În Muntenia, Constantin Mavrocordat – 1756 a dat dispoziție ca femeile de moravuri ușoare să fie închise separat în clădirea mitropoliei de la Sfântul Gheorghe din București. Pentru îngrozirea infractorilor a constituit o **comisie formată din boieri** care judecau și aplicau măsuri cum ar fi executarea infractorilor „în locul unde au comis crimele”, iar celor cărora li se aplicau pedepsele fizice erau bătute pe ulițele orașelor sau ocoalelor.

Închisorile erau atât de primitive încât, în perioada 1790 -1800, în **Condica anaforalor** se consemnează liberarea condamnaților care se îmbolnăveau în temnițe, așa cum a fost cazul cumnatului domnitorului Bartolomei Mineti, care a murit în închisoare din cauza foamei și mizeriei. Unele **grosuri** de pe lângă mănăstiri, cum ar fi Arnota, Dintr-un lemn, Cernica, Secu, Snagov, au fost mai bine întreținute, tocmai pentru că funcționau în locurile sfinte, condamnații având hrană, îmbrăcăminte și încălțăminte, precum și condiții de lumină și căldură precare pe timpul iernii.

O mențiune cu privire la **femeile condamnate** există de pe timpul lui Nicolae Mavrogheni Muntenia, 1786-1790) când din lipsa localului închisorii acestea au fost încredințate „unui om de ispravă și înșurat”. Același domnitor a dispus ca cei arestați să fie judecați cât mai repede, astfel ca prevenția să nu țină mai mult de patru zile.

Domnitorul Alexandru Moruzzi a emis **un pitac** adresat spătarului și ipistatului Agiei ca cei închiși pentru datorii să fie folosiți la muncă pentru recuperarea datoriei la fabrica de postav. Domnitorul va înființa o „Pușcărie zapciască” în beciurile Curții Domnești, precum și grosuri la Agie (Poliție) și Spătărie (Armata), iar la Mitropolie, o închisoare pentru preoți. Cel însărcinat să înființeze aceste închisori a fost Ienăchiță Văcărescu.

Domnitorul Mihail Șuțu (Moldova, 1793-1795, și Muntenia, 1783-1786, 1791-1793 și 1801-1802) a înființat „**Departamentul Criminalionului**”, un adevărat Minister de Interne, pentru a se ocupa de descoperirea, cercetarea, judecarea și deținerea infractorilor, cu obligația de a informa săptămânal pe domnitor.¹⁷ Fiecare închisoare avea obligația de a înființa două catastife (registre) cu evidența celor închiși, cu numele, prenumele, porecla, osânda (pedeapsa) și termenul de când se află închiși. Este pentru prima oară când se stabilesc reguli de **cooperare** dintre Armășie și Spătărie cu privire la informarea reciprocă cu privire la situația fiecărui nou intrat în închisoare, precum și informarea dintre Craiova și București la nivel de instituții, precum și la nivelul Departamentului Criminalionului.

Prin aceste măsuri s-au stabilit mijloace de evidență a persoanelor închise, a termenelor de executare a pedepselor și asupra eliberării lor. Este deosebit de importantă pentru istoria sistemului penitenciar românesc măsura luată de către domnitorul Mihail Șuțu care, printre primii în Europa, înființează un sistem empiric al **probațiunii**. Prin „Anaforaua” (hotărârea Divanului) din luna iulie 1792 reîntărește dispozițiile luate în anul 1780 și stabilește **măsura liberării pe chezășie**, respectiv pe garanție cu **supravegherea** de către Spătărie¹⁸. Liberarea pe încredere urma a se face pe baza propunerii marelui spătar prin „**pecetea**” (ordinul) domnitorului, pentru cei considerați „vrednici”, respectiv cu conduită bună. De altfel, domnitorul Mihail Șuțu este și inițiatorul **liberării condiționate**, pentru că el iartă de pedeapsă sau de o parte din aceasta, pe seama unor **chezași** (garanți) care își luau asupra lor sarcina de a supraveghea activitatea celor liberați, la acordau adăpost și hrană și îi foloseau la activități lucrative.

¹⁶ Ioan Chiș, *Reforma penitenciară din România*, Ed. Andoturs, Timișoara 1997, p. 11.

¹⁷ V.A. Urechia, *Istoria Românilor*, lucrare din Biblioteca Facultății de Drept, p. 146: „S-a dat poruncă către dumnealui vel căimăcan, ca pe toți vinovații câți au găsit dumnealui închiși în Pușcăria Craiovei și pentru câți se vor fi trimis și vor fi închiși de când au venit Măria Sa, să trimită exactu cu arătarea de cându sunt închiși și vinovăția sa”.

¹⁸ V.A. Urechia, *op.cit.*: „Anaforaua dumnealui vel Spătar pentru hoji ce se slobod de la pușcărie adesea prin scirea spătăriei chezași. IO Mihail Constantin Șutu V.V. și gospod. Cu cale fiindu anaforaua dumnealui vel spătar, vel spătar, vel armașu și domniilor voastre judecătorilor pușcăriei, ca **pe chezășia vinovaților** ce dobândescu slobozenie prin pecetea Domniei Mele să-i trimiteti la Spătărie spre a se face cunoscuți de vrednici prin cercetarea ce li se face acolo, și după plisoforia în scrisu ce veți primi de la dumnealui vel spătar așa să se sloboadă fiind cuviincios acest nizam pentru cea din urmă trebuință, care acest nizam este datu și mai dinainte de la let 1780 septembrie 30, care ilu vezi înscrisu”.

În schimb, în închisori condițiile vor continua să fie primitive, cu fixarea condamnaților în butuci la mâini sau la picioare, lanțuri sau fiare. Un aspect al atenției și milostivirii cu privire la condamnați este tratarea lor la **bolnița Colței** (Spitalul Colțea), dar unde erau ținuți tot în butuci.

5. REGIMUL ÎNCHISORILOR LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XIX-LEA. ÎNCHISORILE ÎN PERIOADA REGULAMENTELOR ORGANICE

Tratatul de la Adrianopol din 2/14 septembrie 1829, precum și nota ce urmează acestui tratat stabilesc că „Principatele pe care Rusia le păstrează ca depozit, până la desăvârșita achitare a indemnității de război”, situează țările române sub guvernarea lui Paul Kisseleff care va organiza regimul regulamentar¹⁹.

Este perioada revenirii la domniile pământene, astfel că sub imperiul Regulamentului Organic între 1834-1848 domnesc Alexandru Ghica (1834-1842) și Gheorghe Bibescu (1842-1848) în Muntenia și Mihail Stuza (1834-1849) în Moldova²⁰.

În perioada 1834-1848 pedepsele, regimul executării acestora, și organizarea locurilor de deținere au fost reglementate prin **Regulamentele Organice**. În Capitolul VII – Judecătorii, la secțiunea III, § 2 – Despărțirea criminalicească se dezvoltă procedurile privind judecata. La Anexa III – Regulamentul temnițelor, în cap. I se arată modalitatea practică de „îmbunătățirea stării ochilor și îngrijirea arestaților, iar ca cap. II, „Întocmirea temnițelor și a caselor de închisoare de prin județe”²¹. Cu reformarea închisorilor este numit Nicolae Blaramberg, care a alcătuit planul după care urmau să se clădească temnițele conform legilor existente, conform principiilor „unei bune organizațiuni”, separând pe bărbați de femei și copii, pe cei condamnați de arestații preventiv, după modelul celular. Aceste proiecte nu avură însă un început de executare, decât în timpul domniei lui Bibescu²².

În lucrarea „**Essai sur les Institution et les Lois de la Roumanie** – Depuis les temps les plus recules jusqu’a nos jours”, Nicolae Blaramberg²³ descrie modul de pedepsire din perioada aplicării Regulamentelor Organice în Muntenia și Moldova. Astfel, cei vinovați de săvârșirea unei infracțiuni grave, pedepsibilă sever, erau remiși marelui armaș, care îi executa. Cei condamnați pentru datorii erau predați unui vătaf, șeful aprozilor. Pedepsele capitale erau diferite: tâlharii erau spânzurați, hoții de lucruri sfinte erau arși de vii, boierii vinovați de omor erau decapitați, în timp ce țăraniii asasini erau torturați pentru sporirea pedepsei și prelungirea agoniei prin proceduri atroce. Pedepse deosebite erau aplicate destul de rar și mai ales când părinții victimei cereau prințului „sânge pentru sânge și moarte pentru moarte”. Dacă vinovatul obținea iertarea din partea familiei victimei pentru anumite motive, mai ales de credință, prințul putea să-l ierte de pedeapsa cu moartea, aplicându-i o pedeapsă pecuniară, numită dușegubină sau gloabă, ce consta din confiscarea moșiilor sau a unui număr însemnat de vite. Uneori, chiar dacă vinovatul obținea iertarea familiei, prințul pentru rațiuni privind pacea publică, pentru a nu afecta moralitatea sau alte motive politice, pronunța pedeapsa cu moartea sau cu închiderea în ocnele de sare.

Dacă un boier era găsit vinovat de mașinațiuni sau conspirare contra domnitorului, putea fi pedepsit cu pedeapsa capitală sau cu confiscarea averii, fără a fi judecat de Sfatul Domnesc. Judecata domnească în acest caz se făcea fără întârziere, pentru ca să nu se poată pune în operă trădarea din partea boierilor. Culpabilul era adus în fața Sfatului Domnesc, i se arătau documentele sau scrisorile prin care se probau hiclenia (trădarea la Poarta Otomană), după care era condamnat la moarte. Pedeapsa se pune în aplicare prin tăierea capului de către armaș ori prin lovirea cu buzduganul chiar de către domnitor, caz în care moartea nu era infamantă ca aceea produsă prin lovirea cu bastonul sau cu vergile, ce era considerată degradantă și umilitoare.

---

¹⁹ B. Florescu, *Domnia lui Bibescu – Corespondență și documente 1843 – 1856*, Tomul I, București, Tipografia Curții Regale F. GÖBL FII, 1893, p. 8-16.

²⁰ A.D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, vol XI, ed. a III-a, Ed. Cartea Românească, *Istoria politică a Țărilor Române de la 1822-1848*, p. 126-205.

²¹ Ioan C. Filitti, *Domniile Române sub Regulamentul Organic 1834 – 1848*, București, Ed. Academiei Române, 1915, *Librăriile Socec & Comp. și C. Sfetea*, p. 61.

²² *Idem*, p. 30.

²³ Nicolas Blaramberg, *Essai Compare sur Les institution et les lois de la Roumanie*, București, Ed. Imprimeriile poporului român, 1885, p. 582 și urm.

În mod obișnuit judecata putea să fie destul de lungă, chiar în trei sau mai multe ședințe ale Sfatului Domnesc, iar dacă domnitorul nu participa la ședință fiind împiedecat de boală sau de un alt motiv, Sfatul Domnesc funcționa la fel, marii boieri ocupând scaunele în aceeași ordine și după judecată comunicau în scris domnitorului despre soluția adoptată. Sentința era trimisă la biroul domnitorului prin spătarul III, iar un secretar intim citea sentința urmând să noteze soluția luată de domn. Niciodată nu s-a întâlnit situația ca un domnitor să revină la soluția adoptată sau ca domnitorul să revină cu o altă soluție ulterioară. O altă judecată se putea face sub o altă domnie în cazul în care în document nu era prevăzută o „pradă” sau „zavescă”, respectiv o mare sumă de bani pentru redeschiderea procesului.

Instanțe inferioare erau vornicii de județe sau ținuturi, precum și pârcălabii de cetăți, iar țărani dependenti puteau fi judecați de boierul locului.

Pedeapsa cea mai frecventă era bătaia cu bastonul, iar o pedeapsă mai gravă era munca forțată mai mulți ani în mină și tăierea unei urechi, pentru ca persoana să fie însemnată, în caz că pedeapsa era munca silnică pe viață. Pedeapsa cu moartea era foarte rară, aproape abolită, domnitorii fiind considerați drepti și umanitari, iar când era nevoie de a se aplica armașul venea de trei ori la domnitor pentru a cere să i se comunice pedeapsa, iar dacă acesta persista în hotărârea sa, condamnatul era condus la locul supliciului. Delincvenții erau de obicei țigani care furau animale ori tâlhăreau la drumul mare diligențele și carele negustorilor. Tâlharii excelau în cruzimi pentru a afla unde sunt ascunși banii, drept pentru care, la rândul lor, erau torturați înainte de executare.

Aproape toate pedepsele hotărâte erau însoțite de imprecății și blesteme contra celor care erau tentați să comită astfel de fapte.

Pedepsele pentru uneltire sau răzvrătire politică erau închisoarea sau ocna²⁴.

Dintr-un document²⁵ rezultă cheltuielile statului cu deținerea „surghiuniților” la schiturile Rătești și Ostrov, care erau de 5098 lei, de unde putem trage concluzia că pentru fiecare închisoare erau alocați bani pentru întreținerea celor condamnați.

În ceea ce privește funcția **vornicului temnițelor**, el avea în subordine administrația închisorilor de stat, diferitele case de corecție din Principate, salinele destinate muncii forțate, ocnele, dar și administrarea țăganilor „de stat” de la care percepea taxe și impozite.

Vornicul temnițelor trebuia să realizeze în persoană, de două ori pe an, inspecția închisorilor, iar adjunctul său realiza această vizită de patru ori pe an. După vizite prezenta un raport domnitorului pentru grațiere sau comutarea pedepsei unor condamnați, pentru cei care se considerau „pocăiți” și care se considera că nu vor mai repeta astfel de fapte.

Atribuțiile vornicului temnițelor erau:

- să inspecteze închisorile și să mențină regulile și ordinea cancelariei;
- să supravegheze închisorile de stat, cele două saline de la Telega și Ocnele Mari, celulele de la Giurgiu și de la Brăila, precum și de la mănăstirea Snagov, destinată condamnaților pentru omor din culpă;
- să supravegheze casele de corecție de la București și de la Craiova și cele județene;
- să controleze mănăstirile de la Ostrov și Răchiți, locuri destinate femeilor exilate.

Condamnații din închisori sau saline munceau la tăiat sare și trebuiau să lucreze cel puțin două blocuri de sare de un volum determinat, stabilit prin ordin al antreprenorului general al salinelor, la fel ca și pentru lucrătorii liberi. Două treimi din veniturile obținute prin exploatarea sării reveneau

---

²⁴ Ioan C. Filitti, *Domniile Române sub Regulamentul Organic 1834 – 1848*, București, Ed. Academiei Române, 1915, *Librăriile Socec & Comp. și C. Sfetea*, p. 61.

²⁴ *Idem*, p. 128-131. În anul 1841 se începe cercetarea în Înalțul Divan Criminalicesc (21 februarie) a unei fapte de întrunire și citire de ziare revoluționare, pentru „năvălire asupra stăpânitorului și a mădularelor stăpânirii, răsturnarea guvernului prin vărsare de sânge”. Procuror desemnat a fost colonelul Goleșcu, iar judecător marele logofăt Barbu Știrbei. S-a constatat că uneltitorii au umblat prin Oltenia pentru a strânge oameni înarmați, iar Eftimie Murgul și Vaillant s-au oferit să „apostolească” prin țară, dorind chiar să răzvrătească armata prin Tejelescu care fusese în oștire până în anul 1836. N. Bălcescu era „duhul răzvrătirii”. S-au aplicat următoarele pedepse: Zece ani închisoare la Ocnele Telega pentru Serghiescu, Sotir, Tejelescu și Radoșanu, opt ani închisoare la Snagov pentru Macedonschi, Baronescu, Mojolescu, Cămărășescu și Mitică Filipescu, precum și trei ani închisoare la mănăstirea Mărgineni pentru Bălcescu care era încă minor. Împotriva lui Murgul nu s-au luat măsuri, fiind achitat, iar Cezar Bolliac, care scrisese „compuneri cu alcătuire satirică”, a fost surghiunit la mănăstirea Poiana Mărului. Anton Panovschi a fost lăsat în libertate sub supravegherea poliției cu chezașia unui om cunoscut pe timp de un an. La 15 aprilie 1842 vornicul temnițelor cere Domnitorului grațierea lui Bălcescu și Mojolescu închiși la Mărgineni.

²⁵ C.D. Aricescu, *România sub Prințul Bibescu*, București, 1862, p. 16.

administrației închisorii, iar o treime era rezervată condamnaților pentru a se realiza un capital pentru perioada când vor fi liberi ori pentru îmbunătățirea traiului lor.

5. PENITENCIARELE DIN MOLDOVA – GRIGORE GHICA

După primele domnii regulamentare, domnia lui Grigore GHICA (1849 - 1956) în Moldova se continuă în domeniul reglementării administrației și mai ales al administrării închisorilor fără schimbări spectaculoase.

O construcție aparte este **temnița-bolniță** de la Târgu Ocna, unde sunt create 15 locuri pentru condamnați bolnavi. Din dispoziția domnului se amenajează pe lângă fiecare închisoare câte o **curte de plimbare** unde trebuiau să fie scoși la aer curat pe baza unui program zilnic cei închiși în temnițe.

Anaforaua din 14 ianuarie 1837 consemnează ordinul domnesc de a se curma evadările din grosuri și de sub escortă, făcându-i responsabili pe ispravnicii de județ.

Anaforaua din 16 martie 1850 consemnează o preocupare privind condițiile din închisori, prevăzându-se iluminatul și încălzirea ce cădeau în responsabilitatea Departamentului lucrărilor publice, iar hrănirea și alte trebuințe au fost repartizate Departamentului din „Lăuntru” (interne). Pentru fiecare condamnat se alocu 30 parale pentru hrană, dar finanțarea fiind sporadică existau multe plângeri cu privire la întreținerea acestora.

Printr-o „Circulară” nr. 6568 din 30 martie 1850, se înființează pe lângă fiecare închisoare „o cutie pentru ajutor”, ca populația să participe la întreținerea și hrănirea condamnaților.

Anaforaua nr. 3835 din 30 decembrie 1850 a stabilit măsuri pentru igienizarea închisorilor și păstrarea sănătății prin reguli de curățenie deosebite.

În legătură cu reintegrarea condamnaților eliberați de la „groapa ocnei” se pune problema expulzării peste graniță în cazul în care satele nu voiau să-i primească ori dacă nu se găseau chezași (garanți) cu privire la conduita lor.

În anul 1851 s-a alcătuit un „Regulament” pentru închisoarea Iașiului care conținea 18 articole. În acest regulament, care trebuia să se aplice și în celelalte localuri, se stabileau reguli administrative, cum ar fi asigurarea cu apă a celulelor, a străchinilor și lingurilor și a altor unelte trebuitoare. Zilnic, trebuia să se măture arest, în interior și în afară, afumându-se cu rășină sau ierburi pentru prevenirea îmbolnăvirilor. Medicamentele trebuiau asigurate de închisoare și să fie administrate de medicul închisorii. Este prima oară când printr-un act normativ se prevede interzicerea insultei și bătăii condamnaților. Regimul condamnaților interzicea consumul de băuturi spirtoase, jocurile de cărți, petrecerile, zgomotele, certurile și lovirea între deținuți. Munca la ocnă era obligatorie, ca plată pentru întreținerea condamnaților, activitățile productive fiind organizate de „camara” – societatea comercială ce concesionase monopolul exploatarei ocnelor de sare. Deși activitatea religioasă era socotită utilă pentru redresarea morală a condamnaților, în regulament este prevăzută asistența religioasă din partea unui preot.

Deși prevederile erau umanitare pentru perioada analizată, totuși realitatea era aceea a închiderii condamnaților cu anii în ocne, de unde mai ieșeau doar dacă erau grav bolnavi, în faza terminală²⁶.

Domnitorul Grigore Ghica ordonă prin Ofișul Domnesc din 3 iulie 1851 să se construiască o clădire pentru închisoarea din Târgu Ocna, construcție ce s-a terminat în anul 1855. Din ordinul domnitorului Alexandru Panu²⁷ va întocmi un „Regulament” aprobat prin ordonanța Domnească din 14 iulie 1855. Actul normativ cuprindea o serie de reguli administrative, dar reglementa și regimul condamnaților.

Astfel, încăperile destinate condamnaților trebuiau bine aerisite, prevăzute cu „ventilatori” (o morișcă manuală), pe timpul zilei ferestrele trebuiau ținute deschise, afumarea cu rășini pentru

---

²⁶ Anaforaua nr. 108 și 178 din 11 iunie 1850: „închisoarea era o singură odaie și o bortă în pământ, slujeau mai mulți oameni, nu erau separați după sex, gradul vinovăției, fiind necesară refacerea din nou a 13 grosuri”.

²⁷ Enciclopedia României, vol. I, *STATUL*, 1938, Ed. Asociației științifice pentru Enciclopedia României, p. 362: „Vornicul Atanase Panu, care poate fi considerat ca primul nostru penitenciarist de seamă și care, în interesul documentării sale, a mers până acolo că a coborât în fundul Ocnei – ceea ce era un lucru extraordinar pe vremea aceea – a arătat în Raportul său către Domnitorul Grigore Ghica că rolul penitenciarelor este reformarea deținuților prin educație religioasă și învățare de meserii.... El propune ca cel puțin 8 din cele 13 închisori câte existau în Moldova să fie renovate. În închisoarea de la Gura Ocnei (Tg. Ocna) el a făcut să se construiască celule pentru izolări individuale. Este primul început în această direcție în țara noastră”.

dezinfecare era obligatorie, iar condamnații trebuiau scoși zilnic la „plimbare”. Regimul tăcerii era impus pe timpul lucrului în comun, pentru a nu se transmite experiența infracțională. Ca stimulent pentru cei cu conduită bună se acorda „dreptul să vorbească un timp”. Preotul închisorii locuia în localul acesteia și desfășura activități moralizatoare, scopul fiind acela că „Dumnezeu nu voiește moartea păcătosului, ci îndreptarea lui”. Este conceptul ce s-a încetățenit că cei condamnați trebuie recuperați, mai ales a celor care „au greșit pentru prima dată”, recidiviștilor aplicându-li-se un tratament mult mai sever.

Disciplina era deosebit de severă, realizată prin pedepsirea celor care comiteau diferite abateri, astfel:

1. A se trimite la groapa ocnei mai înaintea sosirii termenului regulat pentru aceasta;
2. A se îndatora la un lucru mai ostentiv;
3. A se închide într-o cămară singuratică și obscură;
4. La neapărată nevoie a se întrebuița pedeapsa trupească, care însă nu va putea niciodată compromite sănătatea vinovatului.”

Este pentru prima dată când se adoptă sistemul auburnian al separării condamnaților pe timpul nopții în celule, cu muncă în comun pe timpul zilei. Și-a făcut apariția conceptul recuperării condamnaților și redarea lor societății.

F. Penitenciarele din Muntenia – Gheorghe BIBESCU

Deși în Muntenia organizarea închisorilor a fost mult îngreunată de lipsa de preocupare a domnitorului, acesta fiind preocupat de frământările politice și sociale, totuși Gheorghe Bibescu a arătat o oarecare voință pentru rezolvarea problemelor din acest domeniu.

Din perioade mai vechi, existau pe lângă casele boierești, mai ales pe lângă casele marilor dregători, „grosuri” (închisori particulare), la fel cum existau și pe lângă mănăstiri. După limitarea abuzurilor făcute de egumenii mănăstirilor, cărora Nicolae Mavrocordat le-a limitat dreptul de a judeca, închisorile au fost mutate la „isprăvnicii”.

După controlul efectuat de Constantin Moroiu la închisori și mai ales la închisoarea din București, în anul 1833, pe când funcționa ca profesor la școala superioară Sfântul Sava, a întocmit o lucrare edificatoare **„Disertație pentru îndreptarea pușcării din București”**.

Penitenciarul avea din construcție trei secții mari, condamnații fiind cazați în comun, câte 60 într-o încăpere. Condițiile erau precare, camerele nu aveau nicio dotare, zidurile aproape ruinate, condamnații dormind pe pământ.

În 13 februarie 1833 s-a publicat un proiect de regulament, **„Pedepsele arestaților gâlcevitori”**, care arăta la art. 1 că „Arestatul nesupus cu gura se va bate cu 25 toiege, cel gâlcevitor cu bătaie va primi 50 toiege, iar cel ce instigă să-și ia pedeapsa cu 50 toiege în spate”. Regulamentul Organic va corecta aceste prevederi prin aprobarea unui nou regulament, care prevedea:

1. Orânduirea, deosebirea și despărțirea temnițelor;
2. Ținerea și hrana arestaților;
3. Pentru zidirea temnițelor.

În această perioadă sunt amintite ca funcționând temnițele Brăila, Ocnele Mari și Telega, ce erau destinate condamnaților cu pedepse de „muncă silnică” și „pe ani și vreme îndelungată”. Capitala București și Craiova aveau penitenciare, iar capitalele de județ vor avea închisori pentru pedepse polițienești până la un an, iar condamnații politici erau închiși în general la mănăstiri cum sunt Văcărești, Cozia și Mărgineni.

În fiecare închisoare existau **„patru despărțituri”** – secții, unde erau separați arestații preventivi, condamnații nerecidiviști, recidiviști, precum și femeile arestate. Fiecare secție avea mai multe încăperi, precum și izolatoare de pedeapsă sau camere de separare a celor care erau preventivi în aceeași cauză. Fiecare penitenciar avea câte **„un spital”** cu 12 paturi și câte un **paraclis** sau chiar câte o biserică. Statul prin „vornicia temnițelor se îngrijea de traiul condamnaților, respectiv de hrană, îmbrăcăminte, deși de cele mai multe ori se apela la societățile de patronaj sau la mila publicului și a familiilor.

Epoca lui Bibescu introduce instituția **„restatornicirii osândiților”** respectiv a reabilitării. Restatornicirea se realiza printr-o cerere adresată domnitorului, care o analiza și ulterior o trimitea Ministerului Justiției, după care, în caz de aprobare se emitea o „carte de restatornicire”. Termenul de restatornicire era de cel puțin 3 ani după executarea pedepsei. Prin restatornicire, fostul condamnat era

repus în toate drepturile sale, inclusiv i se înapoiau bunurile confiscate prin condamnare, mai ales moșiile și casele.

S-a instituit, de asemenea, instituția „peculiului” – o cîtime din valoarea muncii condamnatului ☐ acordat pentru îmbunătățirea vieții din închisoare sau care i se înmîna în ziua liberării.

Procurorii de pe lângă „Curțile apelative criminalicești”, prin prevederile regulamentului, erau obligați să inspecteze **lunar** toate temnițele, să se intereseze de fiecare condamnat, cu privire la nume, faptă, durata pedepsei, dacă pedeapsa s-a terminat, astfel ca să poată fi puși în libertate.

Benjamin Nicolas Marie APPERT este autorul unei călătorii cu scop filantropic în Principatele Române, în perioada 1853, după Războiul Crimeii, trimis de Ludovic-Filip, regele Franței, pentru a sfătui pe domnitorii Barbu Știrbei și Grigore Ghica mai ales în ceea ce privește regimul închisorilor. El publică o carte „Voyage de les Principautés Danubiennes” – Maiaș, 1853, astfel că intră în atenția domnitorilor care îl invită să facă propuneri de îmbunătățire a regimului penitenciar din Muntenia și Moldova. Vizitând închisoarea de la Galați constată că aceasta „are prea mulți preveniți, ținuți în acest regim până la îndobitocire, cu scîndurile prinse de picior și pat, unde închișii dorm unul lângă altul.

La Iași, în discuția cu Domnitorul Ghica îi pomenește de închisori, deoarece făcuse o vizită împreună cu prefectul poliției la o mină unde se aflau 49 condamnați în lanțuri, care dormeau pe rogojini și nu erau deloc îngrijiți. Preveniții erau mulți, iar doi boieri erau ținuți separat, iar localul infirmeriei era curat. Un copil de unsprezece ani era pentru a treia oară închis și Appert recomandă trimiterea acestuia la o mănăstire. La „gros” unde preveniții erau de doi ani în această situație, era mai rău decât la închisoare. Călăul era un fost hoț, Gavril Izatul, care făcuse parte din banda lui Nicolae și Gheorghe Mustețea, era plătit cu 60 de lei pe an, casă și tain de o oca de pâine, o litră de carne de porc și opt parale pentru restul de cheltuieli zilnic. El executa pe condamnați pe care îi întreba dacă nu voiesc să le ia locul. El a mai vizitat închisorile Giurgiu, Ostrov, Rătești, Telega, găsind pe osândiți „putrezind în mizerie și umezeală, neîngrijiți de boli”²⁸.

INDICAȚII METODICE PENTRU STUDENȚI

1. Se studiază cursul 2 ore
2. Se fac rezumate ale problemelor indicate pentru tutorial 2 ore
3. Pentru examen se studiază unitatea în ansamblul întregului curs.

---

²⁸ www.scribte.com/.../CALATORI-FRANCEZI-DIN-EPOCA-RA3226...

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 2

PERIOADA MODERNIZĂRII CAPITALISTE ȘI SISTEMUL PENITENCIAR

Începuturile epocii capitaliste, reformele din timpul domniei lui A.I.Cuza
Sistemul penitenciar în perioada regatului și a aplicării Legii din 30 iulie
1929

Unitatea de învățare este realizată din lucrarea :

Ioan CHIȘ, Alexandru Bogdan CHIȘ

Executarea sancțiunilor penale – 2015, U.J. pag. 166 -188

După studierea unității 2 de învățare studenții trebuie să poată răspunde corect la următoarele întrebări :

1. *Descrieți conținutul Regulamentului pentru Închisoarea Iașului din anul 1851*
2. *Ce prevedea Regulamentul – Ordonanță domnească din 14 iulie 1855 (pentru Tg. Ocna) ?*
3. *Cine sunt domnitorii fanarioți regulamentari care au avut contribuții la ameliorarea vieții condamnaților?*
4. *Ce reprezintă ”Pedepsele arestaților gâlcevitori” și care este conținutul acestui document.*
5. *Cum erau organizate închisorile după anul 1833 ?*
6. *Ce a relevat vizita lui Benjamin Nicolas Marie APPERT?*
7. *Ce măsuri a întreprins Ferdinand Dodun Perrieres pe timpul domniei lui A.I.CUZA?*
8. *Care este conținutul regimului condamnaților stabilit prin ”Regulamentul pentru organizarea stabilimentelor penitenciare și cele de binefacere”*
9. *Arătați câteva dintre evenimentele de la înființarea penitenciarului Văcărești.*
10. *Cum a fost organizat sistemul penitenciar conform Legii închisorilor din anul 1874?*
11. *Descrieți modul de organizare și funcționare a Închisorii Doftana.*
12. *Ce condiții trebuia să îndeplinească un director de penitenciar , la numirea în funcție , conform Legii din 1874?*
13. *Care sunt caracteristicile regimului progresiv stabilit prin Legea din 30 ulie 1929?*
14. *Cum erau internați cei ce erau cunoscuți ca fiind cu o conduită de criminalitate latentă?*
15. *Enumerați cel puțin 5 tipuri de așezăminte penitenciare conform Legii din anul 1929*
16. *Cum se făcea clasificarea condamnaților conform acestei legi?*
17. *Ce măsuri disciplinare puteau fi aplicate și ce recompense se puteau acorda.*

CONȚINUTUL UNITĂȚII 2 DE ÎNVĂȚARE

1. Legislația unirii

Legislația penală și de procedură penală a fost în atenția domnitorului Alexandru Ioan Cuza, astfel că la 21 aprilie 1864 a fost promulgat **Codul penal, iar la 1 mai 1865** a intrat în vigoare odată cu Codul de procedură penală²⁹. Codul penal a fost modificat în anul 1874 prin îmbunătățirea unor articole, după care s-a elaborat o nouă lege de executare a pedepselor. Principiile Codului penal din 1865 au rămas în vigoare, astfel că el a funcționat până la elaborarea unui nou cod ce va fi numit Codul penal Carol II din 1936.

În conformitate cu prevederile Codului penal din 1864, art. 1, pedepsele erau infracțiuni denumite **crime**: munca silnică, reclusiunea, detențiunea și degradarea civică; pentru **delicte** pedepsele erau: închisoarea corecțională, interdicția unor drepturi politice, civile ori de familie și amenda de la 26 lei în sus; **contravențiile** erau pedepsite cu închisoare polițienească ori cu amendă.

Pedepsele: Munca silnică putea fi pe toată viața ori pe timp mărginit (5 – 25 ani), reclusiunea era de la 3 la 10 ani într-o casă de muncă, detențiunea era de la 3 la 10 ani, degradarea civică era de la 3 la 10 ani, iar închisoarea era de la 6 zile la 2 ani, interdicția drepturilor putea avea durata de la 6 luni la 3 ani, amenda era de la 26 lei în sus, închisoarea contravențională putea fi de la 1 zi la 5 zile, iar amenda contravențională avea cuantumul între 5 și 25 lei.

Regimul pedepselor era prevăzut în Titlul II, art. 10 – 37, fiind reglementat astfel:

- **Munca silnică pe viață** se executa în minele statului ori în stabilimente penitenciare. Condamnații erau supuși la un regim aspru, fiind imobilizați cu fiare la picioare. Cei care lucrau în mine, noaptea erau scoși și cazați în temnițe. Femeile erau separate de bărbați și executau pedeapsa în alte penitenciare. Condamnații purtau un costum vărgat, iar prin lege nu puteau să dispună de acte între vii, fiind puși sub curatelă neputând să beneficieze de veniturile ce le aveau. Pe timpul executării pedepsei li se aplica și pedeapsa degradațiunii civice.

- Pedeapsa **muncii silnice pe timp mărginit** avea același regim, dar nu se putea pronunța infractorilor care ar fi împlinit 60 de ani, pedeapsa în acest caz fiind înlocuită cu reclusiune pe aceeași durată.

- **Reclusiunea** avea regimul închiderii și folosirii obligatorii la muncă a celor condamnați, în conformitate cu regulamentul casei de muncă. O parte din câștigul rezultat, care nu era reținut de stat, putea fi dat condamnatului, din care jumătate se constituia în capital de rezervă pentru liberare, iar jumătate se folosea de condamnat pentru ușurarea regimului. Condamnatul putea să folosească o mică parte din veniturile sale pentru ușurarea regimului. Condamnații erau imobilizați cu fiare la picioare, erau puși sub curatelă, li se aplica și degradare civică. Femeile condamnate la reclusiune executau pedepsele în case de muncă separate.

- **Detențiunea** avea un regim de închidere la mănăstiri, aveau dreptul să comunice cu personalul acestora, dar și cu persoane din afară, conform regulamentului aprobat. Ei nu purtau costumul închisorii și puteau să-și procure bunuri din veniturile lor pentru ușurarea regimului. Acești condamnați nu erau folosiți la muncă, iar femeile erau închise la mănăstiri de călugărițe.

- **Degradarea civică** consta din:
  - destituirea și excluderea condamnaților de la orice funcție publică;
  - pierderea dreptului de vot, alegere și eligibilitate, pierderea drepturilor civile și politice, dreptul de a purta o decorație sau un semn de distincție onorifică;
  - incapacitatea de a fi numit jurat sau expert, de a fi martor în procese, în afara unei simple depoziții;
  - incapacitatea de a face parte din consiliul de familie, de a fi tutore, curator, tutore – subrogat, consilier judecătoresc, decât numai pentru copiii săi și numai cu aprobarea familiei;
  - Pierderea dreptului de a purta arme, de a servi în armată, de a organiza școală, de a fi funcționar într-o instituție de învățământ ca profesor, institutor, învățător, repetitor sau privighetor.

Degradarea civică putea fi pedeapsă principală însoțită de închisoare corecțională pe o durată de cel mult 2 ani.

---

²⁹ I.C. Filitti, George Vrăbiescu, *Enciclopedia României, op. cit.*, p. 403. Comisia de lucru a noilor coduri a fost condusă de V. Boerescu – ministrul justiției, C. Brăiloiu, G. Costaforu, D. Cornea, A. Panu, A. Arion, I. Cantacuzino,

- **Închisoarea** se executa într-o casă de corecție, condamnații fiind folosiți la muncă potrivit cu meseria lor sau cu alegerea acestora. O parte din veniturile obținute prin muncă se opreau pentru întreținerea casei de arest, iar o parte se dădea condamnatului pentru ușurarea regimului și pentru perioada când urma să se libereze. Condamnații aveau un regim mai blând, dar pentru rele purtări puteau fi imobilizați cu fiare la picioare. Condamnații erau separați în casele de corecție după categoria infracțiunilor săvârșite, femeile separat de bărbați.

- **Interdicția corecțională** avea aceleași trăsături de regim ca și degradarea civică, instanța pronunțându-se asupra drepturilor care urmau să fie interzise.

- **Amenda** se putea aplica singură sau cu o altă pedeapsă, iar în caz de insolvență a condamnatului se înlocuia cu închisoare. Corespunzător unei sume de 10 lei amendă revenea 1 zi de închisoare, fără ca pedeapsa închisorii astfel aplicată să depășească un an.

- **Închisoarea polițienească** se executa în casele de arest, condamnații nefiind folosiți la muncă nici în interior, nici în exterior fără consimțământul lor. Regimul era blând, nu se puteau aplica fiare la picioare. Femeile erau separate de bărbați.

- **Amenda polițienească** putea fi pedeapsă principală, dar putea fi pronunțată și împreună cu închisoarea polițienească. În caz de insolvență a condamnatului pedeapsa amenzii polițienești se transforma în închisoare, astfel că pentru amenda de 10 lei se executa o zi de închisoare.

În cadrul regimului de executarea pedepselor privative, condamnații puteau fi vizitați de părinți, copii, soț sau o rudă apropiată în raport de prevederile regulamentului fiecărei închisori.

Prin Hotărârea Consiliului de Miniștri din 7 august 1862 s-au decretat măsurile cu privire la reformarea sistemului închisorilor. Astfel, Administrația temnițelor a fost desființată începând cu data de 1 octombrie 1862, urmând ca sistemul penitenciar din Moldova, cu mult mai avansat, să fie generalizat în toată țara. De asemenea, s-a aprobat regulamentul pentru organizarea închisorilor care purta denumirea de: „Regulamentul pentru organizarea serviciului stabilimentelor penitenciare și cele de binefacere din România”. Din acest moment se trece la aplicarea unitară a unor măsuri concrete de administrare a populației penitenciare și a pedepselor după o singură reglementare, regulile stabilite fiind deosebit de moderne și în mare parte concordante cu practica cea mai avansată din țările europene.

Codul penal a fost modificat la 17 februarie 1874, când s-au adus îmbunătățiri conținutului a 109 articole și când s-au reconsiderat multe crime fiind scoase din competența de judecată a completelor cu jurați.

Concepțiile juridice ale școlii italiene a lui Beccaria au fost introduse și în legislația execuțională românească, infractorul fiind considerat că acționează din îndemnul liberului său arbitru, putând să discearnă asupra faptelor infracționale.

În Transilvania în perioada vechiului Regat se aplica Codul penal ungar de la 1 septembrie 1880, în Bucovina se aplica a Codul penal austriac din 27 mai 1852, iar în Basarabia se aplica Codul penal rus din 22 martie 1903.

2. Legea asupra regimului închisorilor – 1 februarie 1874

După apariția Codului penal, Legea din 1874 cu privire la regimul închisorilor stabilea:

- Titlul I – Despre regimul general al închisorilor;
- Titlul II – Despre regimul închisorilor de preveniți și acuzați;
- Titlul III – Despre închisorile de osândiți și despre regimul acestor închisori;
- Titlul IV – Închisori de recidiviști;
- Titlul V – Cheltuielile închisorilor;
- Titlul VI – Dispoziții generale;
- Titlul VII Administrațiunea, atribuțiunea și alcătuirea personalului.

Conform legii închisorile erau destinate preventivilor și condamnaților. Se pune un accent deosebit pe separațiunea diferitelor categorii, astfel că în închisorile de prevenivi existau secții (diviziuni) pentru cei arestați pentru delict separat de cei arestați pentru crime, iar închisorile pentru executarea pedepsei erau specializate în pedepse corecționale și polițienești, având secții (diviziuni) pentru executarea muncii silnice, reclusiunii, detențiunii, închisorii și închisorii polițienești.

Separațiunea se realiza și între bărbați, femei, minori și majori, condamnați primari și condamnați recidiviști.

Este pentru prima oară când prin lege se organizează „comisii de priveghere” a închisorilor care trebuiau să supravegheze activitatea din acestea, comisii formate din personalitățile comunității, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, procurorul general al ÎCCJ și primarul Capitalei – pentru

închisorile din București, iar în provincie – președintele Curții de Apel și procurorul CA, procurorul tribunalului, doi membri din Consiliul general al județului și primarul orașului.

Închisorile de prevenție aveau prevederi deosebite cu privire la separarea în celule individuale, la interzicerea comunicării cu orice persoană pe timpul instrucției sau cercetării fără aprobarea judecătorului de instrucție. Preventivii puteau fi folosiți la activități lucrative, veniturile fiind în întregime ale lor.

Regimul închisorilor de **executare a pedepsei cu muncă silnică** se baza pe folosirea la muncă în saline, mine, porturi ori alte lucrări publice. Regimul mixt de deținere presupunea lucrul în comun, deținerea în camere speciale ale închisorii sub regula tăcerii, comunicarea cu persoanele libere fiind interzisă.

Condamnații puteau să acceadă spre învățarea unei meserii, după efectuarea unor ani de muncă la exploatarea sării, veniturile din muncă erau ale statului, dar 3/10 din venitul obținut se putea da condamnatului pentru ușurarea vieții ori pentru perioada când va fi liberat.

Condamnații la muncă silnică nu puteau primi niciun bun din afara închisorii, trebuind să se limiteze doar la eventualul peculiu ce l-ar primi din muncă.

Închisorile de reclusiune erau înființate ca așezăminte separate, unde condamnații aveau un regim comun de deținere, regula tăcerii, obligativitatea muncii ce se desfășura în interiorul închisorii. Numai o mică parte din condamnații aleși de administrație lucrau la culturile de zarzavat ale penitenciarului.

Condamnații puteau primi un peculiu de 4/10 din veniturile obținute ca urmare a muncii depuse.

Față de cei condamnați la muncă silnică, aceștia nu puteau primi nimic din afara închisorii, cu excepția celor care aveau aprobarea administrației.

Casele de corecție erau așezăminte destinate deținerii în comun, lucrau în comun aplicându-se regula tăcerii, cei care doreau puteau să lucreze în celulele (chiliile) unde erau cazați. Condamnații cu purtare bună sau cei tineri puteau lucra în exteriorul închisorii pe exploatații agricole, putând folosi din veniturile obținute ca urmare a muncii 5/10 din sumele puse la dispoziție pentru ușurarea regimului sau pentru perioada de liberare.

Închisorile de femei erau organizate în raport de categorii de pedepse, iar în cazul unui număr mic, închisoarea va fi organizată cu secții separate pentru fiecare categorie penală. Supravegherea era realizată cu persoane de același sex.

Casele de educație corecțională erau destinate minorilor, care aveau regimul mixt, cu cazare pe timpul nopții în celule comune, cu activități comune pe timpul zilei, fără a fi obligați la regula tăcerii. Minorii trebuiau folosiți la activități lucrative în exterior la exploatații agricole și în interior în atelierele așezământului.

Cei cu bune purtări puteau fi încredințați „după cererea unor particulari, înfățișând toate garanțiile dorite” pentru executarea pedepsei. Aceștia vor putea fi dați la învățătură pe lângă cultivatori sau meseriași, oferindu-li-se condiții de „moralitate dorite” cu posibilitatea ca administrația în cazul în care considera necesar să-i retragă în casele de educație corecțională.

La plecare din casa de educație corecțională minorul primea un rând de haine, bani pentru drum și pentru o perioadă în vederea stabilirii în familie sau societate.

Închisorile de recidiviști erau destinate celor care au fost condamnați și au executat pedepse la muncă silnică reclusiune sau închisoare și urmau să execute **o nouă** pedeapsă cu muncă silnică, reclusiune sau închisoare.

Acești condamnați aveau regim individual de închidere în celule ziua și noaptea, unde vor fi supuși să lucreze cu un beneficiu din câștigul rezultat de 2/10 – condamnații la muncă silnică, 3/10 – condamnații la reclusiune, 4/10 condamnații la închisoare. Pentru fiecare condamnare anterioară li se scădea 1/10 din cota cuvenită, astfel că puteau să nu beneficieze de niciun venit.

Condamnații nu puteau cumpăra decât unele dintre obiectele necesare traiului, erau vizitați săptămânal de medic și institutor, duhovnici sau membrii comisiei de priveghere.

Regulamentele închisorilor trebuiau să prevadă următoarele posibilități conform art. 33:

- condamnații puteau fi vizitați de rude, 2 membri ai societății de caritate, 3 maeștri și agenți de lucrări, alte persoane aprobate de administrație;

- Pentru motive de securitate, administrația putea interzice vizitele, raportând organelor ierarhice;
- Condamnații timp de două ore zilnic trebuiau să urmeze cursuri școlare, să poată fi vizitați, să citească cărți autorizate de administrație;
- O oră zilnic, condamnaților trebuia să li se acorde posibilitatea de plimbare și de exerciții în aer liber, dar singuri.
- Condamnații care au împlinit 70 de ani nu mai erau supuși regimului singurătății pe timp de zi și noapte.

4. Legea pentru organizarea penitenciarelor și institutelor de prevenție din 30 iulie 1929

Am abordat conținutul acestei legi în contextul perfecționării activității execuțional penale din țara noastră după 55 de ani cât a funcționat legea inițiată de Ferdinand Dodun de Perrières din anul 1874. Până în anul 1930, când această lege intră în funcțiune, s-a născut ideea după care societatea trebuie să aibă „instituiuni de siguranță” menite să apere societatea de criminalitatea efectivă și cea latentă.

În fiecare capitală de județ s-au construit închisori, în apropierea judecătoriilor sau tribunalelor, precum și închisori centrale cum au fost cele de la București – Văcărești, Craiova, Galați, Mărgineni, Doftana, Giurgiu. Au rămas în continuare temnițe și ocne la Telega, Ocnele Mari, Slănicul Moldovei. Statistica penitenciară dintre anii 1874 – 1878 arată existența în afara aresturilor județene a 15 penitenciare centrale³⁰.

S-a încheiat ideea că penitenciarul își are rolul său bine ancorat în represiunea penală, fiind o instituție aparte față de perioada anterioară, o verigă din lanțul constituit prin diferitele faze ale procesului penal, având înaintea sa instrucția și judecata și după el reintegrarea liberatului și reabilitarea.

Legea era sistematizată în patru titluri astfel:

- Titlul I - Despre penitenciare și institute de prevenție;
- Titlul II – Despre organizațiune și administrațiune;
- Titlu III – Despre personal;
- Titlul IV – Despre exploatarea muncii în penitenciare și institutele de prevenție.

Legea pentru organizarea penitenciarelor trebuia să țină seama și de modificările care au fost operate în Codul penal din 1864 până la reîntregirea României din 1918. Astfel, prevederile codului au fost realizate prin Legea din 17 februarie 1874, care i-a modificat 109 articole, prin Legea din 21 februarie 1882, prin Legea din 28 mai 1893, prin Legea din 15 februarie 1894 și, în fine, prin Legea din 4 mai 1895, deoarece pedepsele au rămas aceleași, regimul fiind același, cu modificările ce s-au făcut pentru executarea temniței ușoare și pentru regimul celor internați în institute de prevenție.

Era necesar să se realizeze un nou Cod penal, care deja din anul 1921 se inițiasse pentru unificarea politicii represive.

Pedepsele erau aplicate în raport de categoriile de condamnați astfel: muncă silnică pe viață și pe timp mărginit, temniță grea, deținere ca pedeapsă pentru crimă, reclusiune, temniță ușoară, corecționale, deținere ca pedeapsă pentru delict, colonii penitenciare agricole și industriale, colonii pentru vagabonzi, case de sănătate.

Condamnații la pedepse polițienești, preventivii și minorii condamnați până la 3 luni, condamnații la pedepse corecționale până la 6 luni executau pedepsele în casele centrale de arest ce erau construite la fiecare reședință de județ. Directorul general putea să aprobe ca cei cu pedepse de până la un an să execute pedeapsa la penitenciarul cel mai apropiat de locuința lor.

S-a introdus în executarea pedepselor „sistemul progresiv” , astfel că cei condamnați începeau executarea pedepsei cu un regim sever, după care, în raport de conduită, puteau trece în regimuri mai ușoare. Se introduce, de asemenea, un sistem de deținere pentru cei considerați periculoși pentru societate, chiar dacă nu au comis o infracțiune, dar care prin conduita lor, viața pe care o duc și firea pe care o au „vădesc o criminalitate latentă”, deci un pericol virtual, printre aceștia fiind minorii vagabonzi, părăsiți, cei cu apucături rele, cerșetorii. Aceștia erau introduși în „Institutele de prevenție”, unde se considera că vor fi luate măsuri de „adaptare a metodelor și mijloacelor de reeducare și corijare în funcție de personalitatea fiecărui infractor”³¹.

³⁰ Ioan Chiș, *Drept execuțional penal*, Ed. Wolters Kluwer România, 2009, p. 69-76.

³¹ Expunere de motive la Legea pentru organizarea penitenciarelor și institutelor de prevenție, Imprimeria Statului, București, 1929, p. 81.

Pentru prima dată se specifică, chiar prin Legea organizării penitenciarelor, la art. 1, că pedepsele și măsurile de prevenție se vor executa „numai în stabilimente create expres în acest scop”. Această prevedere a dus la crearea de așezăminte penitenciare speciale, la realizarea celui mai puternic sistem penitenciar ce l-a avut țara noastră în istoria sa, nefiind depășit ca număr și specificitate a unităților nici în prezent.

Deoarece se realizase unirea Transilvaniei și Basarabiei cu vechiul Regat, a fost necesar ca regimul prevăzut în Legea din 1929 să uniformizeze acest serviciu de utilitate publică, centralizând întreaga activitate de administrare a justiției și aplicării pedepselor sub cupola Ministerului Justiției. Astfel, s-a subordonat Direcția generală a penitenciarelor și institutelor de prevenție la Ministerul Justiției, s-a renunțat la termenul de închisori, înlocuindu-se cu cel de penitenciar ori institut de prevenție.

Existau penitenciare pentru executarea pedepselor pentru crime și penitenciare pentru executarea pedepselor pentru delict, colonii penitenciare agricole și industriale, colonii pentru vagabonzi și cerșetori, case de sănătate pentru condamnații bolnavi de tuberculoză, ospicii pentru alienați infractori, aziluri pentru infractorii anormali și periculoși, case de muncă pentru infractorii incorigibili și cei de obicei, case de muncă pentru alcoolici, institute corecționale destinate minorilor, institute de educare forțată, institute pentru minorii părăsiți, vagabonzi, întârziți mintal și cu purtări rele.

Regimul penitenciar era inspirat din regimul mixt în care o parte din pedeapsă se executa în celule individuale, permanent ziua și noaptea, apoi urma un regim cu muncă în comun pe timpul zilei în tăcere, iar noaptea în celule individuale. Regimul următor prevedea posibilitatea cazării în comun și munca în comun cu respectarea regimului tăcerii, iar cel mai ușor regim era cel de muncă în colonii penitenciare. Pentru toate regimurile munca era considerată un factor de îndreptare și reeducare³². Prin lege se stabilea că pedeapsa *nu dă dreptul la trândăvie condamnatului*, societatea nu aduce niciun act de atingere a libertății individuale a deținutului sau internatului când *il supune la muncă*, ci îndeplinește o datorie, și anume aceea de a reforma pe cei supuși pedepselor și măsurilor de prevenție și pentru a se pune la adăpost de noi atacuri din partea acestora.

Prin lege separațiunea s-a organizat după criterii multiple cum sunt: sexul, vârsta, starea de recidivă, natura infracțiunii și durata acesteia, trăsăturile psihofizice, antecedentele penale, mediul de proveniență, mobilul faptei. Minorii erau clasificați în grupe de până la 13 ani, între 13 și 16 ani, de la 16 la 18 ani și de la 18 la 21 ani. Minorii cu dezvoltare mintală redusă erau trecuți în grupe de vârstă mai mici.

Pe parcursul executării pedepsei condamnații erau clasificați și seriați după meritul ce-l dobândeau în corijarea conduitei în *clase de merit*: satisfăcător, bun și foarte bun, clase de indisciplină, îndoielnic, rău și foarte rău. Trecerea de la o clasă la alte se baza pe conduita condamnatului, obținerea de recompense ori pentru abateri sancționate disciplinar.

Măsurile disciplinare conform art. 65 al Legii erau:

- Mustrarea în particular sau în fața celorlalți condamnați;
- Interdicția de a lua cărți de la bibliotecă;
- Suspendarea plimbării zilnice și supunerea la muncă în acest interval de timp pentru cel mult 15 zile;
- Interzicerea comunicărilor în scris sau a vizitelor, pentru cel mult două ori consecutiv;
- Interzicerea cumpărării de alimente de la cantină sau din exterior pentru o perioadă ce cel mult o lună;
- Reținerea cotei din peculiu destinat îmbunătățirii regimului pe timp de 15 zile;
- Suspendarea retribuției muncii pe timp de 10 zile;
- Diminuarea rației de hrană pe timp de o săptămână;
- Reducerea rației de hrană la apă și pâine pe timp de cel mult 5 zile;
- Culcarea pe un pat fără saltea pe o perioadă de cel mult 10 zile;
- Izolarea pe timp de 10 zile, noaptea și ziua în celulă;
- Izolarea continuă pe timpul nopții;
- Retrogradarea cu o clasă;

---

³² Ministrul Justiției Gr. N. Iulian, *Discurs în Parlament cu ocazia expunerii motivelor pentru Legea din 1929*: „, a lăsa pe deținuți și internați să nevenească înseamnă a spori perversitatea lor și a face din privarea de libertate nu numai o măsură inutilă, dar și dăunătoare”.

- Retrogradarea cu două sau trei clase deodată,
- Încadrarea în categoria incorigibililor.

Recompensele și facilitățile primite de condamnații ce se conformau regimului penitenciar ori aveau conduite bune și foarte bune erau următoarele:

- Permisivitatea de a primi cărți, reviste și publicațiuni pentru cei care nu au prin lege acordată această favoare;
- Permisivitatea de a avea cărți și cele necesare scrisului pentru cei izolați în celulă;
- Permisivitatea de a păstra o oră în plus lumina aprinsă în celulă;
- Acordarea unei ore în plus la plimbare pentru cei aflați în celulă sau acordarea unei recreații suplimentare pentru cei închiși în celulă;
- Permisivitatea de a scrie și primi corespondență și de a fi mai des vizitat;
- Permisivitatea de a se întreține cu vizitatorii în vorbitorul negrilajat;
- Permisivitatea de a-și îndulci traiul cu alimente de la cantină sau aduse din afară pentru cei care nu au această favoare;
- Scurtarea termenului de izolare în celulă, impus prin lege;
- Acordarea de premii constând în cărți, unelte, plicuri, hârtie de scris, timbre poștale, tutun;
- Acordarea unei prime de lucru pentru cei care se disting îndeosebi prin muncă;
- Permisivitatea de a-și ajuta familia cu o parte din produsele muncii lor;
- Permisivitatea de a lucra în aer liber;
- Ridicarea la rangul de monitor, implicând încredere la viața onestă și liberă;
- Încadrarea în categoria readaptabililor la viața onestă și liberă.

Pentru prima oară s-a stabilit un sistem prin lege de selecționare și numire a personalului penitenciarelor. La Ministerul Justiției funcționa o *Comisie de numiri și înaintări* compusă din secretarul general al ministerului, președintele consiliului superior, directorul general al penitenciarelor, șeful serviciului personal. Pentru încadrarea în funcțiile superioare se cereau condiții de studii superioare sau doctorat în drept sau litere, cetățenia română, să nu fie declarat în faliment, să aibă cel puțin 25 ani împliniți. Candidații pentru diferite funcții erau examinați printr-o comisie condusă de un profesor universitar de drept penal sau de procedură penală, un procuror de la Curtea de Apel din București și directorul general al penitenciarelor.

4. Pedepsele și regimul acestora stabilite prin codul de justiție militară

Codul de justiție militară a intrat în vigoare în 27 aprilie 1873, și cuprinde organizarea tribunalelor militare, competența materială a acestora, procedura de judecată înaintea consiliilor de război, procedura judecării în contumacie și a celor judecați în lipsă, pedepsele ce se puteau aplica, precum și conținutul infracțiunilor specifice militarilor.

În Cartea a IV-a – Despre crime, delictе și pedepse, Titlul I – despre pedepse și efectele lor, art. 180 – 202, sunt arătate pedepsele ce pot fi aplicate de tribunalele militare, astfel:

Pentru crime:

- Moartea;
- Munca silnică pe viață;
- Munca silnică pe timp mărginit;
- Recluziunea;
- Detențiunea;
- Degradarea militară;

Pentru delictе:

- Destituirea;
- Munca publică;
- Închisoarea;
- Amenda.

Pedeapsa cu **moartea** pronunțată de un consiliu de război se executa prin împușcare.

Pedepsele cu muncă silnică, recluziune, detențiune și închisoare urmau să fie executate în conformitate cu Codul penal, atrăgând totodată și pedeapsa **degradării militare**.

Pedeapsa degradării militare se aplica în fața trupei sub arme, unde se citea hotărârea, după care, în mod solemn, în numele domnitorului era degradat prin luarea însemnelor, gradelor,

decorațiilor și a sabiei (în cazul ofițerilor) care se aruncau jos și erau sfărâmate. Degradarea avea drept consecințe:

- pierderea gradului militar;
- incapacitatea de a servi armatei și celelalte incapacități stabilite de Codul penal;
- pierderea dreptului de a purta orice decorație, pierderea dreptului la pensie, pierderea

oricărui drept pentru serviciile aduse armatei.

Degradarea militară pronunțată ca pedeapsă principală era însoțită de pedeapsa închisorii de **până la 2 ani**.

Pedeapsa destituirii atrăgea pierderea gradului sau funcției și a dreptului de a purta distincțiile și uniforma. Ofițerul destituit pierdea pensia militară și eventualele recompense.

Munca publică se executa de către militar, condus fiind de către trupă la lucrări publice, pe o perioadă de **6 luni la 6 ani**, fostul militar nefiind încarcerat alături de condamnații de drept comun.

Închisoarea putea fi aplicată de la **6 zile la 2 ani**, iar **amenda** putea fi transformată în **închisoare de la 6 zile la 6 luni**.

Persoanele civile judecate după Codul justiției militare puteau fi condamnate la degradare civică sau închisoare de la 3 luni la 3 ani. Minorii nu puteau fi condamnați la moarte.

Pentru executarea pedepselor privative de libertate pronunțate de către instanțele militare împotriva militarilor care au comis infracțiuni s-a elaborat un **Regulament al penitenciarului militar**, intrat în vigoare la 18 februarie 1882.

Regimul stabilit pentru condamnați se derula începând cu clasificarea celor nou-veniți în penitenciar, cărora li se ridicau efectele personale și bunurile, după care erau îmbrăcați în ținută specifică de o singură culoare (seră) fără paspol, având inscripția **P.M.** (penitenciar militar). Hrana se pregătea ca la trupă, iar cazarea se realiza în comun.

Programul zilnic era organizat pe o perioadă de un trimestru și cuprindea activitatea de muncă în ateliere, serviciu religios, organizarea de studii școlare, organizarea de corvezi.

Condamnaților le era interzis să aibă legături cu persoane din afară, să corespundeze, să primească scrisori, bunuri sau bani, **fără autorizarea comandantului**.

Pedepsele pentru abaterile disciplinare erau:

- Reducerea alimentelor de hrană, în afara rației de pâine, pentru două zile consecutive;
- Carcera, de maximum 15 zile aplicată de comandantul penitenciarului sau de la 15 la 30 de zile aplicată de comandantul diviziei;
- Punerea în fiare de la 1 la 15 zile.

Grațierea sau reducerea pedepsei se putea acorda condamnaților cu conduită bună, după executarea a jumătate din pedeapsă. Propunerea era făcută de către comandantul penitenciarului către Comisarul Regal al Consiliului de Război din diviziunea unde a fost condamnat militarul respectiv. După analiza situației militarului, Comisarul Regal făcea propuneri către Ministerul de Război în vederea grațierii ori reducerii pedepsei.

INDICAȚII METODICE PENTRU STUDENȚI

5. Se studiază cursul 2 ore.

6. Se fac rezumate ale problemelor indicate pentru tutorial 2 ore.

7. Pentru examen se studiază unitatea în ansamblul întregului curs.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 3

SISTEMUL PENITENCIAR ÎN PERIOADA INTERBELICĂ ȘI PÂNĂ LA EVENIMENTELE DIN ANUL 1989

Sistemul penitenciar până la sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial

Sistemul penitenciar până la 30 decembrie 1947 – proclamarea Republicii Populare Române

Unitatea de învățare este realizată din lucrarea :

Ioan CHIȘ, Alexandru Bogdan CHIȘ

Executarea sancțiunilor penale – 2015, U.J. pag. 49 - 60

***După studierea unității 3 de învățare studenții trebuie să poată
răspunde corect la următoarele întrebări :***

18. Care era sistemul penitenciar interbelic?
19. Ce diferențe sunt între regimul de drept comun și regimul detențiunii?
20. Cum erau aplicate măsurile de îndreptare?
21. Cunoașteți unele dintre măsurile de represiune pe timpul celui de al doilea război mondial?
22. Care au fost bazele represiunii politice în perioada 1945- 1968?
23. Ce erau tribunalele poporului și cum au funcționat?
24. Care au fost principalele acte normative de represiune în perioada 1945 – 1968?
25. Ce măsuri de combatere a infracțiunilor prin legislația penală s-au întreprins după 1945?
26. Comentați cu privire la evoluția modului de represiune împotriva infracționalității în această perioadă.

1. SISTEMUL PENITENCIAR PÂNĂ LA SFÂRȘITUL CELUI DE AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Sistemul penitenciar instituit prin aplicarea legii din anul 1929 a funcționat în întreaga perioadă interbelică și cu modificări deosebite pe timpul celui de al Doilea Război Mondial, privind cedarea unităților forțelor ocupante pe timpul Diktatului de la Viena.

Lichidarea unor fruntași politici în închisoarea Jilava în noaptea de 27-28 noiembrie 1940 unde s-au comis crime organizate de echipele morții ale legionarilor, au fost începutul sinistru al unei perioade de crunte lichidări ale opozanților politici a celor care au venit la putere, pe timpul și după cel de al Doilea Război Mondial.

Fortul nr. 13, Jilava, cu nume predestinat, face parte dintre construcțiile militare de apărare a Capitalei, construite la începutul secolului XX și care ulterior a primit destinație de închisoare după răscoala țaranilor din anul 1907, fiind depuși și executând pedeapsa cei răsculați. Ulterior a fost folosit ca închisoare militară cu destinația deținerii celor care refuzau să se prezinte la încorporare în Primul Război Mondial sau săvârșeau infracțiuni pedepsite cu moartea care se puneau în executare în „valea piersicilor” din imediata apropiere a închisorii.

În Primul Război Mondial, pe timpul ocupației militare a Bucureștiului de către trupele germane, au fost aduși aici prizonierii de război, iar în perioada interbelică a fost folosită ca închisoare militară și politică. Pe timpul celui de al Doilea Război Mondial au fost aduși aici să execute pedepse militari, soldați și subofițeri ai armatei române. După execuțiile legionare din Jilava, au fost arestați și întemnițați aici deținuți politici, legionari, elemente înrăite și recalitrante, condamnații periculoși, evadați. În perioada 1947-1967 penitenciarul a fost folosit pentru represiunea politică inițiată de statul comunist împotriva tuturor celor care se opuneau într-un fel sistemului socialist. Începând cu anul 1967 aici au fost deținute persoane care au comis infracțiuni contra securității statului, deținuți de drept comun pentru infracțiuni grave, condamnații periculoși, pedepsiți cu regim restrictiv, condamnații la moarte și evadații din celelalte penitenciare.

Penitenciarul Jilava prin construcție era situat sub nivelul pânzei de apă freatică, astfel că permanent pe holuri și în celule era umezeală sau o peliculă de apă, iar frigul și izolarea ducea la îmbolnăvirea deținuților.

Condițiile extrem de vitrege au făcut ca și sistemul comunist să renunțe la această închisoare începând cu anul 1988. Ultimii arestați aici au fost revoluționarii din Capitală, din perioada Revoluției din Decembrie 1989, când au fost aduși aici mai multe sute de revoluționari capturați de poliție de pe străzile și baricadele ce s-au ridicat împotriva forțelor de represiune.

După anul 1990, prin grija conducerii administrației centrale a penitenciarelor s-au făcut demersuri pentru ca această închisoare să devină muzeu.

Penitenciarele în perioada interbelică și până la terminarea celui de al Doilea Război Mondial au urmat structura organizațională a Ministerului Justiției, fără a se face pași deosebiți pentru organizare și funcționare. O seamă de penitenciare au fost înființate sau desființate, altele fiind mutate ca urmare a cedării teritoriilor românești. Prin **Decizia nr. 673/1936** a Ministerului Justiției s-a realizat o reorganizare, formula organizatorică fiind aceea a **inspectoratelor**, structuri mai mari care vor coordona penitenciarele. Pe timpul celui de al Doilea Război Mondial, prin interesul purtării războiului, penitenciarele vor fi trecute prin **Legea nr. 424 din 30 mai 1942** în subordinea Ministerului de Interne³³. Au continuat să existe în această perioadă următoarele inspectorate:

- **INSPECTORATUL 1** – penitenciarele Bazargic, Brașov, Brăila, Buzău, Călărași, Câmpulung Muscel, Constanța, Doftana, Galați, Giurgiu, Ismail, Mărgineni, Mislea, Râmnicu-Sărat, Silistra, Târgoviște, Tulcea, Văcărești;

- **INSPECTORATUL 2** ☑ penitenciarele Alba Iulia, Arad, Caracal, Caransebeș, Craiova, Deva, Făgăraș, Lugoj, Ocele Mari, Oravița, Pitești, Râmnicu Vâlcea, Sibiu, Sighișoara, Slatina, Târgu-Jiu, Timișoara, Turnu Măgurele, Turnu Severin;

- **INSPECTORATUL 3** – penitenciarele Aiud, Bistrița, Cernăuți, Câmpulung Moldovenesc, Cluj, Dej, Hotin, Miercurea Ciuc, Odorhei, Oradea, Rădăuți, Satu Mare, Sfântu Gheorghe, Sighet, Storojineț, Târgu Mureș, Turda, Zalău, precum și institutele de minori Cluj – băieți, Cluj – fete, Gherla – băieți;

- **INSPECTORATUL 4** ☑ penitenciarele Bacău, Bârlad, Botoșani, Cahul, Cetatea Albă, Chișinău, Dorohoi, Fălticeni, Focșani, Huși, Iași, Orhei, Piatra-Neamț, Roman, Soroca, Suceava, Tecuci, Tighina și Vaslui.

Inspectoratele erau dispuse sub autoritatea unui inspector general, care avea competențe deosebite de a verifica, controla și dispune măsuri de remediere a unor situații deosebite, putea aplica măsuri

³³ Monitorul Oficial al României nr. 124 din 31 mai 1942.

disciplinare, destituind din funcții pe cei incompetenți, informând pe directorul general sau pe ministrul de interne. Astfel, aceștia puteau în urma constatărilor proprii să aplice sancțiuni pecuniare sau chiar să suspende salariul până la 3 luni pentru directorii penitenciarelor ori să le diminueze cu 50% retribuiția, iar în cazuri mai grave de corupție să îi defere justiției.

Inspectorii generali trebuiau anual să elaboreze un raport general asupra închisorilor controlate, cu formularea de propuneri concrete pentru bunul mers al așezământului respectiv³⁴.

După schimbarea sistemului de putere a statului, prin conducerea acestuia de către **mareșalul Ion Antonescu, sistemul penitenciar** a devenit un sistem represiv folosit în stăpânirea situației țării pe timp de război. Amplificarea incriminărilor, înăsprirea sancțiunilor penale, diminuarea sau chiar eliminarea garanțiilor procesuale a fost caracteristica principală a perioadei de război:

- în 31 octombrie 1940 a fost promulgat **Decretul nr. 3674** al Conducătorului statului pentru reprimarea sabotajului, pentru acțiunile de încetare a lucrului individual sau colectiv fără încuviințarea comandamentului militar, infracțiunea fiind pedepsită cu închisoare grea de la 5 la 20 ani;

- în 5 februarie 1940 a fost promulgat **Decretul nr. 236** al Conducătorului statului, care pedepsea cu moartea prin împușcare infracțiunile de posesie de arme, muniții, explozibile fără autorizație, jefuirea depozitelor publice de materiale destinate purtării războiului, sustragerea de muniții, arme din cazărmi, depozite sau fabrici ale statului, îndemnul prin viu grai sau prin ori ce mijloace la manifestări sau acțiuni cu caracter de uneltire împotriva ordinii politice sau sociale existente în stat, împărțirea sau distribuirea averii altora, scutirea de impozite, lupta de clasă, uzul de armă din clădiri sau adăposturi asupra membrilor guvernului sau autorității publice, ocuparea fără drept a edificiilor publice, distrugerea fără drept a instalațiilor de utilitate publică, tipărirea, scrierea, desenarea sau multiplicarea de manuscrise, manifeste, schițe sau orice ar conține îndemnuri la o uneltire împotriva ordinii de stat;

S-au considerat infracțiuni grave pedepsite cu muncă silnică de la 10 la 25 de ani participarea la adunări ale organizațiilor interzise, mersul în formație militară pe șosele, cântatul în grup pe jos, mai ales după rebeliunea legionară, precum și pentru combaterea activităților partidelor scoase în afara legii.

- în 2 mai 1941 s-a adoptat **Decretul-lege nr. 1215** care stabilea măsurile de combatere a speculei pe timp de război, pedepsind aceste fapte cu „închisoare într-un lagăr de muncă pe timp de la o lună la 3 ani și confiscarea mărfurilor”.

S-au elaborat măsuri deosebit de severe de judecare, termene de 10 zile de judecate de la sesizarea infracțiunii până la aplicarea pedepsei, cercetarea din partea parchetului fiind stabilită la un termen de 24 de ore. (**Decretele-lege nr. 3936** din 27 noiembrie 1940, nr. **236** din 5 februarie 1941).

Victoriile asupra poporului și măsurile antidemocratice ale mareșalului Ion Antonescu au fost publicate în lucrarea „**Trei ani de guvernare**”³⁵, în care se amintesc toate măsurile luate ca fiind necesare pentru „continuarea luptei pentru dreptatea noastră și munca pentru drepturile noastre, fără nici o șovăire”, se consideră deosebit de importante „procesele de românizare”, de fapt eliminarea din toate funcțiile și instituțiile a evreilor și trimiterea acestora spre Bug, militarizarea economiei, sacrificarea ostașilor în afara țării, colaborarea cu forțele politice care l-au dus la pierderea războiului și greșelile enorme care l-au dus în fața plutonului de execuție³⁶. Cu toate că și-a primit soarta cu demnitate, nu așa

---

³⁴ Ioan Chiș, *Istoria închisorilor românești*, Ed. Danlex Press, 2007, p. 82. Raportul inspectorului general cuprindea date despre: situația generală a localului închisorii, situația personalului, paza, deținuții, regimul aplicat, asigurarea mijloacelor de existență a deținuților, date despre gestiunea închisorii, exploatarea muncii, aprovizionarea, corespondența, verificarea sarcinilor anterioare, inventarierea bunurilor și animalelor, sprijinul acordat de prefecturi, societățile de patronaj.

³⁵ Ion Antonescu, *Trei ani de guvernare – 6 septembrie 1940 – 6 septembrie 1943*, Ed. Monitorul Oficial și Imprimeriile statului „Imprimeria Națională”, 1943, p. 1.

³⁶ Proces-verbal de percheziție făcut cu ocazia execuției mareșalului Ion Antonescu la penitenciarul Jilava, document existent în arhiva Administrației Naționale a Penitenciarelor, 1990.

Noi, Curelea Aureliu, Șef de Poliție în Direcțiunea Generală a Poliției, Corpul Detectivilor. Având în vedere delegațiunea verbală dată de Dl. Inspector Șef al Corpului Detectivilor, de pe lângă Direcțiunea Generală a Poliției de a inventaria obiectele de îmbrăcăminte proprietatea Ex-Mareșalului Ion Antonescu, de care este însoțit.

În vederea acestora, procedând la inventarierea lor, am găsit următoarele obiecte de îmbrăcăminte menționate mai jos:

Un costum uniformă militară de culoare kakie cu epoleți de Mareșal, una haină și o vestă de culoare bleu marină cu fire albe, una pereche pantaloni bleu marini, una haină cu pantaloni culoare cărămizie cu captușeală roșie, una haină de culoare portocalie, una pereche pantaloni gris, un halat de culoare cărămizie căptușit un sfert cu materie roșie, una cravată de culoare

cum au făcut-o alți conducători care s-au sinucis pentru a nu răspunde pentru faptele lor, romantismul sfârșitului nu compensează cu nimic trimiterea spre moarte a mii și mii de români.

2. SISTEMUL PENITENCIAR PÂNĂ LA 30 DECEMBRIE 1947 – PROCLAMAREA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

Evoluția militară de la sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial a imprimat sistemului penitenciar românesc profunde mutații, pe de o parte prin înglobarea sistemului unităților din Ardealul eliberat, iar pe de altă parte prin schimbarea destinației represive îndreptate spre cei care se împotriveau acțiunilor militare împotriva URSS și aliaților acesteia cu represiunea împotriva celor care au pierdut războiul.

Lovitura de stat de la 23 august 1944 a schimbat soarta țării, sistemul de conducere politică și, prin urmare, sistemul execuțional penal îndreptat spre categorii de opozanți politici ai noii puteri.

Conform **Decretului-lege nr. 417** din 30 mai 1945, penitenciarele civile, institutele de prevenție de orice fel și închisorile militare erau sub autoritatea și în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, iar controlul executării pedepselor a trecut către organele procuraturii – secțiile militară și civilă. Realitatea a fost aceea că Direcția Generală a Penitenciarelor a avut o perioadă de tranziție, de trecere la interne de la justiție pe timpul ministeriatului lui Lucrețiu Pătrășcanu. După 1945 sistemul penitenciar a trecut la organizarea represiunii împotriva celor care au participat în orice fel la lupte sau activități împotriva celor care au câștigat războiul, astfel că s-a trecut la sistemul militarizat al închisorilor după model sovietic, mai ales după 1948.

În anul 1945 rețeaua penitenciarelor număra 74 de unități, cu o capacitate de 15 mii locuri, capacitate ce a crescut, deși construcțiile au rămas aceleași.

În această perioadă tulbure din punct de vedere politic, perioadă marcată de ocupația Armatei Roșii, dar și de o aparentă revenire la monarhie a țării, de mobilizarea forțelor românești în lupta pentru eliberarea teritoriului, dar și pentru combaterea trupelor germane alături de URSS până în Cehoslovacia, au funcționat penitenciare la Aiud, Satu Mare, Caransebeș, Craiova, Oradea, Sighet, Arad și Alba Iulia pentru categorii diferite de pedepse grele – muncă silnică pe viață, temniță grea, corecție. Au rămas pe mai departe să funcționeze penitenciare destinate condamnaților la închisoare corecțională la Abrud, Baia Mare, Bârlad, Beiuș, Bistrița, Botoșani, Brașov, Câmpulung Moldovenesc, Câmpulung Muscel, Dorohoi, Făgăraș, Hațeg, Miercurea Ciuc, Odorhei, Oravița, Piatra-Neamț, Râmnicu Sărat, Rădăuți, Roman, Sighișoara, Slatina, Sfântu Gheorghe, Târgoviște, Tecuci, Tulcea, Turda, Vaslui.

---

kaki tip militar, două perechi ciorapi rupți, patru gulere tari scrobite cu dungi și un guler moale cu vârgi roșii, una pereche cizme roșii cu șirete (bilgh), una pereche papuci de casă, o pereche pantofi antilopă cărămizii, o pereche pantofi negri cu șanuri, patru titluri de împrumut de înzestrare a țării 4, 1/2% fiecare în valoare de 20 000 și cu cupoanele tăiate până la cuponul nr. 19 plătitibil la 1 iunie 1944, două titluri de împrumut de înzestrare a țării: fiecare în valoare de 10 000 și tăiate, cupoanele până la nr. 19 plătitibil la 1 iunie 1944, cinci titluri împrumutul Reîntregirii din 1941, în valoare fiecare de 20 000 lei, fiecare de câte 20 000 dintre care două având lipsă patru cupoane, două titluri împrumutul Reîntregirii din anul 1941 în valoare fiecare de câte 50 000, un titlu de împrumut de Reîntregire din 1941, în valoare de lei 100 000, având patru cupoane lipsă, un titlu împrumut de Reîntregire în valoare de 10 000 lei, având patru cupoane lipsă, un ceas de aur brățară marca „Movedo” cu cureaua de piele, având geamul spart, în stare de nefuncționare, una pereche butoane manchete cu câte una piatră diamant, un buton de cămașe pentru spate galben. Una cruciuliță neagră cu două iconițe mici cu Maria Magdalena cu lăntșor subțire mic de aur, toate aflate într-un geamantan de piele galben. De asemenea se mai găsesc următoarele obiecte, în al doilea geamantan de piele de culoare galbenă: Un palton negru, un chipiu de Mareșal, opt piese pentru trusa toaletă, nouă batiste, șapte perechi ciorapi bărbătești rupți și cârpiți, patru cravate, una pereche mănuși galbene de piele, patru gulere, trei gulere, un șervet de față mic, un cordon pentru pijama, un săculeț mic, cinci cămăși, una pereche pinteni, un borcănel cu alifie, patru pijamale complete de mătase, cinci perechi chiloți de mătase, una pereche chiloți de bae, una cămașe pentru piele de mătase, una vestă de piele de căprioară, un pulover fără mâneci cârpit, trei perechi ismene flanelă, una cămașă flanelă, una pereche ciorapi lână cârpiți, una flanelă pentru piele albă, o periniță cu o iconiță catolică, două medaliaoane iconiță cu moaște de ale lui Sf. Nicolae, una iconiță din carton, una perie de dinți. (formulările și limbajul folosit este din perioada respectivă n.a.)

Penitenciarele centrale pentru pedepse mari au continuat să funcționeze la Bacău, Buzău, Constanța, Deva, Galați, Ocele Mari, Pitești, Sibiu, Timișoara și Văcărești.

La penitenciarul Dumbrăveni erau deținuți cei condamnați pentru crime de război, având secții speciale pentru muncă silnică, temniță grea, închisoare corecțională, deținere grea, riguroasă și simplă.

Penitenciarele Mislea, Ilfov, Suceava, Brașov și o secție a penitenciarului Văcărești erau destinate condamnatelor, dar și celor care aveau afecțiuni medicale.

Structura sistemului penitenciar cuprindea și colonii penitenciare de muncă la Ișalnița, Mislea, Mărgineni, un institut de corecție la Cluj și Vaslui, institute de siguranță la Plătărești (ospiciu), Tulcea (anormalități fizice³⁷) și Câmpulung Muscel (femei), Râmnicu Sărat (condamnați proveniți din armată, poliție, administrație), Gherla și Pitești (colonii de reeducare).

Institute de siguranță pentru minori preventivi³⁸, la dispoziția Tribunalului de minori, la Slatina exista un institut pentru minori de până la 16 ani, iar la Vaslui funcționa un asemenea institut pentru tineri între 16-21 ani, la București un institut de minore în comuna Roșu, la fel și la Cluj, unde funcționa un institut de minore cu vârsta între 16 și 21 de ani.

Etapa 1944-1947 a fost marcată de trecerea la reprimarea conducătorilor țării care au fost responsabili de intrarea în război și de alianța cu Germania. Arestarea echipei guvernamentale la 23 august 1944 a creat posibilitatea regelui Mihai să revină în prim-planul activității statale.

Unul dintre actele politice ale **Guvernului Sănătescu**, adus la putere de regele Mihai, a fost Decretul regal de amnistie generală nr. 1624/1944³⁹ care prevedea la art. 1: „se amnistiază toate infracțiunile prevăzute de Codul penal, Codul justiției militare și legile speciale, încercate sau săvârșite după 1 ianuarie 1918, care prin scopurile urmărite și mijloacele întrebuintate sunt politice, fie că au rămas nedescoperite, fie că se găsesc în curs de cercetare, de instrucție, de judecată sau definitiv judecate și indiferent dacă au fost și sunt de competența instanțelor civile sau militare”. Cu aceeași ocazie se mai promulgă Decretul regal nr. 442/1944, pregătit de Lucrețiu Pătrășcanu, ministrul justiției, pentru desființarea lagărelor de internare și a domiciliilor obligatorii, acțiune politică pentru care lipsesc informațiile oficiale și cu privire la:

- numărul internaților în lagăre, pe grupe de vinovați și pe localități;
- numărul celor care au avut impus domiciliu obligatoriu, pe grupe de vinovați.

În ceea ce privește regimul de deținere din penitenciare, acesta a fost reglementat prin „Regulament al ministrului de interne”⁴⁰ emis în urma Convenției de armistițiu cu puterile învingătoare.

La 1 noiembrie 1944 în **„Regulamentul pentru înființarea și funcționarea centrelor de internare”** se prevedeau în patru capitole dispoziții organizatorice:

- Capitolul I – cuprindea dispoziții privitoare la înființarea centrelor de internare care serveau pentru deținerea persoanelor cărora li se fixa domiciliu obligatoriu;
- Capitolul II – cuprindea dispoziții privitoare la funcționarea centrelor de internare, unde se detaliau reguli cu privire la interdicțiile internaților de a avea contact cu lumea exterioară, nimeni neavând dreptul să se apropie la o distanță mai mică de 50 de metri de împrejmuire, iar în interiorul centrului era interzisă orice activitate ce ar fi facilitat schimbul de idei politico-sociale între internați. Singurul criteriu de separațiune între internați era sexul internaților;
- Capitolul III – menționa modul de executare a pazei de către personalul Ministerului de Război, care nu avea voie să întrețină niciun fel de relații cu internații;
- Capitolul IV – prevedea că personalul de serviciu, însărcinat cu supravegherea executării curățeniei, era strict urmărit de către comandantul centrului, iar materialele de curățenie se procurau din alocația de întreținere. Hrana era diversificată în raport de alocație, dar aceasta se plătea de către internați. Cei fără mijloace de întreținere erau puși să muncească în interiorul centrului, potrivit cu starea lor socială, pentru ca să-și acopere costul hranei.

³⁷ Formularea este din perioada respectivă n.a.

³⁸ Idem

³⁹ Monitorul Oficial al României nr. 187 bis din 24 august 1944.

⁴⁰ Convenția de armistițiu între Guvernul României pe de o parte și Guvernele U.R.S.S., Regatului Unit și S.U.A. pe de altă parte, art. 2 și 15:

• Art. 2: Guvernul și Înalțul Comandament al României se obligă să ia măsurile pentru dezarmarea și internarea forțelor armate ale Germaniei și Ungariei, aflate pe teritoriul României, ca și pentru internarea cetățenilor celor două State menționate, care își au reședința acolo.

• Art. 15: Guvernul Român se obligă să dizolve imediat toate organizațiile pro-hitleriste de tip fascist aflate pe teritoriul românesc, atât cele politice, militare sau paramilitare, cât și orice alte organizațiuni care duc propagandă ostilă Națiunilor Unite și în special Uniunii Sovietice, nepermițând în viitor existența unor astfel de organizațiuni.

Etapa 1944-1947a fost marcată de eliminarea prin inculpare și condamnare a celor vinovați de „crime de război” și de „dezastrul economiei naționale”. Între 6-15 mai 1946 s-a judecat de către **Tribunalul poporului** din București procesul „marii trădări naționale”, pe baza Legii nr. 312/1945, a Legii nr. 61/1946 și a dispozițiilor Codului de procedură penală a lotului⁴¹ Ion Antonescu.

După arestarea conducătorului statului Ion Antonescu, el a fost preluat de către forțele sovietice (gen. mr. Tevcenkov) și trimis la Moscova împreună cu alți 9 conducători. Judecarea acestora a fost hotărâtă a se realiza în România ca „mari criminali de război” .

În 1945 au fost demarate mai multe procese, începând cu **generalul Nicolae Macici**, condamnat la moarte pentru represaliile de pe timpul războiului de la Odessa, ordonate de mareșalul Antonescu după ce clădirea comandamentului român din oraș a sărit în aer la 22 octombrie, în urma unui atac terorist, ucigând 89 militari și 4 civili⁴². Ion Antonescu a ordonat, iar Nicolae Macici a executat ordinul ca pentru fiecare ofițer român sau german, mort în urma exploziei, să fie executați 200 „comuniști”, iar pentru fiecare soldat mort, câte 100 „comuniști”. Toți comuniștii urmau să fie luați ostatici, de asemenea, câte un membru din fiecare familie evreiască. Toți acești ostatici, s-a apreciat că ar fi fost în număr de 5000, au fost executați în 24 octombrie 1941, fiind închiși într-o magazie care ulterior a fost incendiată, iar cei care voiau să iasă din incintă erau împușcați.

Între 14 mai și 8 august au avut loc 6 procese. După judecarea generalului Macici, au urmat un lot de „ziariști și publiciști” acuzați de propagandă fascistă și hitleristă, apoi trei procese unde au fost judecați comandanții și personalul lagărelor din Transnistria unde au pierit mii de evrei, iar în al șaselea proces au fost judecați angajații Siguranței statului⁴³.

Tribunalul poporului de la București și cel de la Cluj au funcționat până în 28 iunie 1946 când au fost desființate, fiind cercetate 2700 cazuri de crime de război, fiind condamnate 668 persoane (187 la

---

⁴¹ Conform adresei nr. 865 din 20 februarie 1945 a Consiliului de Miniștri au fost trimiși spre cercetare și instrucție următorii:

1. **Ion Antonescu** - fost mareșal, fost conducător al statului și fost președinte al Consiliului de Miniștri, în vârstă de 63 ani;
2. **Mihai Antonescu** - fost vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, fost ministru *ad interim* al Departamentului Externelor, fost ministru al Internelor și Propagandei, fost profesor universitar;
3. **Horia Sima** - fost profesor secundar și vice președinte al Consiliului de Miniștri, 39 ani, dispărut;
4. **Constantin Pantazi** - fost general de corp de armată, fost ministru al Apărării Naționale;
5. **Constantin Z. Vasiliu** – fost general de Corp de armată, fost subsecretar de stat al Ministerului Afacerilor Interne;
6. **Titus Dragoș** - licențiat în drept, fost avocat public și subsecretar de stat al Românilor, Colonizării și Inventariului de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, 41 ani;
7. **Gheorghe Dobre** – fost general de Corp de armată, fost ministru al Economiei Naționale și subsecretar de stat al Departamentului Înzeestrării și Înarmării, 59 ani;
8. **Ion Marinescu** – fost avocat mare industriaș, fost ministru al Economiei Naționale și al Justiției, de 58 ani;
9. **Traian Brăileanu** – pensionar, fost profesor universitar, și fost ministru al Educației Naționale, Cultelor și Artelor, 63 ani;
10. **Dumitru Popescu** – fost general de Corp de armată și fost ministru de Interne, de 62 ani;
11. **Constantin Petrovicescu** – fost ministru de Interne, general pensionar, 64 ani;
12. **Constantin Dănulescu** – medic radiolog, fost subsecretar de stat la Ministerul Muncii;
13. **Constantin Bușilă** – fost profesor universitar și fost ministru al Lucrărilor Publice și Comunicațiilor, de 68 ani;
14. **Nicolae Mareș** – inginer, fost ministru al Agriculturii și Domeniilor, de 68 ani;
15. **Petre Tomescu** – medic, fost profesor universitar și fost ministru al Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, 54 ani;
16. **Vasile Dimitriuc** – fost subsecretar de stat la Ministerul Economiei Naționale;
17. **Mihail Sturdza** – licențiat în drept, fost ministru al Afacerilor Străine, de 60 de ani;
18. **Ion Protopopescu** – inginer, fost ministru al Lucrărilor Publice și Comunicațiilor;
19. **Corneliu Georgescu** – doctor în drept, fost subsecretar de stat la Ministerul Economiei Naționale, de 45 ani;
20. **Constantin Papanace** – licențiat al Academiei Comerciale, fost subsecretar de stat al Ministerului Finanțelor, de 41 ani;
21. **Vasile Iașinschi** – farmacist, fost ministru al Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, de 50 de ani;
22. **Gheorghe Alexianu** – profesor universitar, fost guvernator al Transnistriei;
23. **Radu Leca** – fost comisar al Guvernului pentru chestiunile evreiești;
24. **Eugen Cristescu** – fost director general al serviciului de poliție secretă.

⁴² Procesul mării trădări naționale, Ed. Eminescu, 1946, p. 37-38, Cabinetul militar al Comandantului Statului, președintele Consiliului de Miniștri, nr. 562 din 23 X. 1941.

⁴³ Dinu C. Giurescu, Florin Șperlea și colectiv, *Istoria Românilor*, vol. IX, Academia Română, Ed. Enciclopedică, p. 569-581.

București și 481 la Cluj) dintre care 100 la pedeapsa capitală, 163 la detențiune pe viață (370 maghiari, 83 germani, 26 români, 2 evrei).

Două dintre procesele politice au marcat întreaga perioadă, și anume procesul echipei conducătoare a statului și procesul conducătorilor Partidului Național Țărănist.

Procesul mareșalului Ion Antonescu s-a hotărât a se judeca la București după ce, în luna martie 1946, guvernul sovietic a hotărât „predarea” celor implicați în proces. Alexandru Nicolski, șeful Corpului detectivilor, a semnat de primirea arestaților, interogatoriile au început pe data de 12 aprilie și s-au încheiat în 19 ale lunii. La 2 mai au fost trimiși în fața Tribunalului Poporului, lista ministrului justiției Lucrețiu Pătrășcanu cuprinzând 22 persoane. Componenta completului de judecată era din 2 magistrați, trei muncitori, un plugar, o casnică, un avocat și un asistent universitar. Acuzarea era încredințată unui număr de doi acuzatori publici (Vasile Stoican și Dumitru Săracu) și unui acuzator delegat de la Procuratura Curții de Apel din Timișoara, Constantin Dobrian.

Fiecare dintre cei judecați au fost condamnați pentru mai multe infracțiuni, spre exemplu Ion Antonescu fiind condamnat de 6 ori la pedeapsa cu moartea și de 8 ori la „detențiune grea”.

În contumacie au fost condamnați mai mulți fruntași legionari.

Recursul formulat a fost respins de către Înalta Curte de Casație și Justiție la 27 mai 1946, iar cererile de grațiere adresate regelui au fost însoțite de câte o „recomandare” semnată de Petru Groza, care în dreptul numelui lui Ion Antonescu, Mihai Antonescu, Constantin Vasiliu, Gheorghe Alexianu a scris „executare”, iar în dreptul lui Radu Leca, Eugen Cristescu, și Constantin Pantazi „comutare”.

La 1 iunie 1946, la ora 18,00, a fost executat la închisoarea Jilava lotul de patru conducători, ultimul drum și execuția fiind filmate.

După folosirea președintelui Partidului Național Țărănesc **Iuliu Maniu** ca martor în procesul lui Ion Antonescu, în luna noiembrie 1947 s-a derulat procesul foștilor conducători țărăniști, cărora le venise rândul să fie judecați pentru lichidarea „chiaburimii și a burgheziei naționaliste din Ardeal,... PNT fiind exponentul marelui capital financiar și al moșierimii băstinașe”.⁴⁴

Procesul conducătorilor Partidului Național Țărănesc a fost o înscenare de la un capăt la celălalt, bazată pe o capcană pusă la cale de autorități pentru arestarea, la Tămădău, a unui grup (14 iulie 1947) pentru tentativă de trecere a frontierei de stat.

Sentințele dinainte stabilite au fost hotărâte în așa fel încât conducătorii PNT să fie eliminați din viața politică și din societate:

- **Iuliu Maniu** și **Ion Mihalache** au fost condamnați la muncă silnică pe viață, confiscarea averii și 50 mii lei cheltuieli de judecată (ambii au decedat în închisoare);

- **Nicolae Penescu** – 5 ani temniță grea;

- **Nicolae Carandino** – 6 ani închisoare corecțională;

- **Ilie Lazăr** – 12 ani temniță grea;

- **Grigore Niculescu Buzești** – muncă silnică pe viață (contumacie);

- **Grigore Gafencu** – 20 ani muncă silnică pe viață (contumacie);

- **Alexandru Cretzianu** – muncă silnică pe viață (în contumacie);

- **Emil Lăzărescu** – 2 ani închisoare;

- **Camil Demetrescu** – 15 ani temniță grea;

- **Vasile Serdici** - 10 ani temniță grea;

- **Constantin Vișoianu** – 15 ani muncă silnică;

- **Victor Rădulescu Pogoneanu** – 25 temniță grea;

- **Emil Opreșan** – 3 ani temniță grea;

- **Florin Roiu** – 5 ani temniță grea;

- **Emil Lăzărescu** – 2 ani închisoare corecțională;

- **Radu Niculescu Buzești** – 10 ani detențiune riguroasă;

- **Ion de Mocsony Styrcea** – 2 ani închisoare corecțională;

- **Stoika Ștefan** – 8 ani temniță riguroasă;

- **Stătescu Dumitru** - 1 an detențiune simplă.

Fiecare dintre cei condamnați a primit și pedepse complementare de degradare civică pe diferite termene, confiscarea averii și câte 50000 lei cheltuieli de judecată. De asemenea, Ion Mihalache, Nicolae Penescu, Nicolae Carandino, Ilie Lazăr, Grigore Niculescu Buzești, Grigore Gafencu, Victor Rădulescu

⁴⁴ Procesul conducătorilor fostului Partid Național Țărănesc – Ed. de Stat, 1947, p. 3.

Pogoneanu, Camil Demetrescu, Vasile Serdici, Emil Lăzărescu, Radu Niculescu Buzești, Stoika Ștefan, Florin Roiu și Constantin Vișoianu au fost condamnați la degradare militară.

Pentru **desființarea Partidului Național Țărănesc** au mai fost arestați **300 membri** sau aderenți. Memoriile înaintate secretarului de stat al SUA, George Marshall, arătau că arestările sunt ilegale, arbitrare, iar regimul de detenție era absolut degradant și umilitor. Astfel, cei arestați erau înghesuiți în celule cu paturi suprapuse, confecționate din bare de fier, fără saltele, tinetele cu urină și fecale erau ținute permanent în celule, ploșnițele și păduchii erau pretutindeni, mâncarea era o bucată de mămăligă și un lichid denumit supă preparat din murături învechite. Începând cu aprilie 1947, prin ordinul lui Avram Bunaciu, secretar general al MAI, arestaților politici li se interzicea să primească alimente din afară, medicamente, țigări, rufe, săpun, iar cantina închisorii de unde se puteau cumpăra alimente era închisă definitiv⁴⁵.

Deținuții politici din penitenciarul Pitești în anul 1947, scriau misiunii SUA din România că starea igienică din închisoare era lamentabilă, condamnații dormeau pe podea, înghesuiți câte 5-6 persoane pe 2 – 4 metri pătrați, mâncarea constând dintr-un sfert de pâine, o supă de mazăre furajeră cu gărgărițe sau o supă de murături, astfel că 240 de deținuți erau bolnavi, sufereau de subalimentație, aveau tuberculoză, diabet, iar familiile nu puteau să le aducă medicamente⁴⁶.

Anul 1947 marchează asigurarea monopolului puterii PCR și asigură sovietizarea ulterioară a țării. A fost scos în afara legii PNT, și-a încetat activitatea Partidul Național Liberal C.I.C. Brătianu, P.S. Democrat Independent – Constantin Titel Petrescu.

Abdicarea forțată a regelui Mihai este actul prin care se impune transformarea României în satelitul URSS și transformarea acesteia în R.P. Română.

INDICAȚII METODICE PENTRU STUDENȚI

- 1. Se studiază cursul 2 ore.**
- 2. Se fac rezumate ale problemelor indicate pentru tutorial 2 ore.**
- 3. Pentru examen se studiază unitatea în ansamblul întregului curs.**

---

⁴⁵ Dinu C. Giurescu, *Cade Cortina de Fier*, Ed. Curtea Veche, Colecția Istorie și Politică, 2002, Anexa nr. 3 la Raportul nr. 1554 din 6 mai 1947, p. 133-155.

⁴⁶ *Ibidem*, Cade cortina..., Anexa nr. 1 la raportul nr. 1550 din 12 mai 1947, p. 137-139.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 4

DOUĂ DECENII DE DEȚINERE POLITICĂ. SISTEMUL PENITENCIAR ÎN EPOCA TOTALITARĂ

Prima parte a dictaturii comuniste

Organizarea sistemului în 1945

Înființarea securității și miliției

Internarea administrativă

Închisoarea miniștrilor

Penitenciarul Aiud

Penitenciarul Gherla

Canalul Dunăre Marea Neagră

Reeducarea de la Penitenciarul Pitești

Amplificarea represiunii după anul 1958

Organizarea formațiunilor, lagărelor și coloniilor de muncă

Organizarea prin HCM 1554/1952 a coloniilor, domiciliului obligatoriu și a batalioanelor de muncă

Revenirea la pedeapsa cu moartea prin Decretul nr. 212 din 17 iunie 1960

Introducerea închisorii contravenționale prin Decretul 324/1957

Confiscarea muncii condamnaților prin Decretul 318/1958

Încheierea represiunii politice prin Decretele nr. 176 și 411 din 1964

Unitatea de învățare este realizată din lucrarea :

Ioan CHIȘ, Alexandru Bogdan CHIȘ

Executarea sancțiunilor penale – 2015, U.J. pag. 60 - 81

***După studierea unității 3 de învățare studenții trebuie să poată
răspunde corect la următoarele întrebări :***

*27. Care este perioada represiunii politice și cea a epocii totalitare din sistemul
penitenciar*

28. Descrieți situația represiunii la închisoarea Sighet

29. Descrieți situația represiunii la închisoarea Aiud.

30. Ce categorii de condamnați au fost supuse represiunii la penitenciarul Gherla

31. Cum s-a desfășurat represiunea la canalul Dunăre – Marea Neagră
32. Ce înseamnă „reeducarea politică” de la penitenciarul Pitești
33. Cum era organizat sistemul penitenciar după 1 decembrie 1958
34. Descrieți organizarea formațiunilor, lagărelor și coloniilor de muncă
35. Enumerați câteva dintre elementele caracteristice populației carcerale din perioada represiunii comuniste
36. Pe ce principii s-a bazat represiunea în perioada dictaturii comuniste
37. Decretul nr 212 din 17 iunie 1960 a stabilit măsuri privind introducerea pedepsei cu moartea. Cum se aplica?

CONȚINUTUL UNITĂȚII 3 DE ÎNVĂȚARE

1. DOUĂ DECENII DE DEȚINERE POLITICĂ, 1944 - 1964

Primele două decenii de după cel de al Doilea Război Mondial au însemnat pentru sistemul penitenciar o lungă perioadă de degradare, exterminare morală și fizică a opozanților politici, o mascare a criminalității de drept comun. Exterminarea opozanților politici, urmare a filozofiei „dictaturii proletariului” și a „luptei de clasă” împotriva concepțiilor capitaliste și pentru proslăvirea „omului nou” după modelul sovietelor a însemnat transformarea sistemului penitenciar în instrumentul de lichidare a elitei țării, a militarilor care au luptat pe front, a jandarmilor, a celor care erau de etnie germană, a celor care simpatizau cu partidele istorice sau cu democrația capitalistă. Mascarea criminalității de drept comun era necesară ca urmare a concepției filozofice apropiate de URSS cu privire la lichidarea infraționalității ca urmare a ridicării nivelului de conștiință civică și a rezolvării problemelor privind nivelul de trai în cadrul relațiilor de producție socialiste.

În prima parte a dictaturii comuniste sistemul penitenciar a fost reorientat spre organizarea de lagăre, colonii de muncă, penitenciare mari, concentrarea în zona Bărăganului, Deltei și a Canalului Dunăre - Marea Neagră a unor efective mari de opozanți ai regimului care au fost exterminați fără milă⁴⁷. Prin Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 268 din 6 noiembrie 1944 au fost înființate **lagăre** la Târgu Jiu – 4600 persoane, Slobozia – 2000 persoane, Ciurel București – 500 persoane, Timișul de Sus – 200 persoane, Pitești – 400 persoane, Lugoj – 200 persoane, Vulcan Hunedoara ☐ 2500 persoane⁴⁸. Aceste locații au fost realizate în mod improvizat din barăci construite din chirpici, în cele mai multe ori sub formă de bordeie, înconjurate cu garduri de sârmă ghimpată și zonă interzisă păzită de militari în termen, care au fost distruse de timp și intemperii după ce au fost abandonate.

O activitate justițiară s-a desfășurat pentru tragerea la răspundere a celor care au organizat și realizat **progromul de la Iași**, din 28 iunie 1941. Eliminarea a mii de evrei până în 29 iunie 1941, arestarea a altor mii și executarea fără nicio judecată a acestora, transportul cu două trenuri, în vagoane de marfă, a peste 4430 persoane, fără hrană, apă, pe căldură și mai multe zile și nopți (trenurile au ajuns la destinație la 6 iulie, după 7 zile, ceea ce a produs moartea a 2512 persoane).

Judecați în Tribunalul Poporului pe baza rechizitoriului care consemna: „au fost masacrați peste 10000 de locuitori pașnici ai Iașului. Cercetările din acest dosar cuprind reconstituirea crimelor petrecute în ordine cronologică la Iași, Stânca Roznovanu, Mărculești și Gura Căinari”. **Sentința**⁴⁹ dată în baza art. 3 din Legea nr. 291/1947 de urmărire și sancționare a celor vinovați de crime de război împotriva păcii ori umanității a condamnat pe următorii:

1. Muncă silnică pe viață, 100 milioane lei amendă și degradare civică pe timp de 10 ani general Gheorghe Stavrescu, colonel Captaru Dumitru, colonel Matieș Emil, lt.col. Ionescu Constantin Micandru, lt.col. Marinescu Danubiu, maior Balotescu Gheorghe, maior Tulbure Emil, slt. Mihăilescu Eugen, Triandaf Aurel, Cristescu Gheorghe, Grigore Petrovici, Cimpoieși Gheorghe, plutonier Mihailov

⁴⁷ A. Oșca, M. Chirițoiu, *Considerații privind rezistența organelor militare ale statului român față de ocuparea țării de către Armata Roșie*, Ed. Enciclopedică, București, 1995. Citat: „În urma solicitărilor Comisiei Aliate de Control din România s-a procedat la trierea și internarea cetățenilor de etnie germană: bărbați între 17-45 ani și femeile între 18-30 ani, peste 80 mii persoane, în locuri unde se simte nevoia de brațe de muncă”.

⁴⁸ Fondul Președinției Consiliului de Miniștri – Cabinetul militar Sănătescu-Rădescu, Dosar 1898.

⁴⁹ La Matiaș Carp, *Cartea neagră. Suferințele evreilor din România în timpul dictaturii fasciste 1940 – 1944*, ed. a 2-a îngrijită de Lya Benjamin, Ed. Diogene, București, 1996, vol. 3, p. 163-164.

Vasile, comisar Ion Botez, sergent TR Manoliu Mircea, Cercel Dumitru, zis Cudi, zis Tigrel, Vivoschi Emil, Ghiță Iosub, Grosu Gheorghe, Lubaș Rudolf, Rusu Dumitru, zis Gheorghe.

2. Temniță grea pe viață, 100 milioane lei amendă și degradare civică pe timp de 10 ani colonel Lupu Constantin.

3. 25 ani muncă silnică, 1000 milioane lei amendă și degradare civică pe timp de 10 ani Andronic Dumitru, Blânduț Constantin, zis Andrei, Cristiniuc Leon, Laur Ion, zis Jorj, Bocancea Gheorghe, Scobai Ștefan, Anițulesei Mihai.

4. 20 ani muncă silnică, 100 milioane lei amendă și degradare civică pe timp de 10 ani Ciubotărașu Dumitru, Lazăr Constantin, Lupu Nicolae, Tănase Gheorghe, Ciornei Filorian, Dumitru Dumitru, Mănăstireanu Ion, Moraru Dumitru, Păsărica Alexandru, Parlafes Gheorghe, Velescu Vasile.

5. 20 ani temniță grea, 100 milioane lei amendă și degradare civică pe timp de 10 ani Constantinescu Dumitru, zis Albescu.

6. 15 ani muncă silnică, 100 milioane lei amendă și degradare civică pe timp de 10 ani Atudorei Dumitru, Dădărlat Dumitru, Gramatiuc Aurel, Miron Nicolae, Rusu Nicolae, Paraschiva Barlaconschi Moroșanu.

7. 5 ani muncă silnică, 100 milioane lei amendă și degradare civică pe timp de 10 ani Ciobanu Ion, zis Bălțeanu.

A încetat urmărirea contra acuzatului Popovici Dumitru, constatând stinsă acțiunea penală prin moartea acestuia.

A achitat pe acuzații: Andreiaș Gheorghe, Chicicov Dumitru, Leucea Ion, Epure Ion.

După lichidarea conducătorilor țării și arestarea principalilor conducători ai partidelor democratice, s-a putut trece la lichidarea sistematică a opozițiilor regimului prefigurată de noua realitate istorică, de impunerea cu forța armelor de ocupație a regimului comunist.

În aceste condiții s-au conceput activități exterminatoare care reprezentau declanșarea unei terori nemaiîntâlnite cu clare trăsături de **genocid împotriva populației** și a unor categorii și grupuri de cetățeni români⁵⁰. Astfel:

a) După 23 august 1944, au avut loc capturarea unui număr important de prizonieri (aproximativ 100 000 de militari și civili) pe frontul de la Iași, deși ostilitățile dintre români și sovietici (ca urmare a declarării stării de armistițiu) încetaseră, iar armata noastră nu numai că încetase să opună rezistență rușilor, ci, la ordinul regelui, trecuse de partea lor, împotriva germanilor. Prizonierii aflați în puterea statului sovietic au fost trimiși în lagăre de unde nu s-au întors decât în număr foarte mic după 6 – 7 ani de la încheierea războiului;

b) Deportarea a zeci de mii de cetățeni români sași și șvabi în URSS, în lagărele de muncă din Siberia, de unde nu s-au mai întors;

c) Începerea proceselor împotriva opozițiilor politici care au dus la condamnări la moarte, la muncă silnică pe viață sau la 25 de ani de muncă silnică pentru apartenența la o ideologie care nu rezona cu cea comunistă;

d) Declanșarea din luna mai 1948 a arestărilor în masă de către organele de securitate a membrilor partidelor de opoziție, legionari, țărăniști, liberali, social-democrați, a membrilor organizațiilor anticomuniste;

e) Întemnițarea și, în multe cazuri, asasinarea în închisori și lagăre de muncă a sute de mii de deținuți politici, oameni de toate vârstele și de toate categoriile sociale și profesionale. De asemenea, au fost asasinați, la marginile satelor, mii de oameni, ridicați în toiul nopții din casele lor;

f) Rata mortalității infantile, a morbidității a fost cea mai ridicată din țările europene;

g) Înfometarea populației, șubrezirea psihică, demoralizarea la nivel de masă, scăderea rezistenței fizice a avut urmări asupra vigoriei biologice a națiunii.

Sistemul penitenciar din România în anul 1945 avea capacitatea legală de 15 mii locuri, capacitate care a fost mărită prin ordinele ministrului de interne care au stabilit crearea a noi construcții unde să fie repartizate miile de persoane arestate ca urmare a politicii de pedepsire a celor ce se opuneau noilor orientări. Închisorile și-au schimbat destinația, astfel că Aiudul, Craiova, Gherla și Oradea au devenit închisori politice, unde se executau pedepsele cu muncă silnică pe viață, Alba Iulia, Aradul erau

---

⁵⁰ Gheorghe Boldur-Lătescu, *Genocidul comunist în România*, București, Ed. Albatros, vol. I, (1992), vol. II (1994), vol. III (1998), vol. IV (2003, în colaborare cu Filip-Lucian Iorga); *The Communist Genocide of Romania*, New York, Ed. Nova Science Publishers Inc., 2004.

destinate executării pedepselor politice cu muncă silnică pe timp mărginit, iar penitenciarul Dumbrăveni era destinat condamnaților pedepsiți la executarea pedepselor cu temniță grea.

Începând cu anul 1948, după înființarea „Securității” și după anul 1949, după înființarea „Miliției”, penitenciarele vor avea regim militar și vor fi subordonate Ministerului Afacerilor Interne.

Renunțându-se la regimul penitenciar interbelic, penitenciarele au fost organizate pe principiul unităților militare cu un comandant, locțiitor politic, locțiitor pentru pază și regim, comandanți de secții, iar condamnații erau organizați în detașamente, echipe, camere de deținere, fiecare formațiune având un șef de detașament, echipe, camere, numiți dintre cei care colaborau cu ofițerii de securitate ce acționau în fiecare penitenciar. Ofițerii de securitate aveau sarcina de a „lupta” împotriva „dușmanilor poporului”, organizând un regim bestial de exterminare fizică și psihică a condamnaților, antrenând la aceasta cadrele cu porniri sadice și fără niciun fel de pregătire.

Trecerea întregii activități a penitenciarelor în cadrul activității „secretului de stat” a creat posibilitatea izolării deținuților de familie, de societate, înfometarea și exterminarea lentă, supunerea lor la cele mai atroce condiții de deținere, lipsă de asistență juridică, medicală, morală, religioasă, fără nici măcar să cunoască perspectiva liberării.

Apogeul terorii a fost activitatea de „reeducare” declanșată de organele securității în perioada 1949 – 1952 la penitenciarele Târgșor, Pitești, Gherla, Ocnele Mari⁵¹.

Până în anul 1964 s-au înființat treptat, pentru **internații administrativi** au fost înființate **colonii de muncă** sau **unități de muncă** (așa-numitele batalioane de muncă) astfel: Arad, Baia Mare, Baia Sprie, Bârcea Mare, Bicz, Borzești, Brad, Brâncovenesti, C.R.M. București, Buzău, Capul Midia, Castelu, Căvnic, Câmpulung, Cernavodă – cu trei colonii –, Chilia Constanța, Chirnogi, Crâșcior, Culmea, Dădălești, Doicești, Domnești, Dorobanțu, Dudu, Fântânele, Fundulea, Galeșu, Giurgeni, Ghencea, Iași, Ițcani, Km. 31, Lucăcești, Mărculești, Mogoșoaia, Nistru, Onești, Onești Baraj, Peninsula - Valea Neagră, Periprava, Periș, Poarta Albă, Roșia Montană, Roșia Piperă, Roznov, Salcia, Grădina, Băndoiu, Strâmba, Stoenesti, Piatra-Frecăței, Saligny, Sibiu, Simeria, Slatina, Spanțov, Tătaru, Târnăveni, Toporu, Vlădeni, Zlatna⁵².

Pentru ilustrarea modului în care a fost conceput sistemul de eliminare a opozițiilor politici prin intermediul sistemului penitenciar o să analizăm mai jos activitatea din unele închisori cu cel mai mare impact în activitatea „luptei pentru dictatura proletariatului”.

Închisoarea SIGHET (numită închisoarea miniștrilor).

După anul 1950 închisoarea Sighet a devenit exclusiv politică, aici fiind întemnițați foștii demnitari ai statului la 7 mai 1950. După 26 mai au fost transferați aici episcopii și preoții greco-catolici care nu au trecut la religia ortodoxă. Ulterior au fost internați aici cei reținuți de securitate ca „dușmani ai poporului”, foștii miniștrii, demnitarii, generalii, ofițerii superiori, ierarhii și preoții catolici, cei internați în lotul „Dunărea”. Regimul de deținere era exterminatoriu, bătaia, foamea, frigul, lipsa ori cărui medicament, izolarea totală de societate, familie sau chiar de alți deținuți, limbajul trivial, inventarea unor reguli de terorizare, verificările permanente, izolarea în celule negre (întunecoase), purtarea de lanțuri conduceau la alienare și pierderea temporalității, îmbolnăvirea și ca rezultat sigur moartea.

---

⁵¹ La 4 decembrie 1945, prin Decizia nr. 57286, se făcea următoarea *specializare* a Penitenciarelor:

- **pentru majori, de drept comun:** Aiud (muncă silnică pe viață și legionari) și Satu Mare; penitenciare pentru muncă silnică pe termen mărginit: Caransebeș, Craiova, Oradea și Sighet; penitenciare pentru executarea pedepselor de temniță grea: Arad și Alba Iulia; pedepsele corecționale până la 6 luni la: Abrud, Baia, Bârlad, Beiuș, Bistrița Botoșani, Brașov, Cîmpulung Moldovenesc, Câmpulung Muscel, Dorohoi, Făgăraș, Hațeg, Miercurea Ciuc, Odorhei, Oravița, Piatra Neamț, Râmnicu Sărat, Rădăuți, Roman, Sighișoara, Slatina, Sfântu Gheorghe, Târgoviște, Tecuci, Tulcea, Turda și Vaslui; pedepse corecționale până la 2 ani: Brăila, Călărași, Caracal, Cluj Tribunal, Dej, Focșani, Giurgiu, Huși, Lugoj, Ploiești, Râmnicu Vâlcea, Târgu Jiu, Târgu Mureș și Turnu Severin;

- **corecțională de la 2 la 12 ani** la Buzău, Brăila, Constanța, Deva, Galați, Ocnele Mari, Pitești, Sibiu, Timișoara, Văcărești; la penitenciarul Dumbrăveni urmau să fie internați toți criminalii de război;

- **pedepsele politice** urmau a fi executate la Zalău;

- **penitenciare speciale:** Mislea (pentru femei) Suceava (pentru recidiviști), Cf. Arhiva Penitenciarului de Maximă Siguranță Aiud, Dosar cu ordine permanente, 1945.

⁵² Ioan Ciupea, Stăncuța Todea, *Represiune, sistem și regim penitenciar în România, 1945-1964*, în Ruxandra Cesereanu (coord.), *Comunism și represiune în România comunistă. Istoria tematică a unui fratricid național*, Iași, Ed. Polirom, 2006, în special p. 42-47 și p. 73- 74.

Istoricul **Constantin C. Giurescu** nota în amintirile sale referitoare la perioada detenției de la Sighet: „În cursul primei săptămâni n-am avut, de altfel, decât arpacaș și fasole, masa de seară fiind întotdeauna repetarea celei de la prânz, dar mai slabă, uneori mult mai slabă. Chiar din a treia zi a detențiunii la Sighet începe să-mi fie foame, o foame aproape permanentă și care, în ultimele zile, ajunge o adevărată obsesie. La jumătate de ceas după ce ai isprăvit de mâncat prânzul ți-e foame; senzația crește treptat și atinge maximum la cinci și jumătate seara, în momentul când, de obicei, sună clopotul de cină. După zeama chioară de seară, nu ai nici măcar jumătatea de ceas de răgaz de la prânz; ți-e foame chiar din momentul când ai terminat de mâncat”⁵³.

Potrivit documentelor oficiale ale penitenciarului, în anul 1950, deținuții din închisoarea de la Sighet aveau ca rație „250 gr pâine (5 zile pe săptămână), 250 gr mălai (2 zile pe săptămână) și câte 50 gr mălai zilnic, pentru terci, iar dintre alimentele raționalizate zahăr 250 gr lunar, ulei 50 gr lunar, și carne 250 gr săptămânal”. La 21 octombrie 1950, Direcția Generală a Penitenciarelor stabilea alimentele de bază pentru hrana deținuților în timpul iernii 1950-1951: „În tot timpul iernii, alimentele de bază pentru hrana deținuților vor fi prazul, cartofii și varza. Veți folosi în cea mai largă măsură cartoful pentru alimentarea deținuților, pe considerentul că sunt supuși unei degradări rapide, având mai ales în vedere calitatea lor inferioară. Veți înlocui ceapa, arpacașul și fasolea prin praz în modul următor: ceapa va fi înlocuită parțial prin praz, care o va înlocui și la prăjit. Va fi micșorată rația zilnică de arpacaș pentru fiecare deținut, iar rația astfel micșorată va fi înlocuită parțial prin praz. În acest sens, în compoziția mâncării de praz vor intra și 25-30 gr arpacaș”⁵⁴.

După anul 1953 regimul alimentar și asistența medicală s-au îmbunătățit, aprecierea fiind aceea că cei care trebuiau să fie eliminați nu mai existau, era perioada de după moartea lui I.V. Stalin, ori teama că urmează cercetarea și judecarea celor care au comis crime era iminentă. Atmosfera de spionaj între cadre, delatiunea întreținută de cei patru ofițeri de securitate care conduceau în mod real penitenciarul, schimbarea permanentă a cadrelor cu altele noi, care nu erau atât de compromise au făcut ca regimul de deținere să fie suportabil.

Între anii 1950-1955, din cei 200 condamnați existenți au decedat 53, fiind înhumați fără niciun fel de ceremonie religioasă în cimitirul săracilor, la marginea Sighetului, în gropi anonime. După anul 1955 prin Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 1199 din 26 iunie deținuții au fost puși în libertate, cu domiciliu obligatoriu, iar alții au fost transferați la alte penitenciare din țară. Domiciliul obligatoriu nu a fost dispus în locuințele pe care aceștia le-au avut înainte de arestare, ci în Bărăgan.

În anul 1977 cu ocazia desființării penitenciarelor ca urmare a hotărârii Comitetului Politic Executiv al PCR, penitenciarul Sighet a fost desființat, dezafectat, iar ulterior, după anul 1990, prin aprobarea conducerii Direcției Generale a Penitenciarelor, a fost destinat activității muzeistice, pentru Asociația Deținuților Politici.

Penitenciarul AIUD

Penitenciarul Aiud a fost, ca urmare a destinației inițiale, a construcției speciale și ca urmare a modului de executare a pedepselor, o unitate de deținere deosebit de severă. Între 1926-1943 au fost deținuți la Aiud activiștii comuniști, iar apoi după 1941 condamnați legionari. După 1944 penitenciarul a fost transformat în unitate de deținere politică pentru legionari, dinamica efectivelor de condamnați fiind distinctă pe perioade astfel:

- **1944 – 1948**, perioada se caracterizează printr-un regim penitenciar aplicat și în perioada interbelică, conform legii, cu drepturi și obligații, vizite, acces la literatură, ziare, scrisori, vizite, pachete cu alimente. Aici erau depuși legionarii, cei condamnați pentru crime de război, trădătorii și cei cu infracțiuni de spionaj sau contra siguranței statului. Din evidențele penitenciarului rezultă că în anul 1944 se găseau aici 851 condamnați politic legionari, în anul 1946 erau 354 condamnați politic (criminali de război, legionari, spioni, trădători și membri ai organizațiilor subversive), în anul 1947 erau 256 condamnați și 314 preventivi, iar în anul 1948, 1269 preventivi și 889 condamnați⁵⁵. În această perioadă

⁵³ Constantin C. Giurescu, *Cinci ani și două luni în penitenciarul din Sighet (7 mai 1950 - 5 iulie 1955)*, introducere de Dinu C. Giurescu, ediție îngrijită, anexe și indice de Lia Ioana Ciplea, București, Ed. Fundației Culturale Române, 1994, p. 74.

⁵⁴ Comisia prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste din România – Raport final, București, 2006, Internet, p. 233-289.

⁵⁵ În adresa nr. 10596, transmisă la Direcția Penitenciarelor din București, în data de 3 decembrie 1948, Biroul evidență din Penitenciarul Aiud.

au decedat în penitenciar 149 de condamnați. Regimul de deținere s-a metamorfozat în direcția limitării drastice a facilităților, limitarea hranei, a condițiilor de deținere a asistenței medicale. După anul 1947, penitenciarul fiind transformat în penitenciar pentru condamnații la muncă silnică pe viață, Aiudul devine cea mai grea închisoare a sistemului penitenciar.

- **1948 – 1954** penitenciarul Aiud va fi adaptat la noul aflux de condamnați politici, contrarevoluționari, respectiv legionari și cei condamnați la muncă silnică pe viață sau pe timp mărginit. Perioada va fi caracterizată prin intrări deosebit de mari de condamnați, alternând cu scăderi ale efectivelor atunci când defluirea se datora transferurilor acestora la unitățile de la Canalul Dunăre - Marea Neagră. Detenția a fost înăspriată prin cele mai dure măsuri de izolare a condamnaților politici, precizându-se că „infractorii politici au beneficiat de un regim de favoare, care va înceta, detenția să fie înăspriată fără nici o îngăduință, nici o slăbiciune pentru acești infractori, care la timpul lor n-au făcut decât să împărtășe mizerie și suferință în sânul poporului muncitor”⁵⁶.

Prin Ordinul nr. 46689 din 17 septembrie 1948 al ministrului de interne se stabileau măsuri pentru deținuții politici prin care aceștia erau cazați separat, plimbarea era redusă la o oră, contactul cu alți deținuți era interzis, vizitele cu membrii de familie sau alte persoane erau interzise, contactul cu lumea fiind exclus deoarece acești condamnați nu primeau niciun fel de informații, ziare, cărți, știri, aveau dreptul la corespondență, dar aceasta era cenzurată de către administrația penitenciarului, asistența medicală nu se putea acorda, doar cazurile deosebit de grave⁵⁷ erau tratate în penitenciar, iar internarea în spital se putea realiza doar cu aprobarea Direcției Penitenciarelor.

Deținuții politici care urmau să se libereze la termen erau reținuți în continuare în penitenciar la dispoziția biroului local de securitate, liberarea fiind considerată secretă până la o dată stabilită de ofițerii operativi ai securității. De fapt, liberările erau deosebit de rare, iar atunci când se proceda la liberarea condamnatului acestuia i se stabilea domiciliu obligatoriu în Bărăgan. Afluxul masiv de condamnați la penitenciarul Aiud în anul 1948 a făcut ca efectivele să crească până peste 4000 de condamnați intrați, în anul 1950 au intrat 2200 deținuți, în anul 1951 au intrat 1800 deținuți, în anul 1952 au intrat 2100 persoane. În această perioadă mii de condamnați au fost transferați în coloniile de muncă silnică de la Canalul Dunăre – Marea Neagră⁵⁸.

- **1954 – 1964** este perioada în care s-au derulat activități de represiune intensă, asupra aceluiași categorii de condamnați, dar și asupra altor categorii transferate de la penitenciarul Sighet, caracteristica principală fiind aceea a influențării condamnaților pe linia „reeducării”, dezicerii de convingerile

---

⁵⁶ Direcția Generală a Penitenciarelor, serviciul Îndrumărilor, adresă din 29 mai 1948.

⁵⁷ La Aiud au fost **închise personalități marcante ale României interbelice**, dintre care menționăm generalii Aurel Aldea (decedat la Aiud, 17 octombrie 1949), Ioan Arbore, Dumitru Dobre, Constantin Eftimiu, (decedat la Aiud, 19 octombrie 1950), Iosif Iacobici (decedat la Aiud, 11 martie 1952), Nicolae Stoenescu, Constantin Pantazi, Nicolae Macici (decedat la Aiud, 15 iunie 1950), Nicolae Șova, Socrate Mardare (decedat la Aiud, 9 februarie 1954), Ion Sichitiu (decedat la Aiud, 29 aprilie 1952), Gheorghe Jienescu, Gheorghe Koslinski (decedat la Aiud, 30 aprilie 1950), Gheorghe Stavrescu (decedat la Aiud, 10 ianuarie 1951), Ion Topor (decedat la Aiud, 22 iunie 1950), Constantin Petrovicescu (decedat la Aiud, 8 septembrie 1949), amiralul Horia Măcellariu, foștii miniștri Ion Petrovici, Ghiță Pop, Alexandru Marcu, I.C. Petrescu, Istrate Micescu (decedat la Aiud, 29 mai 1951), Petre Tomescu, Alexandru Constant, intelectualii Mircea Vulcănescu (decedat la Aiud, 28 octombrie 1952), Radu Gyr, Nichifor Crainic, Dumitru Stăniloie, Gheron Netta (decedat la Aiud, 27 august 1955), Paul Zarifopol, Petre Țuțea, Constantin Noica, Pantelimon Hallipa, Corneliu Coposu sau Ion Diaconescu. La Aiud a fost încarcerat și fostul viceprim-ministru și ministru de finanțe comunist, Vasile Luca, unde a și decedat în anul 1963 (n.a.)

⁵⁸ Arhiva Penitenciarului de Maximă Siguranță Aiud, Dosar cu situații statistice pe anul 1954, f. 32. În perioada 1953-1954 putem constata o creștere a numărului de deținuți politici (în medie 2300), cei de drept comun constituind mai puțin de 5% din totalul celor deținuți la Aiud. Spre exemplu, din totalul de 2328 deținuți în septembrie 1954, doar 46 aveau condamnări de drept comun. Pe categorii politice, cei 2286 deținuți contrarevoluționari erau împărțiți după apartenență politică, astfel: 890 legionari, 5 spioni, 193 trădători, 67 vinovați de crime contra umanității, 2 erau condamnați pentru dezastrul țării, 7 erau reținuți pentru fapte comise contra păcii, 93 fuseseră jandarmi, 2 polițiști, 274 au fost încadrați în organizații subversive după 23 august 1944, 9 au desfășurat propagandă contra țării, 110 foști membri ai PNȚ, 44 ai PNL, 4 ai PSDI, 9 fuseseră condamnați pentru instigare, 16 pentru agitație, 2 pentru nedenuțare, 6 pentru deținere de armament, 29 pentru încercare de trecere frauduloasă a frontierei, 30 pentru favorizarea infractorului, 168 pentru alte fapte cu un caracter politic și 326 erau criminali de război. După durata pedepsei, 330 aveau termene de până în 5 ani, iar 1934 peste 5 ani.

politice, ori distrugerea lor fizică sau psihică. Între anii 1955 – 1956 efectivele de condamnați au fost de între 2400 - 2700 condamnați anual, din care doar 5% erau deținuți de drept comun, ceilalți fiind mult mai ușor trimiși în închisoare pentru infracțiuni inventate de securitate. După anul 1956 efectivele de condamnați se reduc, fiind liberați peste 500 condamnați ca urmare a adreselor MAI, dar și a pierderilor cauzate de decese frecvente⁵⁹.

În această perioadă sistemul *reeducării* a funcționat astfel încât au fost liberați mai multe sute de condamnați, care s-au dezis în scris ori în ședințe „regizate” la clubul penitenciarului de ideologia lor, au proslăvit noua societate în care nu credeau, dar era singura posibilitate de a nu muri în închisoare.

După anul 1964 penitenciarul Aiud va deține în continuare categorii de condamnați contra securității statului, astfel că în anul 1989, la Revoluția din Decembrie, mai erau în penitenciar 21 de condamnați politici.

Penitenciarul GHERLA

În prezenta lucrare s-a mai amintit de penitenciarul Gherla în perioada feudală. Penitenciarul Gherla între anii 1948 – 1964 a fost folosit pentru deținerea și represiunea politică extremă împotriva opozanților regimului comunist. Aici s-au executat foștii membri ai rezistenței anticomuniste, au fost torturați până la moarte, ori au fost „reeducați” prin sistemul instituit la închisoarea Pitești. Cei mai mulți dintre cei care au suferit detenția în acest penitenciar, de fapt victimele regimului de „democrație populară” erau oameni simpli, din rândul țăranilor, liber-profesioniști, tineri studenți, intelectuali, elevi.

După perioada interbelică în care în unitatea Gherla era un institut de prevenție pentru minori, după anul 1945 au început să fie introduși condamnați de drept comun, destinația acestuia fiind penitenciar de categoria **întâi**.

Din anul 1946 au început să fie aduși la Gherla condamnați pentru infracțiuni contra siguranței statului, de la un efectiv de 100 condamnați până în anul 1948, iar la sfârșitul aceluiași an deja efectivul ajungea la 703 deținuți politici. După realizarea instrumentelor de represiune, ne referim la „Securitate” și „Miliție” până în anul 1948, au fost aduși masiv la Gherla internați administrativ, care erau apoi transferați masiv la Canalul Dunăre – Marea Neagră, iar alți deținuți la penitenciarele de profil. În anul 1951 efectivul de condamnați era de 811, din care doar 41 erau condamnați pentru infracțiuni de drept comun, restul fiind pentru infracțiuni de „nelțire contra ordinii sociale, trecere frauduloasă a frontierei, port ilegal de armă, instigare publică, trădare, coalitție împotriva securității statului, răzvrătire, complot”⁶⁰.

Din anul 1951 s-a pus în aplicare **sistemul de „reeducare”** practicat la Pitești și Târgu-Ocna, prin recrutarea unei rețele informative din rândul legionarilor, care „demascau” pe cei cu concepții și ideologie burgheză, după care urma tratamentul prin teroare și tortură a acestora, proceduri practicate sub conducerea directă a ofițerilor de securitate. „Lămurirea” și „reeducarea” avea ca rezultat de multe ori moartea condamnaților torturați ori rănirea sau distrugerea psihică a condamnaților⁶¹. După anul 1951, în penitenciar au fost aduși condamnați care făceau parte din organizații luptătoare anticomuniste, cum sunt organizațiile: Vlad Țepeș – 129, Avântul Tinereții – 129, Lotul Suceava – 61, grupul Constanța – 33, MNR Lupșa – 31, grup Ionescu – Diamandi – 16, organizația Craiova – 13, Organizația național-creștină

⁵⁹ Din noiembrie 1953 – decembrie 1958 au decedat 56 condamnați. **APMSA** f.36.

⁶⁰ Stăncuța Todea, Ioan OPREA, *Represiune, sistem și regim penitenciar în România, 1945-1964, Comunism și represiune în România comunistă. Istoria tematică a unui fratricid național*, Iași, Ed. Polirom, 2006.

⁶¹ Raportul Tismăneanu, *op. cit.* - În septembrie 1951 de la penitenciarul Gherla a ajuns la DGSP o notă informativă – în fapt o autodemascare – a deținutului Vintilă Weiss, în care acesta *dezvăluia* o mare afacere de spionaj în care erau implicați mai mulți lideri ai PMR. Transferat la București din ordinul lui Nicolschi, Weiss a retractat tot ceea ce declarase prezentând condițiile inumane, de teroare, abuz fizic și psihic, în care a dat respectivele declarații. Însărcinat cu anchetarea complotului, noul șef al Biroului Inspecții (devenit Operativ) din Direcția penitenciarelor, lt. Col. Stoilescu Coman, a trecut la investigarea celor petrecute la Gherla, luând declarații de la cei implicați. Aceștia, conform declarației sale din 12 iulie 1953, **„au rămas surprinși că li se cere socoteală pentru faptele ce le-au comis în cursul activităților lor de autodemascare, afirmând că ei nu înțeleg a fi trași la răspundere pentru unele fapte pentru care altădată erau felicități...** cu ocazia inspecțiilor făcute la Gherla de ministrul adjunct Marin Jianu, col. Baciș și lt. col. Tudor Sepeanu”. Vezi declarația lui Stoilescu în ANIC, fond CC al PCR, Secția Administrativ-Politică, dosar nr. 33/1953, p. 308.

– 11, Cetatea lui Ștefan – 11, gruparea albastră – 11, 2+1 Huși 9, Popșa Maramureș – 7, Muntele Mare Alba – 5, Cruce și spadă – 11, organizațiile legionare Timișoara – 65, Cluj – 29, Galați – 19, Sibiu – 16, Brașov – 8, Mureș – 7 Frații de cruce – 26, Mănunchiul de prieteni – 9 ș.a. Împotriva acestor condamnați s-a pornit în penitenciar o represiune pentru lichidare, care în cea mai mare parte s-a realizat prin tortură, înfometare, muncă silnică.

Între anii 1952 - 1955 efectivele de condamnați au crescut în mod deosebit ca urmare a politicii de colectivizare a țărânimii, politică profund neagreată de locuitorii satelor. Toți cei ce se împotriveau acestei „transformări socialiste a agriculturii” deveneau dușmani ai poporului și erau trimiși în lagăre, închisori sau coloniile de muncă de la Canalul Dunăre – Marea Neagră. În această perioadă efectivul mediu a fost de 1500 condamnați, afluirea spre Canal sau de acolo spre Gherla având o frecvență lunară. Lucrările începute la Canal în anul 1954 au absorbit o mare parte a condamnaților politici din întreaga țară în colonii de muncă din zona Bărăgan și Balta Mare a Brăilei⁶². În perioada 1955 – 1956 efectivele din penitenciarul Gherla au crescut cu 842 condamnați, iar ulterior au fost înregistrați peste 1000 deținuți în efectivele zilnice: 1956 – 1255 deținuți, 1957 – 2253 deținuți, 1958 – 2852 deținuți, 1959 4466 deținuți, 1960 – 2461 deținuți, 1961 – 2914 deținuți, 1962 - 2545 deținuți, 1963 – 2039 deținuți, iar în anul 1964 când s-au aplicat actele de grațiere erau 854 deținuți.

Regimul deținuților din acest penitenciar s-a înscris pe același palier de represiune, tortură, eliminare fizică și înfometare. Este de remarcat că la **14 iulie 1958 a izbucnit o răzvrățire** violentă, în care au fost demascate procedurile îngrozitoare de represiune, deținuții de la camera 86, „frontieriști”, s-au aliat cu celelalte categorii, elevi, studenți, cerând „libertate, Crucea Roșie, pachete și vizite”, fiind și Ziua națională a Franței s-a cântat permanent „Marseillaise”, „Deșteaptă-te, române!”, condamnații s-au baricadat în camere. Administrația a intervenit cu furtunul de apă și armamentul din dotare, deținuții au fost crunt bătuți, introduși la „izolare” iar 22 dintre aceștia au fost condamnați între 5 și 15 ani.

Au continuat execuțiile a 28 de condamnați politici, iar peste 200 dintre aceștia au decedat (34 în anul 1958, 72 în anul 1959, 94 în anul 1960).

După 1960 au fost aduși aici loturi de condamnați „contrarevoluționari” formate din foști polițiști, jandarmi, agenți ai serviciilor secrete. Regimul acestora a fost mai blând, mai ales după realizarea încălzirii centrale, apoi s-au ameliorat și condițiile de igienă și hranire.

Canalul Dunăre 9 Marea Neagră

Ideea folosirii Canalului pentru represiune politică a fost sugerată comuniștilor români de către I.V. Stalin în 1948, cu ocazia vizitei la Moscova⁶³. Ca urmare, s-a realizat cel mai complex sistem de represiune din România, cuprinzând lagăre, formațiuni de muncă, penitenciar, colonii – unde au fost folosite „**forțele de muncă speciale M.A.I.**”, respectiv deținuți.

Construcția Canalului s-a hotărât în Ședința Biroului Politic al PMR din 25 mai 1949, după care s-a emis Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 505 din aceeași zi. Lucrarea a fost cuprinsă și în lucrările CAER ca una dintre inițiativele „țărilor frățești din lagărul socialist”. Oficial, lucrările la Canal au început în iulie 1949, iar una dintre sursele de forță de muncă a fost Direcția generală a Penitenciarelor, care a stabilit ca aceasta să fie localizată în lagărele de la Capul Midia, Poarta Albă și Peninsula – Constanța. Fiecare lagăr avea inițial un efectiv de 300 – 400 condamnați constituiți în „forțe speciale”. Ulterior au fost înființate lagăre la Cernavodă și la Saligny, Carasu și Nazarcea, precum și la portul Tașul.

Direcția generală a Penitenciarelor a organizat în anul 1950 două „Comandamente șantiere de lucru”, unul la Capul Midia și unul la Poarta Albă, iar ulterior, ca urmare a afluirii efectivelor mari, a mai

---

⁶² Colonii de muncă din Bărăgan și Balta Brăilei, Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței, Centrul Internațional de Studii asupra Comunismului (Harta sistemului concentraționar – 1945 – 1964): Brateș, Cotulung, Baldovinești, Tătarca, Zagna Măzăreni, Zagna Vădeni, Bac, Cafasu, Cireșu, Rața, Smârdan, Schei, Măzăreni, Grădoia, Strâmba, Cuza Vodă, Satu Nou, Bumbăcari, Salcia, Savane, Valea Călmățui, Stâncuța, Rubla, Stoienești, Insurăței, Satu Nou, Urleasca, Urleasca, Frecăței, Mărașu, Lucru, Pietroiu Nou, Bord, Giurgeni, Răchitoasa, Bărăganu, Fundata, Perieți, Slobozia Veche, Lătești, Slobozia, Piua Pietri, Viișoara, Gura Ialomiței, Tândărei, Lerești-Fetești, Fetești, Bordușanii Noi, Dor Mărunt, Săcioara, Dropia, Dâlga, Salcâmi, Stâncuța Nouă, Bordușani, Gâldău, Frumușica Nouă, Mostiștea, Valea Viilor, Roseti, Iezeru, Jegălia, Olacu, Modelu, Dichiseni.

⁶³ Magazin Istoric nr. 12 (369)/1997, p. 13-14. Șeful de cabinet Paul Sfetcu a relatat acest episod cu privire la destinația Canalului cu ocazia vizitei lui Gheorghe Gheorghiu-Dej la Moscova, din anul 1948.

fost înființată „Direcțiunea Muncii Exterioare Constanța”, cu două șantiere la Poarta Albă și Peninsula. Prin Convenția dintre DGP și Direcția Generală a Canalului Dunăre - Marea Neagră din 18 ianuarie 1952 se pune la dispoziția acestei Direcții o forță de muncă necalificată și calificată în număr de 15 mii deținuți, pentru a fi folosiți la excavații în vederea realizării atelierelor mecanice Medgidia, uzinei termoelectrice Ovidiu, orașelor Poarta Albă și Năvodari, liniei de cale ferată Cernavodă – Saligny, mutarea stației Dorobanțu, fabrica de ciment Medgidia.

Canalul a fost folosit „fără burghezie și împotriva ei” conform lozincii formulate de Ana Pauker⁶⁴, trimițându-se în aceste lagăre mii de internați „la nevoile stabilite de conducerea Direcției Canalului”.

Efectivele de condamnați sau internați din coloniile de muncă erau la Cernavodă între 1200 – 8000 persoane, la Saligny între 2000 – 8000 femei, Poarta Albă între 10000 – 12000 (Galeș 2000, Noua Culme 7500) persoane, portul Tașaul 1500 persoane, Peninsula între 6000 – 8500 persoane, Capul Midia între 500 și 2500 persoane. Toate aceste persoane erau condamnate sau internate pentru fapte considerate contrarevoluționare și erau folosite la săpături, muncă necalificată de transport de pământ și materiale cu brațele. Foarte multe persoane au decedat ca urmare a muncii epuizante⁶⁵. Norma zilnică de muncă era de 3 m³ pământ săpat și transportat cu roaba la 100 – 150 metri, încărcări-descărcări de vagoane – 7 m³/deținut/zi de muncă, construirea de barăci sau spart piatră pentru calea ferată, scos pământul din săpături de la Canal cu roabele, realizarea de diguri din beton turnat manual, cărarea sacilor de ciment, amestecarea și transportarea betonului cu targa⁶⁶.

Coloniile de muncă aveau un ofițer comandant, un adjunct, ofițeri operativi (de securitate), paza era realizată cu militari care satisfăceau serviciul militar, dispuși pe un perimetru din sârmă ghimpată pe un gard dublu de 3-4 metri înălțime, iar la colțuri fiind dispuse foișoare de pază. Zona interzisă era dată în consemn, astfel că cei care se apropiau de gard la mai puțin de 4 metri după trei somații erau împușcați.

Programul zilnic era orientat spre folosirea intensă la muncă, deșteptarea era la ora 3,30, după care urma spălarea, alinierea pe platou, apelul timp de o oră, încolonarea pentru masă, servitul mesei timp de 20 minute, încolonarea și plecarea la muncă, de obicei pe jos, indiferent de timp, temperatură sau intemperii.

Cei care nu puteau îndeplini norma erau trimiși la carceră. Timpul de muncă era de 10 – 11 ore pe zi, nefiind socotit timpul de deplasare care se făcea în marș forțat, iar cei bolnavi trebuiau să îndeplinească o jumătate de normă. Foamea endemică și bătăile fără motiv sau cu motive inventate duceau la epuizarea fizică și psihică, numeroși condamnați dorind să se sinucidă sau să moară cât mai repede. Metode de exterminare au fost folosite de unele cadre „devotate” prin împușcarea condamnaților, interzicerea tratamentului bolnavilor, muncă forțată până la moarte, pedepsirea cu picioarele în apă înghețată, ținerea condamnaților legați, dezbrăcați în zăpadă, alergarea cu cai și călcarea cu copitele, profanarea cadavrelor celor morți⁶⁷.

După moartea lui Stalin conducerea partidului comunist a stabilit într-o vizită la Moscova că lucrarea Canalul Dunăre ☐ Marea Neagră nu este un obiectiv necesar, drept pentru care la 18 iulie 1953 s-au sistat lucrările, condamnații fiind repartizați la alte penitenciare⁶⁸.

Reeducarea de la penitenciarul Pitești

„Reeducarea” a fost una dintre activitățile cele mai abuzive din punct de vedere al distrugerii fizice și psihice a condamnaților, fiind bazată pe utilizarea forței și terorii în închisorile românești. Acțiunea a fost inițiată de Alexandru Bogdanovici, la penitenciarul Suceava, ca o acțiune de propagandă pentru

⁶⁴ ANIC, fond CC al PCR - Secția Organizatorică, dosar nr. 181/1949, f. 2.

⁶⁵ ACNSAS, fond D, dosar 54, vol. 3, f. 63. Într-o declarație din 16 martie 1968, colonelul Ilie Bădică, directorul Unităților de Muncă în perioada 1950-1953, a menționat: „În colonia de la Cernavodă în iarna anului 1952-1953 au murit peste 70 de deținuți, bolnavi și bătrâni, aduși din diferite penitenciare din țară”.

⁶⁶ Constantin Cesianu, *Salvat din infern*, București, Ed. Humanitas, 1992, p. 309-310.

⁶⁷ ACNSAS, fond D, dosar 19, vol. 6, f. 36: Declarația medicului **deținut Gheorghe Munteanu** din Colonia de la Cernavodă: „În ziua de 5 martie 1953 a fost internat în infirmeria coloniei deținutul Răpciug Ion. Acesta a stat 15 zile la carceră în lanțuri și apoi a fost trecut în infirmerie fiindcă i se umflaseră picioarele și nu le mai simțea, fiind ridicat și adus pe targă pentru a i se da îngrijirile medicale necesare. L-am reținut în infirmerie deoarece membrele inferioare erau tumefiate până aproape de genunchi, iar etichetele picioarelor până la mijlocul gambelor erau de culoare neagră-vinie, fără puls și reci. Am întocmit foi de evacuare la spital, dar până la 16 martie nu am putut obține evacuarea. Trimiterea la spital era necesară pentru a se face amputarea și a salva viața deținutului. În ziua de 16 martie, deținutul a murit în infirmerie”.

⁶⁸ Mircea Chiritoiu, Lichidați Canalul, liniștit, fără țipete, în Magazin istoric nr. 7, iulie 1999, p. 28.

însușirea doctrinei comuniste. S-a inițiat chiar și o pseudo-Organizație a Deținuților cu Convingeri Comuniste, care, nefiind pe placul administrației, în aprilie 1949 a fost desființată. Cel care a inițiat organizația, Eugen Țurcanu, a fost mutat la penitenciarul Pitești, unde a demarat activitatea de „reeducare”. Deoarece în acest penitenciar erau închiși peste 1000 de studenți, tehnica „reeducării” a fost implementată prin coabitarea unor deținuți „torționari” care îi băteau pe colegii de cameră, până la anihilarea voinței sau chiar până la moarte. Cei „reeducați” trebuiau să se autodemaste cu privire la activitatea personală contrarevoluționară, să devină informatori, să facă note informative despre organizațiile subversive, să informeze care dintre cadre se comportau mai blând cu deținuții. În ultima fază, cu personalitatea și moralul distruse, acești „reeducați” participau la alte acte de terorizare a altor condamnați.

Unele dintre **metodele barbare de tortură** au fost descrise de către supraviețuitorii „reeducării”:

- Am fost bătut pe tot corpul cu vâna de bou. Mi-au fost strivite degetele de la mâini și picioare cu cleștele de lemn. Mi s-a dat mâncare fierbinte. Am fost obligat să mănânc materii fecale și să beau urină. Mi s-a smuls părul din cap cu o sfoară. Aceste chinuri m-au determinat să dau declarații mincinoase, spunând că toată familia mea a făcut spionaj⁶⁹;

- Trebuia să mă autobatojocoresc, să spun că am fost un prefăcut, un escroc, că i-am mințit pe alții. Mi-am dat seama ce vor și m-am scuipat singur cât au vrut ei⁷⁰;

- Știu că am lovit, dar nu în fața amenințării, ci a confuziei care mă învăluisese, incapabil fiind de a mai gândi și raționa. Că am lovit tare sau nu, nu mai are nicio importanță, ci faptul că am lovit omul care îmi era cel mai drag și de la care învățasem atâtea lucruri. Am lovit omul pentru care aș fi fost capabil să merg la moarte. Cu voie sau fără voie, încet sau tare, nu mai are importanță, ci faptul că am lovit contează și de aici a început căderea⁷¹.

Unul dintre cei mai aprigi torționari a fost Dumitrescu Alexandru, care după ce a fost folosit pentru „reeducarea de la Pitești” în anul 1957 a fost arestat pe data de 12 iulie 1953, anchetat până în 1957 și condamnat prin sentința nr. 101 din 16 aprilie la 7 ani muncă silnică pentru „crima de favorizare a actelor de teroare”, dar la 13 noiembrie 1957 a fost grațiat prin Decretul nr. 534/1957 al Prezidiului Marii Adunări Naționale⁷².

În iunie 1950 teroarea „reeducării” a fost extinsă și la penitenciarul Gherla, unde au fost transferați deținuți studenți „reeducați” care sub îndrumarea comandantului și a ofițerului de securitate au început să culeagă date despre cei care trebuiau bătuți, după care începeau operațiunea de „demascare”. Torționarii foloseau metode dintre cele mai inumane pentru distrugerea morală și fizică a celor pe care îi băteau. Au fost omorâți prin torturi 12 condamnați, cărora medicul unității le-a falsificat fișele medicale punând diagnostice de boli mai vechi sau moarte naturală. „Reeducarea” a fost organizată și la penitenciarul Peninsula de la Canal, dar aici a fost deconspirată de medicul condamnat Ion Simionescu, care a intrat în zona interzisă pentru a fi împușcat de soldații din pază. În acest fel, moartea acestui medic a avut ecou internațional, iar MAI a trebuit să stopeze aceste activități teroriste și să organizeze un proces în vederea mușamalizării în perioada 1952 – 1954⁷³.

⁶⁹ ASRI, fond D, dosar 10.844, vol. 3, f. 56.

⁷⁰ Eugen Mărgirescu, Moara dracilor, în „Memoria” nr. 13, p. 39.

⁷¹ Dennis Deletant, *Teroarea comunistă în România. Gheorghiu-Dej și statul polițienesc (1948-1965)*, Iași, Ed. Polirom, 2001, p. 157-1963;

Banu Rădulescu, *Preambul la „Dosarul Pitești”*, în „Memoria” nr. 1, p. 18-27, și nr. 2, p. 16-24.

⁷² Mihai Burcea, Marius Stan, Mihail Bumbes, *Dicționarul ofițerilor și angajaților civili al D.G.P. Aparatul Central 1948 – 1989*, Ed. Polirom, 2009, p. 206-207. Citat: „Și-a dezbrăcat haina și i-a dat-o unui milițian, era tot stropit de sânge și ca pe niște saci de cartofi îi arunca înapoi în cameră. Toată treaba asta a început pe la 7 jumătate și pe la 11, aproape de 12, Dumirescu, încă roșu de activitatea asta diabolică, a întrebat: «Mai este cineva care vrea să facă pe zmeul, că eu nu mai pot să mai bat» – relatare despre începutul «reeducării» din ziua de Sfântul Nicolae, 6 decembrie 1949, la penitenciarul Pitești”.

⁷³ ASRI, fond P, dosar 26979, vol 23, f. 288. Recunoașterea deși parțială este relevantă în proces: „Întreaga activitate criminală desfășurată de legionari în penitenciare a fost tolerată și sprijinită de elemente aventuriere ca Nemes Iosif, Sepeanu Tudor și Dumitrescu Alexandru care au căutat să-și creeze platforme prin așa-zisul material informativ pe care șefii bandei legionare s-au oferit să-l predea. În mod conștient au tolerat desfășurarea acelei activități criminale, au sprijinit-o fără a aduce la cunoștința altor organe superioare decât cele ce conduceau Serviciul Operativ sau Inspecției din Direcția Generală a Penitenciarelor”.

Evoluția populației politice încarcerate

Cele peste 240 de unități de deținere (44 penitenciare, 61 locuri de anchetă, 72 lagăre, 63 centre de deportare și domiciliu obligatorii, 10 azile psihiatrice cu caracter politic) precum și 100 sedii ale Securității au fost triate, au fost reținute, deținute, deportate, cu domiciliu obligatoriu, în colonii de muncă un număr deosebit de mare de deținuți politici, cifra de **2 milioane persoane** nefiind încă definitivă⁷⁴.

Numărul persoanelor executate, decedate ca urmare a rețelilor tratamente și a torturii, numărul celor care s-au sinucis în locurile de deținere, a celor care au pierit ca urmare a bolilor și a înfometării sistematice nu poate fi stabilit nici măcar în mod relativ, deoarece cele 93 gropi comune, cimitirele unde se înhumau condamnații din penitenciare nu aveau o evidență oficială, exterminarea trebuind să fie secretă pentru ca cei care o realizau să fie exonerati de răspundere⁷⁵.

La represiunea politică în perioada 1948 – 1964 trebuie incluse peste 500 mii persoane prizonieri români în URSS, români de etnie germană și români de etnie maghiară, precum și „titoiștii” - bănățeni de naționalitate sârbă deportați în Bărăgan⁷⁶.

Sursă credibilă cu privire la numărul persoanelor împotriva cărora s-a aplicat represiunea prin sistemul concentraționar și carceral o reprezintă lucrarea „Recensământul populației concentraționate 1945 – 1989” inițiate prin „Memorialul Sighet”, precum și participarea a peste 800 cercetători și martori din care a rezultat seria „Analele Sighet” care analizează perioada comunistă.

Organizarea sistemului penitenciar la data de 1 decembrie 1958

Direcția Generală a penitenciarelor era organizată în baza Decretului nr. 729/1951 în structura organizatorică a Ministerului Afacerilor Interne. Fiind la mijlocul perioadei de represiune concentraționară, organizarea sistemului poate fi considerată, cu excepția deselor înființări și desființări de unități, caracteristică întregii etape.

Conducerea direcției generale era formată din director general, trei locuitori (pază și regim, probleme de asigurare materială și un locuitor pentru munca politică).

Aparatul Central avea 8 servicii, și anume:

- Serviciul Pază și Regim;
- Serviciul Evidență deținuți;
- Serviciul cadre;
- Serviciul financiar;
- Serviciul aprovizionare – gospodărire;
- Serviciul cultural – operativ;
- Serviciul inspectori – control;
- Serviciul colonii minori;
- O secție politică;
- O secție secretariat independentă.

În subordinea DGP erau 54 penitenciare, 37 colonii de muncă, 8 colonii minori, 2 puncte de primire a copiilor. Mai existau numeroase unități cu caracter productiv.

Unitățile de deținuți politici (contrarevoluționari) erau: Aiud, Gherla, Culmea, Făgăraș, Galați, Jilava, Miercurea Ciuc, Pitești și Râmnicu Sărat.

Unități de deținere pentru condamnații de drept comun erau în număr de 16, dar acestea aveau și secții interioare de contrarevoluționari.

Pentru femei existau penitenciare la Miercurea Ciuc, Tulcea, Domnești, Alba Iulia, Buzău, Mislea.

⁷⁴ Raport Tismăneanu, *op. cit.*, p. 215.

⁷⁵ Mihai Burcea, Marius Stan, Mihail Bumbes, *Dicționarul ofițerilor și angajaților civili ai D.G.P.*, Aparatul Central 1948 – 1989, Ed. Polirom, 2009, p. 273 -274. Într-o NOTĂ RAPORT din 04.11.1957, adresată directorului general al DGPCM, col. Lixandru Vasile comandantul penitenciarului Aiud, arată cum patru persoane civile au fost găsite la Cimitirul orașului, unde au deshumat un cadavru al unui condamnat decedat contrarevoluționar, Cajdatsy Adalbert, fost condamnat la 20 ani pentru înaltă trădare, decedat la 14.09.1952. A se observa că familia l-a deshumat cu aprobările legale după 5 ani, pentru a fi reînhumat în altă localitate. Colaborarea dintre fostul paznic al cimitirului, Ilea Saxon, preotul romano-catolic Bodony Arpad și familii a condus la identificarea mormântului și la predarea decedatului. În Nota Raport se arată că decedatul a fost reînhumat, persoanele au fost deferite organelor de securitate din Raionul Aiud. Din relatările paznicului cimitirului a rezultat că a mai deshumat și predat familiei mai mulți decedați, obținând diferite sume de bani. De remarcat că și generalul Macici Nicolae, născut la 07.11.1887, condamnat MSV, decedat la 15.06.1950, a fost „vândut” familiei pentru suma de 200 lei.

⁷⁶ G. Boldur-Lătescu, *Genocidul comunist în România*, vol. II, Ed. Albatros, București, 1994, p. 15-25.

Penitenciar pentru minori era la Ocnele Mari.

Numărul condamnaților la 1 decembrie 1958, din evidențele DGP, erau **85179** din care **75054** de drept comun și **10125** contrarevoluționari (9501 preventivi, 5935 condamnați în primă instanță, 59718 condamnați definitiv).

Documentele în baza cărora erau primiți în penitenciare deținuții erau:

- mandatul de arestare preventivă;
- mandat de executarea pedepsei și copie de pe hotărârea judecătorească;
- Decizia MAI pentru cei cu domiciliu obligatoriu (întocmit de securitate, miliție, penitenciare).

Penitenciare spital erau la Aiud, Poarta Albă, Văcărești (unde exista și o creșă pentru nou-născuți), Zalău, Tg. Ocna.

Nu se acordau drepturi deținuților contrarevoluționari în afară de dreptul plimbare și de a face cereri către organele de stat.

Drepturile deținuților de drept comun erau de a primi pachete, de a fi vizitați de familie, de a trimite scrisori, de a primi 50 lei pentru cumpărături, de a trimite cereri sau reclamații scrise organelor de stat, în mod diferențiat în raport de condamnare și de munca prestată.

Pedepsele disciplinare ce se aplicau deținuților erau:

- retragerea dreptului de a primi sau trimite scrisori, de a primi pachete, retragerea dreptului la vorbitor, izolarea pe termen de 10 zile, carceră până la 7 zile, retragerea beneficiului zilelor câștigate pe baza muncii prestate.

Principalul mijloc de „reeducare” era considerat în mod oficial munca, drept pentru care existau organizate formațiuni de muncă și colonii.

În agricultură formațiuni și colonii de muncă erau organizate la: Banloc, Bertești, Cotul Lung, Dohangia, Dedulești, Luciu Giurgeni, Mărculești, Măcsineni, Perieți, Salonta, Tămădău, Buzău, Poarta Albă, Peninsula, Domnești, Tulcea, Văcărești, Popești-Leordeni, Buciumeni, N. Bălcescu.

În activități industriale și mine existau formațiuni la Borzești, Brad Musariu, Almașu Mare, Roșia Montană.

În unele penitenciare existau secții de producție interioară, și anume la Craiova, Târgșor, Mislea, Mărgineni, Aiud, Gherla.

S-au înființat și GAS-uri la Chilia Veche, Salcia, Vlădeni, Saligny și Tichilești.

O gospodărie de creștere a suinelor a fost organizată la Periș.

Munca era organizată pe baza Decretului nr. 720/1956 pentru reglementarea punerii în libertate înainte de termen pe baza muncii prestate și a bune conduite. Acest decret clasifica munca în așa fel ca deținuții să dorească să depășească normele, dar aprobarea zilelor câștigate era la dispoziția subiectivă a unei comisii care de cele mai multe ori anula acest beneficiu.

Munca prestată era considerată: excepțională, foarte grea, grea, obișnuită. Maximul câștigului pentru îndeplinirea normelor era de 6 zile câștigate pentru o zi muncită, dar aceasta era doar o lozincă teoretică, care nu se putea obține în mod concret.

Acest decret s-a aplicat abia din anul 1959, prin „experimentări”, liberându-se delatorii, șefii de echipe, șefii de camere și alți condamnați folosiți de administrație pentru motivarea forțată a deținuților la muncă.

Paza și apărarea penitenciarelor se realiza cu sergenți reangajați, militari în termen din cadrul trupelor de securitate. Erau 625 ofițeri, 5811 sergenți reangajați, 1894 militari în termen, 2224 angajați civili militarizați (103 ofițeri, două corpuri de sergenți reangajați, 276 angajați civili). Cu aceste efective se organiza munca cu întregul efectiv de condamnați, zilnic peste 60 mii condamnați plecau la activități productive, obținându-se peste 170 milioane lei, pe lângă produsele animaliere, cerealiere, legume și plante industriale, estimate la 106 milioane lei.

Alocația pentru un deținut pe zi era de 22 lei, din care se scădeau toate cheltuielile privind deținerea, salariile cadrelor, transportul, energia, investițiile, reparațiile, astfel încât efectiv pentru un deținut rămâneau mai puțin de 2 lei pentru ziua de hrănire, echipare, medicamente.

Organizarea formațiunilor, lagărelor și coloniilor de muncă

Penitenciarele de categoria I aveau următoarea organizare: director, loctiitor politic, loctiitor director, ajutor director de serviciu, birou inspecții, corp de pază, birou evidență, responsabil educare, birou cadre, birou contabilitate, birou administrativ, infirmeria, secretariat. În linii generale și celelalte categorii de penitenciare sau colonii aveau aceeași structură, cu diferența numărului de personal din pază

și supraveghere. Toate erau conduse de directori recrutați dintre muncitori cu școala elementară, dar „devotați cauzei partidului”, rareori cu studii liceale, fapt care făcea necesară consilierea unor cadre de „nădejde” de la partid, măcar pentru a ști unde să semneze actele. Toată structura era subordonată securității, care lua măsuri de înlocuire a cadrelor necorespunzătoare.

Întreaga activitate se desfășura conform ordinelor și instrucțiunilor date de Direcția generală, neexistând o lege de reglementare a activității penitenciarelor și coloniilor de muncă. Deși locțiitorii politici erau subordonați ierarhic directorilor, activitatea acestora s-a derulat numai pe baza Deciziei de organizare și funcționare a Aparatului politic, dată de Direcția generală politică din Ministerul Afacerilor Interne. De fapt, controlul politic pe care îl dorim a-l evidenția era în toate sectoarele, fiecare direcție având o organizație de bază de partid, condusă de comitetul de partid ierarhic, astfel încât toate hotărârile se luau pe această filieră.

Pentru izolarea deplină a condamnaților și pentru a-i pune în imposibilitate să săvârșească orice fel de acțiuni care ar putea aduce prejudicii statului de democrație populară, infractorii de drept comun, precum și cei condamnați de instanțele de judecată pentru infracțiuni contrarevoluționare (infracțiuni contra securității statului, infracțiuni contra păcii și umanității), s-au înființat în anul 1955 **lagărele și coloniile**.

Regulamentul referitor la primirea, deținerea, regimul și supravegherea în lagăre și colonii a fost un moment de așa-zisă intrare în legalitate după mai mulți ani când activitatea era condusă arbitrar de către securitate prin ordine și dispoziții, precum și prin consilierii trimiși pentru a supraveghea implementarea măsurilor sovietice. Regulamentul definea conceptul de lagăr la art. 4 astfel:

- a) lagăre speciale pentru deținerea celor condamnați pentru infracțiuni contrarevoluționare mai periculoase;
- b) lagăre speciale pentru deținerea celor condamnați pentru infracțiuni de drept comun mai periculoase (recidiviști);
- c) lagăre comune pentru deținerea celor condamnați pentru infracțiuni contrarevoluționare mai puțin periculoase;
- d) lagăre comune pentru deținerea celor condamnați pentru infracțiuni de drept comun mai puțin periculoase;
- e) colonii pentru deținerea celor condamnați pentru infracțiuni economice și de drept comun.

Toți condamnații din lagăre erau obligați să muncească, iar deținerea se făcea numai în baza unei **sentințe definitive de condamnare pronunțate de către tribunale**. Este o încercare de întoarcere spre legalitate, având în vedere situația miilor de persoane ce au fost deținute fără forme legale în perioada anterioară, numai la dispoziția securității.

Transferurile sau primirea în lagăr se făceau de la penitenciare sau de la alte colonii, pe baza formării loturilor ordonate de Direcția generală. Organizarea lagărelor în secții de deținere dădea posibilitatea de repartizare după durata condamnării, astfel:

- până la trei ani;
- de la trei la șase ani;
- de la șase la nouă ani;
- de la nouă la cincisprezece ani;
- de la cincisprezece la douăzeci și cinci de ani.

Condamnații erau folosiți la muncă grea, mijlocie și ușoară, în raport de condiția fizică, iar timpul de muncă era de 10 ore pentru lagărele speciale și de 9 ore pentru cei din lagărele comune. Pentru cei folosiți în mine de cărbuni, aur, uraniu, alte metale, timpul de muncă era de 8 ore.

Locurile de muncă erau situate la 2 km de lagăr, escortarea se realiza pe jos, timpul de muncă fiind socotit și împreună cu deplasarea de 15 minute pentru un km, chiar dacă distanța nu putea să depășească „10 km de lagăr”. Aceasta înseamnă că deplasarea celor câțiva kilometri se realiza în marș forțat sau chiar în pas alergător, ceea ce denotă forțarea limitelor fizice ale celor condamnați.

Hrana se dădea în funcție de îndeplinirea normei de lucru, care evident nu putea fi realizată, începând cu o hrană de 2400 calorii până la 3000 calorii pentru cei ce îndeplineau norma de 100%. Cei care îndeplineau normele peste 101% - 151% primeau în hrană și pâine de la 150 grame la 350 grame. Depășirile de norme se calculau de la o săptămână la alta, fiind la îndemâna biroului de evidență.

La cererea comandanților șeful Direcției generale putea mări durata unor măsuri disciplinare de la 20 zile la 6 luni. Pe timpul pedepsirii cu izolare rația de hrană se diminuea cu 350 grame de pâine, iar pe

timpul carcerii hrana consta din 300 grame de pâine, apă caldă de trei ori pe zi, și de două ori pe săptămână câte un fel de mâncare caldă.

Organizarea lagărelor a urmat întru totul organizarea de tip penitenciar cu privire la muncă, recompense, asistența medicală, transfer, eliberare, deces.

Decedații, care nu erau puțini, avându-se în vedere condițiile de deținere, erau înhumați fără a se încunoștința familia despre locul înmormântării. Bunurile personale li se trimiteau acasă prin grija lagărului, la fel și sumele de bani ce le aveau în contabilitate. Cei care nu aveau rude ori „nu erau găsite” erau de fapt uitați definitiv cu privire la existența lor prin penitenciare, doar Sfatul Popular era anunțat. Dosarele celor decedați erau păstrate timp de 10 ani, după care erau distruse, fapt pentru care este foarte greu de a se cunoaște adevărata situație cu privire la cei care au dispărut în sistemul lagărelor și coloniilor de muncă.

Organizarea interioară a lagărelor și coloniilor era descrisă în Anexa nr. 1 a Regulamentului și în linii generale se prezenta astfel:

În lagăre existau două zone distincte despărțite prin garduri de sârmă ghimpată: zona de locuit și zona de gospodărire.

În zona de locuit erau construite barăci, dintre care una era cantina, urmau apoi barăcile pentru bucătărie, sala de mese, baie, frizerie, izolatorul, carcerile, WC-urile, baraca infirmerie, camera club pentru munca politică, birouri de producție și administrație pentru munca deținuților. Există și o baracă pentru percheziție și pentru primirea pachetelor și vorbitor.

În zona de gospodărire se aflau croitoria, cizmăria, precum și ateliere de lăcătușerie, tâmplărie, spălătoria, depozitele de alimente și îmbrăcăminte, magazia de scule, garajul, diferite magazine, panou contra incendiilor.

Tipul standard de baracă de locuit era amenajată pentru cel puțin 50 de condamnați, care locuiau și dormeau în paturi suprapuse la două rânduri, unde se mai găseau bănci, mese, cuiere pentru haine, dulapuri pentru hainele condamnaților, rafturi pentru veselă, tinete (butoaie de lemn) pentru apă de băut, o ladă cu materiale de curățenie, iar într-un colț era un butoi cu capac pentru necesitățile fiziologice.

Fiecare pat avea o etichetă cu datele personale ale condamnatului, iar la intrare exista lista cu toți condamnații din baracă, un extras din regulament cu drepturile și obligațiile condamnaților. Baraca era luminată noaptea, pentru a se supraveghea efectivul de deținuți, la fel ca și curțile interioare și gardul de sârmă ghimpată, pentru a preveni evadările sau actele de nesupunere.

Izolatoarele erau încăperi mici cu o fereastră de 0,40 m x 0,80 m amplasată sub tavanul camerei, iar carcera avea dimensiunile de 1,80 x 1,20 x 2,50 m cu o fereastră și mai mică de 0,40 x 0,50 m. Izolatoarele și carcera erau prevăzute cu uși solide cu vizetă, paturi fixe în izolatoare și rabatabile pe timpul zilei în carceră. Baraca pentru vorbitor era prevăzută cu o despărțire de un metru pentru separarea condamnaților de familie, iar peste această despărțitură se aplicau gratii.

Pe culoarul practicat se plimba un supraveghetor pe tot timpul vizitei.

De fapt, menirea Direcției generale a penitenciarelor și coloniilor de muncă a fost aceea de „a organiza și funcționa coloniile și unitățile de muncă, de a asigura executarea pedepselor și măsurilor privative de libertate prin izolarea elementelor periculoase din punct de vedere social, în scopul reeducării lor pentru a deveni elemente folositoare societății”⁷⁷. Din datele ce se adună mereu de șaptesprezece ani de la Revoluție observăm că puțini „reeducați” au mai ajuns să scape cu zile.

Anul 1950 a însemnat deschiderea unor lucrări de mare amploare pentru economia socialistă, dar pentru care nu existau mijloace materiale și financiare, drept pentru care s-au folosit condamnații, forță de muncă ieftină și disciplinată, în regim de muncă forțată, fără însă a fi definită în acest mod. Canalul Dunăre – Marea Neagră, complexul hidroenergetic de la Bicaz, sistemele de irigație din Dobrogea, exploatarea stufului din Delta Dunării, coloniile de muncă din mine și Gostaturi au secerat mii de vieți ale deținuților politici sau i-au adus în situația de a nu se mai putea împotrivi fizic și moral regimului comunist.

Prin HCM nr. 1554/1952 s-a aprobat înființarea coloniilor de muncă, a domiciliului obligatoriu și a batalioanelor de muncă. Aceste noi structuri au dus la folosirea abuzivă la muncă forțată până la exterminare a celor care nu voiau să intre în gospodăriile agricole și în întovărășirile agricole, metode prin care s-a transformat agricultura particulară în agricultură de stat.

---

⁷⁷ Radu Ciuceanu, *Regimul penitenciar din România 1940 – 1962*, INST, Ed. Institutul pentru Studiul Totalitarismului, București, 2001, p. 59 și urm.

Pentru a trece în sfera legalității abuzurile de drept făcute cu doar câțiva ani în urmă, legislația penală, de procedură penală și execuțional-penală a început să fie modificată și aliniată codului penal al URSS, astfel că între anii 1956 – 1960 s-a trecut la un amplu proces de modificare legislativă pentru a se alinia la „voința poporului muncitor în mâinile cărui se află întreaga putere politică și economică”⁷⁸.

Din **analiza actelor normative** emise în această perioadă pentru modificarea legislației penale se desprind principiile care au stat la baza unui astfel de proces, astfel:

- Instaurarea și consolidarea statului de dictatură a proletariatului, în raport de cum această dictatură se manifesta;

- Creșterea puterii politice a Partidului Comunist Român;

- Reflectarea intereselor de clasă prin apărarea cu deosebită severitate a statului împotriva oponenților securității acestuia;

- Apărarea avutului obștesc, să citim „al statului”, cu mijloace drastice împotriva celor care atentează la acesta, prejudiciul fiind supraapreciat prin măsura pedepselor penale deosebit de aspre;

- Restrângerea câmpului de aplicare a dreptului penal, cu mărirea vigilenței față de dușmanii poporului. Alexandru Drăghici, ministru de interne, spunea că restrângerea treptată a sferei de acțiune a funcției represive a statului „nu înseamnă micșorarea vigilenței față de elementele reacționare înrăite, fanatice, față de spionii și diversioniștii agenți ai spionajului imperialist care în ura lor față de socialism încearcă să lovească în cuceririle oamenilor muncii”. De la înălțimea celor 4 clase primare, ministrul Drăghici vedea numai spioni, diversioniști, infractori care loveau în orânduire, asmuțind împotriva acestor „elemente” lupta susținută folosind în acest scop ascuțitul represiunii penale nemaîntâlnite în România nici pe timpul lui Antonescu;

- În legislația penală s-au resorbit o seamă de prevederi din legile speciale;

- S-a extins principiul parificării pedepsei aplicabile în caz de tentativă cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată, precum și principiul sancționării participanților la infracțiune la fel ca și autorul;

- S-au pus de acord pedepsele prevăzute în partea specială a Codului penal pentru diferite infracțiuni, cu gradul de pericol social apreciat pentru societatea socialistă, în sensul „intensității dezaprobării pe care masele de oameni ai muncii o manifestă față de fiecare infracțiune – cu explicația că această dezaprobare crește pe măsura dezvoltării conștiinței de clasă, ceea ce duce la agravarea pedepselor”. „Oamenii muncii nu au niciun fel de îngăduință față de infractori și în special față de spioni, sabotori, diversioniști sau jefuitori ai avutului obștesc”;

- Problemele pedepsei s-au politizat din considerente de apărare a valorilor promovate de partidul comunist și pentru apărarea securității statului;

- S-au stabilit sancțiuni în conformitate cu mărirea prejudiciului produs, în ideea că avutul obștesc trebuie apărat cu atât mai sever cu cât prejudiciul este mai mare.

Modificările legislației penale au avut în vedere **instaurarea regimului de „democrație populară”**, iar în cadrul acestor modificări s-au stabilit obiective concrete ce trebuiau urmărite, cum ar fi:

- Asigurarea legalității în desfășurarea proceselor penale. Introducerea în legislația procesuală penală a unei căi extraordinare de atac, și anume a „**cererii de îndreptare**” (recursul în supraveghere prin care s-a admis folosirea acestei căi de atac și după expirarea termenului, iar pe de altă parte s-a dat sarcina instanței de recurs de a examina și fondul cauzei);

- Apropierea justiției de popor și unificarea procesului penal. S-a pus în practică crearea unei rețele de instanțe de judecată astfel încât pricinile să se judece cât mai aproape de locul unde s-a săvârșit fapta. Astfel s-a ajuns la situația ca judecata să devină un adevărat spectacol de înfierare cu

---

⁷⁸ Vintilă Dongoroz, Siegfried Khane, Ion Oancea, Iosif Fodor, Nicoleta Iliescu, Simona Petrovici, *Modificările aduse Codului penal și Codului de procedură penală prin actele normative din anii 1956 – 1960*, Ed. Academiei R.P.R., 1961, p. 6. Vorbim aici despre modificarea Codului penal prin: Decretele nr. 102 din 29 februarie 1956, 258 din 15 iunie 1957, 324 din 16 iulie 1957, 469 din 30 septembrie 1957, 125 din 26 martie 1958, 281 din 21 iunie 1958, 318 din 21 iulie 1958, 370 din 19 august 1958, 418 din 15 octombrie 1958, 1 din 14 ianuarie 1959, 212 din 17 iunie 1960. Codul de procedură penală s-a modificat după cum urmează: Legea nr. 3 din 4 aprilie 1956, Decretele nr. 90 din 6 aprilie 1956, 721 din 9 ianuarie 1957, 132 din 26 martie 1957, 324 din 16 iulie 1957, 473 din 30 septembrie 1957, 318 din 21 iulie 1958, 470 din 5 decembrie 1958, 213 din 18 iunie 1960.

mânie proletară, în căminele culturale, în sălile de spectacole sau cinematograf. Rezolvarea apropierii justiției de popor presupunea „o astfel de compoziție a aparatului judecătoresc, încât acesta să fie receptiv și sensibil la nevoile societății (ceea ce s-a realizat prin introducerea de asesori populari în compunerea completelor de judecată, a celor mai devotate elemente din rândul oamenilor muncii, care lucrează nemijlocit în producție, cât și prin selectarea cadrelor de judecători legați de popor, cu o bună pregătire profesională și cu un înalt nivel politic și ideologic”⁷⁹;

- Stabilirea adevărului, ca temei al procesului penal și ca principal obiectiv al normelor procesual penale. Modificările din perioada 1956 – 1960 au obligat organele de urmărire penală să se îndrepte spre stabilirea adevărului (art. 179¹); dispoziția înscrisă în art. 267⁸ care obliga pe procuror, la verificarea concluziilor de învinuire, să se preocupe dacă au fost respectate dispozițiile procedurale care garantează stabilirea adevărului; dispoziția înscrisă în art. 400³, care dădea dreptul părților să ceară instanței de recurs casarea hotărârii în vederea administrării unor noi probe; dispoziția înscrisă în art. 400², care obliga instanța de recurs să verifice dacă în decursul procesului penal au fost administrate toate probele necesare stabilirii adevărului;

- Deplina apărare în tot cursul procesului penal a drepturilor ce le au părțile și în primul rând ale inculpatului. Apărarea se rezuma la două contacte ale apărătorului cu persoana învinuită în conformitate cu Legea nr. 3 din 4 aprilie 1956, un prim contact la începutul urmăririi penale și un al doilea la terminarea urmăririi penale, când organul de urmărire penală punea la dispoziția apărătorului și inculpatului materialul de trimitere în judecată. Inculpatul nu putea astfel să lucreze împreună cu apărătorul la demonstrarea nevinovăției sale ori a adevăratei vinovății, nu putea să-și demonstreze partea de responsabilitate.

- Realizarea rolului educativ al procesului penal, se realiza prin rolul instanței de a organiza în „spirit democratic” procesul penal în ideea „apropierii de popor”, dreptul procurorului de a porni ori de a continua procesul, în cazul în care din lipsa plângerii prealabile sau retragerii acesteia se putea stinge acțiunea penală, dar exista un interes „major” care impunea pornirea sau continuarea procesului penal (art. 182 C. pr. pen.) și în cazurile în care pentru realizarea rolului educativ al procesului penal acest proces trebuia să aibă loc.

O modificare importantă este revenirea la pedeapsa cu moartea, prin introducerea acesteia prin **Decretul nr. 212 din 17 iunie 1960**, prin art. 24 C. pen., astfel:

„Ca măsură excepțională pentru pedepsirea celor mai grave infracțiuni îndreptate împotriva orânduirii sociale sau de stat a Republicii Populare Române ori a ordinii sale de drept, se aplică, în cazurile și condițiile anume prevăzute în lege, pedeapsa cu moartea.

Pedeapsa cu moartea nu se aplică infractorului care nu împlinise 18 ani la data săvârșirii infracțiunii și nici femeii gravide sau care are copil în vârstă de până la 3 ani.

De asemenea, pedeapsa cu moartea nu poate fi executată dacă cel condamnat este o femeie gravidă sau care are copil în vârstă de până la trei ani.

În cazurile arătate în alin. (2) și (3), pedeapsa cu moartea se înlocuiește cu maximul muncii silnice pe timp mărginit”.

În înțelesul dreptului penal din epoca socialistă pedeapsa cu moartea era o măsură „**excepțională**”, dar prin aceasta nu trebuia să se înțeleagă ceva extraordinar, care se abate de la principiul legalității și de la garanțiile regimului de drept comun, ci potrivit legislației socialiste, o reglementare specială, care funcționa în cadrul ordinii de drept, dar pentru anumite cazuri speciale. Cele mai grave infracțiuni potrivit alin. (1) al art. 24 erau cele împotriva orânduirii sociale sau de stat a RPR ori a ordinii sale de drept, ceea ce duce la concluzia eliminării opozanților politici de orice fel, care „se împotriveau într-un anume fel” partidului sau statului.

Femeile și minorii sunt exceptați de la această pedeapsă excepțională, dar în mod concret raritatea cazurilor de femei sau minori care să comită astfel de fapte este de natură a face inoperabile textele, dar propaganda este deosebit de mare, privind umanismul executării pedepselor în fața comunității socialiste sau europene.

Pedeapsa cu moartea se realiza prin împușcare, de către un pluton de execuție format din subofițeri de penitenciare, condus de comandantul închisorii, în prezența președintelui tribunalului, procurorului-șef, medicului legist. Corpul neînsuflețit era înhumat în cimitirul local, ori se incinera (a se

---

⁷⁹ Vintilă Dongoroz și colectiv, op. cit., p. 14.

vedea lotul Antonescu), se întocmea o schiță a locului înhumării care se atașa la dosar, care era arhivat pentru un termen de 10 ani, în arhiva strict secretă. Nu se comunica familiei locul înhumării, iar despre deces se comunica după un an, astfel ca o eventuală deshumare să nu fie posibilă, iar urmele condamnatului să dispară. După 10 ani trimiterea la topit a dosarelor condamnaților făcea imposibilă orice identificare. Iată de ce nu se mai găsesc în arhive datele cu privire la cei executați, sentințele și modul de aducere a acestor sentințe la îndeplinire. Doar cazuri celebre, cum ar fi executarea lui Lucrețiu Pătrășcanu, au fost posibil de reconstituit, ca urmare a interesului deosebit al conducerii de partid de a se afla despre „trădătorul clasei muncitoare”, care până nu cu mult timp în urmă era un fruntaș politic de perspectivă.

De asemenea, prin **Decretul nr. 324 din 16 iulie 1957** se introduce un mod de executare a închisorii corecționale, și anume **colonia de reeducare prin muncă**. Iată conținutul art. 33¹ al acestui decret:

„Condamnatul la închisoare corecțională execută pedeapsa în cazurile prevăzute la art. 268¹⁷, 268^{17a}, 338, 339, 340, 341, 433, 434, 435, 578^d, 578^{4a}, într-o colonie de reeducare prin muncă.

Regimul executării pedepsei într-o colonie de muncă se întemeiază pe „influența educativă a muncii, pe obligația condamnaților capabili de a munci să presteze o muncă utilă societății, pe acțiunea de educare ce trebuie desfășurată în mijlocul condamnaților, pe respectul de către aceștia a disciplinei muncii și a ordinii interioare a coloniei, precum și pe stimularea în muncă și recompensarea celor stăruitori în muncă, disciplinați și care dau dovezi temeinice de îndreptare. Toate aceste mijloace trebuie astfel folosite încât să conducă la îndreptarea și reeducarea celui condamnat”.

Ceea ce diferenția acest regim de executare special de regimul obișnuit (ambele întemeindu-se pe folosirea la muncă) era că, în cazul executării măsurii într-o colonie de reeducare prin muncă, se pune un accent deosebit de mare pe deprinderea condamnaților cu o muncă în folosul societății, ținându-se seama de faptul că cei care erau supuși acestui regim se făceau vinovați de infracțiuni de parazitism social sau nerespectare a regulilor de conviețuire socială. În cazurile concrete erau trimiși la colonia de reeducare prin muncă toți cei care erau intelectuali, sau comercianți, mici negustori sau chiaburi, preoții, alții decât cei de rit ortodox, astfel încât să se deprindă (a se înțelege exterminare fizică și psihică) cu munca la canal, la irigații, săpături de șanțuri, construcții ori lucrări unde se lucra din greu, sau forța de muncă din economie nu agreea aceste activități. Era un alt mod de a „justifica democratic” în raport cu „teoria aproprierii de popor” a unor măsuri de represiune legalizată împotriva unor categorii de cetățeni, nu împotriva unor indivizi certați cu legea.

De altfel, nu era o pedeapsă deosebită față de închisoarea corecțională, însă nu avea nicio altă justificare decât asemănarea regimului, scopul fiind cel declarat de a rezolva, prin măsuri legislative, problema **incriminării prin analogie**, problema incriminării omisiunii de denunțare în cazul unor infracțiuni, problema diferențierii pedepselor în raport cu cuantumul unor prejudicii, iar în dreptul procesual penal problema prorogării competenței prin absorbție, problema unificării procedurii în faza de urmărire penală, problema ședinței pregătitoare, problema procedurii urgente de urmărire și judecată pentru anumite infracțiuni. Rezolvarea unor astfel de probleme de reglementare nu a dus la rezolvarea problemei principale, și anume încetarea represiunii împotriva cetățenilor opozanți politic, suspecți de a fi opozanți politic sau cetățeni cu o atitudine critică față de noul regim, chiar dacă nu erau opozanți. Toți trebuiau să dispară din noua societate socialistă și trebuiau să fie reeducați prin muncă până la îndobitocire sau dispariție. Termenul este neacademic, dar realist în raport cu ce s-a întâmplat în coloniile de muncă, de la recoltarea stufului din Deltă la muncile agricole din Insula Mare a Brăilei, din Bărăgan, de la minele de cărbuni, aur, uraniu și construcțiile Bicazului și altor hidrocentrale.

Dacă prin reglementările anterioare⁸⁰ din „produsul muncii fiecărui condamnat la închisoare corecțională 60% se cuvenea statului, iar 40% aparținea condamnatului, care se capitaliza pentru despăgubiri în favoarea părții civile, iar jumătate se pune la dispoziția acestuia pentru îmbunătățirea traiului în închisoare, printr-un nou **Decret nr. 318 din 21 iulie 1958** produsul muncii condamnatului era confiscat de stat, conform art. 49: „Produsul muncii condamnatului aparține de drept statului, cu excepția unei cote-părți de 5% în cazul pedepselor până la 5 ani și de 3% în cazul pedepselor mai mari de 5 ani, sumele corespunzătoare urmând să fie consemnate pentru a fi remise celui condamnat la eliberare”. Explicațiile cu privire la această reducere a părții cuvenite condamnatului este o probă de cinism deosebit: „Într-o orânduire bazată pe exploatare, retribuirea muncii celor condamnați urmărește, teoretic,

⁸⁰ Decretul nr. 318 din 21 iulie 1958 a abrogat art. 34 alin. 1 și 2, iar Decretul nr. 212 din 17 iunie 1960 a abrogat art. 35 din Codul penal.

pe de o parte, asigurarea unei posibilități de ameliorare a traiului pentru deținuți, iar pe de altă parte, crearea unor posibilități de reclasare a condamnaților după ieșirea din închisoare, reclasare atât de anevoioasă în societatea capitalistă; în realitate însă niciuna dintre aceste finalități nu este atinsă. În societatea socialistă, munca celor aflați în locurile de deținere are ca finalitate reeducarea și îndreptarea infractorilor; în ceea ce privește răsplătirea celor care în timpul executării pedepsei dau dovadă de o bună comportare și își îndeplinesc cu conștiinciozitate muncile repartizate, ea se face în sistemul actual prin liberarea înainte de termen, potrivit dispozițiilor Decretului nr. 720/1956.”

Analizând detenția politică din țara noastră, remarcăm că aceasta a cunoscut o curbă descendentă, după părăsirea teritoriului românesc de către trupele sovietice de ocupație, în 1957-1958, culminând cu marile decrete pentru grațierea deținuților politici, începând cu anul 1959 până în 1964.

INDICAȚII METODICE PENTRU STUDENȚI

- 1. Se studiază cursul 2 ore.**
- 2. Se fac rezumate ale problemelor indicate pentru tutorial 2 ore.**
- 3. Pentru examen se studiază unitatea în ansamblul întregului curs.**

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 5

DOUĂ DECENII DE DEȚINERE POLITICĂ. SISTEMUL PENITENCIAR ÎN EPOCA TOTALITARĂ

**Represiunea comuniștilor împotriva deviaționiștilor
Sistemul penitenciar în epoca Nicolae Ceaușescu.
Evenimentele din anul 1989, 1990, 1997.**

Unitatea de învățare este realizată din lucrarea :

Ioan CHIȘ, Alexandru Bogdan CHIȘ

Executarea sancțiunilor penale – 2015, U.J. pag. 146 - 167

***După studierea unității 5 de învățare studenții trebuie să poată
răspunde corect la următoarele întrebări :***

- 1. În ce a constat epurarea comuniștilor contra comuniștilor?*
- 2. Descrieți lupta lui Gheorghe Gheorghiu Dej pentru acapararea puterii politice prin folosirea sistemului penitenciar*
- 3. Care au fost caracteristicile epocii Ceaușiste cu privire la închisori?*
- 4. Ce s-a întâmplat în anul 1977 cu privire la penitenciare?*
- 5. Cum descrieți sistemul penitenciar între 1977 și 1989?*
- 6. Care sunt concluziile cu privire la epoca ceaușistă?*
- 7. Ce rol a avut securitatea în perioada ceușistă în penitenciare?*

CONȚINUTUL UNITĂȚII 5 DE ÎNVĂȚARE

1. EPURAREA COMUNISTĂ

Pare paradoxal dar în istoria represiunii politice un capitol aparte în perioada dictaturii comuniste a fost reprezentat de lupta pentru putere la vârful Partidului Muncitoresc Român, concretizată în adevărate comploturi intestinale pentru acapararea puterii, menținerea acesteia și lichidarea oponenților, chiar cu mijloacele de luptă folosite împotriva celorlalte partide sau chiar a categoriilor sociale ce se opuneau acestei dictaturi.

S-au folosit manipularile, destituirile, coalițiile pro și împotriva altora, crima și execuțiile prin folosirea justiției, îndepărtarea din funcții și lichidarea politică sau chiar fizică a unor membri ce și-au îndeplinit la un moment dat „misiunile” criminale în slujba „democrației populare”, ori care nu erau suficient de obedienți cu „conducerea”.

La începutul anului 1948 lupta pentru conducerea partidului a fost concretizată între gruparea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej și gruparea Anei Pauker. Lupta pentru putere a fost dusă în „întrecerea” pentru stalinizarea țării în condițiile ocupației militare a URSS. Între cele două grupări, unite de formă prin intervenția lui Stalin, Lucrețiu Pătrășcanu, liderul comunist autohton, apărea ca o figură aparte de „român înainte de a fi comunist”, poziție ce îl punea imediat în afara ideilor cominterniste. Cei eliberați din lagărul de la Târgu-Jiu au întâmpinat cu bucurie armata sovietică în București, printre aceștia fiind Gheorghe Gheorghiu-Dej, Constantin Pârvulescu, Iosif Rangheț, Emil Bodnăraș, Gheorghe Apostol, Nicolae Ceaușescu.

Curând, sub presiunea Armatei Roșii, Lucrețiu Pătrășcanu va fi numit ministru la Justiție, Gheorghiu-Dej la Ministerul Transporturilor, fiind în guvernul politicianilor Iuliu Maniu și Ion Mihalache. Cu lozinca eliberării Transilvaniei de Nord, comuniștii vor crește numeric până la 42653 membri până în anul 1945. Ca urmare a primelor epurări din partid, Gheorghiu-Dej va manipula conducerea partidului pentru a se descotorosi de gruparea Pauker – Luca. În 12 iunie 1953 în cadrul interogatoriului condus de Alexandru Moghioroș, în prezența lui Gheorghe Apostol, Petre Borilă și Constantin Pârvulescu, Pauker a fost acuzată de primirea în partid a unor membri fără a fi verificați⁸¹. Liderii PCR Gheorghiu-Dej, Rangheț, Chișinevschi, Miron Constantinescu erau conștienți de nevoia de a mări baza numerică a partidului prin atragerea de membri din clasa muncitoare și din țărănime, chiar și din intelectuali. În perioada 1944 – 1947 activitatea partidelor comuniste din țările ocupate de Armata Roșie a fost coordonată strict de către Moscova, pentru ca acestea să acceadă la puterea politică și de stat. Folosirea propagandei, transformând pe opozanții politici în dușmani ai clasei muncitoare sau, mai grav, a Uniunii Sovietice, a fost acompaniată de arestări, procese publice și demonstrații. Un rol deosebit de important în coordonarea afacerilor românești din stat și din partid l-a avut Andrei Ianuarievici Vâșinski, acuzatorul din procesele politice din Moscova anilor 1930, care l-a obligat și pe regele Mihai să accepte transferul puterii către guvernul de dictatură comunistă. În guvernele Sănătescu și Rădescu comuniștii au avut două posturi de miniștri și unul de subsecretar de stat la MAI, iar în guvernul Groza, sub influența sa, au fost numiți miniștrii la Justiție (Lucrețiu Pătrășcanu), Comunicații (Gheorghe Gheorghiu-Dej), Afacerile Interne (Teohari Georgescu), Propagandă (Petre Constantinescu-Iași), precum și subsecretariatele de stat în Ministerele Agriculturii (Constantin Agiu) și, ulterior, la Comunicații (Ion Gheorghe Maurer)⁸².

Acapararea serviciului de informații de către Emil Bodnăraș, cunoscut ca spion sovietic, și a forțelor de ordine publică de către Teohari Georgescu a creat posibilitatea represiunii comuniste împotriva oricăror opozanți, inclusiv eliminarea dintre comuniști a celor care „amenințau” ocuparea vârfului puterii. Gheorghe Gheorghiu-Dej va acționa pentru eliminarea treptată a celor care vizau conducerea partidului, astfel că după anul 1946 s-a trecut de către grupul Dej, Luca, Pauker la radicalizarea luptei, la trecerea monarhiei pe linie moartă, la acuzarea și inculparea vârfurilor politice ale celorlalte partide, la eliminarea celor care nu erau fanaticii politicii staliniste. După eliminarea din viața politică a țărăniștilor (august 1947) și liberalilor, a urmat scindarea PSDR, condus de Constantin Titel Petrescu, cu ajutorul unor colaboraționiști (Theodor Iordăchescu, Mișa Levin, Lothar Rădăceanu, Barbu Solomon, Ștefan Voitec) și unificarea la Congresul al VIII-lea (4-9 octombrie 1947) cu PCR și transformarea politică în PMR. După unificare, mulți susținători ai lui Titel Petrescu vor fi trimiși în închisoare, unde își vor sfârși zilele⁸³. După lovitura din 30 decembrie 1947, monarhia va fi lichidată România, trecând la forma de guvernământ republicană, după modelul implementat de URSS în toate țările europene ocupate de Armata Roșie. În această epocă, comuniștii, folosind demagogia politică, dând vina pe sistemul burghez sau pe lipsa de loialitate față de Uniunea Sovietică, au epurat, trimis în închisori, au lichidat fără judecată, pe toți cei ce se opuneau sistemului terorist condus de Gheorghiu-Dej. După anul 1944 a fost făcută înțelegerea de lichidare a fostului președinte al partidului, Ștefan Foriș⁸⁴, care, eliberat în ianuarie

---

⁸¹ Vladimir Tismăneanu, *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc*, Iași, Ed. Polirom, 2005, p. 109 și p. 322.

⁸² Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, București, Ed. Paideia, 1999, p. 491-492.

⁸³ Congresul al VI-lea al PCR (Congresul I al Partidului Muncitoresc Român), a avut loc în perioada 21-23 februarie 1948 și a consemnat decesul P.S.D.R. prin „unificarea” sa cu P.C.R. și formarea Partidului Muncitoresc Român (P.M.R.).

⁸⁴ Ștefan Foriș – de origine maghiară, etnia evreiască, Foris Istvan, n. 9 mai 1892, d. 1946, combatant în Primul Război Mondial voluntar ungar, a activat în cadrul P.C. din Ungaria și în cadrul Republicii Sovietice Ungare. În 1921 aderă la P.C.R. după care a fost condamnat 10 ani închisoare, după care s-a refugiat în U.R.S.S. Între 1931 – 1935 a executat pedeapsa în

1945, este capturat de Gheorghe Pintilie (Pantiușa) și omorât în bătaie, lovindu-l în cap cu o rangă, în vara anului 1946, din ordinul trioului Dej, Pauker, Luca. În anul 1948 este eliminat un potențial candidat la conducerea partidului, Lucrețiu Pătrășcanu, prin arestarea sa, iar ulterior morții lui Stalin, este executat, urmare a unui proces din anul 1954 regizat din ordinul lui Dej, căruia îi era frică ca noua conducere de la Moscova (Hruscirov) să nu opteze pentru înnoirea liniei de conducere cu alți lideri care nu erau staliști.

Următoarea **luptă s-a dat între facțiunea stalinistă externă și cea internă**, Vasile Luca și Ana Pauker fiind eliminați din conducere pentru acuzații de tipul „deviație de dreapta” sau „de stânga”, ori „împăciuitoism”.

În anul 1957 urmează o nouă epurare în care Dej a eliminat alți doi colaboratori dintre cei mai apropiați, și anume Iosif Chișinevschi și Miron Constantinescu, acuzați pentru abuzuri, eșecurile partidului, nerealizări ale regimului. După 1958, când armata sovietică va fi retrasă din România, liderii politici se vor îndepărta de modelul sovietic, iar odată cu această politică, vor fi eliminați adversarii politici.

După moartea lui Stalin, au fost denunțate crimele săvârșite de acesta de către N.S. Hruscirov, în Congresul al XX-lea al PCUS din februarie 1956. Noua orientare fiind spre acuzarea staliștilor, Gheorghiu-Dej trebuia să găsească noi victime pentru acoperirea abuzurilor și crimelor săvârșite sub conducerea sa. Delegația la Congres formată din Dej, Miron Constantinescu, Iosif Chișinevschi, Petre Borilă nu avea cum să reacționeze la „bomba” acuzării lui Stalin de către Hruscirov, astfel că politica comuniștilor români a fost aceea de a rămâne în expectativă o perioadă, după care să fie luate măsurile definite de noile orientări sovietice.

Lupta internă împotriva lui Gheorghiu-Dej s-a soldat cu alte victime, și anume este vorba de Chișinevschi și Constantinescu, care au fost acuzați și de „moscovism”, și de „stalinism”, de faptul că ar fi oportuniști și împotriva înnoirilor care „începuseră” în partid încă din anul 1952. Ridicarea lui Nicolae Ceaușescu în apărarea lui Dej avea miza luptei împotriva ministrului de interne, Drăghici, care nu se „supunea” controlului de partid. Nicolae Ceaușescu încerca să ocupe o poziție cât mai înaltă în partid, făcând aprecieri cu privire la Stalin, care nu făcuse doar lucruri negative. Ceaușescu va ajunge membru în Biroul Politic al PMR, iar după moartea lui Dej se va afirma în fruntea partidului. El îl va reabilita pe Pătrășcanu, dar nu și pe celelalte victime, tocmai pentru ca cei care au cunoscut sau au fost complici la moartea unor lideri să nu îi stânjenească drumul spre putere. Critica făcută lui Dej, după moartea sa, a avut rolul de a-l propulsa în fruntea partidului, de a-și consolida poziția ca fiind în afara crimelor partidului, dar și de a se situa în grațiile sovietice. Faptele lui Nicolae Ceaușescu se vor îndrepta în viitor în direcția acaparării puterii de partid, de stat și instaurării unei societăți totalitare.

2. SISTEMUL PENITENCIAR ÎN PERIOADA 1964 - 1989

În această perioadă, activitatea Direcției Generale a Penitenciarelor și a unităților din subordine s-a desfășurat în temeiul **Legii nr. 23 din 18 noiembrie 1969** privind executarea pedepselor și a **Regulamentului de aplicare aprobat prin Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 2282 din 15 decembrie 1969**. Aceste acte normative, coroborate cu faptul că în toamna anului 1968 sistemul penitenciar a trecut din sistem militarizat în sistem militar, au guvernat activitatea de până la Revoluția din Decembrie 1989, iar cu cosmetizările și modificările ulterioare s-a perpetuat până în anul 2006.

Direcția Generală a Penitenciarelor a fost subordonată Ministerului de Interne, de regulă, prin intermediul unui adjunct de ministru, având în componența sa Direcția Pază și Regim, Direcția Economică, Serviciile de asigurare tehnico-materială și financiară, de personal și învățământ, de minori, sanitar, control financiar de gestiune și secretariat.

În subordinea aparatului central, existau **45 penitenciare** județene și **25 secții independente** de deținere și muncă. În acest sistem funcționau unități medicale la Târgu-Ocna – secție de tuberculoși, precum și la Sighet – secție de bolnavi psihici. În afara acestora funcționau spitale penitenciar la Aiud, Dej, Poarta Albă și Văcărești.

Pe lângă unele penitenciare s-au înființat fabrici, pentru ca deținuții deosebit de periculoși să fie folosiți la muncă în interior. Aceste **întreprinderi economice**, organizate și conduse potrivit legislației în

---

România. În 1944 la 4 aprilie a fost înlăturat de la conducerea P.C.R. fiind acuzat de trădare (colaborare cu Siguranța). A fost ucis în 1946 de către Gheorghe Pintilie, fiind lovit cu o rangă. A fost reabilitat de Nicolae Ceaușescu în anul 1968 (n.a.)

vigoare, foloseau la muncă deținuți, obținând produse care se exportau (mobilă deosebită, împletituri din răchită, confecții), precum și produse pentru piața internă. În cadrul acestor întreprinderi se proceda și la calificarea deținuților în diferite meserii necesare economiei sau necesare sistemului penitenciar (croitori, bucătari, cizmari, tâmplari, fochiști). Fabricile existente aveau profil diversificat, ceea ce asigura posibilitatea de a folosi un număr important de deținuți în producerea de confecții metalice (Aiud), mobilier din lemn (Gherla și Mărgineni), încălțăminte (Craiova), confecții textile (Târgșor și Peninsula – Constanța), împletituri din răchită și papură (Galați și Oradea), cărămizi (Mamaia sat). De asemenea, în majoritatea penitenciarelor erau organizate producții bugetare, realizându-se importante venituri, precum și calificarea deținuților în diferite meserii.

Toate penitenciarele foloseau deținuții mai puțin periculoși sau nepericuloși la **activități productive** în exteriorul penitenciarelor, scopul fiind acela de a folosi la muncă întregul efectiv. Putem spune că instituția penitenciară a construit cvartale întregi de locuințe, drumuri, sisteme de irigații, hale de producție și diverse construcții civile și industriale, canalizări și căi ferate, precum și orice fel de amenajări unde forța de muncă era prost plătită și se cereau eforturi grele. Mii de deținuți au fost folosiți în exploatarea agricole, la IAS-uri, în Delta Dunării. Această politică de exploatare a forței de muncă producea venituri deosebite statului, dar și o repulsie celor folosiți la astfel de activități, astfel încât munca nu mai era reeducativă, ci o corvoadă de sclavi. Realizările raportate anual în întrecerea dintre penitenciare au creat premisele abandonării altor forme de reeducare sau realizarea lor doar formal, deținuții lucrând câte 8-10 ore zilnic și în orice condiții meteorologice, vara sau iarna, prost hrăniți și de cele mai multe ori fără nicio plată.

În aceste condiții, desigur că veniturile penitenciarelor depășeau cu foarte mult cheltuielile, fiind profitabile din punct de vedere economic pentru stat.

În subordinea Direcției Generale funcționau și **cinci centre de reeducare minori**, din care unul pentru fete (Centrul Roșu – București) și patru de băieți la Alexandria, Păltiniș, Târgu-Ocna, Găești, unde erau internați, pe baza hotărârilor judecătorești, minorii care au comis fapte penale grave. În cadrul centrelor de reeducare, conform filozofiei folosirii la muncă a întregului efectiv, erau organizate școli profesionale speciale, dispunând de cadre didactice, personal de supraveghere, bază de învățământ (clase, materiale didactice), ateliere pentru învățarea tehnologiei meseriilor. Pe lângă acestea existau și spații de școlarizare a celor neștiutori de carte sau pentru cei care trebuiau să-și completeze studiile elementare și gimnaziale. În București s-a înființat în anul 1973 un **Centru de primire, testare și repartizare minori**, care avea ca sarcină să cerceteze și să testeze pe fiecare minor condamnat pentru a-i face un program de integrare adecvat.

O mare scădere a fost aceea că penitenciarele au fost organizate ca unități militare, se conduceau după regulamentele de cazarmă, combinându-se și cu unele prevederi specifice, dar nesemnificative. Până în anii 1973-1976 paza și escortarea deținuților a fost realizată cu militari în termen din cadrul trupelor de securitate, care aveau detașate la fiecare penitenciar câte o companie de soldați cu ofițerii lor.

Alături de ofițeri, în general mai tineri, cu o pregătire de cultură generală și profesională corespunzătoare, care au absolvit Școala militară de ofițeri, fiind licențiați ai Facultății de drept (începând cu anul 1965), studenți sau absolvenți de liceu, existau și ofițeri mai în vârstă, cu studii incomplete, din care o parte, datorită vechimii în serviciu, ocupau funcții de conducere. În rândul subofițerilor existau, de asemenea, persoane cu studii incomplete (chiar cu 4 clase), cât și absolvenți de liceu sau școală militară. Se observa o discrepanță între cadrele civile cu studii de specialitate și cadrele militare, unele chiar de conducere, fără studii și pregătire corespunzătoare. Acest proces a început să fie schimbat din anul 1965 pentru ofițeri, când au apărut primele promoții de ofițeri cu studii superioare, și din anul 1971, când s-a trecut la selecționarea pentru ocuparea posturilor de subofițeri a tinerilor cu bacalaureat.

În ceea ce privește efectivele de deținuți, trebuie menționat, că în această perioadă a existat o accentuată fluctuație de efective: la intervale de 2-3 ani, populația penitenciară creștea până la limita maximă a posibilităților de cazare, deci până la situația în care capacitatea legală era depășită, creându-se în interior o suprapopulare terifiantă; în momentele de vârf existau efective ce **depășeau 60 mii persoane**⁸⁵.

---

⁸⁵ Efective pe ani: 1969 – 28 mii, 1970 – 38 mii, 1971 – 45 mii, 1972 – 52 mii, 1973 – 38 mii, 1974 – 38 mii, 1975 – 47 mii, 1976 – 48 mii, 1977 – 18 mii, 1978 – 18 mii, 1979 – 28 mii, 1980 – 28 mii, 1981 – 33 mii, 1982 – 42 mii, 1983 – 48 mii

Din analiza evidențelor statistice rezultă faptul că, o însemnată parte din persoanele deținute comiseseră infracțiuni lipsite de o gravitate deosebită, pentru care s-ar fi putut dispune alte măsuri în locul celei de lipsire de libertate. De exemplu, în unele perioade, numărul celor condamnați la pedeapsa închisorii contravenționale, în baza Decretului nr. 153 din anul 1970 sau a altor legi speciale, reprezentau 10% din totalul efectivului de deținuți. Existau, de asemenea, un număr mare de condamnați la pedepse de mică durată, în medie 18% din total, care s-ar fi putut înlocui cu alte măsuri penale necarcerale. Nu au existat asemenea preocupări, astfel încât se poate afirma că dintr-o mulțime de familii, mai ales în zonele mai sărace, au fost în închisori câte un membru sau mai mulți.

Soluția la care se apela când penitenciarele deveneau supraaglomerate era aceea a emiterii unor decrete de grațiere și amnistie, pe baza cărora era pus în libertate un număr mare de deținuți, în unele cazuri jumătate sau mai mult din efectivul total. Era de notorietate în lumea interlopă că la un anumit interval, dar nu mai târziu de doi ani, se va emite un decret de grațiere, astfel că infractorii de profesie erau convinși că vor scăpa de pedepse. Acest fapt ducea la deteriorarea imaginii justiției, care devenise o parodie, pe de o parte judecătorii condamnau, iar pe de altă parte organele de partid și șeful statului stabileau defluirea din penitenciare a condamnaților prin acte de grațiere.

Asemenea **decrete au fost emise la intervale** regulate, astfel: în anul 1969 – trei decrete, fiind puși în libertate circa 4000 deținuți, în anul 1970 – opt decrete, fiind liberați 12.000 deținuți, în anul 1972 – cinci decrete, fiind puși în libertate peste 9000 deținuți, în anul 1974 – patru decrete, fiind liberați 11000 deținuți, în anul 1976 – două decrete deosebite de „generoase”, fiind liberați peste 16500 deținuți, în 1977 – trei decrete, fiind anul paroxismului în materie, an ce va trebui analizat mai atent, când s-au pus în libertate 22065 deținuți, iar în anul 1988 – anul când Nicolae Ceaușescu a împlinit 70 ani, s-au pus în libertate 41184 deținuți prin Decretul nr. 11/1988.

Analizând aceste decrete de grațiere și amnistie, se poate observa că ele nu au avut niciun rol educativ, ci doar propagandistic, cu privire la „umanismul conducătorului statului”, de altfel, deținuții îl numeau „tătucul nostru”, ba, mai mult, s-a creat un puternic curent de opinie că țara noastră îi încurajează pe infractori.

Situația anului 1977 este edificatoare⁸⁶:

La începutul anului, când penitenciarele erau supraaglomerate, s-au făcut propuneri de către Secția militară a CC al PCR, la „propunerea” Direcției Generale a Penitenciarelor, pentru emiterea unui decret pentru grațierea totală a condamnaților nerecidiviști cu pedepse mici și grațierea parțială a altor categorii. Spre surprinderea și consternarea tuturor factorilor de conducere din Ministerul de Interne, Ministerul Justiției, Procuratura Generală și Direcția Generală a Penitenciarelor, instituții care conlucraseră la elaborarea proiectului, a apărut **Decretul nr. 115 din 7 mai 1977** care prevedea o grațiere deosebit de amplă, ce viza categorii de deținuți cu pedepse mari, inclusiv recidiviști. Prin aplicarea prevederilor acestui decret, au fost eliberați din penitenciare 70% din deținuții existenți, iar celor rămași li s-au redus pedepsele. Au fost, de asemenea, liberați toți minorii care erau internați în centrele de reeducare, indiferent de infracțiunile comise (unii săvârșiseră omoruri, tâlhării sau alte fapte foarte grave).

Ca urmare a aplicării Decretului nr. 115/1977, care a dus la depopularea masivă a locurilor de deținere, conducerea țării a hotărât luarea unor măsuri care s-au constituit într-o drastică reducere și reorganizare a sistemului penitenciar, fără ca acestea să fie fundamentate pe baza unor studii științifice privitoare la evoluția criminalității.

Existând o imixtiune gravă a politicului în activitatea justiției, s-a ajuns ca în Hotărârea Biroului Permanent al CC al PCR să se propună și apoi pe linie de stat să apară **Decretul nr. 225/1977, prin care s-audesființat 27 penitenciare și 25 secții de deținere**, cele șase Centre de reeducare a minorilor, Școala de subofițeri de penitenciare Hârșova, rămânând în funcțiune doar 16 penitenciare. S-a hotărât să nu se mai permită organelor de poliție să aresteze infractorii decât în limita celor 15 mii de locuri de cazare din penitenciare, indiferent ce infracțiuni ar fi comise.

Practic, cu aceste măsuri de „reorganizare” a început sarabanda unor abuzuri de neimaginat, pe străzi, în viața cetățenilor, care nu mai erau protejați de stat în nicio împrejurare. Singurele măsuri

---

1984 – 53 mii, 1985 – 52 mii, 1986 – 58 mii, 1987 – 60 mii, 1988 – 18 mii; EXTRAS DIN DATELE STATISTICE ALE D.G.P. „Reforma penitenciară din România” – autor dr. Ioan Chiș, 1997.

⁸⁶ Ioan Chiș, „Anul 1977 în penitenciarele din România”. Studiu în cadrul Direcției Generale a Penitenciarelor, prezentat la Conferința directorilor administrațiilor penitenciare din Consiliul Europei în septembrie 1993.

împotriva infractorilor erau cele „milițienești”, care se rezumau la reținere, cercetare și amendă, uneori „completată cu bătaie”, aprobată tacit de conducerea unităților de miliție.

Aceste măsuri, popularizate ca adevărate „victorii” în educația poporului și în „crearea omului de tip nou, comunist”, au fost motivate prin aceea că, în viitor, organizațiile de partid, organizațiile obștești, de tineret împreună cu instituțiile statului cu atribuții în prevenirea și apărarea împotriva încălcării legii penale vor lua măsuri care să asigure reducerea substanțială a criminalității și în primul rând a numărului persoanelor care vor fi pedepsite cu închisoare. S-a afirmat de la cele mai înalte nivele (ministrul justiției, Maria Bobu) că se va acționa în așa fel încât, în viitor, numărul deținuților nu va depăși 15 mii persoane. De la aceste simple afirmații, fără nicio susținere științifică, s-a trecut la desființarea locurilor de primire și cazare în penitenciare, până la limita de 15 mii locuri. La fel, s-au trecut în rezervă toate cadrele care nu mai „aveau cu ce se ocupa”.

Punerea în aplicare a acestui decret de grațiere a avut și un rol pozitiv. Cu această ocazie s-a realizat, fără dorința expresă a conducerii țării, **epurarea** din aparatul de penitenciare a tuturor cadrelor care nu mai corespundeau din punct de vedere moral și al pregătirii sau care aveau mentalități învechite cu privire la conduita față de condamnați. Desființarea unui număr așa de mare de unități de penitenciare a ridicat numeroase probleme practice, printre care deosebit de dificilă a fost aceea ca să se plaseze concomitent în economie atât deținuții, cât și cadrele, care nu de puține ori se întâlneau la ușa acelorași directori de întreprinderi. Din cele 9429 de funcții ale penitenciarelor s-au redus 72,6%, urmând ca ofițerii cu studii superioare să fie plasați la armată, securitate sau miliție, iar subofițerii să fie trecuți în bloc în rezervă și trimiși în întreprinderi. Deși s-a spus că se vor face studii în legătură cu fiecare caz, de cele mai multe ori cadrele disponibilizate au fost lăsate să se descurce fără niciun ajutor. Cei cu vârsta de pensionare, au fost rezolvați în acest fel, iar **537 absolvenți ai Școlii de subofițeri Hârșova** au fost înălțați în grad și cu același ordin au fost trecuți în rezervă, după doi ani de învățătură. În acest fel s-a realizat o structură nouă de cadre, astfel că până în anul 1989 nu au mai fost încadrate în sistemul penitenciar decât cadre pregătite și motivate pentru acest fel de activitate.

Localurile unităților desființate și întregul inventar al acestora au fost transferate la instituții sau unități economice ale statului sau distruse, după caz. Singura unitate desființată, dar păstrată în conservare, a fost Centrul de minori de la Găești.

La sfârșitul anului 1977, Direcția Generală a Penitenciarelor avea în subordine 16 penitenciare cu o capacitate de aproximativ 15000 locuri și dispunea de un personal cu totul insuficient numeric, pentru a asigura activitatea curentă de pază, supraveghere, reeducare, evidență și administrație. Efectivul de deținuți era încă redus ca urmare a aplicării decretului de grațiere și amnistie din cursul anului, decret care s-a aplicat și celor care, deși erau arestați dar nejudecați, au beneficiat de liberare imediată.

În anul următor efectivele au început să crească deosebit de repede, ajungându-se în doi ani ca penitenciarele să nu mai fie capabile de a primi efective de deținuți. Începând din această etapă și până la sfârșitul anului 1989, principala caracteristică a evoluției efectivelor de deținuți a fost aceea a fluctuației în cicluri de 1-2 ani, de la valori maxime 60–65 mii persoane la 8–15 mii, determinate de intrări masive și de liberări pe baza unor decrete de grațiere și amnistie. Față de această situație, care a contrazis total previziunile făcute de conducerea statului în anul 1977, a fost nevoie ca în anii următori să se ia o serie de măsuri menite să asigure funcționarea sistemului penitenciar în condiții cât mai aproape de normalitate.

În urma numeroaselor intervenții făcute în mod ierarhic, precum și în vederea punerii în aplicare a prevederilor **Decretului nr. 218/1977** cu privire la minorii între 14 - 18 ani, în care se preciza că cei ce comit fapte deosebit de grave pot fi trimiși în școli speciale de muncă și reeducare – la data de 15 martie 1978 au fost repuse în funcțiune SSMRM Găești și Târgu-Ocna. Tot din astfel de considerente, dar cu privire la necesitatea normalizării activității, în anul 1980 au fost repuse în funcțiune penitenciarele: Baia Mare, Bârcea-Mare, Colibași, Iași, Slobozia. În anul 1983 au fost repuse în funcțiune, pe aceleași considerente, penitenciarele: Arad, Brăila, Chilia Veche, Drobeta-Turnu Severin, Focșani, Miercurea Ciuc, Oradea, Tulcea, Vaslui, SSMRM Tichilești, precum și Secția de deținere independentă Târgu-Jiu.

De menționat că în anii optzeci Direcția Generală a Penitenciarelor a primit dispoziții să înființeze **locuri de deținere în Delta Dunării**, care în concepția conducerii ministerului trebuiau să contribuie cu forță de muncă la realizarea unor obiective din planul de amenajare a Deltei Dunării pentru agricultură, plan care a fost în atenția specială a conducerii țării, dar care așa ca alte planuri „mărețe” a fost sortit eșecului. În aceste condiții s-a reînființat penitenciarul Chilia Veche (desființat în anul 1975), cu patru secții de deținere exterioare amplasate pe formații de bacuri. În aceeași perioadă, Întreprinderea Agricolă

de Stat Chilia a fost trecută pentru scurt timp în subordinea Direcției Generale a Penitenciarelor, pentru a fi sprijinită și a deveni rentabilă. Tot în aceeași notă de amestec al politicului în domeniul penitenciarelor s-a dispus folosirea a cât mai multe efective la lucrări de îmbunătățiri funciare, la realizarea marilor trasee de irigații.

Concomitent cu repunerea în funcțiune a unor penitenciare, s-a dispus suplimentarea cu efective de ofițeri și subofițeri a acestora, chiar transformarea Direcției Penitenciarelor în Direcție Generală.

Este necesar să menționăm că, în această perioadă, pe lângă aprobarea unor măsuri din categoria celor arătate, cerute în mod insistent de Direcția Generală și care vizau structurarea și dimensionarea sistemului penitenciar în raport cu nevoile reale, au fost luate, la nivelul conducerii statului, în complicitate tacită cu Ministerele de Interne și Justiție, precum și cu Procuratura Generală, măsuri total greșite care nu se puteau justifica cu nimic, în afara comportamentului paranoic al lui Nicolae Ceaușescu, și care au adus prejudicii serioase sistemului penitenciar, aruncându-l într-o criză cronică din care nici după șaptesprezece ani de la revoluție nu a putut să iasă.

Spre exemplu, prin **Decretul nr. 11 din 26 ianuarie 1988**, cu prilejul aniversării zilei de naștere a conducătorului statului, s-au pus în libertate 41.182 deținuți și au fost desființate zece secții de deținere exterioare: Bistrița, Însurăței, Lipnița, Lunca, Moșneni, Nazarcea, Periprava, Pechea, Stâna, Zlatna, precum și Școala de muncă și reeducare Tichilești. Corespunzător diminuării capacităților de deținere, s-au redus și efectivele aparatului de penitenciare cu peste 700 posturi. Culmea batjocurii a fost aceea că, în locul deținuților, la activitățile de întreținere și îngrijire a animalelor au fost folosite cadrele, care au preluat această activitate de la deținuți, așteptând să între noi depuși de la organele de miliție.

Un eveniment aparte a fost acela al ordinului dat de Nicolae Ceaușescu, care, într-o vizită întreprinsă cu ministrul de interne în zona **Penitenciarului București**, a dat dispoziție ca această unitate să fie demolată, iar activitatea să fie preluată de către Penitenciarul Jilava. Penitenciarul București, unitatea cea mai modernă a sistemului de la acea dată, cu o capacitate de locuire de 2500 persoane, deservea toate instanțele din Capitală și era unitate de tranzit spre unitățile din provincie. Acțiunea de desființare a unității și de demolare a tuturor construcțiilor aferente acesteia, care erau relativ noi (unele au fost realizate în perioada 1974 – 1985), valoarea lor fiind de 67.512.000 lei, a costat însemnate sume de bani, iar o parte însemnată de bunuri nu a mai putut fi recuperată.

Aproximativ în aceeași perioadă, s-a cerut inventarierea capacității tuturor penitenciarelor, pentru a se aprecia dacă aceasta era raportată la concepția conducerii partidului comunist, conform căreia în România nu trebuia să existe un sistem penitenciar mai mare de 25–30 mii locuri, în ideea că prin măsurile luate nu se vor mai încarcera mai multe persoane⁸⁷. Iată un nou aspect al subiectivismului și arbitrarului, a amestecului politicului în mod neștiințific în activitatea execuțional penală. Aceasta reprezenta o totală desprindere de realitate în aprecierea situației criminalității, a posibilităților, căilor și mijloacelor de care dispune societatea pentru a acționa în scopul reducerii ei. În fapt, la data respectivă exista o tendință de creștere a stării infraționale și implicit a numărului de deținuți, chiar dacă percepția acesteia era parțial distorsionată de reducerile periodice ale efectivelor din penitenciare, ca urmare a actelor de clemență (propagandă), emise fără temei sociologic și juridic, uneori fără a se baza cel puțin pe propuneri ale instituțiilor abilitate să cunoască fenomenul penitenciar.

În această situație, Direcția Generală a Penitenciarelor, pentru a evita posibile desființări de unități, a raportat că numărul de locuri în penitenciare este de 28000, deși capacitatea legală la data respectivă era de peste 32000 locuri de cazare. Iată una dintre modalitățile de **dezinformare practicate în scop de conservare!**

În perioada menționată și în special după măsurile organizatorice din anul 1977, care au redus simțitor capacitatea de deținere și numărul de cadre din sistemul penitenciar, criza și neputința sistemului de a mai face câte ceva era evidentă. Deținuții erau introduși în celule fără a se mai ține cont de toate criteriile de separațiune, în număr foarte mare, cazați la trei rânduri de paturi și câte doi sau chiar trei la un pat, condițiile de asigurare a apei potabile și a aerului natural erau foarte greu de realizat, hrana se dădea în trei patru serii, întotdeauna rece, vizitele cu familia durau cel mult zece minute, activitățile culturale și educative se reduceau la „muncă” și o oră de vizionare la televizor a programului național în

---

⁸⁷ Studiu privitor la spațiile de cazare în perioada 1969-1989 – realizat de gen. divizie Ioan Chiș în anul 1995 în cadrul D.G.P. București. Astfel: 1969 – 40 mii locuri, 1970 – 41 mii, 1971 – 52 mii, 1972 – 50 mii, 1973 – 45 mii, 1974 – 46 mii, 1975 – 46,5 mii, 1976 – 46 mii, 1977 – 15 mii, 1978 – 16 mii, 1979 – 17 mii, 1980 – 25 mii, 1981 – 25 mii, 1982 – 28 mii, 1983 – 41 mii, 1984 – 4 mii, 1985 - 40 mii, 1986 – 36 mii, 1987 – 38 mii, 1988 – 34 mii, 1989 – 34 mii.

care se prezentau doar faptele „mărețe” ale conducătorului statului. În aceste condiții, pentru a se păstra disciplina, se aplicau numeroase pedepse disciplinare, mai ales cu izolare și interzicerea dreptului la vizită pe o perioadă. Speranța de a ieși vreun deținut sănătos fizic și psihic din penitenciar era relativă. Medicamente nu erau, toți deținuții fumau în camere, atmosfera fiind de nerespirat, mai ales pe timpul verii; toți condamnații sperau permanent în aplicarea decretelor de grațiere.

Desigur, pentru respectarea acestor reguli și pentru ameliorarea activității unităților, s-a întărit controlul la nivelul tuturor eșaloanelor, s-a încercat depistarea tuturor actelor de conduită abuzivă, s-au luat măsuri drastice și exemplificatoare pentru curmarea unor abateri ale cadrelor în relația cu deținuții. În acest scop **unitățile de contrainformații militare** existente în fiecare penitenciar au întreprins și măsuri în „favoarea” condamnaților, însă cu mult mai puține față de ceea ce urmăreau de fapt: starea de spirit în rândul personalului și ținerea sub control a cadrelor de conducere pentru a nu protesta la niciun fel de măsură aberantă ce venea de la conducerea statului. Ofițerii de contrainformații militare au devenit în această perioadă șefii oculoși ai sistemului penitenciar, fiecare măsură a comandanților și ofițerilor fiind cenzurată de aceștia și raportată securității. **Securitatea, prin Direcția a IV-a** de contrainformații militare, era de fapt cea care avea informatori printre condamnați, printre subofițeri, ofițeri, salariați civili, în așa fel încât permanent cunoștea starea de spirit în rândul tuturor categoriilor de oameni din închisori, luând măsuri de îndepărtare a celor cât de cât nemulțumiți sau protestatari. Se ajunsese ca deținuții să fie complici cu cadrele împotriva „domnilor de la operativ”, chiar și deținuții considerând că abuzurile și exagerările acestora nu fac parte din regimul de normalitate impus de Legea nr. 23/1969, chiar cu limitele ei. Ofițerii de contrainformații „vânau” ori ce fel de greșală a cadrelor de conducere (de la expresii de nemulțumire, apatie în muncă, neatenție față de folosirea maximă a efectivelor la muncă ori lipsa de control asupra tuturor domeniilor).

Erau obligatorii peste 40 de ședințe de lucru pe lună, cel puțin 5 controale zilnic, un control de noapte zilnic, o percheziție generală lunar, cel puțin un control la punctele de lucru zilnic, cel puțin o ședință de audiențe cu deținuții periculoși săptămânal, control săptămânal asupra transferurilor de deținuți cu vagonul penitenciar, un control pe săptămână la instanțele de judecată și la spitale, o ședință de partid lunară și una de birou de partid, toate acestea suprapunându-se cu controalele Direcției generale, care cuprindeau 25 zile de control tematic pe lună, un control de fond la doi ani, controale inopinate și testări asupra vigilenței ori de câte ori ofițerii de contrainformații cereau acest lucru. Uneori într-un singur penitenciar existau câte trei patru controale tematice, iar în următoarea lună începea controlul de fond care dura câte trei săptămâni. De fapt, toate aceste eforturi ale cadrelor de conducere peste programul de muncă însemnau afectarea gravă a stării de sănătate, astfel că în prezent aproape niciunul dintre comandanții de penitenciare din perioada înainte de 1980 nu mai este în viață ori sunt grav bolnavi. Cadrele de execuție erau amenințate cu „trimiterea în ancheta procuraturii militare”, aveau un program greu de muncă, vara lucrând 9 -10 ore pe câmp cu deținuții, iar venirea la serviciu se făcea cu o oră înainte, iar plecarea după ce veneau toate formațiile de muncă în penitenciar și se făcea apelul numeric al celor plecați de dimineață. Subofițerii care munceau în tură de 12 cu 24 ore, în timpul liber veneau la serviciu pentru a escorta condamnații la instanțe, la percheziții generale, la alarme, la escortarea la vagonul penitenciar, la învățământul politic, la diferite corvezi de muncă duminica, la grădina unității ori la punctele de lucru, la cererea organelor județene de partid. Practic, duminici libere nu existau, sărbători nu existau, subofițerii erau planificați în grupele de intervenție pentru noapte în caz că s-ar fi întâmplat un eveniment negativ. În timpul sărbătorilor legale se institua „**situația a treia**”, când o treime din efectivele de cadre trebuiau obligatoriu să fie în permanență în unitate. Activitatea subofițerilor nu presupunea decât muncă, somn și iar muncă, fără nicio pauză, iar de cele mai multe ori fără concedii de odihnă ori cu concedii restante, pe doi sau trei ani în urmă, fără a fi compensate financiar cu ceva. Această muncă abrutiza caracterele subofițerilor și ofițerilor, încât în trei-patru ani aceștia adoptau limbajul de argou al recidiviștilor, nu spuneau adevărul în nicio împrejurare, pentru că adevărul era acela că toți încălcau prevederile legii și ordinele care erau imposibil de executat cu mijloacele financiare și cu resursele umane atât de restrânse.

Astfel, au fost multe cazuri de cadre trecute în rezervă sau sancționate disciplinar pentru abateri cât de mici, abateri care în perioada anterioară erau trecute cu vederea sau tratate cu o simplă observație. Cele mai mari probleme ale cadrelor erau situațiile în care un deținut evada. În aceste situații întregul efectiv de cadre era alarmat, se formau echipe de urmărire, câteva zile până la capturarea condamnatului toate cadrele erau în penitenciar, condamnații erau ținuți culcați în celule, se suspendau toate activitățile (munca, plimbarea, vizitele, procesele, spitalizarea, transferurile ș.a.). După capturarea condamnatului

evadat începea o adevărată sarabandă de ședințe de analiză, se stabileau vinovații (cel care nu fusese atent și „favorizase” evadarea, șeful acestuia, șeful șefului, loțiitorul de resort, comandantul de secție, comandantul de unitate, toți cei de la Direcția Generală a Penitenciarelor care în perioada respectivă au fost în control acolo „și n-au luat măsuri de prevenire și instruire”, direcționali unităților, chiar șefii de serviciu din DGP, toți aceștia fiind sancționați sau mutați disciplinar din unitate în altă unitate, judecați și sancționați de Consiliile de onoare, sancționați de organizația de partid, notați cu un calificativ slab la sfârșitul anului, nu mai puteau fi premiați cu bani pe o perioadă de un an, astfel că aceste măsuri creau o tensiune extrem de mare în penitenciare, iar cadrele treceau la pedepsirea condamnaților pentru cea mai mică abatere, nu mai propuneau pe nimeni la liberare condiționată, nu mai acordau recompense, nu mai aprobau vizionări la televizor, cu un cuvânt, întreaga normalitate dispărea pentru o mare perioadă de timp.

În cazul în care existau mai multe **evadări** într-un an în aceeași unitate, starea de spirit era atât de proastă încât ofițerii și subofițerii afirmau în ședințele profesionale, de partid, în fața ofițerului de contrainformații, în întâlnirile lor pe la „una mică” că penitenciarele își bat joc de cadre, că le tratează mai rău decât pe condamnați, că deținuții beneficiază de decrete de grațiere de câte patru ori pe an, de toate duminicile pentru a se odihni, că mănâncă în fiecare zi carne, iar cadrele nici măcar în concediile de odihnă nu sunt lăsate să plece, nu li se aprobă trecerea în rezervă, sunt amenințate cu procuratura militară pentru favorizarea infractorului în caz de evadare, că familiile acestora nu au cu ce se hrăni, iar la un film, teatru, meci sau o nuntă nu au mai fost de ani întregi. Toate aceste stări sufletești se răsfrângeau într-o atitudine negativă, dușmănoasă, extrem de exigentă față de condamnați, care de multe ori „îi compătimizeau” pe angajați. Această atitudine era generată și de faptul că deținuții plecau din penitenciar cu ocazia unor decrete de amnistie și grațiere, iar forța de muncă de la gospodăriile agrozootehnice era înlocuită pe timp de mai multe luni de zile de subofițeri și ofițeri, care îngrijeau de animale și de culturile din câmp, fiind ținta persiflării și a glumelor răutăcioase ale celor ce se liberau.

Plecările președintelui Ceaușescu în străinătate în lungile sale turnee, în zilele de sărbători legale, în prejma deselor conferințe naționale pe diverse teme, atunci când se produceau infracțiuni mai deosebite ori evenimente ca inundații, cutremure și altele, penitenciarele erau introduse în sistemul de apărare națională în „**situația a treia**”.

O preocupare deosebită, manifestată constant, a fost aceea referitoare la întărirea sistemului de pază a perimetrelor, de apărare a unităților. În acest scop s-au amenajat garduri duble cu sârmă ghimpată, cu supraînălțări, cu câini de serviciu prin interiorul zonelor interzise, cu sonerii și mijloace de alarmă duble, cu pază militară. Ridicând baraje de sârmă ghimpată, blocaje cu grile foarte puternice, toate penitenciarele au ajuns să prezinte un aspect grotesc, umilitor și degradant. Prin aceste amenajări se inducea în mintea cadrelor de execuție că au în față dușmani foarte periculoși care trebuie păziți cu cea mai mare strășnicie.

Paradoxul era că penitenciarele erau blocate cu tot felul de amenajări, iar deținuții ieșeau cu zecile de mii în fiecare zi la muncă, cu o pază formată de cele mai multe ori din doi subofițeri escortă și un supraveghetor neînarmat. **Punctele de lucru fixe** din construcții, din orașe și de pe platformele industriale erau împrejmuite cu garduri de sârmă ghimpată și păzite cu subofițeri instalați în foioșoare. Deși aveau rolul de a nu permite legătura cu exteriorul, pe punctele de lucru, uneori munceau și cetățeni liberi angajați ai beneficiarilor, astfel încât în aceste locuri se „pregăteau” întâlniri între familii și deținuți, se aduceau acestora băuturi și alte obiecte, se trimiteau scrisori. De regulă, muncitorii se solidarizau cu deținuții în a-i ajuta să ia legătura cu cei cu care îi interesau, mai ales cu familiile. Muncitorii discutau cu condamnații la locurile de muncă, erau impresionați de ce li se întâmpla, le aduceau mâncare și băuturi alcoolice, intermediu legăturile cu familia și chiar aduceau pe punctele de lucru membri ai familiilor cu care condamnații aveau întâlniri relativ frecvente, în afara cadrului legal de la sectorul vizite. Atitudinea muncitorilor de solidaritate cu condamnații era datorată faptului că lucrau aceleași operațiuni, de multe ori condamnații lucrau în locul muncitorilor, le cedau normele îndeplinite (pentru că oricum ei nu câștigau decât 10% din salariul minim pe economie) în schimbul țigărilor, mâncării și băuturii. De multe ori deținuții la punctele de lucru erau folosiți să lucreze diferite „ciubucuri” pentru unitate, subofițeri sau ofițeri, pentru conducerea întreprinderilor, pentru muncitori. Permanent pe punctele de lucru se confecționau diferite piese, se furau saci de ciment, fier, cabluri, produse vegetale și animaliere, orice putea fi „făcut rost”. „Orientarea pe plan local” devenise deviza penitenciarelor preluată din economia de stat, totul se putea face rost și nimeni nu plătea ceva. Două-trei autospeciale cu beton sau lemn, ori un camion de roșii sau pepeni, sau orice altceva se luau pur și simplu din punctele de lucru, cu complicitatea

condamnaților, a subofițerilor, a directorilor, a comandanților, pentru că nu se considera nimic furt dacă nu se ducea acasă, ci un transfer de tip „barter” sau un troc, desigur neoficial.

Cu indulgența nepăsare a organelor de partid, a ofițerilor de contrainformații, a direcționalilor, a directorilor de întreprinderi, se puteau reface secții întregi de deținere, se puteau construi foșoare de pază, se aduceau cele mai frumoase animale, în schimbul unora de slabă productivitate, se putea raporta îndeplinirea planului la orz, lapte, ouă, carne, cartofi, furaje și altele, chiar dacă penitenciarele nu aveau posibilitatea de a produce astfel de bunuri. Raportarea îndeplinirii planurilor aberante stabilite de conducerea de partid era singura rațiune de a fura cu toții, de la condamnați la comandanți, „**orientarea pe plan local**” funcționând ca o parolă care crea posibilități de acest fel.

Punctele de lucru din agricultură creau condiții ușoare de evadare oricărui deținut, astfel încât era doar o problemă de a ajunge în aceste locuri de muncă a celor cu astfel de intenții. Pe de altă parte, în aceste locuri se produceau cele mai mari abateri din partea cadrelor care își „procurau” gratuit tot felul de produse agricole, punându-i pe deținuți să le facă „aprovizionarea”. Deoarece în aceste puncte de lucru existau produse deficitare pe piață (carne, fructe, legume de sezon, cartofi etc.), exista o practică de aprovizionare ilegală, cu complicitatea deținuților, dar și a conducerii societății agricole respective, căreia nu-i păsa prea mult de producție, pentru că aceasta nu era proprietatea lor, iar raportările eronate și mult exagerate ale realizărilor intrau în cotidian.

Toate reparațiile curente și cele capitale ce trebuiau realizate la penitenciare erau subfinanțate, aplicându-se teoria „orientării pe plan local”, ceea ce însemna că se „procurau” materiale de la beneficiarii forței de muncă, fără a se plăti, dar se efectuau diverse lucrări care nu erau contabilizate. În acest fel, întreprinderile realizau „economii la fondul de salarii”, iar penitenciarele puteau cu bani puțini să îmbunătățească starea gospodărească. De fapt se practica evaziunea la nivel de unități, politică care era cunoscută la toate organele locale.

În condițiile în care se făcea o drastică economie în toată țara la energie electrică, în penitenciare erau instalate lămpi de neon foarte puternice peste tot, iar camerele erau luminate pe timpul nopții permanent. De fapt, camerele de deținere erau mai luminoase noaptea decât ziua, când nu se putea zări prin perdeaua de fum.

Supravegherea era de asemenea realizată cu subofițeri, dar aceștia erau foarte puțini în raport cu numărul deținuților, respectiv un subofițer la 150 – 500 deținuți, în raport de configurația și gradul de aglomerare al secțiilor. Deținuții erau repartizați în camere, în principiu, după criteriile de separațiune prevăzute în art. 10 din Legea nr. 23/1969, respectiv după natura și durata pedepsei, starea de recidivă, sex, vârstă (minorii separat de majori) și receptivitatea față de activitățile de reeducare. Activitatea supraveghetorilor era oarecum mai ușoară, deoarece toți condamnații pe timpul zilei erau trimiși la muncă, iar pe timpul nopții dormeau, turele de serviciu de noapte erau ture de somn și odihnă și pentru cei din celule, dar și pentru cei de dincoace de gratii. Practic, dormeau supraveghetorii, subofițerii din paza foșoarelor, ofițerii sau subofițerii de serviciu, doar cei din posturile de control erau treji. Nimeni nu tulbura somnul de noapte al cadrelor, știindu-se că a doua zi în timpul liber trebuiau să meargă la instanțe, la gară, la vagonul penitenciar, să facă de serviciu în locul unuia care trebuia să meargă în concediu sau avea o tură liberă. Rar se întâmpla ca deținuții să facă vreo abatere pe timpul nopții, pentru că-și dădeau seama de consecințele ce le-ar fi tras de pe urma deranjului supraveghetorilor (rapoarte de pedepsire, eliminarea de la recompensare un an de zile, corvezi ș.a.)

Deținuții periculoși sau liderii negativi ai camerelor se înconjurau de „locotenenți” cu ajutorul cărora terorizau pe ceilalți, le luau alimentele, țigările, îi agresau sexual, îi puneau la diferite corvezi în locul lor, le furau hainele aduse de familii sau le împuneau să li se dea bunurile, alimentele și conservele aduse de familii la vizită, îi băteau dacă protestau în vreun fel. Această atmosferă de teroare se derula într-o liniște perfectă, deoarece supraveghetorii numeau ca „**șefi de cameră**” pe cei mai dotați fizic deținuți, capabili să-i domine pe ceilalți. Existau o serie de deținuți „cu responsabilități” ca bibliotecari, responsabili cu gazeta de perete, cu televizorul, cu distribuirea ziarelor, cu împărțirea hranei pe secții, responsabili cu camera de alimente, colectivul de reeducare, colectivul artistic și multe altele. Aceste responsabilități erau create formal pentru a-i ajuta pe subofițerii supraveghetori să poată acoperi sarcinile ce le aveau conform regulamentului, dar care nu le puteau îndeplini ca urmare a faptului că erau foarte puțini în raport cu numărul de deținuți supravegheați. În aceste condiții, în interiorul secțiilor supraveghetorii își recrutau „**ajutoare**” care erau folosite pentru îndeplinirea tuturor activităților, ei devenind un fel de șefi care nu mai făceau nimic, uneori chiar și deschiderea camerelor fiind dată unui deținut care avea cheile la

dispoziție. De multe ori se afirma că deținuții nu voiau să evadeze sau să producă evenimente negative, pentru că tot nu aveau unde să fugă, țara fiind o altă „închisoare mai mare”.

Pentru depășirea crizei de personal s-a ajuns la concluzia că este util să se selecționeze dintre deținuți, pe baza unor criterii și acordându-le avantaje mai mari, unii care să îndeplinească anumite „responsabilități”. Acești deținuți a fost stabilit să fie **folosiți la paza perimetrelor unităților și punctelor de lucru**, precum și la activități **fără pază**. Ei trebuiau să îndeplinească cumulativ următoarele criterii: să fi îndeplinit serviciul militar, să fi executat o cincime din pedeapsă, să nu fi fost recidivist sau să nu aibă antecedente penale, să nu aibă domiciliul în localitatea de reședință a penitenciarului, să aibă constant o conduită bună și să semneze un angajament că va executa întocmai consemnele stabilite. Trebuie arătat că, datorită selecționării și acțiunii de instruire a acestor deținuți, controlului activității lor, rezultatele au fost eficiente din punct de vedere al supravegherii, dar efectul educativ al penitenciarelor s-a diluat până acolo încât condamnații considerau că „penitenciarul este o cooperare între condamnați și subofițeri”. Deși în unele perioade numărul deținuților care ajutau la pază întrecea cu mult pe cel al cadrelor, nu s-au înmulțit evenimentele negative, dimpotrivă, s-a ajuns de la o frecvență de 40-50 evadări pe an la producerea a 3-4 asemenea evenimente anual. Vigilența condamnaților folosiți la pază și supraveghere era cu mult mai mare ca a subofițerilor, ei fiind mereu recompensați pentru ceea ce făceau, dar și pedepsiți drastic în cazul în care în raza postului lor se producea un eveniment. Instruirea lor era de tip militar, erau dotați cu bastoane de cauciuc și fluier, făceau exerciții fizice pentru rezistență la efort.

Folosirea acestor deținuți a fost una dintre soluțiile de rezolvare a pazei și aplicării regimului deoarece s-au putut folosi mai mulți deținuți la muncă, s-au păzit penitenciarele, s-au supravegheat toți deținuții și s-au prevenit evenimentele negative grave cum ar fi evadările, răzvrătirile, incendiile provocate, sinuciderile și altele, evenimente care au avut o frecvență redusă față de situația gravă în care se găsea sistemul. Condamnații în sistemul fără pază sau care ajutau pe subofițeri la pază și supraveghere pe punctele de lucru deveniseră cu timpul un fel de cvasisubofițeri, un fel de angajați fără bani ai penitenciarelor, plata făcându-se cu banii familiilor acestora care puteau aduce pachete de alimente de 5 kg săptămânal pentru fiecare. Paradoxal, dar familiile condamnaților plăteau paza și supravegherea deținuților în proporție de peste 80%, prin aceste „drepturi” acordate de către Regulamentul de pază, escortare și supraveghere.

Reducerea evenimentelor negative de orice fel a fost influențată în mare măsură și de acțiunile de recrutare de „**informatori**” care aveau sarcini din partea ofițerilor de contrainformații militare să intervină în toate cazurile când se întâmpla un eveniment, precum și să raporteze orice intenție de destabilizare din partea condamnaților. **Cultivarea delațiunii** a avut ca efect și inducerea în conștiința cadrelor că deținuții pot să-și realizeze unele intenții prin cooperarea cu acești ofițeri, fapt ce nu era departe de adevăr. Informatorii din rândul condamnaților erau folosiți **exclusiv** de către ofițerii de contrainformații care se întâlneau „întâmplător” cu aceștia în secțiile de deținere sau la punctele de lucru ori în alte locuri, li se lua un angajament scris, după care informau scris sau verbal orice puteau afla despre alți condamnați, despre fapte infracționale cu autori necunoscuți, despre intenții de evadare sau sinucidere, despre legăturile unor condamnați cu exteriorul, cu cadre sau cu familiile acestora, cu lumea interlopă. Informatorii aveau avantaje mai mari la liberare condiționată, dacă aduceau informații de valoare putea fi considerați cu îndeplinirea normelor de muncă cu cel mai mare câștig de 15 zile pe lună considerate ca executate. Informatorii erau disprețuiți atât de ceilalți condamnați, care îi „vânau”, iar cei demascați trebuiau trimiși în alt penitenciar pentru că erau în primejdie de a fi agresați sau chiar omorâți, dar și de către supraveghetori, căroro nu le era indiferent dacă erau la rândul lor raportați că nu-și fac datoria, că favorizează pe unii, că primesc „atenții” din partea celor care aveau pachete de alimente și țigări de la familie, că folosesc pe unii condamnați în interes personal pentru a le confecționa cutii de șah, diferite bibelouri, macrameuri, diferite lucrări.

Informatorii erau folosiți în paralel cu **ascultarea telefoanelor**, a **convorbirilor** din diferite incinte (birouri, cluburi, holuri, celule ș.a.) prin instalarea de microfoane cu o legătură directă cu centrala aflată în biroul sau alături de acest birou al ofițerilor de contrainformații. În anii 1988, 1989 ascultarea tuturor convorbirilor conducerii sau a ofițerilor cu diferite responsabilități era de notorietate, iar cadrele știind acest adevăr nu mai vorbeau la telefon decât pentru probleme oficiale de serviciu. Ofițerii de contrainformații căutau să înregistreze diferitele convorbiri sau discuții cu familia sau alte persoane pentru a se putea „construi” un șantaj, o testare compromițătoare, pentru aflarea relațiilor de alcov,

pentru depistarea intimităților, bolilor, nemulțumirilor, pentru a „informa conducerea” despre lipsurile „grave” din activitatea unor cadre⁸⁸.

Pe lângă aceste măsuri luate pe timp de criză s-au derulat și activități normale prevăzute în Legea nr. 23/1969. Acestea erau diversificate și vizau activitatea din toate sectoarele din locul de deținere. Toate prevederile Legii nr. 23/1969 trebuiau respectate, toate activitățile din regulament erau literă de evanghelie, dar nimeni nu credea nicio clipă în ele, începând de la comandant până la ultimul subofițer, iar condamnații cu atât mai mult.

Un prim aspect era informarea deținutului, încă de la primirea în penitenciar, despre îndatoririle și drepturile sale. Deosebit de importantă s-a dovedit posibilitatea creată deținuților de a putea comunica sistematic, în grup sau individual, cu ofițerii din conducerea secțiilor și a penitenciarelor, când erau ascultați și li se satisfăceau doleanțele justificate. De fapt ce doleanțe puteau să aibă, în afara solicitării unei coli de hârtie pentru o cerere care se clasa la dosar, o vizită cu familia, care de regulă se aproba, o cerere de a merge la magazia de haine pentru un schimb, ori pentru transferul mai aproape de casă, care de regulă nu se aproba. Femeile mai cereau să li se permită să-și „ia copiii în brațe la vizită” ori să păstreze fotografiile cu aceștia în camera de deținere. Aceste cereri erau analizate veșnic și „se aprobau sau nu” de către comandant, care avea aura de om bun sau rău în raport de cât de des aproba cererile. În cazul în care era prea omenos era luat „la ochi” de ofițerul c.i. care îi făcea raport că pactizează cu condamnații și cerea să fie destituit. „Exigenții” în schimb creau ei înșiși o stare de spirit negativă, iar ofițerii c.i. iar aveau ce să raporteze.

În unele penitenciare, unde comandanții erau buni gospodari, prin legăturile personale cu beneficiarii forței de muncă, s-au realizat unele ameliorări ale condițiilor de curățenie, de viață civilizată, de hrănire și cazare, de introducere a apei curente, a canalizării, amenajarea de grupuri sanitare în toate camerele, chiar la unele penitenciare construite în secolele anterioare (Aiud, Craiova, Gherla, Galați, Mărgineni), de înființare de cluburi și săli de clasă.

În cele mai multe penitenciare s-a menținut un cult pentru curățenia încăperilor și a tuturor spațiilor, chiar dacă erau vechi și sărăcăcioase. O preocupare importantă a fost aceea de a se amenaja la fiecare penitenciar câte un bloc alimentar cu fluxuri de preparare a hranei conform regulilor în stat. După anul 1980 când hrănirea a devenit o problemă națională, penitenciarele au primit terenuri arabile pe care s-au dezvoltat **gospodării agrozootehnice** care au contribuit la producerea cantităților de produse de bază necesare hrănirii efectivilor de deținuți și cadre. Dacă gospodăriile agrozootehnice nu produceau suficiente legume sau alte produse, la inițiativa comandanților și cu aprobarea tacită a conducerii Direcției generale se lucra sâmbăta și duminica, în afara orelor de lucru, cu câte 300 – 400 condamnați la IAS-uri ori la ferme, sau la diferite asociații sau CAP-uri pentru produse care se scădeau direct din producția respectivelor unități, apoi fiind introduse ca producții ale gospodăriilor proprii, ori aveau același regim ca produsele din gospodăriile proprii, ridicând nivelul producției până peste cel planificat, astfel că întotdeauna, indiferent de starea climaterică, planul era realizat și depășit. Culmea era că mâncarea cadrelor era foarte bună la serviciu, dar aceștia nu puteau cumpăra nimic de la unitate, astfel că cumpărau mâncare gătită (ex.: 10 fripturi), pe care apoi le luau acasă pe ascuns, pentru consumul familiei, comentariile actuale fiind de prisos.

Pe lângă măsurile de ameliorare a condițiilor de viață, s-au întreprins și unele măsuri concrete de amenajare a unor cabinete medicale, de medicină generală și stomatologică în ideea deservirii întregului efectiv eficient și rapid, la fel ca și în societatea civilă. Cabinetele medicale erau refugiiile condamnaților pentru a locui o perioadă singuri în pat, în condiții mai bune ori fără fumători în preajmă. Medicamentele cumpărate și cele aduse de la familii erau în general suficiente, se găseau mai ușor ca în zilele noastre, ba chiar exista un sistem de troc cu medicamente, mai ales cu barbiturice, care constituiau moneda de

---

⁸⁸ În anul 1989 col. Rădulescu Lucian, comandantul penitenciarului Oradea, a fost acuzat că a spânzurat în izolatorul de pedeapsă un condamnat, informarea fiind făcută de ofițerul de contrainformații. Un grup de „oameni ai muncii” sesizau printr-o scrisoare anonimă securitatea statului despre acest fapt, „grupul” fiind de deținut folosit în calitate de croitor, dar și de informator de către ofițerul de contrainformații. În cercetarea pe care au efectuat-o mr. Chiș Ioan și cpt. Pârjol Ion timp de aproape două luni, s-a constatat că folosindu-se de un eveniment real (sinuciderea unui condamnat) loțșitorul pentru pază și regim, ofițerul de contrainformații au angrenat un grup de condamnați, au regizat o adevărată execuție în locul sinuciderii, dar de fapt se punea problema trecerii în rezervă a col. Rădulescu pentru că uneori „vorbea colorat” la adresa organelor superioare de partid și de stat. În anul 1989 contrainformațiile nu mai puteau face față prin niciun mijloc nemulțumirii cadrelor, niciun sistem de presiune asupra conștiinței lor nu mai funcționa. Cred că acesta a fost unul dintre mecanismele psihologice care au dus la desolidarizarea de conducerea superioară de partid a majorității celor care purtau haine militare. (n.a.)

cumpărare a țigărilor, pantofilor, puloverelor, conservelor. Deținătorii de medicamente puteau să-și provoace un fel de beție albă, prin consumarea mai multor pastile împreună cu diferite sucuri fermentate în diferite recipiente, care produceau o oarecare stare euforică. Deținuții cu boli psihice de cele mai multe ori își consumau rațiile de medicamente cu mult timp înainte de tratamentul prescris, intrând în crize uneori deosebit de violente, tulburând grav liniștea formală a închisorii, pentru care apoi erau pedepsiți.

După reorganizarea din 1977, s-a pus un accent mai mare pe activitatea de reeducare, de „**formare a omului nou**”, de încercare rudimentară a influențării pozitive a conduitei condamnaților, activitate de multe ori festivă, colectivă și direcționată spre muncă, calificare, școlarizare, cunoașterea „realizărilor” partidului, și o anemică activitate „cultural-sportivă” (concursuri literare și de șah, vizionări de emisiuni tv și audiții radio). Această activitate a fost coordonată de profesori educatori sau de ofițeri de penitenciare, care erau mai mult organizatori de acțiuni decât educatori cu preocupări de resocializare individuală, de care nu se ocupa nimeni. În întregul sistem penitenciar erau încadrați unul sau doi psihologi, și aceștia colaboratori ai securității sau proveniți din sistemul securității, care nu făceau nimic în afara discursurilor „lacrimogene” din ședințele de partid sau bilanțuri, unde proslăveau partidul și realizările sale pe linia influențării pozitive a efectivelor.

Activitatea concretă a psihologilor sau criminologilor nu exista. S-au scris două broșuri timp de 10 ani, una mai slabă decât alta și pline de grija de a nu deranja conducerea de partid sau securitatea. Preocupări privitoare educația minorilor și organizarea științifică a acțiunii recuperative și de reinserție socială a minorilor a avut o singură persoană, col. Ortansa Brezeanu – directoarea centrului de minore de la Roșu (București), care a dezvoltat pentru prima dată în sistemul socialist ideea de atragere a minorilor la un program propriu, individual de reeducare. A organizat centrul de reeducare ca o adevărată școală de educație, a creat condiții deosebite de muncă și viață minorilor, a reușit să atragă resurse pentru dezvoltarea de activități colective cu mare impact în sufletul și conștiința minorilor. S-a bucurat permanent de stima și aprecierea părinților minorilor, care o considerau o adevărată „mamă” pentru cei internați. Fără a minimaliza eforturile celorlalți comandanți, putem afirma că doamna Brezeanu a știut să se acomodeze la noua realitate de după represiunea politică.

Pe aceeași linie de organizare a unor acțiuni colective de influențare pozitivă, a fost organizat la nivelul Direcției Generale a Penitenciarelor un serviciu de reeducare, ce avea ca obiectiv, dezvoltarea unui sistem de colaborare cu persoane din unitate și din afara penitenciarelor, în special din cadrul sistemului de învățământ, din justiție și procuratură, din instituțiile de cultură, pentru a contribui prin acțiuni concrete la realizarea reeducării condamnaților. Deși prin măsurile de reeducare se urmărea reinserția socială, prin dezvoltarea unei practici de politizare a tuturor tematicilor de pregătire, convorbirilor și acțiunilor culturale, participanții la acest proces, atât educatori, cât și deținuți, nu erau convinși de eficiența activității, ci doar de formalitatea existenței sale.

Pornind de la prevederile Legii nr. 23/1969 care stabileau că principala metodă de reeducare a persoanelor ce au comis infracțiuni era „reeducarea prin muncă”, s-a intensificat permanent procesul productiv, astfel că, în afara celor bolnavi și a celor ce se prezentau la instanțele de judecată, toți deținuții erau folosiți la diverse activități, indiferent dacă agreeau acest lucru sau nu.

Nu se poate considera că **munca prestată** era forțată, în sensul unei condamnări la „muncă silnică”, dar deținuții erau folosiți acolo unde nevoile economiei locale creau front de lucru sau la gospodăriile agrozootehnice proprii, în întreprinderile și atelierile bugetare ale penitenciarelor. Locul de muncă nu putea fi ales de deținut, nici nu se punea problema ca penitenciarul să facă oferte de programe, selecționarea depindea doar de comisia penitenciarului, care ținea cont la constituirea formațiilor de muncă de categoria deținuților, sistemul de pază, cerințele beneficiarului privind numărul și calificarea, interesul unității. Opțiunile deținutului nu erau luate în seamă, iar cei ce refuzau să muncească era considerat că au comis abateri disciplinare, fiind pedepsiți, iar în cel mai bun caz erau ținuți izolați de ceilalți din aceeași categorie. În schimb, cei ce munceau aveau drepturi la hrană mai bună, la vizite și pachete de la familii cu o frecvență mai mare, câștigau zile ce se considerau executate din pedeapsă, puteau fi recompensați, se liberau condiționat mai repede. Aceste avantaje consistente determinau pe toți deținuții să dorească să muncească, chiar dacă munca nu le aducea nicio satisfacție morală sau venituri materiale echivalente. Desigur că la locurile de muncă nu exista nicio diferență între deținuți și persoanele libere care ar fi desfășurat o astfel de muncă, condițiile de protecție, de folosire a uneltelor, de transport, de masă, de pauză și repaus săptămânal fiind conform cu legile valabile în stat. Munca însă nu era considerată vechime pentru calcularea pensiei, accidentele de muncă cădeau în responsabilitatea beneficiarului forței angajate. Pentru faptul că deținuții munceau alături de persoanele angajate ale

beneficiarilor, se propășea un anumit grad de încredere, iar pentru cei mai mulți se consolida ideea că se poate trăi prin deprinderea de a desfășura o activitate, indiferent care, pierzând vremea prin șantier⁸⁹.

Întrucât o mare parte din persoanele deținute în penitenciare și toți minorii internați în centrele de reeducare nu aveau **calificare**, din punct de vedere profesional, s-a pus problema organizării, pe scară largă, a asimilării unor meserii. În programele anuale care se întocmeau la nivelul Serviciului cultural-educativ erau cuprinși la calificare până la 2-7 mii⁹⁰ de deținuți și toți minorii internați. Meseriile în care se organiza calificarea se stabileau în raport de posibilitățile și profilul unităților economice care foloseau deținuți la muncă, acestea fiind în special din ramurile industriale (metalurgie, industria mobilei, a încălțăminteii, confecțiilor textile) și din construcții (fierari, zidari, montori de prefabricate, zugravi).

Minorii erau calificați în atelierele școlii speciale de reeducare, care erau încadrate cu maiștri și dotate în mod acceptabil, permițând desfășurarea procesului de învățare a meseriilor în aceleași condiții ca în școlile profesionale.

Este important de precizat că, programele de calificare în penitenciare și în centrele de reeducare erau în conformitate cu normele prevăzute de stat, atât în privința numărului de ore teoretice și practice ce se efectuau, cât și a metodologiei de obținere a documentelor care atestau în mod legal calificarea.

Pentru a se elimina greutățile de încadrare în muncă a celor calificați în timpul deținerii sau a internării în centrele de reeducare minori, documentele ce li se înmânau erau eliberate de unitățile economice care asigurau calificarea ori de școlile profesionale, în cazul minorilor.

Cu ocazia primirii în penitenciare a persoanelor condamnate și a internării minorilor în centrele de reeducare se efectua și o analiză a nivelului de școlarizare al acestora, rezultând, în fiecare an, că o parte nu absolviseră cursurile gimnaziale sau, mai rău, erau analfabeți. În consecință, s-au luat măsuri care să asigure **completarea școlarizării**, sens în care s-a colaborat intens, la nivel central, cu Ministerul Învățământului, iar la nivel local cu inspectoratele școlare județene și cu școlile generale din localitățile în care existau penitenciare. Deținuții care trebuiau școlarizați erau organizați pe clase, de la clasa I la a X-a și cu ei se desfășura activitatea didactică după normele prevăzute pentru învățământul seral. Pentru cei care urmau cursurile ciclului primar se derula un intens program de citire și scriere, precum și câteva ore de istorie, pentru cei de la clasele a VI-a și până la a VIII-a se făceau cursuri comasate de tip scurt sau seral. Deși interesați de obținerea de certificate sau diplome de școlarizare, activitatea de învățământ se desfășura după ce condamnații munceau o zi întreagă la punctele de lucru, nu aveau timp de studiu sau de rezolvat individual temele, lucrau doar în clasă timp de maximum două ore pe zi, astfel că absolvenții aveau cunoștințe mai mult decât modeste.

În scopul asigurării acestei acțiuni, în penitenciare s-au amenajat și s-au construit spații pentru sălile de clasă, dotate cu cele necesare, prin eforturi proprii și cu sprijinul Ministerului Învățământului. Activitatea de clasă s-a asigurat cu profesori nominalizați de inspectoratele județene de învățământ, iar liberarea certificatelor școlare revenea școlilor care asigurau cadrele didactice.

Acest sistem⁹¹ a funcționat cum am arătat mai sus, majoritatea deținuților încadrați în procesul de învățământ dovedind interes pentru însușirea cunoștințelor necesare, iar la sfârșitul fiecărui an școlar absolveau anul de studiu un număr apreciabil.

În **centrele de reeducare**, procesul de învățământ se organiza cu forțe și mijloace proprii. Centrele au fost încadrate cu personal didactic calificat, transferat în acest scop de la unități ale Ministerului Învățământului, dispuneau de spații adecvate pentru desfășurarea activității (clase, laboratoare) care, pe parcurs, erau permanent modernizate. La centrele de reeducare Găești, Târgu Ocna și Tichilești au fost

---

⁸⁹ Studiu privind folosirea la muncă a condamnaților, în perioada 1964 – 1989, realizat de **dr. Ioan CHIȘ**, vezi *Reforma penitenciară din România – 1997*, p. 46. Astfel: anul 1964 – 21000 persoane, 1965 – 21000, 1966 – 22000, 1967 – 30 000, 1968 – 21000, 1969 – 22000, 1970 – 32000, 1971 – 39000, 1972 – 43 000, 1973 – 32 000, 1974 – 33000, 1975 – 39000, 1976 – 35000, 1977 – 10000, 1978 – 14000, 1979 – 21000, 1980 – 22000, 1981 – 25000, 1982 – 30000, 1983 – 33000, 1984 – 33000, 1985 – 34000, 1986 – 37000, 1987 – 39000, 1988 – 13 000, 1989 – 17 000.

⁹⁰ Studiu privind dinamica deținuților calificați în penitenciare de dr. Ioan CHIȘ, în „*REFORMA PENITENCIARĂ DIN ROMÂNIA*“, 1997, p. 46. Astfel: anul 1968 – 2000 persoane calificate, 1969 – 4000, 1970 – 5000, 1971 – 4900, 1972 – 4300, 1973 – 4200, 1974 – 3800, 1975 – 4000, 1976 – 3600, 1977 – 2800, 1978 – 3100, 1979 – 4000, 1980 – 4800, 1981 – 4500, 1982 – 5200, 1983 – 5400, 1984 – 5800, 1985 – 7000, 1986 – 7500, 1987 – 8000, 1988 – 2000, 1989 – 4000.

⁹¹ Studiu privind dinamica școlarizării deținuților în penitenciare, dr. Ioan Chiș, în „*Reforma penitenciară din România*“, p. 47. Astfel: anul școlar 1969 – 480 condamnați absolvenți, 1970 – 510, 1971 – 1000, 1972 – 1100, 1093 – 1200, 1974 – 1500, 1975 – 2600, 1977 – 1500, 1978 – 1600, 1979 – 1800, 1980 – 2000, 1981 – 3600, 1982 – 3000, 1983 – 2500, 1984 – 4000, 1985 – 2500, 1986 – 2400, 1987 – 2400, 1988 – 2000, 1989 – 1800.

construite pavilioane de învățământ moderne, cuprinzând săli de clasă, laboratoare și spații pentru personalul didactic.

Este de remarcat că, datorită existenței unei prevederi legale care stabilea că 50% din veniturile realizate de fiecare centru de reeducare din activitatea de producție revin acestora pentru a fi folosite în scopul îmbunătățirii bazei materiale a procesului de învățământ și calificare profesională, s-a ajuns ca dotările specifice pentru învățământ din centre să depășească chiar unele școli profesionale sau școli generale.

Unitățile de deținere aveau alocate fonduri pentru abonamente la presă destinate deținuților, calculându-se un abonament la zece persoane. De asemenea, fiecare penitenciar avea o bibliotecă⁹² cu literatură beletristică, asaltată și folosită în mod deosebit, ca izvor de cultură și singură destindere.

Am încercat să arăt în cele de mai sus că reeducarea deținuților s-a realizat cu limitele date de esența societății, că inserția socială se referea la integrarea într-o lume bolnavă de dictatură și lipsă de libertate cetățenească reală.

Cuantificarea unor realizări este dificilă și, cred, nesemnificativă. Dacă putem determina cu destulă precizie câte persoane au muncit, câte au fost calificate, câte au fost școlarizate, chiar câți cititori au fost la bibliotecă, nu putem aprecia dacă aceste activități au fost în măsură a reeduca pe cineva. Profesorul **Ion Tanoviceanu**, marele penalist și criminolog, arăta că geografia, matematica și fizica nu-l vor face pe infractor să nu mai fure, pe criminal să nu mai comită astfel de fapte. Cam în aceeași notă se petreceau lucrurile și în socialism, munca, școlarizarea, calificarea și activitățile culturale sigur că nu erau de natură să reeduce pe cineva, dar dădeau o iluzie că cineva se preocupă de reeducarea persoanelor condamnate, iar condamnații primeau diplome cu care apoi se puteau angaja în muncă în diferite sectoare, dacă nu optau pentru reîntoarcerea la viața infracțională⁹³.

Datele statistice au o anumită relevanță, dar nu sunt edificatoare nici măcar pentru un singur individ. Detenția, cu tot ce comporta ea (privare de libertate, acțiuni educative, constrângere fizică și morală, suferințe și acumulări de experiențe rele și uneori bune), a influențat pe cei ce au suportat o perioadă mai mare sau mai mică de timp regimul penitenciar. Reiterarea faptelor infracționale cu un procent de peste 37% dintre cei care au trecut porțile închisorilor românești poate fi considerat un succes, dar și un eșec al instituției, depinde care parte a paharului este privită, cea plină sau cea goală.

Cei care la liberare au primit o calificare, au învățat să citească și să scrie, au învățat Codul penal, au căpătat experiența de a fi mai circumspecți în alegerea anturajului, s-au dezvățat de consumul de alcool, au deprins că problemele se pot rezolva și muncind, nu doar furând și lovind, cei ce s-au împăcat cu familia sau cei cărora pur și simplu le-a fost de ajuns experiența închisorilor, aceștia probabil nu au mai venit în penitenciare pentru a doua oară.

Cei care la liberare s-au integrat în vechile deprinderi infracționale, care s-au liberat fiind foarte cuminiți și conformiști, dar neînțelegând că de fapt își pierd propria viață, închiși fiind în penitenciare, probabil au revenit din nou în penitenciare.

Este, de asemenea, greu de estimat dacă activitățile reeducative îi corijau pe deținuți sau acțiunile polițienești și statul represiv creau deținuți din oameni nevinovați, care nu aveau nevoie de nicio reeducare, ci doar de un dram de libertate. De-a lungul a 20 de ani s-au disimulat în condamnări de drept comun multe fapte de opoziție față de clanul Ceaușescu sau față de puterea totalitară.

Deficiențele conceptuale ale politicii penale, impusă de la cel mai înalt nivel, care a determinat creșterea populației penitenciare, fluctuația efectivelor cu o periodicitate de 2 – 3 ani au făcut ca această instituție să **nu-și stabilească niciodată obiective de perspectivă**, pentru a contribui în mod real la scăderea infracționalității și la sprijinirea integrării sociale a celor care se liberează și aveau nevoie de un astfel de ajutor.

În afara episodului, de altfel unic, din anul 1976 când s-a discutat despre penitenciare la nivelul conducerii statului în cadrul Comitetului Politic Executiv al PCR, când s-a hotărât de către Nicolae Ceaușescu să se desființeze penitenciarele, să rămână doar câteva pentru deținerea celor mai periculoși condamnați, să se desființeze toate Centrele de reeducare minori, iar toți condamnații să fie încredințați

⁹² În anul 1989 în bibliotecile din penitenciarele românești se găseau peste 800 mii volume cărți (n.a.).

⁹³ La Bilanțul activității Direcției Generale a Penitenciarelor pentru anul 1987, ministrul de interne, George Homoștean, mai în glumă, mai în serios, spunea în cuvântul său de concluzii că „reeducarea înseamnă să-i învățăm pe condamnați să citească numele străzii și numărul de unde pot să fure fără a greși”. Cert este că reeducarea nu era considerată o activitate de cea mai mare importanță, ci un fel de ameliorare a regimului de deținere. Conceptual serviciul de reeducare era inclus în subordinea Direcției pază și regim, care nu-i acorda atenție decât în măsura în care nu „deranja” sistemul de supraveghere, securitate și pază (n.a.).

organizațiilor de partid și de tineret pentru integrare în muncă, când s-a stabilit un număr maxim de persoane ce puteau fi arestate și condamnate în România, când s-au trecut în rezervă și au fost trimise majoritatea cadrelor de penitenciare să lucreze în economie, uneori chiar sub conducerea foștilor condamnați, alte discuții despre sistemul penitenciar nu s-au făcut, nu s-a făcut nicio cercetare științifică cu privire la criminalitatea din țara noastră, în vederea unei politici penale corespunzătoare a statului român. Uneori, la ședințele de bilanț ale Direcției generale, Nicolae Ceaușescu a avut permanent o atitudine ostilă față de penitenciare, în general față de judecători, procurori, ca urmare a trecutului său, dar și pentru că în „procesul făuririi omului nou constructor al socialismului multilateral dezvoltat” nu mai încăpea „o reminiscență a orânduirii burgheze”, existentă de peste 40 de ani în socialism. **Nu se putea concepe o teorie acceptabilă** cu privire la existența infraționalității în socialism, decât punând vina pe capitalism, dar după atâția ani teoria era ridicolă, fapt pentru care se masca infraționalitatea prin dese grațieri, amnistii și desființări de închisori, marginalizarea justiției și dezvoltarea teoriei prevenirii actelor antisociale de către miliție, securitate și organizațiile de partid și obștești. Iată de ce niciodată în socialism nu s-a pus problema construirii de închisori, adecvate timpului, ci mereu organizarea de penitenciare în organizări de șantier, în preajma unor mari lucrări industriale, unde era necesară munca „forțelor speciale”, iar după punerea în funcție a lucrării (combinat, fabrici, cvartale de locuințe etc.) secțiile penitenciare se desființau.

O teorie socialistă a dezvoltării infraționalității în socialism nu era de acceptat, deși realitatea demonstra că de la an la an, mai ales după măsurile restrictive cu privire la energie, căldură, lipsa alimentelor, cartelarea benzinei, chiar și a pâinii, infrațiunile sporeau ca număr și pericolozitate. Cu toate acestea despre penitenciare nu se putea vorbi, această instituție era mereu a cincea roată la căruța Ministerului de Interne. Revoluția din 1989 a găsit penitenciarele într-o criză profundă, cu condamnați obișnuiți să fie mereu grațiați, cu un personal diminuat și prost echipat și dotat material, cu clădiri care trebuiau casate, cu închisori din feudalism sau de la începutul secolului, cu închisori în barăci, cu o tehnică de transport sub orice critică. Revoluția din 1989, act important pe plan național, a mai dat o lovitură mortală penitenciarelor, care în urma stării de spirit create în populație, transmisă și condamnaților, a determinat răzvrătirea generală a tuturor penitenciarelor și distrugerea geamurilor, ușilor, grilajelor, tuturor instalațiilor, farmaciilor, cluburilor, bucătăriilor, spălătoriilor, infirmeriilor și cabinetelor medicale, prin rupere, zdrobire, incendiere, inundare și prin orice alte mijloace folosite de o mulțime furioasă de condamnați care vociferau că sunt victimele lui Nicolae Ceaușescu, că „Armata e cu noi”, „Moarte milițienilor și securității!”, slogane perfecte pentru timpurile de atunci.

Evenimentele din anul 1989, propagate în penitenciare de mass-media, au avut două trăsături importante:

Pe de o parte au fost arestați și trimiși la penitenciarul Timișoara⁹⁴ și apoi la cel din Jilava o mulțime de participanți la manifestările de protest, eliberați de către cadrele de penitenciare (cpt. Negru Nicuță la Timișoara și col. Borcan Aurel la Jilava), imediat ce s-a conștientizat faptul că regimul lui Ceaușescu a căzut. În continuare, atât la Timișoara, cât și în penitenciarul Jilava au fost deținuți cei responsabili de „genocid” și de „conducerea defectuoasă a țării”, arestați și trimiși în judecată în diferite procese care au ținut mai bine de doi ani și care s-au încheiat prin condamnarea unor membri ai aparatului de partid, ai securității, ai miliției sau ai clanului Ceaușescu. Nu ne-am propus să dezvoltăm acest subiect al

---

⁹⁴ Filip Teodorescu, *Un risc asumat*, Ed. Viitorul Românesc, 1992, p. 124: „În privința personalului penitenciarului, exceptându-l pe maiorul Negru și pe un subofițer pe care nu-l poți acuza de rea-voință, ci numai de automatisme, nu-mi amintesc să nu fi găsit o vorbă bună la fiecare. Unii mă scoteau din celulă sub un pretext oarecare și îmi dădeau să citesc ziarele care scriau despre mine sau îmi comunicau ce se transmite la posturile de radio române sau străine și ce comentează oamenii din oraș. A fost un sprijin moral extraordinar pentru care le mulțumesc și acum, fără a-i nominaliza pentru a nu le produce necazuri.

În perioada cât am fost izolați și între noi, respectiv până în iunie 1990 când instanța a hotărât trimiterea la București pentru expertiză psihiatrică a celor acuzați de genocid sau complicitate la genocid, am găsit totuși posibilitatea să comunicăm între celule. Astfel, între closetele celulelor 26 și 27 țeava de apă trecea printr-o țeavă mai largă fixată în perete. Prin aceasta se putea vorbi destul de clar fără riscul de a fi văzut sau auzit de gardian. Era aproape ca la „vorbitor”, numai că lipsea geamul și microfonul.

Unele îmbunătățiri în condițiile de „cazare” a noastră au fost luate de colonelul Chiș, la acea dată adjunct al șefului Direcției Generale a Penitenciarelor. Venind la Timișoara în august 1990, a stat de vorbă cu cei mai mulți dintre noi, fiind printre puținii ofițeri care înțelegeau perfect situația neverosimilă în care ne aflam noi, foștii săi colegi de minister.

Întrucât la deținuții de drept comun nu se aplicau măsuri atât de drastice ca în cazul nostru, colonelul Chiș a ordonat să se scoată de la ferestre plasele de sârmă și „jaluzelele” de geam colorat, ceea ce a însemnat o binefacere extraordinară pentru noi. De asemenea, a introdus obligativitatea scoaterii zilnice la aer în curtea închisorii și a reinstalat difuzoarele în camere.”

arestațiilor revoluției, prea multe persoane au făcut cercetări cu diverse scopuri, dar adevărul trebuie să fie cunoscut nu parțial, ci cât mai corect, privit de la distanța timpului istoric, pentru că în zilele noastre „nu vedem pădurea din cauza copacilor”. Sunt prea multe aspecte individuale sau de interes marginal ca să se poată trage concluzii cât de cât corecte.

Pe de altă parte evenimentele din 1989, receptate ca Revoluție, au creat posibilitatea unei evaluări critice a sistemului, aprecierea cu privire la utilitatea acestuia, cu privire la locul și rolul penitenciarelor în sistemul administrației de stat ori al justiției a lămurit problema acordării permanente de acte de clemență pentru condamnați ca o supapă de supraviețuire a sistemului, în locul luării unor măsuri hotărâte de tragere la răspundere a celor vinovați de comiterea de infracțiuni și acordarea unei posibilități individuale de liberare în raport de urmarea unor programe de reinsertie socială.

Revoluția a constituit prilejul de a evalua sistemul penitenciar în raport cu alte sisteme europene, americane, canadiene, asiatice, rusești, astfel încât în mod concret s-a putut porni pentru prima dată cu un program guvernamental de reformă, deschis, științific, bazat pe o analiză a populației criminogene și a indicelui de criminalitate a populației din România, program ce stabilea obiective, direcții de acțiune, modalități de rezolvare a suprapopulării, refacerea sistemului de cazare distrus, construirea unor unități moderne adaptate la politica execuțional penală europeană.

Răzvrătirile din anul 1989 și apoi din 1990, 1997 au demonstrat că nu existau prevederi legale cu privire la modalitățile de acțiune în situația tulburării ordinii într-un penitenciar întreg sau în întregul sistem penitenciar, cei puși să acționeze trebuind să riște propria lor viață, în acțiunea directă, fără sprijinul unor forțe specializate. Este îmbucurător că în perioada Revoluției nu au fost victime în rândul cadrelor, dar nici în rândul condamnaților, tactul și răbdarea, negocierea și compromisul făcându-și simțită eficiența în dezamorsarea unor situații la limita conflictului direct. Ușurința cu care condamnații au trecut de la „iubitul nostru conducător Nicolae Ceaușescu” pe care îl apreciau ca pe „tătucul nostru” când aproba decretele de clemență, la sloganul revoluției „Armata e cu noi!”, ca și cum armata trebuia să-i apere împotriva administrației penitenciare și să-i elibereze, a demonstrat cât de ușor pot fi manipulați condamnații, mai ales după plecarea celor liberați care s-au constituit în masa de manevră de la Hotelul Intercontinental, Piața Victoriei din București și în alte locuri unde pe tribune ad-hoc se țineau mitinguri, demonstrații la care participau cu entuziasm arătând lanțuri și cătușe pe care spuneau că le-au purtat în închisoare ca urmare a „opresiunii lui Ceaușescu și a uneltelor sale”.

Curajul, demnitatea, stăpânirea de sine, luciditatea și modul corect de acțiune a grupurilor de ofițeri care în acele împrejurări au făcut ce trebuia pentru ca sistemul penitenciar să nu se prăbușească într-o catastrofică dezorganizare au fost numeroase, dar o contribuție esențială pentru ca penitenciarele să nu fie distruse sau cu o mulțime de victime au fost: col. Crăciunescu Ion, col. Mihai Vasile, col. Stroescu Alexandru, col. Surugiu Mircea, col. Rus Vasile, col. Andrei Traian, col. Mirea Nicolae, col. Ionescu Nicolae, col. Borcan Aurel, col. Arusoaie Aurelian, col. Dospinoiu Alexandru, col. Rizea Nicolae, col. Silaghi Petru, col. Ciurel Dumitru, col. Solosi Geza, col. Rădulescu Lucian, col. Georgescu Marian, Dospinoiu Alexandru și foarte mulți comandanți de penitenciare sau loțitori care au realizat momentul istoric pe care îl trăiau, au trimis imediat adeziuni la Direcția Generală a Penitenciarelor pentru cauza revoluției și au lucrat fără încetare o lungă perioadă de timp pentru ca lucrurile să reîntre în normalitate.

Maniera de acțiune permanentă a avut o turnură pacifistă, drept pentru care răzvrătirea sistemului penitenciar a durat, ca timp, foarte mult, chiar și două luni, până la dezamorsarea de la sine a situației. Despre răzvrătirile și actele de tulburare a ordinii din penitenciare vom reveni în cuprinsul lucrării mai ales în partea privitoare la modul de intervenție în situații de criză, experiența acumulată în anii 1990, 1997 fiind o sursă pentru elaborarea de instrumente de pacificare și restabilire a ordinii.

3. CONCLUZII CU PRIVIRE LA EPOCA COMUNISTĂ

Istoria sistemului de pedepsire a fost strâns legată și în țara noastră de evoluția statului și dreptului, paralel cu dezvoltarea politică, socială și tehnologică.

Sistemul penitenciar s-a dezvoltat odată cu marile teorii criminologice europene și prin izbânda revoluțiilor burghezo-democratice de la 1848, urmate apoi de dezvoltarea capitalismului, până în secolul XX.

De cele mai multe ori puterea politică a folosit acest instrument, penitenciarele, pentru îndepărtarea, lichidarea sau timorarea opozanților, iar în perioada celui de al Doilea Război Mondial și apoi în perioada instaurării comunismului sistemul penitenciar a fost direcționat spre lichidarea rapidă a întregi categorii de opozanți, până la comiterea unor fapte de genocid fără precedent.

Nicio societate nu s-a preocupat până în prezent în mod calificat, suficient și nu a alocat resursele materiale necesare resocializării persoanelor care au comis infracțiuni de drept comun, considerându-se ca un adevăr imuabil că societățile omenești produc criminalitate.

Valorile materiale și financiare deosebit de mari presupuse a fi orientate spre resocializare au fost considerate permanent necesare altor domenii de activitate, fără să se facă un studiu asupra costurilor imense alocate organelor de stat, administrației, justiției, poliției, securității. Cu toate acestea, cetățenii simt nevoia protecției, mai mult ca oricând, împotriva infractorilor, iar statul este din ce în ce mai incapabil de a face față acestor cerințe.

Închisorile sunt criminogene, produc infracționalitate calificată, distrug ideea de reeducare, îngreunează resocializarea și pervertesc conștiințele celor care au executat pedepse. Cu toate acestea, există mereu cercetări cu privire la perfecționarea cadrului legislativ cu privire la infracțiuni și executarea pedepselor, din 10 în 10 ani reconsiderându-se politica execuțional penală, arhitectura închisorilor, modernizarea constructivă a acestor instituții, fără să se formeze specialiștii cu pregătire superioară necesari unei astfel de activități.

Populația infractoare se perfecționează cu mijloace tehnice și tehnologice adecvate comiterii celor mai sofisticate infracțiuni, criminalitatea s-a organizat ca o variantă de afacere producătoare de venituri și putere, infracțiunea ca mod de existență se propagă cu la fel de multă repeziciune ca și sărăcia, lipsa de educație, insalubritatea, anomia și dorința de obținere de bunuri cât mai repede și cu orice preț.

Cei mai mulți cercetători știu ce trebuie făcut, dar nu sunt puse niciodată în operă ideile acestora pentru că nu există un profit imediat, iar societatea este pregătită să recepteze infracțiunea ca un fapt artistic, sportiv, benefic. A se vedea producțiile artistice ale cinematografului, televiziunii, mass-mediei, literaturii.

INDICAȚII METODICE PENTRU STUDENȚI

- 1. Se studiază cursul 2 ore**
- 2. Se fac rezumate ale problemelor indicate pentru tutorial 2 ore**
- 3. Pentru examen se studiază unitatea în ansamblul întregului curs.**

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 6

STIINȚA DREPTULUI EXECUȚIONAL PENAL

În fața sancțiunilor penale

Noțiuni introductive.

Evoluția conceptelor cu privire la pedepse.

Unitatea de învățare este realizată din lucrarea :

Ioan CHIȘ, Alexandru Bogdan CHIȘ

Executarea sancțiunilor penale – 2015, U.J. pag. 107 - 125

După studierea primei unități de învățare studenții trebuie să poată răspunde corect la următoarele întrebări :

- 23. Analizați metodele și cauzele executării lui Horea în 28 februarie 1785*
- 24. Încercarea de extincție a poporului evreu de către Hitler. Cum a fost justificat acest concept?*
- 25. Explicați câteva din teoriile cu privire la justificarea pedepsei (utilitariste, tratamentul, retribuția, răzbunarea, pedeapsa meritată)*
- 26. Care ar fi căile de reformare a sistemelor de pedepsire și punere în executare a acestor în perioada democratică actuală?*
- 27. Care sunt alternativele neprivative de libertate la pedepse cu închisoarea acceptate pe plan internațional (recomandarea 2000/22)*

CONȚINUTUL UNITĂȚII 6 DE ÎNVĂȚARE STIINȚA DREPTULUI EXECUȚIONAL PENAL

1. ÎN FAȚA SANȚIUNILOR ȘI EXECUTĂRII ACESTORA

Sancțiunile conduitelor împotriva regulilor instituite în societate de-a lungul evoluției istorice au făcut obiectul discuțiilor învățaților și conducătorilor, deoarece în mod permanent au existat persoane care, din diferite motive sau interese, au săvârșit fapte ce contraveneau modului de organizare a societății, regulilor generale sau particulare, vieții și sănătății celorlalți, principiilor morale, normelor civile, penale, comerciale, militare, dogmelor religioase sau regulilor de bună conduită considerate corespunzătoare perioadelor respective.

Sancțiunile s-au concretizat de la începuturile societății în aplicarea asupra persoanei, a bunurilor acesteia, familiei, clanului, categoriei sociale, clasei sale sau chiar poporului său, de măsuri nefavorabile constând din restricții, diminuarea patrimoniului în diferite moduri, pedepse morale și infamante,

pedepse corporale, lipsirea de libertate, înrobirea sau chiar pedepse cu moartea răufăcătorului sau a mai multor persoane.

Cu mult înainte de apariția formelor de organizare prestatală au apărut reguli de conduită consuetudinare, ce s-au perpetuat prin generații cu o încărcătură de stabilitate și obligativitate dată de tradiție și credința în puterile supranaturale, reguli ce prevedeau și măsuri de sancționare pentru cei ce se abăteau de la ele. Din timpuri imemorabile, uciderea, rănirile, furturile, conduitele sexuale nepotrivite, adulterul, trădarea, mărturia mincinoasă și alte asemenea atrăgeau asupra celor ce le săvârșeau oprobriul colectivității, îndepărtarea din comunitate prin alungare sau lipsire de libertate, pedeapsa cu moartea în diferite modalități.

Din cele mai vechi timpuri cei ce au condus comunitatea, tribul sau poporul și-au permis să considere că puterea lor de pedepsire este de natură divină, divinitatea delegând astfel prerogativa sa celor care de cele mai multe ori o exercitau în folos propriu. Din perioadele prestatale dreptul divin, concretizat prin „porunci” nescrise, cu atât mai subiective, a folosit conducătorilor pentru a profita de toate roadele pământului, de bucuriile vieții, de lux și de dulceața dreptului de a comanda asupra celorlalți, ținându-i cu puterea dată de ignoranță, reguli inventate, tradiții și obiceiuri, apoi prin forța puterii armate în sistemul ascultării și supunerii.

Sancțiunile drastice, mai ales cu pierderea vieții, au fost cele ce au implementat secole de-a rândul frica, teroarea, credința, respectul pentru conducători și legile ce-i apărau, precum și îndeplinirea obligațiilor permanente.

În perioadele prestatale, când dușmanii capturați erau sacrificați zeilor, răzbunarea privată sau judecata adunării poporului înarmat, din cadrul așa-zisei „democrații militare” ducea de cele mai multe ori la moarte⁹⁵.

Întreaga perioadă sclavagistă, odată cu apariția statului, dreptul de pedepsire trece în cea mai mare parte acestui instrument al clasei stăpânitoare, sancțiunile fiind aplicate tuturor supușilor de către conducători (regi, împărați, califi, șoguni, sultani) prin aparatul de represiune (armată, judecători, închisori, călăi), iar cu privire la sclavi pedepsele vor fi lăsate la îndemâna proprietarului, ei fiind considerați unelte vorbitoare (*res vocalis*). Cu diferite nuanțe aceste reguli vor fi continuate până la începuturile epocii feudale, când sclavii vor fi transformați, ca urmare a politicii economice, în coloni, țărani aserviți și slujitori ce puteau fi judecați de stăpânul pământului și de domnitor.

În epoca feudală dreptul de pedepsire al statului devine drept divin al conducătorului, dreptul forței asupra supușilor, iar pedepsele vor fi aplicate nu după bunul-plac al acestuia, ci după Legea pământului, coduri de legi și după proceduri stabilite ca urmare a dezvoltării dreptului. Represiuni dintre cele mai feroce vor fi inventate și aplicate pentru a îngrozi pe cei ce ar îndrăzni măcar să gândească să săvârșească o infracțiune sau să se răscoale împotriva conducătorilor. Represiunea completă împotriva locuitorilor Brăilei care nu au deschis porțile armatei lui Ioan Vodă cel Cumplit este un fapt aproape obișnuit în epoca feudală, când viața locuitorilor și averile acestora nu erau decât un mod de a obține bogății. Iată epilogul luptei de cucerire a Brăilei în anul 1753: „După luarea orașului, soldații se împărtășeau în toate direcțiile. Trecând pe poduri, ei văzură pe părinți, tați și mume, șezând pe pragurile locuințelor, plângând moartea copiilor uciși în luptă și jelind calamitatea patriei. Acești nenorociți, îmbrăcați în haine de doliu, ofereau soldaților casele, mobilele, toate avuțiile lor, cerând cu voce sfâșietoare și cu lacrimi pe gene numai grația vieții. În zadar! Împinși de măcel prin sunetul tobelor și al trâmbițelor, sălbaticii învingători se aruncară asupra bietelor victime și le bucăriră, fără distincțiune de sex sau de vârstă, pe străzi, prin case sau sub altarele bisericilor. Vedeai copile asvârlindu-se în brațele nefericitelor mume, cari, despletite, apucau soldații de barbă, de păr, silindu-se în zadar a-i opri de la crimă: iritați și mai mult prin rezistență, ei dezonorau femeie după femeie și apoi le măcelăreau pe toate sub ochii părinților, sau ai bărbaților, pe care îi țineau legați - muți, înțepeniți, încremenți ca niște statui -, privind cumplitul spectacol! Unele mume își scoaseră ochii cu degetele să nu fie martore acestor scene. Nimeni nu fu cruțat; sângele curgea pârău în Dunăre; nu rămase nici un om, ci nici măcar un câine viu; nu rămase piatră pe piatră; pojarul nimici tot ce scăpase de sabie”⁹⁶. Despre ce filosofie putem vorbi pentru timpurile cumplite ale secolelor XV- XVIII, când luptele feudale de cucerire se împleteau cu exploatarea

⁹⁵ I. Chiș, *Istoria statului și dreptului românesc*, Ed. Universul Juridic, 2012, p. 12: „Conflictul dintre Dromihete și Lisimah a izbucnit ca urmare a pretențiilor regelui trac de a-și întinde stăpânirea asupra teritoriilor și cetăților de pe malul stâng al Dunării, cuprinse în regatul get. Luptele au avut loc în anul 300 î.e.n., având sfârșit tragic pentru Lisimah. Fiul acestuia a căzut prizonier. Dromihete s-a purtat bine cu prizonierul „în nădejdea – afirmă istoricul Diodor din Sicilia - de a căpăta înapoi pământul răpit de Lisimah”.

¹ B.P. Hașdeu, *Ion Vodă cel Cumplit*, Colecția muncă și lumină, 1942, p. 114.

până la extincție a populației pentru ambițiile sultanilor, ale domnitorilor și ale clasei boierești? Răbufnirea individuală sau colectivă împotriva unor astfel de nedreptăți s-a făcut simțită doar spre sfârșitul epocii feudale când, chiar unii dintre boierii iluminați de noi idei europene, se vor alinia gândirii reformatoare.

Filosofia arderii pe rug, a cupajării trupurilor, a sporirii chinurilor prin torturi nici măcar nu ar trebui să fie amintită ca teorie, sălbăticia unor astfel de practici fiind în afara condiției umane. Ce teorie și ce filosofie găsim în hotărârea judecătorului Jankovich, trimis de împăratul Iosif al II-lea, ca la 14 februarie să ordone pentru „a da o iconă și un exemplu de oroarea acestei pedepse, cadavrul acestui criminal principal să fie târât la locul de supliciu și acolo... gădele să-i taie capul și să-i despice corpul în patru bucăți, capul să i se pună în țepă la locul domiciliului său din Cărpiniș, iar celelalte patru bucăți pe roate, anume, o parte de sus a corpului la Abrud, o parte la Bucium, în comitatul Albei de Jos, a doua parte de sus la Brad și a doua parte de jos la Mihăileni în comitatul Hunedoarei”. Filosofia neagră a puterii nemăsurate a lui Iosif al II-lea a ordonat aceluiași judecător ca după această execuție îngrozitoare a lui Crișan, care deja își curmase viața, unul dintre liderii răscoalei lui Horea, să aplice aceleași măsuri, ba chiar mai atroce, lui Horea (recunoscut de împărat ca exponent al necazurilor și exploatării țăranimii), și lui Cloșca, unul dintre căpitani săi, în fața a 2500 țărani români înghesuți între armele husarilor unguri pe platoul „La furci” în dimineața zilei de 28 februarie 1785. Ceașul din turla bisericii catolice din cetate ar trebui oprit veșnic la ora 9,30, când a început execuția. Ziarul „A Mághyar Hirmondó” din Bratislava va scrie în corespondența din 26 martie 1785 că executarea lui Horea a fost o „sărbătoare princiară”, hanurile, osteriile, casele rubedeniilor fuseseră luate cu asalt de nobilimea nemeșească. Ce filosofie aveau în minte acei nobili ai Transilvaniei care își puneau influența și banii la bătaie pentru a ocupa un loc privilegiat la spectacolul zdrobirii pe roată a lui Cloșca și a lui Horea, a tăierii capului, a îmbucătățirii corpurilor, îmbrăcați în ținută de protocol și în sunete de muzici și tobe ale escadronului regimentului de cavalerie Toscana. Spectacolul îngrozirii poporului face parte din întreaga istorie a Evului Mediu, eroii poporului român având doar privilegiul ca după sute de ani să treacă în galeria sfinților din biserica strămoșească.

Deși există teorii ce acoperă întregul spectru al dreptului de pedepsire, al legitimității pedepsei, al utilității pedepselor și chiar al necesității acestora – inclusiv a pedepsei capitale, despre aplicarea teoriilor în practica instituțională putem vorbi în mod concret abia după secolul al XVIII-lea, la începutul secolului al XIX-lea, pentru că doar începând cu perioada capitalistă, după declanșarea energiilor popoarelor descătușate de avântul revoluțiilor pașoptiste, încep să existe preocupări – la început mai timide, apoi din ce în ce mai serioase, cu privire la soarta celor condamnați la executarea unor pedepse prevăzute de legislația penală.

În toate perioadele istorice înainte de secolul XXI, cei care au teoretizat conceptele despre sancțiuni și pedepse nu s-au putut distanța de epoca în care au trăit, au expus mai mult sau mai puțin voalat teorii ce aprobau, explicau, justificau politicile execuțional penale ale conducătorilor. În secolul XX, în perioada războaielor mondiale, au apărut teorii ce au condus la extincția unor categorii de populație. Teoria poporului arian a dus la genocid și holocaust, la omorârea fără nicio justificare a populației evreiești, a populației rome, a tuturor celor ce se împotriveau mașinii de război naziste. Milioane de oameni au murit, iar ce este mai grav este că teoreticienii ai genocidului conduceau popoare. Adolf Hitler, în lucrarea „Mein Kampf”, editată la Berlin în anul 1925, a prezentat planul său rasist în care includea uciderea în masă a evreilor și un război total împotriva Franței și Rusiei pentru a le transforma în spațiu de locuit pentru germani. Lucrarea ca teorie a holocaustului a fost editată în peste 10 milioane de exemplare și a constituit pentru conducătorii aliați cu Hitler justificarea teoretică a exterminării poporului evreu.

Teoreticienii, ideologii, profesorii, oamenii politici, conducătorii din orice țară trebuie responsabilizați cu privire la cercetările lor asupra fenomenului criminogen, asupra dreptului de pedepsire, asupra modului în care concep și aplică teoriile, conceptele, experiențele, precum și asupra poziției pe care trebuie s-o aibă în legătură cu această latură a umanității care nu a dispărut niciodată: comportamentul infracțional.

Depășind secolele de zbucium și războaie, în era postindustrială considerată a cunoașterii și tehnologiei avansate, ideile cu privire la sancțiune și pedepse aplicabile celor care au săvârșit infracțiuni trebuie să cunoască evoluția firească a evoluției societății în care trăim, deși uneori scepticismul cu privire la progres în acest domeniu este destul de puternic.

Nu credem că problema sancționării faptelor infracționale și a aplicării și executării acestor sancțiuni în dreptul execuțional penal este epuizată, din contră, abia în zilele noastre când se descoperă modurile intime de funcționare a creierului uman, în epoca noastră în care psihologia, psihiatria, parapsihologia și alte științe, legate direct de gândirea umană, pot arăta direcțiile și regulile după care se pot realiza activitățile de resocializare și reabilitare a persoanei față de societate și față de propria existență.

2. EVOLUȚIA CONCEPTELOR CU PRIVIRE LA PEDEPSE

Studierea pedepselor și a dreptului de pedeapsă a început cu scrierile istoricilor și filozofilor, în operele istorice, de filozofie ori de drept. Pedeapsa divină, pedepsele morale, sancțiunile civile, sancțiunile și pedepsele din dreptul penal, pedepsele administrative, contravenționale și alte tipuri de măsuri de sancționare se vor clasifica și ordona în timp, vor evolua în forța lor distrugătoare sau de constrângere, vor evolua ca număr și ca durată, se vor aplica la fapte din ce în ce mai numeroase odată cu evoluția și dezvoltarea societății, evoluția tehnologică, dezvoltarea științelor umane și a celor exacte, odată cu apariția conceptelor de drepturi și libertăți ale omului.

Pedeapsa, ca obiect de studiu, este discutată de filozofii timpului lor fără a ține seama de contextul în care au trăit, dar în calitatea lor de profesori, lectori, comentatori, ca persoane ce au suferit pedepse ori ca practicieni ai tehnicii pedagogice. De cele mai multe ori, acești filozofi ai pedepselor au realizat studii de autor, sau au înfăptuit activitate teoretică plecând de la problematica pedepsei juridice.

Pedeapsa trebuie privită din punct de vedere al evoluției istorice, ca un instrument al dreptului penal ce definește mijloacele de constrângere și forță, precum și motivația aplicării formelor supreme de sancționare, exercitate de stat în favoarea reparării prejudiciilor cauzate victimelor (cetățeni sau stat), consecință a comiterii infracțiunilor și necesității restabilirii ordinii penale de drept, prin avertizarea celor predispuși să încalce normele penale și oferirea posibilităților organizaționale de resocializare a celor condamnați⁹⁷.

Conceptul de pedeapsă cuprinde pe lângă felurile, natura, durata, modurile de executare, individualizarea și particularizarea modului de aplicare și posibilitatea de a se acționa în favoarea victimei, dar și în sensul încercării de resocializare a persoanei vinovate.

Conceptul de „stat” a putut permite mascarea violenței, pe care a reprezentat-o orice putere de pedeapsă, pe care a monopolizat-o, a raționalizat-o și a prezentat-o ca drept (definiție dată de profesorul Poncela în 1983). Începând cu dreptul penal modern, pedeapsa cuprinde o semnificație particulară, și anume a monopolului de stat, prin aceasta pedepsei dându-i-se legitimitate. Formulată în termeni de „drept de pedeapsă”, problematica pedepsei s-a redus la formele prin care s-a legitimat din punct de vedere al societății și al puterii de stat. Ideea de contract social a devenit în epoca modernă matricea teoretică de plecare de la care s-a construit dreptul de pedeapsă al statului.

În secolul al XIX-lea, aproape toate tratatele și manualele de drept penal au inclus în cuprinsul lor dreptul de pedeapsă, chiar ca o parte deosebită a studiului dreptului penal. Este și perioada când apar marile opere de filozofie penală, care aprofundează problemele fundamentale ale dreptului execuțional penal. Cele mai dezbătute probleme au fost cele cu privire la: interesul public, dreptul la legitimă apărare exercitat de societate, delegarea unui drept divin de pedeapsă, precum și contractul social. Totodată, sunt aduse ca justificări ale pedepsei referirile la principiile sau la funcțiile statului: principiul justiției corective implicând puterea de stat, necesitatea îndeplinirii misiunii de combatere sau de pedeapsă a infractorilor și resocializarea acestora.

Trebuie, de asemenea, să ne referim și la „politica criminală” respectiv la modul cum se tratează infracțiunile ca fenomen, care este poziția statului față de ansamblul infracționalității, într-o etapă sau alta.

Noțiunea de „*politică criminală*” nu a desemnat o disciplină deosebită, distinctă de criminologie, și nu a reprezentat domeniul de cercetare al mișcării de apărare socială. „Uniunea internațională a dreptului penal” și, în particular, juristul german von Listz au avut o mare contribuție la dezvoltarea sa. Astăzi, această politică criminală este definită ca o strategie juridică și socială, fundamentată pe alegerea ideologiilor necesare pentru a răspunde practic la problemele puse de prevenirea și represiunea fenomenului criminal în sens larg. În acest sens, unii cercetători s-au aliniat teoriilor și practicilor, diferitelor forme de „control social”. Juristul german Feuerbach concepea „politica criminală”, la

---

¹ I. Pascu, V. Dobrinoiu, T. Dima, M.A. Hotca, C. Păun, I. Chiș, M. Gorunescu, M. Dobrinoiu, *Noul Cod penal comentat – Partea generală*, ed. a II-a, revăzută și adăugită, p. 373.

începutul secolului al XIX-lea, ca „ansamblul procedeelelor represive prin care statul reacționează contra crimelor”, prin aceasta punând pe primul loc **represiunea**. Pedepsa a fost considerată ca un instrument de care dispune statul pentru a lupta împotriva infracțiunilor. În acest context, filozofia pedepsei se reflectă în următoarele funcții: intimidarea, eliminarea sau neutralizarea temporară, justa plată – retributivă, amendarea, exemplaritatea și reparația. Nu este nevoie de dat exemple deoarece toate manualele de drept penal conțin în materia executării pedepselor aceleași funcții pentru acest domeniu.

Apariția lucrării „Supraveghere și pedeapsă”⁹⁸ a fost un eveniment în câmpul problematicei executării pedepselor. **Michel Foucault** a dezvoltat o metodă de studiu sistematică a pedepselor bazată pe lucrările sale anterioare, ca de exemplu, „L’archeologie du savoir”, în anul 1969. S-a studiat politica de deținere de-a lungul timpului, începând de la analiza supliciilor aplicate condamnaților și până la deținerea în închisori. Se descrie trecerea prin diferite concepții, urmate de practici, de la cele mai înfiorătoare până la deținerea din zilele noastre. Este pentru prima dată când se pleacă de la o analiză istorică și se răspunde printr-un tip de raționalitate la anumite forme de cunoaștere, maniere de gândire și de inspirație pentru formele de pedepsire. Plecând de la analiza istorică a rațiunilor de pedepsire de la finele secolului al XVIII-lea s-a stabilit care au fost elementele realității care au jucat un rol determinant în conceperea legislației penale, iar ulterior, la elaborarea unor coduri penale. Ca urmare, s-a putut face o informare cu privire la strategii, instrumente și tactici: maniera de gândire, conceptele, tezele ce joacă rolul stabilirii consensului și al noțiunii de bine public, modelele experimentate în alte țări, metode și proceduri prin care se consideră că se poate influența conduita unui individ. În sfârșit s-au determinat efectele produse și reconsiderările provocate de închisoare asupra individului.

Observând aceste rezultate se afirmă că, în domeniul executării pedepselor, puterea politică se rezumă la realizarea unui exercițiu, a unei rațiuni și unei iminențe presante.

Executarea pedepselor, ca exercițiu, trebuie să fie gândită din interior, ca o tehnică politică ce se înscrie în raportul dintre cunoaștere și putere, ca o funcție socială pozitivă. Astfel, filozofia închiderii se confundă cu o analiză anatomică a societății în care există permanent un raport între transformările sociale și putere. În context mai larg pedepsele penale trebuie situate în ceea ce constituie unul din atributele puterii politice, de cunoaștere și gestionare a tuturor faptelor ilegale. Pedepsa este un element, între altele, al acestei gestiuni, mai precis, al strategiei punitive.

Practica executării pedepselor este o tactică politică, o tehnică de guvernare, aleasă dintre variantele teoretice și preferată de stat la o etapă anumită. Tehnica de guvernare, prin aplicarea unor sisteme punitive mai severe ori mai puțin restrictive, depinde de situația infracționalității interne, dar și de cea transfrontalieră, de evoluția sistemelor de pedepsire la nivel regional sau global. De aici se poate vedea că statul organizează sistemul penal după problematica diferitelor ilegalități care se produc, în așa fel încât să fie cât mai profitabil din punct de vedere politic și economic.

Altă problemă foarte importantă în arealul filozofiei executării pedepselor o constituie **rațiunea pedepsirii**. Problema rațiunii punitive nu se poate desprinde din raportul care există între rațional și irațional în filozofie. Analiza conceptului pur filozofic nu interesează în mod deosebit, în materia executării pedepselor interesează mai mult latura practică, nondiscursivă, care acceptă că pedeapsa, în termeni generali, este o consecință care se atașează de către lege la comportamentele greșite.

Pedeapsa distinge aceste **comportamentele greșite** ca infracțiuni. Pedeapsa sancționează o greșeală care, după felul ei de a se manifesta, natura sa, gravitatea, intenția deliberată sau nonrespectul acordat unei reglementări imperative, poate fi de o mărime sau de o natură diferită. Plecând de la raportul dintre greșeală și pedeapsă, putem distinge două tipuri de raționalități punitive. Una dintre rațiuni pleacă de la aspectul temporal al faptei, iar cealaltă de la intenția înscrisă în actul de pedepsire.

Din punct de vedere al infractorului greșeala (infracțiunea) prin care se ajunge la pedepsire este un pariu pe care infractorul poate să-l câștige sau să-l piardă, un risc calculat sau o investiție de speranțe, ce conduce la ideea unui proiect de viitor. Aceasta dă greșelii un **caracter prospectiv**. De cele mai multe ori infractorii, premeditând la faptele pe care urmează să le comită, gândesc că sunt atât de iscusiți și au luat atâtea măsuri de precauție, încât nu vor fi descoperiți, ignorând sutele de ani de experiență instituțională în legătură cu descoperirea infracțiunilor, progresul științei criminalisticii și tehnicilor poliției, ajutorul tehnologic și tactic ce nu lasă șanse de nedescoperire a infracțiunii, decât o perioadă scurtă.

---

¹ M. Foucault, *Surveiller et punir*, Ed. Gallimard, 1975, Paris.

Atașarea la fapta infracțională a pedepsei echivalente, considerându-se că pedeapsa este o consecință, o restituție măsurată, conduce la ideea de echivalență, compensare, răzbunare, reparație ori retribuție, și astfel dă greșelii o raționalitate restititivă. Această concepție este mai ales a celor care luptă împotriva infractorilor și a victimelor ce așteaptă o compensație pentru răul produs. În situațiile în care infracțiunea are un impact deosebit de negativ asupra comunității, prin oroarea produsă de mijloacele și dezumanizarea de care a fost în stare infractorul, trebuie aplicată echivalența, răzbunarea și reparația prioritară față de ideea de recuperare socială a celui condamnat.

După această distincție filozofii se împart în grupe de teoreticieni ai executării pedepselor ca echivalență, iar alții ca teoreticieni ai răzbunării, deși sunt și dintre cei care își formulează concepțiile împrumutând elemente din amândouă direcțiile de gândire. Tindem să credem că trebuie îmbinate concepțiile din nevoia de concretizare a umanismului dreptului execuțional penal, urmarea principiilor deosebit de generoase ale mileniului XXI, cât și din necesitatea de a proteja societatea în cel mai înalt grad, când sunt cazuri de infractori cu conduite de mare risc pentru comunitate. Aici ne întoarcem la discuția interminabilă dintre teoreticienii care acceptă pedeapsa cu moartea și cei care consideră această pedeapsă inadmisibilă. Considerăm că pedeapsa cu moartea este inadmisibilă deoarece în legislația europeană, respectiv în legislația română, există principiul după care pedeapsa nu trebuie să cauzeze suferințe fizice și psihice persoanei condamnate, tortura și relele tratamente fiind interzise de lege și considerate infracțiuni. Pedeapsa cu moartea, încălcând aceste principii, nu ar face decât să discrediteze întregul eșafodaj pe care este clădită concepția europeană despre pedepse și pedepsiți. Morala creștină, educația modernă nu concep această pedeapsă, posibilitatea unei erori judiciare în aprecierea faptelor pun serioase semne de întrebare judecătorilor, iar posibilitatea apărării societății prin închiderea pe o perioadă îndelungată ori pe întreaga viață a infractorului pentru securizarea reală a comunității împotriva răului fac inutile măsurile barbare ale Evului Mediu, chiar dacă pedeapsa cu moartea s-ar realiza cu mijloacele cele mai puțin dureroase.

În regimul prospectiv al penalității, noțiunea de disociere ocupă un loc important, pedeapsa fiind despărțită de comiterea unei infracțiuni, justificându-se prin **utilitate**. Pedeapsa este considerată încă utilă în epoca noastră deoarece ea are ca rol principal intimidarea și corecția, împiedicând producerea recidivei, și un rol de exemplaritate sau educativ, cu finalitate în prevenirea delincvenței. Pedeapsa în această concepție poate fi și eliminativă, înțelegând prin aceasta o eliminare definitivă sau temporară prin incapacitate.

Discutând despre utilitatea pedepsei ne apropiem de concepția după care ea este un rău care nu face decât să sporească alt rău produs prin infracțiune. Pedeapsa nu ar avea valoare în sine, ci este doar un mijloc pentru atingerea unui țel final considerat ca util. Acest țel este considerat a fi dispariția delincvenței. În această concepție se folosesc și expresii ca „**lupta împotriva delincvenței**” sau de „**război împotriva delincvenței și terorismului**” cu dezvoltarea unor forme și structuri de pedepsire. Considerăm că pedeapsa are rațiuni de a fi doar în cadrul unor limite și cu o pondere măsurată. Nu putem să nu observăm că teoria utilității pedepsei în raport cu explozia infracționalității naționale și transfrontaliere, creșterea recidivismului și a numărului de noi infractori, scăderea vârstei de la care persoanele chiar minore încep viața infracțională pe care o continuă permanent până la vârsta senectuții nu fac decât să producă dezamăgire. În condițiile în care infracționalitatea costă societatea (prin bugetele alocate securității, poliției, procuraturii, justiției, penitenciarelor, probațiunii) mai mult decât educația națională și ocrotirea sănătății ori a culturii și sportului, chestiunea se pune a mai pedepsi sau nu pe infractori și mai ales în ce mod: prin mărirea duratei și aspririi pedepselor ori prin micșorarea și crearea de măsuri alternative.

În această dilemă filozofică există un paradox: sancțiunile și modul lor de executare sunt create de oameni care nu au experiență infracțională, care poate au venit în contact cu fenomenul, dar nu l-au trăit. Infractorii nu au fost niciodată întrebați dacă sunt de acord cu sistemul de pedepse, natura, durata, regimurile de executare, securitatea penitenciarelor. Atunci când se fac sondaje sau cercetări cu privire la infractori și modul de executare a sancțiunilor de cele mai multe ori răspunsurile se referă la curățenie, jocuri, activități recreative, muncă, sănătate, mâncare, legăturile cu familia, condițiile de deținere în general. Studiile asupra populației infractoare s-au făcut de cele mai multe ori în ideea găsirii de soluții pentru mărirea bugetelor, creșterea numărului de funcționari, sporirea investițiilor, modernizarea dotărilor din instituțiile participante la lupta împotriva infracționalității. De la an la an modernizarea s-a realizat în așa fel încât penitenciarele au ajuns mai bine dotate decât școlile și spitalele. Răspunsul la „lupta împotriva delincvenței” trebuie căutat în sporirea eforturilor pentru educație, profesionalizare,

ocuparea forței de muncă, dezvoltarea clasei de mijloc, eradicarea foametei, a sărăciei, a inculturii, ocuparea tineretului prin activități sportive, culturale, recreative, realizarea unui control social adecvat dezvoltării tehnologice puse la dispoziția cetățenilor și mai ales a infractorilor.

Unul dintre filozofii teoriei utilității pedepsei a fost Cesare Beccaria. Acesta se înscrie în filozofia contractului social, cu privire la ordinea politică. Finalitatea legilor este aceea de a realiza „cea mai mare fericire repartizată între cei mai mulți membri”⁹⁹, baza justiției umane fiind ideea de utilitate comună. Trăsăturile pedepselor corespund unei psihologii elementare: „plăcerea și durerea sunt două motoare ale sensibilizării”, iar „recompensele și pedepsele sunt motive care duc la dezvoltarea condiției umane”. În această concepție pedepsele trebuie să fie argumente de sensibilizare, iar scopul lor este acela de a „împiedica pe cei culpabili de a cauza noi neplaceri cetățenilor lor și de a împiedica pe alții de a urma exemplul lor”. Cesare Beccaria afirma că pedepsele trebuie alese în funcție de „impresia cea mai eficace și de cea mai lungă durabilitate asupra spiritului oamenilor, și mai puțin în raport de durerea asupra corpului culpabililor”. El considera că pedepsele de lungă durată sunt cu mult mai severe decât pedeapsa cu moartea, suferința îndelungată fiind mult mai grea decât o suferință maximă pe termen scurt.

În teoria utilitaristă totul se măsoară, de la infracțiunile comise la paguba cauzată societății. Societatea este aceea care va furniza măsura pedepselor, după ce va calcula și măsura faptele infractorului, după ideea că „răul născut prin pedeapsă excede binelui născut prin delict”. Urmare a acestei teorii, execuțiile publice ar avea cel mai mare impact, justificând astfel conduitele criminale ale celor ce organizau adevărate spectacole cu ocazia aplicării celor mai cumplite torturi și chinuri înainte de lovitura finală a călăului.

Un calcul al utilității pedepsei, de data aceasta din punct de vedere al economicului, a fost descris de Jeremy Bentham (filozof englez, 1748-1832), care a contribuit la dezvoltarea teoriei criteriilor de clasificare a infractorilor și a legislației¹⁰⁰.

Ca și infracțiunea însăși, pedeapsa produce un rău în primul rând infractorului, iar în al doilea rând o amenințare pentru ceilalți potențiali infractori. Răul produs de pedeapsă trebuie să depășească profitul adus de infracțiune, însă cât de puțin posibil. Bentham nu consideră că trebuie aplicate pedepse blânde, ci doar calculate strict economic în sensul că: „Răul produs prin pedeapsă este o rațiune făcută de stat în vederea unui profit. Acest profit este prevenirea infracțiunilor”. În această optică, trebuie făcută o evaluare a câștigului și pierderilor, din care să se deducă pierderile. Dacă va rezulta o balanță favorabilă atunci s-a realizat dreptatea. Nu se vorbește despre blândețea sau rigoarea pedepselor. Acești termeni au în ei înșiși prejucii în favoarea sau defavoarea cuiva, ceea ce conduce la examinarea infracțiunii cu imparțialitate. Bentham afirma că: „vorbind despre o pedeapsă blândă, putem asocia ideii contradictorii, iar vorbind despre o pedeapsă economică vom împrumuta limbajul calculului și al rațiunii”. Ideea introducerii unei asemenea teorii a pedepsei economice a venit să contrabalanseze pedepsele corporale îngrozitoare ce se aplicau infractorilor indiferent de infracțiunea comisă și care depășeau cu mult prejudiciul cauzat. Astfel, teoria aduce o „umanizare” a aplicării pedepselor. Aplicarea unor amenzi deosebit de mari, confiscarea averii, supunerea la muncă silnică pe viață a condamnaților sunt sancțiuni și pedepse cu impact economic, care pot fi blânde sau deosebit de severe, dar înlocuiesc omorul legal, tortura, relele tratamente.

Alături de pedepsele configurate după criteriul utilitarist economic, apar în teorie și pedepse **utilitariste reprezentative**. Utilitariștii au creat ideea unei penalități fondate pe reprezentativitate, pedeapsa devenind un semnal – obstacol. Infractorul potențial trebuie să aibă un interes mai mare de a evita pedeapsa, decât de a risca comiterea infracțiunii. Or, acest interes nu poate fi decât pedeapsa, care trebuie bine cunoscută de toți membri societății. Teoria este pozitivă în ideea că cetățenii trebuie să fie avizați de consecințele comiterii unei infracțiuni, prin aducerea la cunoștința tuturor, în modul cel mai insistent, a pedepselor ce le-ar suferi dacă ar comite o infracțiune. Rezultă necesitatea ca legea să fie clară, certă, să fie pronunțată efectiv cu limite precise, pedepsele să stabilească un raport de analogie cu infracțiunea comisă pentru a fi cât mai eficace. Există în toate codurile penale infracțiuni cu pedepse utilitariste reprezentative, în domeniul securității statului, ori împotriva războiului, ori împotriva păcii și omenirii. Infracțiunile sunt puțin frecvente dar sunt puternic mediatizate pentru a fi considerate deosebit

---

¹ C. Beccaria, *Des delits et des peines*, 1764.

¹⁰⁰ J. Bentham, *Teoria pedepselor și a recompenselor*, 1764, Paris, Bossange, a treia ediție 1825, Panoptique, 1791, precedat de *L'oeil du pouvoir*, îngrijită de M. Foucault, Paris, Mouton, 1967.

de grave, astfel încât populații ori indivizii predispuși la astfel de fapte să fie avizați asupra consecințelor la care se expun.

Utilitarismul penal a putut, de asemenea, să se orienteze după teoria individualizării pedepselor mai apte a permite un efect așa-numit de „prevenție specială”. Separând activitatea de prevenire a întregii populații, numită „prevenție generală”, și care face parte din politica socială a statului, se acționează prin efectul coercitiv asupra indivizilor, pentru a se realiza latura educativă a pedepsei. Pentru ca pedeapsa să aibă un caracter educativ s-a apelat la numeroase formule de individualizare, ce țin mai mult de infractor și de trăsăturile sale negative. Mai ales în cazul pedepsei închisorii se apelează la forme multiple de reeducare. Începând de la corecție și amendă, apoi trecându-se la teoria tratamentului și la aceea a resocializării, iar în zilele noastre prin inserție socială, se urmărește, de fapt, să se evite comiterea altei infracțiuni, să se împiedice recidivismul.

Individualizarea pedepselor înseamnă calcularea detaliată a duratei acesteia și aplicarea unei anumite forme într-un anumit regim de executare. Mișcarea de reformă penitenciară dorește să producă multiple clasificări ale deținuților în interiorul sistemelor carcerale, dar și multiplicarea regimurilor de executare a pedepselor, tocmai pentru a se putea adapta cele mai bune măsuri de reeducare a indivizilor. Până la sfârșitul secolului XIX, criminologia clinică a formulat criterii de clasificare după variabilele biologice, psihiatrice și psihologice. Printre adepții acestei teorii s-au înscris criminologii Lombroso și Garofalo¹⁰¹, care, pe lângă tratamentul recomandat, au propus eliminarea celor irecuperabili, metodă eficientă și certă de reducere a recidivismului, dar a cărei corectitudine este incertă și ipotetică.

Politica penală integrează o experiență de mai mult de un secol de aplicare a pedepsei închisorii și a punerii condamnaților la muncă forțată. Uniunea internațională de drept penal a ales starea de pericol drept criteriu de intervenție a statului pentru a aplica pedepse penale și măsuri de siguranță. Noțiunea de stare de pericol are multiple forme și aspecte, cărora le corespunde o anumită apărare socială. Filippo Grammatica, considerat fondatorul „școlii de apărare socială”, a propus ca toate pedepsele să fie plasate sub cupola filozofiei apărării sociale. El afirma că: „pentru a asigura ordinea, statul nu are dreptul de pedepsire, dar are datoria de a-și pune ordine în activitatea indivizilor”. Această sarcină nu se poate realiza prin pedepse, ci prin măsuri preventive, educative și curative; măsurile de apărare socială trebuie adaptate la individ în raport de personalitate (antisocialitatea subiectivă), și nu în funcție de entitatea infracțiunilor¹⁰². Încă din anul 1898, în opera lui Raymond Saleilles, „L'individualization des peines”, se introduce o distincție clară între fundamentarea pedepselor și cuantumul sau măsura lor: „Este o crimă să nu pedepsești, însă acest lucru trebuie făcut în considerația individului care determină o astfel de măsură, și care i se potrivește. Responsabilitatea este fundamentul pedepsei, iar individualizarea, criteriul aplicării sale: aceasta este formula dreptului penal modern” (p. 164 - n.a.).

Pentru a încheia periplul făcut între teoriile filozofice utilitariste trebuie să le amintim pe acele ale **tratamentului** delincvenților până la reinsertie socială.

Mișcarea dezvoltătoare a teoriilor apărării sociale a dus la întărirea rolului legii în definirea infracțiunilor, în creșterea puterii judecătorului și introducerea ideii de tratament al delincvenților pentru acțiunile sistematice de „socializare”. Acest „tratament al delincvenților” a constituit, de la afirmarea sa, un obiect de polemici și controverse, ceea ce a dus la transformări ale conceptului și ale conținutului său. Suntem forțați să constatăm că în limbajul executării pedepselor privative de libertate se folosesc noțiuni de tratament și reinsertie socială. Urmează chiar și în legea de executare a pedepselor să fie inclus un astfel de concept, ce transformă condamnații din oameni responsabili în bolnavi „social”, schimbând optica de resocializare într-una de „vindecare”, pentru a se putea produce reintroducerea în societate.

În zilele noastre, există o seamă de controverse cu privire la pedepsele care sunt mai mult sau mai puțin gradate, după utilitatea sau eficacitatea în asigurarea ordinii sociale. De fapt, încet și sigur își fac loc teorii, care înlocuiesc „apărarea socială” cu „securitatea persoanelor și bunurilor lor”. În ultimul timp, teoriile utilitariste se îndreaptă chiar și spre studiul pedepselor cu moartea, precum și spre cunoașterea utilității unor modalități de aplicare a pedepselor închisorii (liberarea condiționată, permisiunea de ieșire, perioadele de supraveghere etc.). După „moda timpurilor moderne”, formele de pedepsire se schimbă, în

---

¹⁰¹ R. Garofalo, *Criminologia. Studiu asupra naturii crimei și teoriei penalității*, 1885, Paris, Ed. F. Alcan, 1980, reeditată în 1972.

¹⁰² F. Grammatica, *Principii de apărare socială*, Paris, Ed. Cujas, 1964; *Noțiunea responsabilității în sistemul de apărare socială și Aspecte noi în gândirea juridică*, Eseu-omagiul lui Marc Ancel.

scopul identificării unor noi utilități și mai ales, ca urmare, a costurilor pe care le reprezintă infracționalitatea pentru societate.

Raționalitatea prospectivă a pedepsei conține în ea însăși instrumentalitatea dreptului prin puterea politică pe care o presupune, se introduce incertitudinea pedepsei, a formelor acesteia, precum și a măsurii. Pedepsa, fiind ordonată prin nevoia de apărare socială, poate fi, indiferent cât de aspră sau de ușoară, inserată unei politici penale mai mult sau mai puțin represive, lăsată la libertatea aprecierii judecătorului între limitele prevăzute de lege, modulată pe infracțiune sau pe personalitatea infractorului. Renunțarea la pedeapsă, amânarea aplicării pedepsei, suspendarea pedepsei sub supraveghere ca măsuri penale la dispoziția judecătorului presupun conferirea unei puteri deosebite acestuia de a folosi teoria raționalității prospective pentru justificarea unor măsuri care pot schimba conduita infractorului în viitor. Limitele puterii de pedepsire, în întinderea și în modalitățile de concretizare, sunt dificil de formulat într-un regim de raționalitate prospectivă, dar judecătorul trebuie întotdeauna să expună prin hotărârea ce a stat la baza hotărârii sale și ce se așteaptă în viitor de la condamnat, chiar fixându-i pentru conduita ulterioară măsuri și obligații de executat, colaborarea condamnatului în activitatea de resocializare.

Trei noțiuni, eliminare, retribuție și reparație, sunt adesea studiate în semnificația lor de către filozofi. Dintre aceștia amintim pe Platon, Aristotel, Kant, Hegel, care au studiat și rațiunea pedepsei de a fi restitutivă. Dacă raționalitatea utilitaristă a fost în mod larg abordată de gânditori mai ales la sfârșitul secolului al XVIII-lea, raționalitatea punitivă restitutivă n-a fost prezentă permanent în studiile abordate. Raționalitatea punitivă restitutivă a fost considerată ca pedeapsa suferințelor ce se aplică condamnaților, filozofii abordând din acest punct de vedere echivalența, simbolismul, eliminarea, reparația.

Retribuția, în concept filozofic, înseamnă să atribuie înapoi ceea ce s-a luat. Aceasta înseamnă să se stabilească o echivalență între infracțiunea comisă și pedeapsă. Această echivalență nu se poate face în mod concret, pedeapsa fiind un simbol al valorii echivalate. Această valoare simbolică s-ar traduce prin noțiuni ca: răzbunare, lichidare sau proclamarea aplicării normelor. Răzbunarea și talionul sunt practici punitive spontane asociate ideii de echivalență. Răzbunarea este sau a fost pentru mai multe popoare o practică publică recunoscută, înscrisă în cutume și obiceiuri. În mod tradițional se disting trei modele de astfel de justiție penală: un model ar fi acela domestic sau familial unde pedeapsa este aplicată în interiorul familiei de către autoritatea părintească; un alt model vindicativ este acela al răzbunării, practicate ca un reglaj de grup, între grupuri considerate egale; un al treilea model ar fi al războiului, în care războiul se opune inamicilor, iar finalitatea este aceea de afirmare a supremației unui grup asupra altui grup și stabilirea în acest context a noi raporturi.

În anii de după 1980, studiile au permis o mai bună cunoaștere a sistemelor vindicatorii de justiție penală¹⁰³. **Răzbunarea** apare ca o măsură supusă regulilor cutumiare și tradiționale, care fixează limitele. În aceste limite, răzbunarea este echilibrată și permite organizarea echivalenței. În locul răzbunării sângelui există ideea „compoziției” în bani sau în natură. Iată de ce sistemul vindicativ este un subsistem al regulilor generale de schimb: „Răzbunarea este o restituție între egali” (G. Courtois, 1984 - n.a.). Aceasta este o retribuție, în principal realizată în interesul victimei, dar se poate spune că și infractorul scapă datorită apartenenței la grupul său, care îl apără de un rău mai mare.

Conceperea unei pedepse, ca **ispășire**, conduce la ideea unei rațiuni de echivalență a infracțiunii cu pedeapsa, echivalându-se răul comis cu răul suferit, realizat prin voința condamnatului. Pedeapsa – răul suportat ☒ este consecința răului comis, fiind, în același timp, o purificare ce aparține voinței sacre. În acest caz, procesul penal și executarea pedepsei sunt momente distincte. Această concepție este luată după modelele proceselor religioase, unde ispășirea nu constituie o pedeapsă juridică. Pedeapsa poate deveni ispășire numai prin voința singură a celui ce o suportă, deoarece cel ce judecă pedepsește fapta, nu pe condamnat. Condamnatul suportă consecința propriei fapte, el putând cere scuze sau milă, caz în care acesta poate fi iertat sau absolvit de executare. Ispășirea este un efect aleatoriu care privește viața interioară a celui care suportă și trăiește pedeapsa sa. Această formă de pedepsire a avut un rol important în regimul penitenciar a sec. XVII-XVIII. Mănăstirile – închisori, supravegherea femeilor de către călugărițe, existența turnurilor, grosurilor, temnițelor la fiecare curte episcopală, judecarea de către egumeni, episcopi sau mitropoliți au impregnat doctrina penală cu modele religioase.

Un autor foarte prezent și adesea comentat, privitor la formularea problematicii restitutive a pedepsei, a fost Emil Durkheim, care a construit o teorie a pedepsei ca retributivă. El definea pedeapsa

---

¹⁰³ Colectif, *La vengeance. Etudes d'ethnologie, d'histoire et de philosophie*, 4 vol., Paris, Ed. Cujas. A se vedea în mod special Introducerea de R. Verdier la vol. I, și Introducerea de G. Courtois la vol. IV, 1984.

astfel: „Pedeapsa constă într-o reacție pasională, de intensitate graduală, pe care societatea o exercită prin intermediul unui corp, asupra aceluia dintre membri săi care au încălcat anumite reguli de conduită”¹⁰⁴. În acest înțeles, infracțiunea a fost considerată ca un act împotriva forței statului și definită de conștiința colectivă, iar pedeapsa trebuie sancționată de regulile exprimând similitudini esențiale pentru coeziunea socială. În acest sens, dreptul penal este un simbol al solidarității. Pedeapsa, ca o reacție pasională, se prezintă ca un act de răzbunare evoluat pentru apărarea societății. Durkheim spunea că **răzbuarea este „inima penalității”**. Se creează ideea unei societăți răzbuătoare împotriva individului, prin această delegare a răzbuării de către indivizi către un corp specializat, având dreptul să pedepsească. Acest spirit de vendetă nu este nou în aplicarea pedepsei, „instinctul de răzbuare” ca fenomen psihologic poate constitui resortul individual al conduitei punitive, de unde poate izvorî fenomenul social al penalității. Răzbuarea privată nu este prototipul sistemului pedepselor, acestea având o origine religioasă. Prin pedeapsă, divinitatea răzbuă ofensele îndreptate împotriva sa, răul produs de indivizi. Ofensele aduse divinității, în cadrul acestei concepții, sunt și infracțiuni îndreptate împotriva societății, iar pedeapsa vine pentru societate sau prin grupurile sociale, nu pentru individ. Paul Fauconet, un discipol ilustru al lui Durkheim, a dezvoltat acest punct de vedere, încercând să demonstreze, apelând la antropologie și istorie, că pedeapsa este o varietate a procedurii de anulare a actului infracțional comis, ce trebuie să reabiliteze credința tulburată prin criminalitate. În această concepție, cauza pedepsei nu derivă de la autorul infracțiunii, ci infracțiunea însăși încorporează în ea un proces disolutiv. Ca urmare, societatea trebuie să se oprească de a mai produce criminalitate, altfel este posibil să nu se mențină viața socială. Teoria sa este plină de simbolism și caută un substitut infracțiunilor, în comportamente sociale pozitive. Este o manieră de sociologie spiritualistă și consensualistă.

Excesul de utilitarism a permis raționalității restitutive să reinvestească în gândirea despre pedeapsă ca o formă mai clară și mai directă. Noțiunile de răzbuare și ispășire au trecut pe planul secund, când s-au formulat principiile ce au impus limite puterii de pedepsire și individualizării pedepselor, față în față cu fenomenul de creștere galopantă a recidivismului.

Astfel, s-a emis **teoria pedepsei meritate și proporționale**. Pedeapsa, ca măsură a comportamentului infractorului pentru infracțiunea comisă, a apărut nepotrivită și adeseori abandonată de administrația arbitrară. Cu toate acestea, încet s-a implementat ideea că pedeapsa trebuie să fie în primul rând utilă, iar în cel de al doilea rând pe deplin meritată, pentru a constitui o justă plată (retribuție).

Discuțiile în legătură cu privire la pedeapsa meritată și proporțională s-au dezvoltat după anul 1970, în Statele Unite, terenul de acțiune predilect pentru critica utilitarismului de către John Rawls și al unui neokantianism penal. Parafrazând ideile unor iluștri filozofi, trebuie subliniat, pe de o parte, că pedeapsa juridică nu trebuie considerată în mod simplist ca un mijloc de realizare a unui bine public pentru infractor sau pentru societatea civilă, iar, pe de altă parte, infractorul nu poate fi tratat ca un mijloc de realizare a sfârșitului unui raport având ca obiect un drept real.

Critica lui John Rawls¹⁰⁵ asupra utilitarismului este de fapt punerea în discuție a necesității pedepsei. Dorința unui mare număr de oameni și interesul majorității nu este aceea de privare de libertate a infractorului sau de limitare sau anulare a onorabilității sale. Reținând ca singur criteriu utilitatea se ajunge la concluzii șocante. Calculând în funcție de forța sa, pedeapsa optimală este cea care maximizează beneficiile (delincvență prevenită sau evitată), totul cu costuri cât mai mici. Ca rezultat, se poate ajunge ca o pedeapsă foarte severă să fie aplicată pentru o infracțiune minoră și invers, o pedeapsă ușoară sau chiar o dispensă de pedeapsă să sancționeze o faptă gravă. Aici, prin raționamentul cost – pedeapsă se maschează problema morală pusă prin aplicarea pedepsei.

Pedeapsa, ca efect, trebuie să fie meritată (ca un fel de „desert”) pentru o conduită trecută, dar și proporțională în raport cu gravitatea faptei. John Rawls spunea că: „pedeapsa nu este numai un mijloc de prevenire a delincvenței, ci și un răspuns meritat la acțiunea infractorului, „echilibrând balanța” în sensul kantian și „exprimând o condamnare morală a actului comis”. În alți termeni, dacă pedeapsa este justificată de utilitate socială, „meritul” este necesar pentru a explica de ce această utilitate urmează pe infractor. Pedeapsa va fi justă în măsura în care drepturile infractorului nu vor fi sacrificate în beneficiul celor mulți. O strictă proporționalitate trebuie să fie stabilită între severitatea pedepsei și gravitatea faptei.

¹⁰⁴ E. Durkheim, *Diviziunea muncii sociale*, 1893, Paris, PUF, ed. în 1987, p. 64.

¹⁰⁵ P. Fauconet, *Responsabilitatea. Studiu de sociologie*, Paris, Ed. F. Alcan, 1920. Citat: „Crima însăși își aplică pedeapsa, iar dacă poate alege se va anihila”, p. 217.

Mai mult, pedepsele pronunțate nu trebuie să fie prea diferite după criteriul infractorilor care au comis aceeași faptă. Critica utilitarismului s-a dovedit eficientă în statele nord-americane în realizarea pronunțării pedepselor, în expresia „retributivismului”, ce desemnează această teorie a pedepsei prin expresia „juste – du”, ce desemnează, în traducere, pe de o parte blamul moral, iar pe de alta proporționalitatea conținută în pedeapsă¹⁰⁶. În timp, echivalența a cedat locul proporționalității și supremația normativității a fost luată de individualizare. În acest proces a rămas să fie găsite finalitățile pedepsei ce se înscrie în interesul protagoniștilor procesului penal, respectiv victima și infractorul. Reparația a devenit în zilele noastre o finalitate providențială, despre care vom trata în continuare.

Noțiunea de **reparație** și-a făcut intrarea în filozofia pedepselor după anul 1970. Aceasta este perioada aproximativă a începutului cercetărilor cu privire la pedepse substitutive și la pedepsele cu închisoare. Pedepsele cu supraveghere simplă sau cu supraveghere cu condiție nu mai ajungeau, trebuind să se găsească și alte soluții. Acesta este și momentul începutului criticii teoriei „tratamentului”, ce-l consideră pe deținut „bolnav social”. În aceste condiții, polemiciștii au prevestit „eșuarea tratamentului”, zărind la orizont o nouă intenție de politică penală – „**justiția reparatorie**” – legată, pe de o parte, de suferințele victimelor, pe de altă parte, de teoria „abolitionismului penal” și a „civilizării dreptului penal”.

În Europa anilor '70, diversele mișcări au tins să acorde cuvântul victimelor infracțiunilor. Mai mult, se credea că asociind legitima apărare cu interesele victimelor se va ajunge la o nouă teorie a „justiției private”¹⁰⁷. S-a început să se discute din ce în ce mai mult, iar acum s-a trecut și la practică în procedura penală, când în locul unei pronunțări a unei pedepse de către un judecător se poate opta spre o **mediere** al cărui obiect poate fi repararea prejudiciului cauzat¹⁰⁸. Majoritatea penaliștilor nu au văzut niciodată în mediere decât o modalitate de a răspunde la anumite infracțiuni, evitându-se greutatea și solemnitatea procesului penal, cu acordarea unui loc privilegiat aspectului reparator al pedepsei. Cu toate acestea, își face loc teoria potrivit căreia justiția reparatorie în viitor se va substitui total justiției penale.

Un important număr de penologi înclină să creadă că instaurarea justiției reparatorii va duce la sfârșitul sistemului penal, vetust pentru violența sa și formalismul juridic. În sfârșit, a repara și a nu sancționa răspunde mai bine și nevoii delincentului. Justiția reparatorie răspunde pe deplin capacității părților – autor și victimă – de a rezolva împreună consecințele unei infracțiuni. Este, de asemenea, ușor de înțeles că egalitatea părților este o ficțiune creată de lege pentru a pune împreună capacitatea părților în scopul rezolvării consecințelor unei infracțiuni fără intervenția constrângerii.

În perioada anilor '90, justiția reparatorie a tins să se substituie unei justiții denumite „restauratorii”¹⁰⁹. Obiectivul acestei „justiții” era acela de a conduce la sfârșit sistemul penal calificat ca „punitiv și reabilitativ” și a se instaura un sistem de mediere între victimă și autorul infracțiunii. În centrul acțiunii restaurative se găsește permanent răul și suferința creată victimei, dar și multitudinea de forme reparatorii, de reintroducere în colectivitate a infractorului prin reglementarea conflictului și restaurarea prejudiciului public. Prin urmare, pe cale de consecință, o intervenție coercitivă în cadrul judiciar totuși se va realiza.

Euforia unor astfel de reușite a câtorva experiențe de mediere/reparare a trecut, însă întrebările au rămas: Este nevoie în acest caz de pronunțarea unei condamnări? Întâlnirea dintre autor și victimă în prezența unui mediator este un proces penal? Ce pericol urmează a fi contracarat? Ce semnifică repararea prejudiciului creat societății? Aceste probleme, și nu doar acestea, cu privire la modalitățile de realizare a reparației, duc la crearea ideii de reducere a posibilității de satisfacere a victimei.

Repararea, ca o restituție, este o sarcină fără finalitate, pentru că nu se poate niciodată ca situația de fapt să redevină exact cum a fost înainte de infracțiune. Opoziția dintre reparație și simbolism are loc deoarece „orice reparație este prinsă între două valori, între nostalgia integrității și acceptiunea dezastrului, ca incitare la o nouă creație”¹¹⁰. Retribuția în această accepțiune va fi un fel de ordine simbolică nou-creată, nu doar o aritmetică a unor unități egale de reparație. Psihanaliza permite înțelegerea actului de pedepsire și a pedepsei concrete, dând posibilitatea construirii unei problematice,

¹⁰⁶ A.P. Pires, *Etică și reformă în dreptul criminal – de la filozofie la pedeapsă*, Quebec, 1991, vol. 3, p. 47-78, Ed Ethica.

¹⁰⁷ Revista *Deviance*, 1975, Franța, p. 12.

¹⁰⁸ C. pr. pen. francez art. 41 și art.12-1 – pentru minori.

¹⁰⁹ L. Walgrave, *Justiția restaurativă. Cercetarea unei teorii și a unui program. Criminologie*, vol. 32, nr. 1, p. 7-29, Montreal, 1999.

¹¹⁰ J. Laplanche, *Reparație și retribuție: o perspectivă psihanalitică*, APD, 1983, p. 109-122.

plecând de la posibilitatea de a aplica o pedeapsă până la a o pune în executare. În această concepție teoreticienii doresc să regăsească experiența analitică ce se poate descrie astfel: „Nevoia de a pedepsi și, pe de altă parte, faptul de a fi pedepsit nu sunt două dorințe diferite, patologice, dar ar putea fi numite «masochiste» și «sadice». În mod fundamental este vorba de o singură nevoie: de a avea o limită, o legătură chiar impusă, fiecăruia dintre noi” - Laplanche, 1983, p. 121).

Limbajul limitei este adaptat astăzi la problematica retributivă a pedepsei, între limitele puterii de pedepsire propuse de neokantieni și pedeapsa ca limită permisă de psihanaliză. Este propunerea ce s-a făcut cu privire la sancțiunile prevăzute pentru minori. Dacă reparația se reduce la o indemnizație pentru victime sau la o împăcare, se lasă să scape principalul, respectiv pedagogia responsabilității ce trebuie să anime actul pedepsirii. Se realizează prea puțin în domeniul apărării victimelor, deși toți penaliștii sunt de acord cu necesitatea pedepsirii. Trebuie să facem alegerea între existența afectată a unuia și răul ce-l producem altuia. După unii analiști (Maryse Vaillant) reparația așa-zis justă nu este decât „o violență reciclată”, dar umanizată și profesionalizată.

Dacă pentru rațiuni didactice s-a făcut distincția între raționalitatea prospectivă și raționalitatea restitativă, câteodată și de cele mai multe ori în zilele noastre ele se întrepătrund. Putem spune că orice studiu făcut asupra pedepselor de care s-a ținut seamă conțin și aspecte adevărate, și greșeli. În sfârșit, fiecare - mai bine sau mai puțin bine - dintre teoreticienii penalității au reușit să arate adevărul despre pedepse și să dea un imbold spre viitor. Practica punitivă a fost adesea precedată de studii asupra pedepselor, iată, deci, rațiunea de a studia pe mai departe acest domeniu al activității sociale.

Ce se conturează pentru viitor? Aplicarea de sancțiuni și pedepse va continua încă mult timp, chiar în societatea modernă și democratică actuală, datorită conduitelor infracționale ce nu dispar, proliferază și își schimbă structura și conținutul. Specialiștii și autoritățile, în general, caută soluții de îmbunătățire a condițiilor de viață ale condamnaților, precum și soluții de management științific al procedurilor și activităților de educare și resocializare.

Prin modernizarea legislației penale, procesual penale și execuționale se încearcă găsirea de soluții în domeniul dreptului cu privire la infracționalitate, deși cauzele acesteia și modalitățile de rezolvare nu sunt aici, ci în modernizarea societății din punct de vedere educațional, instructiv, economic și al controlului social.

Chiar dacă, în mod utopic, am gândi că societatea ar rezolva problemele de mai sus, totuși fenomenul infracțional nu ar dispărea, infractori vor exista și în viitor. „Crima va exista, crima este normală, fiindcă o societate în care ar lipsi este imposibilă... A plasa crima printre fenomenele normale ale sociologiei nu înseamnă numai a spune că ea este un fenomen inevitabil, deși regretabil, din cauza răutății umane incorrigibile; înseamnă a afirma că este un factor al sănătății publice, o parte sănătoasă a oricărei societăți sănătoase... Normal este ca pur și simplu să existe criminalitate, dar să nu depășească, pentru fiecare tip social, un anumit nivel, pe care nu este imposibil să-l fixăm... Oricare societate care are puterea de a judeca va utiliza inevitabil puterea de a pedepsi¹¹¹.

Să facem doar câteva referiri cu privire la poziția statelor în zilele noastre față de dreptul de pedepsire. În zilele noastre¹¹² peste 2,3 milioane de americani se află în penitenciare, față de acum 30 de ani când erau doar 750 mii condamnați. În China sunt peste 2,5 milioane persoane în închisori, în Uniunea Europeană sunt mai mult de 950 mii condamnați încarcerăți. La nivel mondial se aflau în anul 2013 în închisori 11 milioane de persoane. Începând din anul 1996 în Suedia s-a demarat programul național pentru reformarea sistemului de justiție, prin Reuniunea de la Strömsund, numit ulterior „Mișcarea Hoților”. Programul are o eficiență deosebită, astfel că în noiembrie 2013 autoritățile au anunțat desființarea unor închisori din lipsa „clienților”, în penitenciare fiind mai puțin de 0,1% din populația de 9,5 milioane locuitori. Dacă în țări deosebit de populate ca India, Pakistan și Japonia numărul condamnaților este mic, în unele țări ca Rwanda, Rusia, Thailanda, Belarus și Lituania se înregistrează rate mari ale încarcerării¹¹³. Cu 33.400 deținuți la sfârșitul anului 2013, România se află la nivelul ridicat al ratei de încarcerare, peste 50% dintre aceștia fiind în arest preventiv și condamnați în primă instanță. Sistemul penitenciar românesc consumă din bugetul de stat 1 miliard de lei anual, astfel încât un deținut costă pe contribuabili lunar circa 600 euro, în condițiile în care promiscuitatea, lipsurile

¹¹¹ E. Durkheim, *Regulile metodei sociologice*, Ed. Științifică, București, p. 66-68.

¹¹² Richard Orange in Malmö – The Guardian, Monday 11 noiembrie 2013.

și spațiul insuficient conduc la câștigarea tuturor proceselor intentate de condamnați statului român pentru condițiile de deținere.

Universitățile, administrațiile penitenciare, asociațiile pentru educație și cele profesionale din domeniul dreptului execuțional susțin concepția potrivit căreia măsurile alternative la pedepsele cu lipsire de libertate, sentințele cu suspendarea executării pedepsei, plasarea sub control judiciar, arestul la domiciliu, folosirea la activități productive sau la muncă în folosul comunității, confiscarea extinsă a averilor provenite din infracțiuni, folosirea tehnicii de monitorizare electronică ar diminua cheltuielile inutile cu deținerea infractorilor și menținerea sistemului penitenciar.

Este nevoie de întreprins măsuri radicale privind sistemul penitenciar, măsuri pe care le-a propus Thomas Mathiesen, fondatorul mișcării „Parlamentul Hoților”, transformat ulterior în mișcarea împotriva închisorilor și împotriva sistemului judiciar penal, mișcare ce se dorește a transfera rezolvarea conflictelor penale orientându-le spre sfera dreptului civil¹¹⁴. Teorii actuale cu privire la desființarea închisorilor susțin și teoreticienii din mai recente țări ale Uniunii Europene, vizând oportunitatea măsurilor alternative și munca în folosul comunității¹¹⁵.

Reforma sistemelor de pedepsire pentru viitor trebuie să țină seama de evoluția democratică a conducerii și coordonării sistemului social din țara noastră. Astfel:

- Închisoarea ca instituție, fiind criominogenă, trebuie radical transformată, chiar desființată, în modul actual de funcționare, în sensul grupării unui mare număr de condamnați într-un loc. Funcționarea unor așezăminte mici și foarte mici, cu personal restrâns de pază, dar cu personal suficient de supraveghere educativă ar fi benefică. Subordonarea acestor așezăminte administrației locale ar duce la mai buna responsabilizare a comunității privind sprijinul condamnaților, resocializarea acestora și scăderea drastică a costurilor cu deținerea;

- Înlocuirea tuturor pedepselor cu pedeapsa amenzii, cu zilele de închisoare echivalente în costuri precise, munca în folosul societății pentru cei care nu pot plăti. Costurile uriașe ale închisorilor și ale sistemului central și local, al transportului condamnaților la instanțe, al hrănirii, cazării, asigurării sănătății, al asigurării drepturilor și al resocializării trebuie să treacă definitiv în sarcina celor care au săvârșit faptele pentru care sunt privați de drepturi și libertăți constituționale, a celor care sunt condamnați. Nimeni nu poate comensura costul unei infracțiuni concrete, începând de la investigații, folosirea agenților de poliție pentru a descoperi fapta, pagubele concrete și adiacente produse victimei și familiei sale, costurile anchetei, ale apărării, ale judecării, ale probațiunii, ale detenției și ale supravegherii postpenale;

- Adoptarea sancțiunilor penale necarcerale de câțiva ani încoace nu a condus la o sporire a climatului infracțional din societate, chiar dacă populația penitenciară, prin aceste măsuri, s-a înjumătățit. Un act de curaj ar fi extinderea acestor măsuri pentru toate infracțiunile, lăsând judecătorului puterea de a hotărî ce măsură ori ce combinație de măsuri ar particulariza cel mai bine modul de resocializare și repararea prejudiciilor aduse victimei ori statului;

- Închisoarea aduce mai multă nefericire decât satisfacție, inclusiv victimei infracțiunii. Sfârșitul sistemului penitenciar trebuie să înceapă cu dezlipirea de sistemul Ministerului Justiției, desființarea sistemului central, relocarea sistemului în zona locală, cu sisteme modulare mici, iar ulterior desființarea definitivă a închisorilor și înlocuirea lor cu „Institute de prevenire și resocializare” pentru infractorii cu tare comportamentale și infractorii deosebit de periculoși, unde internarea să se realizeze cu durata limitată de schimbarea definitivă a conduitei într-una social acceptabilă. Aceste institute să fie finanțate de Ministerul Educației și conduse cu personal calificat în resocializarea adulților;

- Recuperarea cheltuielilor prilejuite de săvârșirea unei infracțiuni să fie una dintre principalele condiții pentru aplicarea măsurii alternative, mai ales pentru infracțiunile economice, împotriva patrimoniului, corupție și cele fără violență. Scopul recuperării tuturor cheltuielilor și aplicarea unei pedepse de diminuare a patrimoniului trebuie să îl pună pe infractor în situația de a nu dispune de o avere nemeritată sau de continuarea activității economice nelegale personal sau prin interpuși. Sumele recuperate să fie alocate victimelor acestor infracțiuni, fondului de dezvoltare a instituțiilor de prevenire

---

¹¹³ Sursa Administrația Națională a Penitenciarelor: Rata de persoane încarcerate la 100 mii locuitori în anul 2013: India 30, Suedia 60, Germania 78, Franța 103, Spania 144, România 163, Ungaria 184, Polonia 210.

¹¹⁴ Th. Mathiesen, *Kan fengsel forsvars*, Pax Forlag, Oslo, p. 44-47.

¹¹⁵ Dr. Monica Platek, Facultatea de Drept, Universitatea din Varșovia, Polonia – Asociația Poloneză pentru Educație Juridică – Standarde internaționale și europene în legătură cu alternativele pedepselor privative de libertate, sursa: www.irp.md.

și resocializare, dotării poliției și îmbunătățirii instituțiilor ce se ocupă de persoanele vulnerabile economic și copiilor fără sprijin parental;

- Soluțiile adoptate de către Adunarea Generală O.N.U. la 14 decembrie 1990, precum și cele prin Recomandările Consiliului Europei din Anexa la Recomandarea (2000)22 pentru sancțiunile comunitare, trebuie folosite intensiv, cu foarte mare aplicație pentru a se putea crea condiții pentru reforma sistemului de sancționare și pedepsire în viitor, și anume:

1. Alternative la arestul preventiv, respectiv obligarea de a locui într-o anumită casă, de a fi supravegheat electronic permanent, de a fi asistat de o instituție specializată indicată de judecător;

2. Probațiunea ca pedeapsă, în lipsa unei sancțiuni sau pedepse stabilite de către judecător;

3. Suspendarea pedepsei sub supraveghere în condițiile legii;

4. Munca neremunerată în folosul comunității;

5. Compensații/despăgubiri plătite victimei ori comunității (statului) și medierea împăcării dintre victimă și infractor;

6. Măsura tratamentului medical obligatoriu pentru abuzul de alcool sau droguri pentru cei care suferă de tulburări psihice relevante pentru conduita infracțională;

7. Supravegherea electronică intensivă a unor categorii de infractori pe perioada postpenală pe timpul termenului de supraveghere;

8. Limitarea libertății de circulație pentru anumite persoane, pentru anumite perioade, zile sau ore, interzicerea dreptului de a părăsi locuința între anumite ore;

9. Monitorizarea electronică în conformitate cu Regulile europene 23 și 55;

10. Eliberare condiționată urmată de supraveghere posteliberare.

Soluțiile preconizate nu trebuie să fie întreprinse simultan și imediat, ci treptat, dar fără lamentare și întârziere, precum și în mod congruent cu alte măsuri privitoare la îmbunătățirea condițiilor de educație școlară, instruire, ocupare a forței de muncă, organizarea controlului social și îmbunătățirea activității preventive a poliției judiciare.

Creșterea puterii judecătorești ca una dintre puterile principale ale puterilor statului, trebuie să se concretizeze în implicarea directă în procesul de control al executării măsurilor comunitare în domeniul politic, administrativ, religios, universitar, apropiind pe judecător de comunitate și dezlipind activitatea justiției de tentația jocurilor politice. Judecătorii trebuie aleși de către comunitate, la fel ca senatorii și deputații, iar judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție să fie aleși la fel ca președintele țării, conferindu-le astfel puterea reprezentativă și autoritatea morală și profesională cea mai înaltă. Inamovibilitatea acestora să fie doar rezultatul judecăților drepte, fără suspiciunea influențelor de vreun fel. Umanizarea pedepselor trebuie să înceapă cu aplicarea de sancțiuni și pedepse de către judecători aplecați spre interesele comunității, cu profundă cunoaștere a personalității și nevoilor educative ale infractorului pedepsit, cunoașterea motivelor personale și a motivațiilor cauzale ale săvârșirii infracțiunilor, a sistemului declanșator al actelor antisociale. Aplicarea doar mecanicistă a Codului penal, a legilor executării pedepselor, respectarea strictă a procedurilor, nu trebuie să-l scutească pe judecător de a observa și cunoaște amănunțit întreaga situație familială, economică, socială, pauperitatea în care a trăit ori bogăția și viața de lux a unor infractori, comunitatea unde va fi reintegrat, și posibilitățile concrete de control social, precum și de refacere a normalității distruse de infracțiune. Autoritatea judecătorilor trebuie să crească la fel ca în textele biblice, așa cum odată judeca regele Solomon, despre a cărui corectitudine și dreptate s-a vorbit peste secole.

INDICAȚII METODICE PENTRU STUDENȚI

1. Se studiază cursul 2 ore

2. Se fac rezumate ale problemelor indicate pentru tutorial 2 ore

3. Pentru examen se studiază unitatea în ansamblul întregului curs

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 7

ȘTIINȚA DREPTULUI EXECUȚIONAL PENAL

Noțiune, obiect și metode.

Dreptul execuțional penal și științele penale.

Izvoarele dreptului execuțional penal.

Unitatea de învățare este realizată din lucrarea :

Ioan CHIȘ, Alexandru Bogdan CHIȘ

Executarea sancțiunilor penale – 2015, U.J. pag. 125 - 135

După studierea primei unități de învățare studenții trebuie să poată răspunde corect la următoarele întrebări :

28. Care este noțiunea și obiectul de studiu al științei dr. execuțional penal?
29. Descrieți legăturile științifice realizabile între științele penale și știința dreptului execuțional penal.
30. Enumerați izvoarele dreptului execuțional penal
31. Legile 253/2013 și 254/2013 ca izvoare de drept execuțional
32. Descrieți elementele raportului juridic de drept execuțional penal

CONȚINUTUL UNITĂȚII 7 DE ÎNVĂȚARE

1. Noțiune, obiect, metode

Dreptul execuțional penal este constituit dintr-un ansamblu de norme care reglementează domeniul executării sancțiunilor de drept penal. Normele de drept execuțional penal se regăsesc în tratate și convenții internaționale cu privire la executarea sancțiunilor penale, în Constituția României, în Codul penal și de procedură penală, în legile privind executarea pedepselor neprivative și privative de libertate, Legea probațiunii, în regulamentele privind executarea pedepselor și a măsurii arestării preventive, în unele legi speciale, în normele privitoare la sănătate, muncă, administrație, apărarea drepturilor omului, precum și în orice norme ce reglementează activitatea unor colectivități. Aceste norme se grupează în ***ramura științei dreptului execuțional penal.***

Această ramură a științelor penale cuprinde o totalitate de idei, teorii, concepte filozofice, privitoare la sancțiuni, pedepse, regimuri de executare a pedepselor, organizarea aplicării pedepselor, alternative la pedepsele penale, feluri și naturi ale pedepselor penale, individualizarea legală și juridică a acestora, organizarea închisorilor, a caselor de arest preventiv a centrelor pentru minori, specificitatea executării pedepselor unor categorii speciale de condamnați și altele, toate acestea cuprinse în lucrări științifice,

cercetări, monografii, studii, tratate care stau la baza elaborării unor rezoluții ale organismelor interne și internaționale ce reglementează prezentul și viitorul executării sancțiunilor de drept penal.

Obiectul de studiu al științei dreptului execuțional penal îl constituie normele de drept ce reglementează **raporturile juridice** privitoare la executarea sancțiunilor penale. Pe de o parte, această știință are menirea de a identifica normele existente în coduri, în legile speciale, dar și în celelalte legi ce reglementează raporturi juridice ce se regăsesc în domeniul execuțional penal, iar pe de altă parte, de a explica aceste norme în contextul tratatelor internaționale la care România este parte, precum și în cadrul stabilit de Constituția țării noastre.

Tot în obiectul de studiu al științei dreptului execuțional penal se cuprind analizele ce se fac pentru a se optimiza aplicarea normelor la scopul pentru care au fost create, respectiv pentru a **apăra societatea și pe membrii săi** împotriva conduitelor infracționale, de prevenire generală împotriva infracțiunilor și persoanelor infractoare care trebuie să devină, după ce execută pedepsele, cetățeni care respectă legile țării și pot să trăiască și să se dezvolte ca personalități în cadrul legal existent.

Știința dreptului execuțional penal trebuie să se preocupe și de **examinarea acțiunii legilor obiective** ce acționează în dezvoltarea societății, în scopul identificării acțiunii optime pentru respectarea cerințelor acestor legi, tocmai pentru a se putea găsi o conduită congruentă cu acestea. În acest demers se constată caracterul dinamic și mereu în dezvoltare al științei dreptului execuțional penal, care împreună cu disciplina de drept corelativă se apropie permanent de dinamica mișcării societății, de realitatea și parcursul comportamentului antisocial, în scopul adaptării măsurilor sancționatoare la necesitățile vieții sociale contemporane.

Știința dreptului execuțional penal are în vedere și modul de **elaborare a politicilor penale**, a modului în care, prin intermediul legislației, se încearcă contracararea efectelor fenomenului infracțional în anumite perioade de dezvoltare socială, de posibilitatea implementării și armonizării Recomandărilor europene în legislația și practica românească, precum și dezvoltarea doctrinei românești în materia executării sancțiunilor.

Disciplina dreptului execuțional penal se folosește de metode similare disciplinelor de drept penal. Una dintre metode este cea **istorică**, la care se recurge pentru a se putea evalua eficiența sancțiunilor aplicate în diferite epoci, în timp și în urma aplicării unor teorii și filozofii penale, pentru a se putea evalua dezvoltarea sistemului sancționator, evoluția unor pedepse, dezvoltarea unora în concept și conținut, abandonarea altora, sau apariția altora noi care schimbă sau influențează noua concepție filozofică a politicii execuțional penale.

Altă metodă folosită în dreptul execuțional penal este **logica juridică**, ce ajută la sistematizarea instituțiilor, conceptelor, noțiunilor, a folosirii lor în contextul dezvoltării lor, în urma dezvoltării sociale. Alte metode ar fi acelea ale experimentului, ale aplicativității practice, metoda statistică, metoda comparativă și altele ce au condus de-a lungul timpului la găsirea unor sancțiuni eficiente, dar care sunt mai puțin nocive pentru recuperarea condamnaților, mai puțin costisitoare pentru stat sau mai aproape de principiile respectării drepturilor omului sau a umanismului executării pedepselor.

Schimbările majore intervenite în primul deceniu al secolului XXI-lea în lume, în Europa și în țările nou-aderate la Uniunea Europeană a adus în fața dreptului execuțional penal noi provocări privitoare la adaptarea sistemului sancționator la regulile penitenciare europene, la Regulile de la Beijing cu privire la executarea unor măsuri penale pentru minori, la convențiile privitoare la eliminarea torturii, tratamentelor inumane sau degradante. Convențiile amintite au adus în fața științei dreptului execuțional penal necesitatea evaluării totale a sistemului penal, a sistemului sancționator, a sistemului pedepselor și a aplicării lor, mai ales în sistemul penitenciar, reevaluarea concepțiilor privind reeducarea, resocializarea, reinsertia condamnaților și minorilor internați în centrele de reeducare.

Perioada în care ne găsim, caracterizată ca a fi a unui stat de drept, democratic din comunitatea europeană, se prezintă în permanentă schimbare. În această perioadă știința dreptului execuțional penal se îmbogățește cu noi studii și cercetări determinate de multitudinea de aspecte teoretice noi ce trebuie rezolvate spre a se da răspunsurile cele mai adecvate la evoluția criminalității, la structura și caracteristicile populației carcerale, la corelațiile necesare între măsurile penale și necesitățile de recuperare a unei numeroase categorii de cetățeni care intră în conflict cu valorile apărute prin legea penală.

Elaborarea noului Cod penal, a noului Cod de procedură penală, a noilor legi privitoare la executarea pedepselor sunt de natură a crea un îmbold deosebit pentru cercetare în scopul implementării noilor instituții în spiritul pentru care au fost elaborate, dar și pentru a oferi soluțiile științifice pentru

situațiile concrete privind aplicarea în viața practică a acestor noi prevederi. Prin legile privind executarea pedepselor se completează ampla reformă în materie penală și procesual penală materializată de adoptarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal și a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, iar pe de altă parte, se perfecționează instituțiile din materia executării pedepselor, introduse odată cu adoptarea vechii Legii nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului, modificată și completată prin Legea nr. 83/2010.

2. Dreptul execuțional penal și științele penale

Cea mai profundă legătură a științei dreptului execuțional cu altă știință penală se realizează în întrepătrunderea cu dreptul penal. Dreptul penal, cercetând corelația ce există în sistemul sancționator juridic între sancțiunile nepenale și cele penale, stabilește natura și categoriile de sancțiuni, durata acestora în raport de fiecare infracțiune în parte, stabilește criteriile de agravare sau atenuare a răspunderii penale, limitele maxime și minime ale duratei sancțiunilor, cuantumul fiecăreia în parte, felul cum aceste sancțiuni se completează reciproc pentru a se putea trece la o bună individualizare. Știința dreptului execuțional penal preluând aceste sancțiuni stabilite de dreptul penal fixează modalitățile de realizare a scopului urmărit prin sancțiunile prevăzute de dreptul penal și concretizează modalitățile de prevenire generală și specială, precum și măsurile recuperative, de resocializare și reinsertie socială, instituțională și familială.

Analizând permanent sistemul pedepsirii, recuperării și resocializării, știința dreptului execuțional penal stabilește metodele cele mai adecvate la dozarea laturii restrictive și umaniste a pedepsei. Generalizând metodele cele mai propice și eficiente ale procesului concret de executare a pedepselor se îmbogățește latura teoretică a dreptului penal, trecându-se treptat la adoptarea unor noi sancțiuni, la renunțarea la cele care se dovedesc inefficiente sau depășite moral de dezvoltarea științelor penale, de dezvoltarea tehnologică și a vieții sociale.

Legături deosebit de strânse există între știința dreptului execuțional și știința dreptului procesual penal. Dreptul procesual penal stabilește procedurile după care urmează să se pună în executare sancțiunile penale, știința dreptului procesual penal oferind ample explicații principiale, comentarii, comparații și studii de caz pentru particularizarea dispozițiilor procedurale după punerea în executare a hotărârilor judecătorești de condamnare. Stabilirea precisă a organelor care pun în executare pedepsele, a rezolvării problemelor privind situațiile de amânare a executării pedepselor, întreruperii acestora, a amânării executării, precum și a realizării altor măsuri pe timpul executării pedepselor privative de libertate sunt de domeniul dreptului procesual penal. Dreptul execuțional penal, preluând procedurile stabilite prin normele de drept procesual, pune în practică aceste norme, având statutul de prelungire a normelor abstracte până la categoriile de condamnați și chiar până la indivizii care trebuie să fie supuși unei proceduri concrete. Toate instituțiile dreptului procesual penal sunt detaliate prin aplicativitate în normele de drept execuțional, aplicându-se teoria trecerii de la „general” la „particular”, de la jaloanele structurale și de cadru la reglementarea de amănunt și caz. Iată de ce dreptul execuțional penal este de multe ori considerat o prelungire a dreptului procesual.

Una dintre științele penale cu care dreptul execuțional penal se află într-o strânsă legătură și conlucrare este criminologia. Criminologia studiază problematica criminalității din punct de vedere al cauzalității fenomenelor, al condițiilor și împrejurărilor în care se produc anumite categorii de infracțiuni, al modalităților de determinare a comportamentului infracțional al grupurilor de infractori, al comportamentului anumitor indivizi față în față cu fenomenul infracțional. De aici legătura se poate realiza prin faptul că criminologia oferă soluții pentru categorii de infractori cum sunt nerecidiviștii, recidiviștii, condamnații periculoși, infractorii, de obicei cei violenți, cei care consumă stupefiante, infractori în vârstă, minori, femei, tineri, cu handicap sau psihici, cu diverse probleme. Știința dreptului execuțional penal, preluând concluziile criminologiei, aplică separațiunea, clasificarea, individualizarea, planificarea și progresivitatea în administrarea pedepselor cu închisoarea. Dacă criminologia valorifică studiile privitoare la cauzalitatea infracțiunilor, știința dreptului execuțional penal folosește metodele de constrângere, psihologice, medicale, educative, disciplinare, umanitare pentru realizarea corijării individuale și a categoriilor de infractori. Știința dreptului execuțional penal, fiind cu predilecție o știință aplicativă, poate confirma în mod direct valabilitatea concluziilor criminologiei, poate stimula producerea de concluzii privind reintegrarea postexecutorie a condamnaților.

De multe ori în literatura de specialitate se vorbește de o știință specializată, având ca obiect de activitate executarea pedepselor privative de libertate. Este vorba despre **știința penitenciară**, ce se dezvoltă din ce în ce mai mult, odată cu dezvoltarea pedepselor privative de libertate pe viață, pe timp îndelungat, pe timp mediu, precum și cele pe timp scurt, cu componente de semilibertate, chiar de libertate sau cele cu componente nepenale (contravenționale). Considerăm că știința penitenciară este o știință de graniță, între științele penale și cele sociale, având elemente din științele administrative, medicale, psihologie, știința conducerii, a gestiunii personalului și altele. Știința dreptului execuțional penal înglobează știința penitenciară numai în domeniul executării pedepselor privative de libertate, respectiv a pedepsei închisorii, a măsurii arestării preventive, precum și a pedepsei contravenționale cu închisoarea. Știința dreptului execuțional penal are un obiect mai larg, cercetând toate categoriile de sancțiuni penale, inclusiv pedepsele privative de libertate. Pedepsele cu privare de libertate în ultimele decenii tind să-și schimbe conținutul în sensul micșorării lor ca durată, transformându-se în pedepse alternative, limitele și interdicțiile lor cuprind doar restricții de deplasare și staționarea într-un loc de deținere, dar în același timp se largesc contactele cu familia, cu prietenii și societatea, instruirea, educarea, informarea, activitatea religioasă cresc ca intensitate față de trecut. Toate aceste schimbări, din care unele deosebite – putem arăta exemplul executării pedepsei închisorii în regim liber – sunt cercetate de știința dreptului execuțional penal în strânsă colaborare cu știința penitenciară. Interferări de acest fel se pot produce la cercetarea privind modul de optimizare a organizării locurilor de executare a pedepsei, a regimurilor ce urmează a se aplica, a condițiilor de integrare postpenală a persoanelor care au fost eliberate din penitenciare.

Întrepătrunderea științei dreptului execuțional penal cu penologia, ce studiază pedepsele ca instrumente și mijloace de apărare socială, trebuie să fie amintită în acest context. Penologia are ca obiect studiul conținutului și evoluției pedepselor, natura acestora, eficacitatea lor, atât în ceea ce privește latura de constrângere, dar și a celei de corijare, îndreptare și reeducare. Pornind de aici se conlucrează pentru a se găsi cele mai bune variante ale conținutului pedepselor, dozarea concretă a drepturilor, obligațiilor, restricțiilor, interdicțiilor ce sunt cuprinse în materia pedepselor pe viață, severe, medii sau ușoare, conținutul pedepselor disciplinare și a recompenselor ce se acordă deținuților, diferențele de regimuri între arestații preventiv și condamnați, utilitatea folosirii unor sisteme progresive în executarea pedepselor. Mai nou se conlucrează pentru planificarea executării pedepselor individuale, condamnații fiind cuprinși în programe de parcurgere a propriei pedepse, în ideea atragerii la procesul de influențare pozitivă conștientizată.

Trebuie să amintim **corelarea dintre știința politicii penale și știința dreptului execuțional penal**. Știința politicii penale trasează jaloanele de urmat pentru apărarea societății și cu ajutorul incriminării conduitelor infracționale în raport cu frecvența unor fenomene interne și externe, cu politica generală mai permisivă sau restrictivă adaptată la nevoile economice, sociale și politice ale momentului sau etapei în care se află statul sau perspectiva care se urmărește dezvoltarea democrației. Aceste orientări pot să ducă la atenuarea sau înăsprirea sistemului sancționator. În această etapă în care se află țara noastră observăm o înăsprire a pedepselor și a tuturor sancțiunilor de orice fel, politica statului venind să contracareze creșterea infracționalității și a devianțelor în etapa când democrația nu este consolidată pe deplin, când încă populația nu s-a adaptat pe deplin la comandamentele statului de drept.

În acest context știința dreptului execuțional penal oferă soluții pentru noi reglementări cu privire la pedepsele ce se pot aplica: la sistemul penitenciar, la sistemul amenzilor penale, la nevoile de a se grația unele pedepse concrete, la adaptarea unor soluții din practica sistemelor sancționatoare din alte țări. Uneori politica penală devansează prin măsurile ce le preconizează unele concluzii ale științei politicii penale, creând chiar surprize științei dreptului execuțional penal. Uneori unele măsuri luate în executarea unor comandamente politice nu concordă cu soluțiile europene în materie sau chiar cu experiența dobândită pe plan național, ceea ce poate să ducă la rezultate fără efecte pozitive, staționare sau chiar negative. Întârzierea unor măsuri de elaborare a unei legi de executare a pedepselor în țara noastră are ca efect stagnarea instituțiilor care se ocupă de administrarea pedepselor, iar de aici transformarea penitenciarelor în locuri criminogene, de „*perfecționare*” a infractorilor, de „*protecție socială*” a infractorilor mărunți pe timpul iernii, de suprapopulare și prin aceasta de ineficiență a unor măsuri reeducative ce nu se mai pot desfășura și altele pe care le vom aborda în capitolele următoare.

3. Izvoarele dreptului execuțional penal

Cu privire la izvoarele dreptului execuțional penal, ne referim la acele norme juridice care explică conținutul acestei ramuri de drept, norme care îi conferă autoritate și o departajează de alte discipline.

De cele mai multe ori autorii pornesc în identificarea izvoarelor unei discipline de drept de la normele naționale, legile și codurile care reglementează domeniul, respectiv în cazul dreptului execuțional penal, normarea voinței de stat cu privire la modul cum se execută sancțiunile de drept penal.

Există în domeniul executării pedepselor penale o întreagă experiență internațională normată prin convenții, pakte, reguli, tratate bilaterale, care au devansat sistemul normativ al țării noastre. Aceste norme, în măsura în care sunt ratificate de statul nostru, devin izvoare de drept execuțional penal. În conformitate cu legea română, tratatele și pactele internaționale, în măsura în care au aplicație directă, sunt ratificate, au ca obiect licit probleme referitoare la normele dreptului execuțional penal, devin izvoare de drept de ramură.

Constituția României, acordând o atenție deosebită tratatelor internaționale, reține ca prevederi de drept intern pe cele ce sunt ratificate și care interpretează și aplică dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile publice, în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, dând prioritate reglementărilor internaționale în cazul unor neconcordanțe între acestea și reglementările interne¹¹⁶.

În acest context devin izvoare principale de drept execuțional penal următoarele:

Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la 10 decembrie 1948;

Acordul internațional al drepturilor civile și politice, O.N.U., 1990;

Principiile directoare pentru tratamentul delincvenților, O.N.U., 1990;

Convenția Națiunilor Unite împotriva torturii și a altor tratamente crude, inumane sau degradante, Revista de știință penitenciară nr. 1/1993;

Regulile Europene pentru Penitenciare, Recomandarea nr. R(87) adoptată de Comitetul Miniștrilor Consiliului Europei la 12 februarie 1987, în cea de-a 404-a ședință a miniștrilor deputați; versiunea europeană revizuită a Ansamblului de reguli minime privind tratamentul deținuților;

Ansamblul de Reguli Minime pentru Tratatamentul Deținuților, adoptat prin rezoluția 663 C (XXIV) a Consiliului Economic și Social din 31 iulie 1957, care a reluat Rezoluția Primului Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților – 30 august 1955;

Recrutarea, Pregătirea și Statutul Personalului de Penitenciar – Rezoluția Primului Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților – adoptată la 1 septembrie 1955;

Așezăminte Penitenciare și Corecționale Deschise – Rezoluția Primului Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților – adoptată la 29 august 1955;

Ansamblul Regulilor Minime ale Națiunilor Unite cu privire la Administrarea Justiției pentru Minori – Regulile de la Beijing – Organizația Națiunilor Unite – Rezoluția 40/33 din 29 noiembrie 1985;

Regulile Națiunilor Unite pentru protecția minorilor privați de libertate – Rezoluția 45/113 din 14 decembrie 1990;

Ansamblul de principii pentru protejarea tuturor persoanelor supuse unei forme oarecare de detenție sau de încarcerare – adoptat în a 76-a Sesiune plenară din 9 decembrie 1988.

Recomandarea nr. R(89)12 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, adoptat la data de 13 octombrie 1989, Strassbourg 1990;

Recomandarea Comitetului de Miniștri ai statelor membre, referitoare la Regulile penitenciare europene REC(2006)2, din 11 ianuarie 2006;

Recomandarea Consiliului de Miniștri REC (2008)11 al statelor membre al Consiliului referitoare la Regulile europene pentru minorii care fac obiectul unor sancțiuni sau măsuri dispuse de organele judiciare, din 5 noiembrie 2008.

Desigur că norme și reguli aplicabile persoanelor care suportă sancțiuni penale, în conținutul unor tratate și convenții, se găsesc și corelativ cu diferitele tipuri de asistență (juridică, familială, medicală, religioasă ș.a.), dar care nu se referă strict la normele dreptului execuțional penal, ci vin să întregască lista preocupărilor internaționale cu privire la posibilitățile, drepturile, facilitățile, obligațiile și interdicțiile ce revin instituțiilor statelor, personalului specializat, precum și celor care sunt supuși regimului sancționator. Pe măsura ratificării și altor tratate și convenții, dreptul execuțional penal își va lărgi obiectul de acțiune propriu și va contribui la o mai bună apropiere de standardele țărilor avansate.

¹¹⁶ I. Muraru și E. S. Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice*, ed. a IX-a revăzută și completată, Ed. Lumina Lex, 2001, p. 44-46.

*Dacă ne orientăm interesul spre izvoarele naționale ale dreptului execuțional penal vom observa că printre primele acte normative ce privesc executarea sancțiunilor de drept penal se numără **Constituția**. Definind categorii ca cetățean, stat, drept se definesc principiile generale ale raporturilor dintre cei care apără societatea și cel apărat de normele de drept, împotriva pericolelor, infracțiunilor și nedreptăților. Se creează prin legea fundamentală cadrul de manifestare al cetățenilor în plaja mare a activităților licite, stabilindu-se tot ceea ce statul român permite cetățenilor, apărându-le în același timp libertățile și drepturile fundamentale. Începând cu drepturile inviolabile ce asigură viața, posibilitatea de mișcare liberă, siguranța fizică și psihică, siguranța domiciliului, continuând cu dreptul la integritate fizică și psihică, la apărare individuală și colectivă, la dreptul de liberă circulație, dreptul de ocrotire a vieții intime, familiale și private, legea fundamentală creează premise pentru toți, chiar și pentru cei sancționați penal, să și le exercite. Ordinea în viața comunitară este caracterizată prin faptul că regulile esențiale de conduită sunt urmate în mod voluntar de către cetățeni, așa cum sunt stipulate de Constituție. Normele de drept execuțional penal limitează drepturile și libertățile unor cetățeni (condamnați sau în conflict cu legea penală) în scopul de a evita activitățile distructive. Totuși, aceste reguli trebuie să fie periodic revizuite pentru a conferi aceste drepturi condamnaților de îndată ce este posibil. Condițiile în care aceste drepturi se exercită în cazul celor sancționați penal sunt stabilite de normele dreptului execuțional care stabilește limitele și modul lor de manifestare. Dacă unele drepturi cum sunt cele referitoare la viață, integritate fizică și psihică, la învățatură, la ocrotirea sănătății, la protecția muncii, la proprietate la moștenire, la căsătorie, la libertatea conștiinței, la petiționare, nu sunt limitate prin normele dreptului execuțional penal, cele privind libertatea individuală, ocrotirea vieții intime, familiale și private, dreptul la grevă, dreptul la un nivel de trai decent, libertatea de exprimare, a întrunirilor, dreptul de asociere, secretul corespondenței, se exercită cu anumite specificități date de executarea sancțiunilor de drept penal.*

Chiar și îndeplinirea cerințelor îndatoririlor prevăzute în Constituție primește un specific anume indisolubil legat de executarea unor sancțiuni penale. Îndatorirea de a respecta Constituția și legile, cerută unui cetățean care tocmai le-a încălcat, este grevată de obligația de a suporta rigorile acestor legi. Unele îndatoriri, cum sunt cele referitoare la fidelitatea față de țară, apărarea patriei, de a-și exercita cu bună-credință drepturile și libertățile lor și ale celorlalți, deși sunt suspendate implicit pe durata executării unei sancțiuni neprivative ori a pedepsei privative de libertate, nu îi exonerează pe cei ce sunt obligați să le îndeplinească, dacă situația le-o cere, ori să suporte celelalte consecințe ori efecte. Îndatorirea de a satisface serviciul militar sau aceea de a plăti cheltuielile publice, deși suspendate în unele condiții de executare a sancțiuni penale, pot fi îndeplinite ulterior executării pedepselor.

Constituția nu prevede doar drepturi și îndatoriri pentru cetățeni, dar și pentru stat, prin organele sale, prin puterile legislative, judecătorești și executive, care în relația cu toți cetățenii trebuie să creeze toate posibilitățile de exercitare a acestora, inclusiv prin constrângerea penală, prin aplicarea normelor de drept execuțional penal.

***Alte izvoare de drept execuțional penal sunt legile organice și cele speciale.** În conținutul unor legi se regăsesc norme aplicabile și celor care sunt în executarea unor sancțiuni penale. **Normele electorale** stabilesc reguli cu privire la organizarea votării în locurile de deținere și categoriile de cetățeni arestați sau deținuți ce pot să-și exercite dreptul de vot; **normele sanitare** stabilesc modul de acordare a asistenței sanitare, a tratamentelor, a internărilor, a medicației, a bolilor care nu se pot trata pe timpul executării unor pedepse cu închisoarea; **normele privitoare la învățământ** stabilesc competențele penitenciarelor de a organiza școli speciale, durata cursurilor, selecția „elevilor”, dotarea materială și asigurarea cu profesori. Aceste câteva exemple sunt, credem, edificatoare privind existența unor norme de drept execuțional penal într-un spectru larg de acte normative.*

*Desigur că pe lângă izvoare generale ale dreptului execuțional penal există și **izvoare speciale cum sunt: Codul penal, Codul de procedură penală, Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, Regulamentele pentru executarea pedepselor privative și neprivative de libertate.***

Codul penal este unul dintre izvoarele speciale de drept execuțional penal deoarece cuprinde în substanța sa, în Titlul III – „Pedepsele” și în Titlul V – „Minoritatea”, norme ce jalonează executarea pedepselor și măsurilor educative, categoriile și limitele generale ale sancțiunilor penale, pedepsele principale și principii de regim de executare a pedepsei închisorii, condițiile legale privind liberarea

condiționată, pedeapsa amenzii, pedepsele complementare, pedepsele accesorii, criteriile generale de individualizare, circumstanțele atenuante și agravante, condițiile suspendării executării pedepsei sub supraveghere, calculul pedepselor.

Prevederile privind măsurile de siguranță, minoritatea, răspunderea juridică a persoanei juridice, cauzele care înlătură răspunderea penală, cauzele care înlătură sau modifică executarea condamnării constituie titluri cuprinzătoare de norme cu finalitate execuțional penală.

Prevederile din Codul penal creează cadrul punerii în practică a sancțiunilor de drept penal, dă prilej acțiunii normelor și regulilor după care se desfășoară domeniul de consecință a faptelor infracționale concrete, a acțiunii normelor din legi speciale, regulamente, acte administrative care reglementează modul de executare a pedepselor pronunțate.

Noul Cod penal nu mai menține dispozițiile art. 52 C. pen. anterior cu privire la scopul pedepsei, astfel de dispoziții fiind dispuse în **Legea nr. 254/2013**, art. 3, și anume:

(1) Scopul executării pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate este prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni.

(2) Prin executarea pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate se urmărește formarea unei atitudini corecte față de ordinea de drept, față de regulile de conviețuire socială și față de muncă, în vederea reintegrării în societate a deținuților sau persoanelor internate.

Legea nr. 253/2013 arată că scopurile acestor sancțiuni penale sunt reprezentate de asigurarea echilibrului între protecția societății prin menținerea ordinii de drept, prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni și menținerea în comunitate a persoanei care a comis una sau mai multe fapte prevăzute de legea penală, precum și asigurarea bunei desfășurări a procesului penal, împiedicarea sustragerii inculpatului de la urmărirea penală sau de la judecată ori prevenirea săvârșirii de infracțiuni, în condițiile promovării unor măsuri alternative la arestarea preventivă.

Preluând aceste principii și scopuri ale legii penale, precum și normele de reglementare a pedepselor în Codul penal se creează câmp larg de acțiune regulilor de executare prevăzute în legislația de executare a pedepsei închisorii, amenzii și arestării preventive. Putem afirma că se urmează regula cercurilor concentrice în care cadrul internațional prevăzut prin pacte și tratate este cercul cel mai larg, după care urmează normele constituționale, normele prevăzute în legile organice, apoi Codul penal și de procedură penală, continuând spre centru cu legea de executare a pedepselor. Cu cât ne apropiem de centru vom găsi reglementări de individualizare și particularizare care, respectând cadrul considerat general, se adresează direct categoriei de pedepse, infractori, tinzând spre pedeapsa concretă ce se execută de către o anumită persoană.

Unul dintre izvoarele cele mai importante ale dreptului execuțional penal și sigur cel mai apropiat de normele acestei discipline este Codul procedură penală. În Titlul V, Partea specială – „Executarea hotărârilor penale“ - art. 550-601 C. proc. pen., apreciem că există unul dintre sediile principale ale normelor de drept execuțional penal, norme ce reprezintă concretizarea modului de punere în executare a pedepselor prevăzute în Codul penal și în legile speciale.

Începând cu procedurile prin care hotărârile instanțelor devin executorii, se începe activitatea de executare a sancțiunilor penale. Stabilirea cu exactitate a momentului când hotărârile instanțelor devin executorii concretizează principiul legalității, astfel încât nicio persoană nu poate fi supusă unei constrângeri penale fără existența unui moment inițial foarte sigur, cert și indiscutabil. Din acel moment poate să înceapă, sub supravegherea instanței de executare, executarea efectivă a pedepselor. Acest moment este descris de normele dreptului procesual penal cu atât mai mult cu cât este nevoie de a se stabili, mai ales pentru executarea pedepselor privative de libertate, momentul închiderii și izolării de lumea exterioară, ce reprezintă o pedeapsă în sine prin însuși faptul că îl privează pe om de dreptul de a dispune de persoana sa. Se parafrazează adeseori acest principiu procesual, spunându-se că delincvenții sunt trimiși în închisoare *ca* pedeapsă și nu *pentru* pedeapsă¹¹⁷. Normele dreptului execuțional penal, guvernate în acest domeniu de dreptul procedural penal, constată că trimiterea în închisoare înseamnă și că, în mod inevitabil, cel condamnat suferă interdicții care sunt o consecință inevitabilă a privării de libertate. Condamnații sunt obligați de normele dreptului execuțional penal să trăiască în contact cu persoane pe care nu le-au ales și să-și ordoneze viața urmând regimul închisorii. Condamnații sunt

¹¹⁷ Prof.dr.emerit I. Neagu, *Drept procesual penal. Partea generală*, 2001, Ed. Global Lex, București, p. 507 și urm.

privați de contactul normal cu persoane de sex opus, cu tot ce implică exprimarea emoțională și confirmarea identității lor. Ei sunt privați de bunuri și servicii, au un exercițiu limitat al responsabilităților; privarea de libertate constituie o pedeapsă severă chiar în cele mai moderne sisteme penitenciare. Iată de ce momentul începerii, derulării și încheierii în timp a acestei pedepse este urmărit cu scrupulozitate de normele de drept procesual penal și drept execuțional penal. Dreptul procesual penal prevede cu mare exactitate punerea în executare a pedepselor principale (pedeapsa închisorii, detențiunii pe viață, amenzii penale), a executării pedepselor complementare (interzicerea exercitării unor drepturi, interzicerea străinului de a se afla pe teritoriul României, degradarea militară, publicarea hotărârii de condamnare), precum și a executării măsurilor de siguranță (obligarea la tratament medical, internarea medicală, interzicerea exercitării dreptului de a exercita o profesie ori o altă activitate, confiscarea specială și confiscarea extinsă), iar aceste prevederi se concretizează prin norme și reguli de drept execuțional penal.

Normele ce reglementează în modul cel mai direct raporturile juridice de drept execuțional penal sunt prevăzute în Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurii dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, precum și în Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal¹¹⁸.

De asemenea, *izvoare de drept execuțional penal* reprezintă și normele cuprinse în alte legi, ordonanțe de urgență, ordine ale ministrului justiției, decizii ale directorului Administrației Naționale a Penitenciarelor, cum ar fi:

- Legea privind statutul funcționarilor publici din Administrația Națională a Penitenciarelor nr. 293/2004;
- Ordonanța de urgență nr. 56/2003 privind unele drepturi ale persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate;
- Hotărârea guvernului privind organizarea, funcționarea și atribuțiunile Administrației Naționale a Penitenciarelor din subordinea Ministerului Justiției;
- Legea nr. 374/2013 privind utilizarea sistemelor destinate blocării și întreruperii radiocomunicațiilor în perimetrele unităților din subordinea ANP;
- Hotărârea Guvernului nr. 1897/2006 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a Legii nr. 275/2006;
- OMJ nr. 2714/C/2008 privind durata și periodicitatea vizitelor, greutatea și numărul pachetelor, precum și categoriile de bunuri ce pot fi primite, cumpărate, păstrate și folosite de persoanele aflate în executarea pedepselor privative de libertate;
- OMJ nr. 1676/C/2010 pentru aprobarea Regulamentului privind siguranța locurilor de deținere;
- OMJ nr. 432/2010 pentru aprobarea instrucțiunilor privind evidența nominală și statistică a persoanelor private de libertate;
- OMJ nr. 2199/2011 pentru aprobarea Regulamentului privind desfășurarea activităților educative în penitenciar;
- OMJ nr. 420/2011 privind condițiile în care persoanele condamnate pot presta muncă pe bază de voluntariat;
- OMJ nr. 429/C/2012 privind asigurarea asistenței medicale în penitenciare;
- OMJ nr. 1072/2013 privind asistența religioasă a deținuților;
- Decizia ANP nr. 438/2013 pentru aprobarea recompensării deținuților pe baza sistemului de creditare;
- Decizia ANP nr. 377/2014 pentru modificarea Metodologiei privind acordarea recompenselor deținuților pe baza sistemului de creditare.

---

¹¹⁸ Înainte de promulgarea celor două legi ale executării pedepselor a fost în vigoare **Legea nr. 275/2006** elaborată îndată după apariția unor modificări ale Codului penal și ca urmare a apariției pe plan european a Regulilor penitenciare europene din 11 ianuarie 2006/2, fiind necesară modificarea **Legii nr. 294/2004** care era prima lege de executare pedepselor de după Revoluția din 1989.

După Revoluția din anul 1989, schimbându-se sistemul politic și de guvernare al României, forma democratică a organizării statale în stat de drept, era necesar să se schimbe și normele dreptului execuțional penal, să fie adaptate la noile realități sociale. Prin peste o sută ordine ale ministrului justiției și ale directorului Direcției Generale a Penitenciarelor, s-a trecut la suspendarea și înlocuirea unor prevederi care nu corespundeau condițiilor minime de detenție prevăzute în tratatele și convențiile internaționale la care România era parte. Înlocuirea unor prevederi ale Legii de executare a pedepselor s-a realizat prin abrogarea prevederilor privitoare la executarea pedepsei cu moartea, normarea pedepsei detențiunii pe viață, îmbunătățirea regimului de executare a pedepsei închisorii, schimbarea normelor de reeducare și reinsertie socială, abrogarea muncii forțate și altele, pe care le vom aborda în capitolele următoare¹¹⁹.

INDICAȚII METODICE PENTRU STUDENȚI

1. Se studiază cursul 2 ore
2. Se fac rezumate ale problemelor indicate pentru tutorial 2 ore
3. Pentru examen se studiază unitatea în ansamblul întregului curs

---

¹¹⁹ Pentru aplicarea normelor Legii de executare a pedepsei s-a elaborat un „**REGULAMENT din 21 decembrie 2006** de aplicare a **Legii nr. 275/2006** privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal”, emis de Guvernul României și publicat în M. Of. nr 24 din 16 ianuarie 2007, care cuprindea reguli și norme guvernamentale ce completeau, explicau și detaliau prevederile legii fără a fi în contradicție nici cu alte acte normative. Acesta urmează a fi înlocuit cu un **nou regulament** ce va avea în vedere noile prevederi ale legilor executării pedepselor privative și neprivative de libertate. În prezenta lucrare ne vom referi la **proiectul Regulamentului de aplicare a Legii nr. 254/2013** (n.a.).

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 8

RAPORTUL JURIDIC DE DREPT EXECUȚIONAL PENAL

Generalități

Trăsături definitorii ale raportului juridic de drept execuțional penal

Subiecții raportului juridic de drept execuțional penal

Particularitățile raportului de drept execuțional penal

Suspendarea, încetarea și stingerea raportului de drept execuțional penal

Controlul judecătoresc asupra executării pedepselor

Unitatea de învățare este realizată din lucrarea :

Ioan CHIȘ, Alexandru Bogdan CHIȘ

Executarea sancțiunilor penale – 2015, U.J. pag. 135 - 150

După studierea primei unități de învățare studenții trebuie să poată răspunde corect la următoarele întrebări :

- 33. Care sunt etapele de naștere și derulare a raportului juridic de drept execuțional penal?*
- 34. Descrieți trăsăturile definitorii ale raportului juridic de drept execuțional penal.*
- 35. Numiți și descrieți rolul subiecților de drept execuțional penal.*
- 36. Care sunt particularitățile raportului de drept execuțional penal?*
- 37. Cine reprezintă "statul" în cadrul raportului de drept execuțional penal?*
- 38. Când se suspendă și când încetează raportul de drept execuțional penal?*
- 39. În ce modalități se execută controlul judecătoresc asupra executării pedepselor?*

CONȚINUTUL UNITĂȚII 8 DE ÎNVĂȚARE

1. Generalități

Raportul juridic de drept execuțional penal nu a fost cercetat în literatura de specialitate decât de puțini autori¹²⁰, cu toate că în analiza modului de punere în executare a pedepsei neprivative de libertate sau cu privire de libertate statul și persoana pedepsită penal se situează într-un raport de conflict, dar în același timp în raport de colaborare de resocializare.

Raportul juridic de drept execuțional penal începe odată cu stabilirea sancțiunii pentru persoana condamnată și se derulează pe parcursul executării conținutului sancțiunii penale, până la epuizarea acesteia ori până când aceasta se consideră executată în condițiile stabilite prin lege.

---

¹²⁰ I. Oancea, *Drept execuțional penal*, Ed. All, 1997, p. 29-34.

Din acest punct de vedere raportul juridic de drept execuțional penal are particularități deosebite, al unui raport juridic de *executare a sancțiunii aplicate*, în condițiile stabilite prin Codul penal, legile privitoare la executarea pedepselor fără lipsire de libertate sau cu privare de libertate, prin supravegherea îndeplinirii măsurilor legale și a obligațiilor impuse de instanța de judecată de către instituția responsabilă cu probațiunea.

Raportul juridic de drept execuțional penal ia naștere și se derulează etapizat în raport cu sancțiunea stabilită de instanța de judecată pentru persoana ce trebuie să suporte sancțiunea penală, astfel:

a) Inițial **se conturează și definitivează** raportul juridic de drept execuțional penal, prin parcurgerea *etapelor procesuale* în care se stabilește calitatea subiectului ca inculpat, apoi aceea de condamnat, se derulează măsurile preventive în conținutul cărora se începe executarea, cu garanții procesuale deosebite, a executării arestării preventive pe durata de timp prevăzută de lege, după care urmează punerea în executare a hotărârilor penale definitive – ce se referă la pedepsele principale, accesorii, complementare ori a altor dispoziții tipice executării pedepselor.

b) Urmează a doua etapă, raportul juridic de drept execuțional penal **se derulează în conținutul său concret pe tot parcursul executării sancțiunii** penale până la considerarea ca **epuizată** a acesteia. În această perioadă de timp se vor îndeplini măsurile și obligațiile, condițiile impuse prin aplicarea hotărârii instanței de judecată, se îndeplinesc obligațiile civile, munca în folosul comunității – în cazul unei sancțiuni fără privare de libertate. În situația în care condamnatul nu va beneficia de liberare condiționată, raportul juridic de drept execuțional penal va exista până la *terminarea pedepsei privative* de libertate. În situația liberării condiționate, raportul de drept execuțional penal se va derula până la *considerarea ca executată* a pedepsei, urmare a îndeplinirii obligatorii a măsurilor și obligațiilor în cadrul termenului de supraveghere.

c) Raportul juridic de drept execuțional penal poate exista până la **epuizarea conținutului pedepsei complementare** privind interzicerea exercitării unor drepturi de la 1 la 5 ani, conform prevederilor Codului penal, art. 66 alin. (1), sau în cazul pedepsei complementare a degradării militare fără limită, privind interzicerea dreptului de a avea grad militar ori de a purta uniforma, iar în cazul pedepsei publicării hotărârii de condamnare epuizarea raportului de drept execuțional penal se va realiza în momentul publicării hotărârii instanței de judecată.

Raportul juridic de drept execuțional penal este caracterizat prin faptul că este **impus de către stat prin legea executării pedepsei**, în care părțile au o poziție de egalitate numai cu privire la exercitarea drepturilor, obligațiilor și interdicțiilor stabilite pe timpul executării sancțiunilor penale, precum și pe timpul în care, după executarea sancțiunilor, persoanele condamnate trebuie să suporte efectele acestor sancțiuni.

Impunerea obligațiilor și interdicțiilor, acordarea drepturilor și facilităților, aplicarea programelor și a regimurilor de deținere sunt atributele statului prin organele specializate. În situația sancțiunilor neprivative de libertate raportul se derulează prin implicarea judecătorului delegat cu executarea și a consilierilor de probațiune, care conduc întreaga activitate de resocializare prin organele abilitate. În cazul pedepselor privative de libertate raportul de drept execuțional penal se derulează prin controlul judecătorului pentru executarea pedepselor privative de libertate, a administrației penitenciarelor și a consilierilor de probațiune, care antrenează la activitatea de resocializare persoana condamnată, prin obligarea acesteia să participe sau să execute programele inițiate de organele statului specializate în educație, sănătate, profesionalizare, cultură, artă, sport, precum și pe cele privind siguranța, ordinea și securitatea locurilor de deținere.

Înțelegând că **izvorul** oricărui raport juridic este o împrejurare (act sau faptă) de care legea leagă nașterea unui raport juridic concret¹²¹, observăm că izvorul raportului juridic de drept execuțional penal este o **faptă infracțională concretă** comisă de o persoană responsabilă penal.

Raportul juridic de drept execuțional penal abstract poate fi stabilit prin existența cu necesitate a celor două premise, și anume:

- existența subiectelor de drept, pe de o parte statul, apărat prin lege de faptele ce constituie infracțiuni, iar de cealaltă parte persoana fizică sau juridică, ce este pasibilă de săvârșirea unei infracțiuni;

---

¹²¹ G. Boroi, L. Stănculescu, *Drept civil. Curs selectiv. Teste grilă*, ed. a V-a, revizuită și actualizată, Ed. Hamangiu, 2010, p. 1.

- existența normelor juridice de drept execuțional penal prin care se reglementează cu exactitate relațiile dintre subiectele de drept pe timpul executării sancțiunilor penale.

Prin săvârșirea concretă a unei infracțiuni se naște un raport juridic de conflict, raport între stat și persoana care a comis infracțiunea, urmând ca relația de executare a conținutului acestui raport să se deruleze până în momentul executării complete a sancțiunii, dar chiar și a măsurilor și obligațiilor ulterioare executării, până la epuizarea tuturor aspectelor ce țin de resocializarea infractorului.

2. Trăsături definitorii ale raportului juridic de drept execuțional penal

Raportul juridic de drept execuțional penal are unele trăsături definitorii, specifice, prin care se delimitează de raportul juridic penal, precum și de raportul juridic procesual penal. Astfel, existența, legătura dintre subiecți, încetarea și efectele acestuia au trăsături definitorii datorate modului cum se execută sancțiunile penale, după cum urmează:

a) Se deosebește de alte categorii de raporturi juridice deoarece *legătura dintre subiecți* este reglementată de normele juridice privitoare la executarea sancțiunilor de drept penal (măsurile educative privative și neprivative de libertate aplicabile minorilor, pedepsele neprivative de libertate și cele cu privire de libertate aplicabile persoanelor fizice majore, precum și pedepsele aplicabile persoanelor juridice);

b) Prin raportul juridic de drept execuțional penal *executarea sancțiunilor* prevăzute în Codul penal și legile speciale se poate realiza în concret, organele statului răspunzătoare de tragerea la răspundere penală pot să-și îndeplinească funcțiile stabilite prin lege, iar persoanele ce trebuie să execute pedeapsa pot cunoaște în mod explicit durata, natura, conținutul, restricțiile și restrângerile drepturilor lor, precum și drepturile ce le pot exercita pe durata pedepsei.

c) Raportul stabilit între subiecți este unul de putere, deoarece organele jurisdicționale au dreptul și în același timp *sunt obligate* să tragă la răspundere penală pe toți cei care au săvârșit infracțiuni, dar mai ales *să realizeze condițiile* executării sancțiunilor penale (măsurile educative sau pedepse) privative sau neprivative de libertate în așa fel încât cei vinovați să fie obligați să execute conținutul hotărârilor definitive ale instanțelor de judecată sub controlul judecătoresc (judecătorilor delegați cu executarea sau judecătorilor pentru executarea pedepselor privative de libertate), precum și în condițiile stabilite prin legile executării pedepselor. În același timp unanimismul executării pedepselor, ca principiu, exclude executarea sancțiunilor penale în condiții care înjosesc demnitatea umană, în condiții de tortură, rele tratamente, discriminare de orice fel, deoarece se urmărește resocializarea infractorilor și recuperarea educativă a minorilor ce au comis fapte penale. Iată de ce acordul de voință nu este necesar, voința oficială a statului, prevăzută în conținutul legii penale și al legilor executării pedepselor, transpare în realizarea drepturilor ce izvorăsc din raportul juridic de drept material¹²².

d) *Momentul nașterii* raportului de drept execuțional penal este cel al rămânerii definitive a hotărârii de condamnare a instanței de judecată. *Durata existenței* acestui raport ține de mai mulți factori, acte sau fapte juridice, cum sunt:

- În situația pedepsei privative de libertate (detențiunea pe viață și închisoarea) raportul de drept execuțional penal începe cu rămânerea definitivă a pedepsei și durează până la termenul stabilit pentru liberare, iar în cazul în care pedeapsa este însoțită de pedepse complementare și până la epuizarea duratei acestora, cu excepția intervenției unor situații de suspendare, amânare, întrerupere ori revocare a liberării condiționate, când durata raportului se va schimba în raport de noua situație concretă, prin intervenția instanței de judecată;

- În situația sancțiunilor fără privare de libertate, momentul începerii raportului juridic de drept execuțional penal este același, rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, dar durata acestuia depinde de modul în care persoana condamnată (respectiv minorul sancționat) înțelege să execute în mod voluntar pedeapsa amenzii, măsurile și obligațiile stabilite pe timpul termenului de supraveghere, ori în situația minorului sancționat – conținutul măsurii educative. În situația în care pe parcursul executării pedepsei ori măsurii educative, după caz, se produc situații care îl pun pe infractor în situația de a nu putea executa hotărârea instanței de judecată, judecătorul delegat cu executarea sau consilierul de probațiune va interveni sesizând instanța și pronunțând, după caz, schimbarea conținutului măsurilor și

¹²² I. Neagu, *Drept procesual penal. Partea generală. Tratat*, Ed. Global Lex, București, 2006, p. 39-44.

obligațiilor, stabilirea executării pedepsei prin muncă în folosul comunității, revocarea sau anularea măsurii, astfel încât raportul juridic de drept execuțional penal se va schimba în conținut și durată.

e) Raportul juridic de drept execuțional penal obligă persoanele sancționate penal să se supună restricțiilor impuse de mandatul de executare a pedepsei la limitarea exercițiului drepturilor constituționale în conformitate cu conținutul pedepsei stabilit în prevederile legilor de executare a pedepselor. Supunerea la restricțiile impuse de lege poate fi voluntară, condamnatul înțelegând că a comis o infracțiune și trebuie să răspundă în fața societății pentru fapta sa, ori va fi obligat prin forța organelor statului să execute constrângerile inerente pedepsei, în caz contrar fiind supus procedurilor disciplinare sau fiind tras la răspundere penală pentru încercarea de sustragere de la executarea pedepsei. Față de alte raporturi juridice, îndeplinirea obligațiilor dintre subiecți este strict stabilită prin legea de executare a pedepsei, organele statului trebuind să asigure toate condițiile legale și umane pentru crearea condițiilor legale de realizare concretă a pedepsei, iar condamnatul este obligat, dar și stimulat să parcurgă în mod progresiv asumarea răspunderilor ce revin unui cetățean liber¹²³.

f) Conduita subiecților din cadrul raportului de drept execuțional penal este *reglementată* prin normele cuprinse în tratate și convenții internaționale la care România este parte, în Codul penal și în Codul de procedură penală, în Legea nr. 254/2014, în Legea nr. 253/2014, în Legea nr. 252/2014, în Regulamentele de aplicare a acestor legi, precum și în Ordinele ministrului justiției și ale directorului Administrației Penitenciarelor, fără a se putea interpreta extinctiv sau restrictiv conduita dintre subiecții raportului, inițiativa rezumându-se la realizarea conținutului mandatului de executare în condiții legale și cu eficiență maximă pentru resocializarea condamnatului;

g) Exerțarea drepturilor organelor judiciare de a executa conținutul raportului de drept execuțional penal *este garantată* prin conferirea de atribuții speciale în acest sens, dotarea cu o bază materială specifică (localuri, sisteme de securitate, armament, mijloace și resurse pentru activitatea educativă, resurse umane instruite în mod special), și *obligatorie*, deoarece în situația în care funcționarii însărcinați cu aplicarea legii nu-și fac datoria, ei răspund disciplinar, administrativ sau penal;

h) Exerțarea drepturilor condamnaților *este garantată* prin Legea de executare a pedepselor, precum și prin posibilitatea de a se adresa instanțelor de judecată cu sesizări, plângeri sau acțiuni, pentru restabilirea drepturilor încălcate, repunerea în drepturi a celor nedreptățiți, accesul nediscriminator la facilitățile, posibilitățile și programele de resocializare, iar *realizarea obligațiilor* se poate înfăptui voluntar sau prin aplicarea de sancțiuni disciplinare, retragerea unor beneficii (recompense, permisiuni, liberare condiționată) sau chiar prin tragerea la răspundere penală în situația în care în cadrul raportului de drept execuțional penal persoana condamnată săvârșește din nou o infracțiune.

3. Subiecții raportului juridic de drept execuțional penal

Subiecții raportului juridic de drept execuțional penal sunt: *statul*, reprezentat prin organele specializate în administrarea justiției, pe de o parte, și *condamnatul*.

Statul în calitate de subiect de drept își exercită puterea în numele poporului suveran, asupra teritoriului și asupra conduitei cetățenilor, în raporturile sale cu toți cetățenii, dar și cu fiecare cetățean în parte, asigurând dreptul tuturor și fiecăruia în parte la exercitarea drepturilor fundamentale, la accesul neîngrădit și nediscriminatoriu la libertățile constituționale, la beneficiile democrației ca formă de guvernare, precum și la legalitate, ordine socială și mai ales prin ocrotirea drepturilor fiecăruia împotriva conduitelor infracționale.

În realizarea rolului statului, *organele de stat* trebuie să acționeze și să soluționeze toate problemele privitoare la temeinicia pretențiilor unor subiecte de drept față de altele, cu precădere atunci când, prin infracțiune, unii cetățeni încalcă drepturile și libertățile altora¹²⁴. În acest scop organele statului sunt obligate să aplice forța de constrângere potrivit procedurilor legale, pentru restabilirea ordinii de drept încălcate, pentru recuperarea prejudiciilor cauzate prin infracțiuni, pentru realizarea măsurilor și

¹²³ Recomandarea Comitetului de Miniștri ai statelor membre, al Consiliului Europei, REC (2006)2 – *Regulile penitenciare europene, art. (1)* : „Persoanele private de libertate își păstrează toate drepturile care nu le-au fost retrase prin lege, în urma deciziei de condamnare la pedeapsa cu închisoarea sau arestare preventivă.”

¹²⁴ C. Voicu, *Introducere în drept*, Ed. Pro Universitaria, 2006, p. 253-260.

obligațiilor infractorilor izvorâte din efectele faptelor săvârșite, precum și pentru sprijinirea victimelor în vederea reluării vieții în condiții de normalitate, dar și pentru prevenirea săvârșirii de către alte persoane a unor astfel de fapte și pentru recuperarea, respectiv pentru resocializarea condamnaților ce își vor ocupa locul într-o societate democratică.

În acest sens, în cadrul raportului de drept execuțional penal, organele statului acționează astfel:

- *Organele judecătorești* stabilesc sancțiunea penală (măsura educativă sau pedeapsa) neprivativă sau privativă de libertate, pedeapsa accesorie și pedepsele complementare, aplicarea măsurilor de individualizare stabilite în art. 74 C. pen., precum și a măsurilor și obligațiilor ce sunt dispuse prin lege la dispoziția instanței pentru particularizarea unei conduite controlabile în situația unei măsuri de individualizare judiciară fără lipsire de libertate, art. 80 – 106 C. pen.

- În conformitate cu prevederile art. 15 din Legea nr. 253/2013, *judecătorul delegat cu executarea* realizează activitățile de îndrumare și control al executării pedepselor și măsurilor educative – neprivative de libertate, prin comunicarea cu serviciul de probațiune, sesizând instanța de judecată când se produc nelămuriri sau când sunt situații ce împiedică executarea, sesizează instanța pentru luarea măsurilor privind modificarea conținutului, înlocuirea sau încetarea unei obligații, revocarea unei pedepse ori măsuri. El poate aplica amenzi judiciare pentru comiterea unor abateri de la executarea pedepselor sau măsurilor educative stabilite de instanță;

- *Judecătorul de supraveghere a privării de libertate*, în conformitate cu art. 9 din Legea 254/2013, supraveghează și controlează asigurarea legalității în executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate, prin realizarea atribuțiilor administrativ-jurisdicționale, soluționând plângerile persoanelor private de libertate, participând la comisia pentru liberare condiționată în calitate de președinte, participând la proceduri speciale în cazul refuzului de hrană, permisiunilor de ieșire din penitenciar, întreruperilor executării pedepselor pentru îmbolnăvire gravă, în situația de deces sau în orice situație în care executarea pedepsei reclamă o decizie privind regimul de executare. Prin acte numite încheieri, judecătorul de supraveghere a privării de libertate poate dispune conducerii penitenciarului în mod obligatoriu să se conformeze unei conduite stabilite în realizarea prevederilor legale.

- *Directorul penitenciarului, al centrului de reeducare sau al celui de detenție* trebuie să realizeze, conform prevederilor Legii nr. 254/2013, toate condițiile necesare pentru executarea pedepselor și măsurilor educative, astfel încât să se pună în aplicare mandatul de executare emis de instanță, pentru ca persoanele ce urmează să execute sancțiunile penale să nu poată să se sustragă de la regimul legal, interdicțiile și obligațiile impuse. Directorul răspunde de totalitatea activităților desfășurate de funcționarii subordonați pentru impunerea restricțiilor privind libertatea de mișcare a deținuților, prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni, împiedicarea sustragerii de la executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate, precum și de protejarea vieții, integrității corporale și sănătății acestora. În acest scop directorul va lua măsurile legale de pază, escortare, supraveghere, control, percheziție, menținere a ordinii și securității localului, având la dispoziție mijloacele materiale, financiare, resursele umane, mijloacele tehnice, armamentul și muniția necesare.

- *Serviciul de probațiune, prin consilierii de probațiune*, în conformitate cu prevederile Legii nr. 252/2013, art. 32, realizează evaluarea inculpaților, a minorilor aflați în executarea unei măsuri educative, respectiv a persoanelor supravegheate în perioada termenului de supraveghere în conformitate cu prevederile Codului penal. Activitatea principală se concretizează în individualizarea pedepselor și măsurilor educative, coordonarea procesului de supraveghere pentru respectarea măsurilor și obligațiilor stabilite în sarcina persoanelor supravegheate față de care s-a dispus amânarea executării pedepsei, suspendarea executării pedepsei sub supraveghere ori liberarea condiționată. În ceea ce privește minorii ce sunt supuși măsurilor de supraveghere în stagiul de formare civică, supravegherea din familie, consemnarea de la sfârșit de săptămână ori asistarea zilnică, consilierii de probațiune controlează, coordonează și evaluează eficiența acestor măsuri sau înaintează propunerile lor către judecătorul delegat cu executarea ori instanța de judecată pentru modificarea conținutului unor obligații, revocarea sau schimbarea unora dintre acestea care pot să aibă o eficiență sporită în recuperarea minorilor. Consilierii de probațiune coordonează executarea pedepsei amenzii prin prestarea unei munci în folosul comunității și derulează programe de resocializare în termenul de supraveghere stabilit până la terminarea pedepsei închisorii în situația liberării condiționate a condamnaților. Deciziile obligatorii pentru organele și organizațiile emise de către consilierul de probațiune conferă putere instituțională a acestor categorii de funcționari care pot aduce la îndeplinire conținutul special al raportului execuțional penal.

Subiecte de drept execuțional penal sunt persoanele sancționate penal, condamnați majori sau minori sancționați cu măsuri educative, ce execută sancțiuni penale neprivative sau privative de libertate în conformitate cu hotărârea instanței de judecată rămasă definitivă.

Minorii responsabili penal, cu vârsta între 14 – 16 ani, cu capacitate de exercițiu care trebuie să fie stabilită, precum și minorii între 16 – 18 ani, cu capacitate de exercițiu ce este prezumată, precum și tineri între 18 – 21 ani ce pot continua programele de instruire, școlarizare și pregătire profesională ca și minorii;

Condamnații majori cu statut de nerecidiviști, recidiviști sau cu antecedente penale, ce execută pedepse la detențiune pe viață, închisoare sau amendă ori care beneficiază de măsurile de individualizare a pedepsei închisorii prin amânarea aplicării pedepsei – art. 83 C. pen., suspendarea pedepsei sub supraveghere – art. 91 C. pen., liberarea condiționată – art. 99 C. pen., nu se diferențiază toți ceilalți cetățeni decât prin încercarea de realizare a unor dorințe prin mijloace ilegale¹²⁵.

4. Particularitățile raportului de drept execuțional penal

---

¹²⁵ **La sfârșitul anului 2013, conform Raportului anual al A.N.P., în România populația penitenciară, în număr de 33434 persoane, se caracterizează prin următorii indicatori:**

- După **condamnare**: 89,17% condamnați și 10,31% arestați preventiv;
- 45, 78% reprezintă ponderea recidiviștilor în populația penitenciară.
- După natura **principalelor infracțiuni**: 52, 42% - infracțiuni contra patrimoniului și 29,05% infracțiuni contra persoanei;
- După **durata pedepsei aplicate**: condamnați pe viață – 148 persoane, cu pedeapsa închisorii peste 15 ani – 2796, cu pedeapsa închisorii între 5 și 15 ani – 10408 persoane, cu pedeapsa închisorii între 1 și 5 ani – 15852 persoane, cu condamnare cu închisoare până la 1 an – 783 persoane;
- După **vârsta**: persoane condamnate peste 60 ani – 578, între 41 și 60 ani – 8372, între 31 și 40 ani – 10773, între 22 și 30 ani – 11563, între 18 și 21 ani – 1636, între 14 și 18 ani – 512;
- **Liberați condiționat** – 10362: propuși în anul 2013 – 55,26%, amânați pentru o nouă analiză 44,74%;
- **Întreruperea executării pedepsei** 659 persoane, dintre care 75 persoane cu începere din 2013 persoane pentru: motive medicale – 16, graviditate – 52, motive sociale – 7, puse în libertate. 30 condamnați au revenit la termenul stabilit de instanța de judecată în vederea continuării executării pedepsei;
- **Incidente** privind executarea pedepsei: 2 – evadări, 7 – tentative de evadare, 2 – fugi din C.R.Minori, 7 – părăsiri ale locurilor de staționare, 120 cazuri descoperite de substanțe interzise, 11110 – telefoane mobile găsite la percheziții, 18 – sinucideri, 31 - agresiuni asupra cadrelor;
- **Sanțiuni disciplinare** pentru minori: 83 – muștrare, 232 – izolare de colectiv;
- **Sanțiuni disciplinare** pentru majori: 5816 – suspendarea dreptului de a primi și de a cumpăra bunuri pe o perioadă de cel mult două luni; 4661 – suspendarea dreptului de a primi vizită pe o perioadă de cel mult trei luni, 2534 – avertisment, 1336 – izolare pentru maximum 10 zile, 1401 – suspendarea dreptului de a participa la activități culturale, artistice și sportive pe o perioadă de cel mult o lună, 431 – suspendarea dreptului de a presta o muncă pe o perioadă de cel mult o lună;
- **Situația medicală**: 838636 consultații medicale, 3290 deținuți internați în spitale sau unități sanitare din alte rețele sanitare, 102 decese (neoplazii 23%, boli ale aparatului circulator 16%, boli ale aparatului respirator 14%, boli digestive 14%, boli infecțioase 5%, 25% cauze violente – 18 spânzurare, 1 autoagresiune, 1 intoxicație medicamentoasă, 1 asfixie mecanică prin bol alimentar);
- **Costuri** aferente întreținerii deținuților: 3,76 lei/zi norma de hrănire de bază, 457 lei/lună/deținut cost mediu de întreținere, 83 lei/lunar/deținut contribuție lunară CASS;
- **Prezentarea în fața organelor judiciare** – 201756 persoane;
- **Transferate** între unitățile de penitenciare – 74471 persoane;
- **Permisuni de ieșire**: 24 ore – 1266 persoane, mai mult de 24 ore – 398 persoane;
- **Vizite intime**: 2 ore – 10676 persoane, 48 ore – 614 persoane;

- Folosirea la **activități productive**: 30858 milioane lei venituri obținute din activități lucrative; 4860 persoane folosite la muncă neremunerată, 2923 persoane folosite la muncă remunerată;

- **Reintegrare școlară**: 2684 - participanți la pregătire școlară și studii superioare, 262 - minori înscriși la cursuri școlare;

- **Formare profesională** – 243 persoane, 12421 deținuți beneficiari ai întâlnirilor cu angajatorii, 1479 persoane participare la cursuri de inițiere profesională în domeniul informatic și limbi străine.

În comparație cu alte tipuri de raport juridic, raportul juridic de drept execuțional penal are unele particularități ce-l definesc în relația de apărare a valorilor sociale, precum și a drepturilor asigurate prin constituție tuturor cetățenilor, chiar în situația în care ei execută sancțiuni penale, neprivative sau privative de drepturi și libertăți.

a) *În comparație cu raportul juridic penal* sunt unele asemănări și deosebiri, astfel:

- Ambele tipuri de raport juridic, penal sau execuțional penal, definesc relația de **apărare socială** reglementată prin normele juridice ale dreptului penal, respectiv ale dreptului execuțional penal;

- Ambele rapoarte juridice nu sunt realizate prin acordul de voință, ci sunt rezultatul impunerii **voinței statului**, în primul caz prin existența unor reglementări precise și exhaustive a tuturor conduitelor periculoase ce sunt interzise oricărui destinatar al legii penale, iar în al doilea caz prin impunerea voinței statului pentru executarea conținutului unei sancțiuni concrete stabilite generic în norma de drept penal și aplicate în mod concret prin hotărârea instanței de judecată unei persoane care a avut un comportament infracțional;

- Ambele rapoarte juridice au strânsă **legătură cu ordinea de drept** socială, primul cerând o conformare tuturor cetățenilor și locuitorilor țării la interdicțiile stabilite prin legea penală sub atenționarea aplicării unei sancțiuni penale, iar în situația raportului de drept execuțional penal, conformarea se referă la executarea voluntară a sancțiunii penale aplicate ori executarea prin constrângere a acesteia în situația opunerii pasive sau active a infractorului la dispozițiile mandatului de executare sau hotărârii definitive a instanței de judecată;

- Raportul juridic penal ia naștere în **momentul intrării în vigoare** a legii penale, toți destinatarii acesteia fiind obligați să respecte normele de drept penal, statul fiind instrumentul prin care se veghează la realizarea întocmai a conținutului normei penale, fiind un subiect precis determinat prin organele sale înființate în acest scop, pe când ceilalți subiecți sunt determinabili doar în măsura în care devin destinatari concreți al normelor de drept penal prin comiterea unei fapte penale. Raportul juridic de drept execuțional penal ia naștere în **momentul în care hotărârea judecătorească devine definitivă**, moment din care persoana condamnată este responsabilă de executarea conținutului pedepsei, statul prin organele sale fiind obligat să asigure toate condițiile legale și umanitare pentru executarea conținutului sancțiunii penale, dar și pentru recuperarea persoanei, dacă este minor, ori pentru resocializarea condamnatului major;

- Obiectul ambelor raporturi juridice îl constituie sancțiunea penală tipică, **sancțiune care nu este negociabilă**, discutabilă, facultativă, ori care poate fi eludată prin diverse alte comportamente. Statul, prin organele sale, trebuie să vegheze ca persoanele ce execută sancțiuni penale, să nu se poată sustrage de la executare, să parcurgă regimurile progresive de resocializare, să-și îndeplinească obligațiile civile, să-și corijeze conduita pentru a deveni cetățeni ce respectă legile, ce trăiesc din venituri obținute onest și care nu deranjează prin conduita lor drepturile celorlalți cetățeni în societatea democratică.

b) *În comparație cu raportul juridic de drept procesual penal*, sunt asemănări și deosebiri astfel:

- Raporturile juridice procesual penale¹²⁶ se diferențiază de raporturile de drept execuțional penal pentru că acestea se **realizează între stat, prin alte organe** specializate, și participanții la procesul penal (*organele statului* fiind instanța de judecată, procurorul, organele de cercetare penală, iar *părțile fiind inculpatul, partea vătămată, partea civilă, partea responsabilă civilmente*, dar chiar și subiecți procesuali care pot înlocui părțile în procesul penal – succesorii, reprezentanții, substituții procesuali, precum și apărătorul). Raportul juridic de drept execuțional se realizează între organele statului, reprezentate prin instanțe de judecată, judecătorul, pentru executarea pedepselor, directorul penitenciarului, consilierul de probațiune, precum și numai persoana sancționată penal (minor supus unei măsuri educative – neprivative ori privative de libertate, major supus unei pedepse ☐ neprivative ori privative de libertate);

- **Conținutul raportului** de drept procesual penal constă din totalitatea drepturilor și obligațiilor participanților la procesul penal, având ca obiect stabilirea existenței sau inexistenței raportului de conflict în dreptul substanțial, raport ce urmează a fi soluționat prin hotărârea instanței de judecată. Conținutul raportului de drept execuțional penal se referă la totalitatea drepturilor, interdicțiilor,

¹²⁶ M. Damaschin, *Drept procesual penal – mapă de seminarii*, Ed. Universul Juridic, 2013, p. 27-30.

obligațiilor și facilităților impuse, aplicate sau acordate prin lege, organelor de stat, dar și persoanei sancționate penal, pentru a îndeplini obiectul raportului constituit prin conținutul sancțiunii – măsură educativă ori pedeapsă – privativă de libertate sau nu, cu o natură și durată stabilită în conformitate cu prevederile Codului penal sau ale legilor penale speciale;

- Asemănarea raporturilor de drept procesual penal și de drept execuțional penal constă în aceea că ambele sunt raporturi de putere, prin care statul trage la răspundere pe cei care se fac vinovați de comiterea unei infracțiuni, precum și faptul că ambele raporturi **nu implică acordul de voință al părților**, organele statului fiind obligate, conform principiului oficialității, să desfășoare procesul penal și ulterior să treacă la punerea în executare a sancțiunii penale;

- Unele particularități, cum ar fi retragerea plângerii prealabile ori constituirea persoanei vătămate ca parte civilă, conduc la realizarea sau nu a altor aspecte necunoscute în raportul de drept execuțional penal, unde persoana sancționată prin hotărâre definitivă trebuie să execute în totalitate conținutul sancțiunii, indiferent dacă partea vătămată este dispusă să o ierte ori să-și retragă plângerea, sau indiferent dacă partea vătămată poate sau nu să fie despăgubită sau să i se acopere prejudiciul cauzat;

- În unele raporturi de drept procesual penal apar subiecți care nu sunt organe ale statului – cum sunt raporturilor dintre părți și apărătorii acestora, față de raporturile de drept execuțional penal unde permanent unul dintre subiecți este un organ ce reprezintă statul.

5. Suspendarea, încetarea și stingerea raportului de drept execuțional penal

Modalitățile în care raportul de drept execuțional penal își încetează existența depinde de natura obiectului acestui raport, de drepturile și obligațiile juridice corelative prevăzute de normele juridice de drept execuțional penal. Aceste drepturi și obligații au o anumită natură, o durată în timp, pot fi îndeplinite sau nu în mod voluntar, pot fi realizate prin constrângerea persoanei, obligate prin forța de coerciție a statului ori pot să înceteze prin acte de voință legislativă sau prin fapte ce fac imposibilă executarea pedepsei (deces, îmbolnăvire gravă, evadare, prescripție).

a) Încetarea raportului de drept execuțional penal

Raportul de drept execuțional penal încetează în principiu în momentul în care sancțiunea penală a fost executată, iar infractorul își reia locul în societate având toate drepturile și libertățile pe care societatea democratică le garantează și le asigură tuturor cetățenilor. În situația în care pedeapsa este însoțită de pedepse complementare, raportul juridic de drept execuțional va continua până la epuizarea acestora pe întregul parcurs al termenelor de supraveghere. **În cazul liberării condiționate**, raportul juridic de drept execuțional penal continuă pe timpul executării măsurilor și obligațiilor impuse în cadrul termenului de supraveghere, eliberarea din penitenciar fiind însoțită până la epuizarea termenului pedepsei de îndeplinirea acestor constrângeri.

Încetarea raportului de drept execuțional penal intervine în situația în care, prin prevederile legale îndeplinite, persoana infractorului nu mai este obligată să execute pedeapsa, cum este cazul prevăzut în art. 80 C. pen., când instanța poate dispune **renunțarea la aplicarea unei pedepse**. Suspendarea are efecte depline, iar raportul nu mai are obiect dacă în condițiile art. 82 alin. (3) C. pen. în termen de 2 ani nu s-a descoperit că persoana infractorului a mai săvârșit anterior rămânerii definitive a hotărârii o altă infracțiune, situație în care renunțarea la pedeapsă se anulează, aplicându-se pedeapsa în condițiile stabilite pentru concursul de infracțiuni, recidivă sau pluralitate intermediară.

În situația raportului de drept execuțional penal, cu un conținut diferit de cel de executare efectivă a pedepsei, se găsește infractorul cărui i se aplică conform prevederilor Codului penal, art. 83, **amânarea aplicării pedepsei**, când se stabilește un termen de 2 ani de supraveghere de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus amânarea. Pe durata încetării raportului de drept execuțional penal infractorul se găsește în alte raporturi juridice de drept administrativ, când trebuie să respecte măsurile de supraveghere sub autoritatea consilierului de probațiune și a organelor abilitate, precum și unele obligații impuse de instanța de judecată conform art. 85 alin. (2) C. pen.

În ambele situații, de renunțare la pedeapsă ori de amânare a aplicării pedepsei, raportul de drept execuțional penal se poate realiza doar dacă infractorul s-a manifestat cu o conduită bună anterioară săvârșirii infracțiunii, a depus eforturi pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii, are posibilități reale materiale și morale de îndreptare, iar instanța apreciază că aplicarea unei pedepse ar fi

inoportună (în situația renunțării la pedeapsă) ori aplicarea unei pedepse nu este necesară, dar se impune un termen de supraveghere (în situația amânării aplicării pedepsei). Noul conținut al raportului de drept execuțional are ca subiect activ statul, dar prin alte organe specializate în supravegherea infractorului pentru ca acesta să nu mai comită alte infracțiuni.

b) Suspendarea raportului de drept execuțional penal

Suspendarea raportului de drept execuțional penal are loc în situațiile în care pedeapsa nu se execută din diferite motive, drept pentru care urmează ca imediat ce acestea nu mai există, reluându-se executarea pedepsei să se reia și raportul de drept execuțional penal între stat și infractor.

- Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere conferă raportului de drept execuțional penal un nou conținut, în care infractorul, sub amenințarea executării integrale a pedepsei, este supus unor măsuri de supraveghere și executării unor obligații, controlat fiind de organele specializate ale statului, judecătorul delegat cu supravegherea și consilierul de probațiune, ajutați de instituții din domeniul afacerilor interne, muncii, sănătății, învățământului, și altele în care se realizează resocializarea persoanei supuse supravegherii.

- În situația amânării executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață, conform art. 589 C. pr. pen., când persoana suferă de o boală ce nu poate fi tratată în rețeaua sanitară a Administrației Naționale a Penitenciarelor, ori este gravidă sau are un copil mai mic de un an, raporturile de drept execuțional penal se suspendă, infractorul trebuind totuși să respecte obligațiile stabilite prin art. 590 C. pr. pen., organele statului specializate urmărind executarea acestor măsuri și obligații.

- În situația când pedeapsa se află în executare și intervine o situație de întrerupere a executării pedepsei, conform art. 592 C. pr. pen., raportul de drept execuțional penal se suspendă, până când situația ce a generat necesitatea întreruperii executării încetează și când se reia executarea și odată cu aceasta raportul de drept execuțional penal.

- În situația înlăturării sau modificării pedepselor, prin apariția unor legi noi, sau a amnistiei și grațierii, conform art. 595-596 C. pr. pen.:

- raportul de drept execuțional penal încetează când legea nouă dezincriminează fapta ori intervine amnistia sau grațierea fără condiții;

- raportul de drept execuțional penal se suspendă în situația în care grațierea este cu condiție, până la împlinirea condiției respective, ce poate fi un termen sau o obligație.

c) Stingerea raportului de drept execuțional penal

Stingerea raportului de drept execuțional penal intervine în situația în care executarea pedepsei s-a prescris conform art. 161 C. pen. pentru persoanele fizice, respectiv art. 149 C. pen., în situația prescrierii executării pedepsei pentru persoanele juridice.

De asemenea, când intervine decesul persoanei fizice raportul de drept execuțional penal se stinge, obligațiile și interdicțiile urmare a unei infracțiuni acționând doar *in persona*, doar cel care comite o infracțiune putând fi tras la răspundere pentru aceasta.

Plata amenzii penale este una dintre situațiile în care raportul juridic de drept execuțional penal se stinge.

Lipsa plângerii prelabile – art. 157 C. pen., retragerea plângerii prelabile – art. 158 C. pen. și împăcarea – art. 159 C. pen. realizează, în condițiile prevăzute prin lege, stingerea raportului de drept execuțional penal.

6. Controlul judecătoresc asupra executării pedepselor

Procesul penal, la care participă părțile și alte persoane, cum sunt martorii, experții, interpreții, avocații, se încheie prin stabilirea cu exactitate a faptelor săvârșite de către persoana inculpată, calificarea acestora ca infracțiuni, stabilirea de către instanța de judecată a pedepsei corespunzătoare necesității tragerii la răspundere a vinovatului și stabilirea măsurilor pentru ca în conținutul și durata de timp cât se va executa pedeapsa condamnatul să poată fi resocializat.

După faza de urmărire penală, după judecarea cauzei și punerea în executare a hotărârii judecătorești, urmează finalizarea scopului legii penale, respectiv executarea concretă a pedepsei.

În această fază de punere în executare a hotărârii definitive a instanței de judecată se pune problema dacă instanța trebuie să aibă un rol de supraveghere și control al executării pedepsei ori această activitate revine organelor administrative, Ministerului Justiției și Administrației Naționale a Penitenciarelor, prin unitățile specializate, respectiv penitenciare, centre de reeducare și centre de detenție.

Controlul judecătoresc al activității penitenciarelor *în perioada comunistă* nu s-a relevat decât în ceea ce privește situația juridică în evoluție a executării pedepselor, respectiv doar atunci când era necesară o modificare a executării pedepsei prin liberare condiționată a condamnatului, întreruperea sau amânarea pedepsei pentru cazuri de îmbolnăvire, aplicarea unei prevederi legale noi (aplicarea unui nou Cod penal, legi sau decrete de amnistie sau grațiere) ori dacă situația concretă necesita o nouă judecare a persoanei condamnate (săvârșirea unei noi infracțiuni pe timpul deținerii, în special evadarea). Prezența președintelui tribunalului la momentul executării pedepsei capitale era doar un episod decorativ al legalității aplicării legii. Controlul, prin organele de procuratură, al întregii activități din penitenciare, prin desemnarea unui procuror delegat pentru activitatea de supraveghere și control a penitenciarelor avea rolul de a ține sub supraveghere activitatea personalului însărcinat cu aducerea la îndeplinire a conținutului mandatelor de executare a pedepselor și de a păstra în același timp secretul asupra activității interne din penitenciare, secretizare necesară pentru ascunderea realității represiunii și a modului subuman de aplicare a regimului condamnaților, forțarea acestora să muncească în orice condiții sau să nu se revolte împotriva abuzurilor asupra persoanei sau a drepturilor lor constituționale.

În actuala legislație procesual penală, judecătorii, începând cu cei de la judecătorii și continuând cu cei de la instanțele militare, tribunalele specializate, tribunalele și curțile de apel, precum și de la Înalta Curte de Casație și Justiție, desfășoară ca activitate principală „*judecarea*” în care se soluționează fondul cauzelor, în etapele stabilite pentru asigurarea corectei aplicări a legii. Pentru ca activitatea de judecată să se poată desfășura în cele mai bune condiții este necesar să se rezolve și o multitudine de probleme și situații ce pot apare pe timpul judecării, în timpul punerii în executare a hotărârii, precum și în perioada executării sancțiunii penale.

Pentru rezolvarea acestor probleme ce pot apărea pe timpul cât procesul penal este în derulare, precum și după ce se trece la executarea hotărârii definitive, competența de soluționare a anumitor situații este o activitate adiacentă judecării propriu-zise a cauzelor penale, competență ce revine conform prevederilor noului Cod de procedură penală începând de la judecătoria [spre exemplu: soluționează cererea de liberare condiționată conform Codului de procedură penală art. 587 alin. (1), menținerea internării medicale, încetarea acesteia sau înlocuirea cu măsura obligării la tratament medical conform Codului de procedură penală, art. 571 alin. (2)]¹²⁷, și continuând cu activitatea în acest domeniu în care tribunalele au competență materială de soluționare și a altor cauze (în afara activității de judecată în primă instanță).

Ca urmare a situațiilor ce pot apărea, înainte de începerea activității de judecare propriu-zise, prin lege s-au stabilit atribuții specializate pentru soluționarea în cursul urmăririi penale a cererilor, propunerilor, plângerilor, contestațiilor sau oricăror alte sesizări, conform art. 53 C. pr. pen., privind:

- a) măsurile preventive;
- b) măsurile asigurătorii;
- c) măsurile de siguranță cu caracter provizoriu;
- d) actele procurorului în cazurile expres prevăzute de lege;
- e) încuviințarea perchezițiilor, a folosirii metodelor și tehnicilor speciale de supraveghere sau cercetare ori a altor procedee probatorii potrivit legii;
- f) procedura audierii anticipate;
- g) alte situații expres prevăzute de lege.

Înainte trecerii efective la activitatea de judecată, **judecătorul de cameră preliminară**, specializat pentru soluționarea legalității, a plângerilor ori a altor situații, are atribuții pentru verificarea, potrivit competenței instanței din care face parte, a următoarelor situații, conform art. 54 din Codul de procedură penală, astfel:

- a) verifică legalitatea trimiterii în judecată dispuse de procuror;
- b) verifică legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor procesuale de către organele de urmărire penală;
- c) soluționează plângerile împotriva soluțiilor de neurmărire sau de netrimitere în judecată;
- d) soluționează alte situații expres prevăzute de lege.

După soluționarea fondului și rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, activitatea procesuală luând sfârșit, conform art. 550-552 C. pr. pen., aceasta se pune în executare, raportul de drept

---

¹²⁷ I. Neagu și M. Damaschin, *Tratat de procedură penală - Partea generală - în lumina noului Cod de procedură penală*, Ed. Universul Juridic, 2014 p. 353.

execuțional penal începând cu efectuarea punerii în executare a pedepsei, prin activitatea **judecătorului delegat de la instanța de executare**.

Prima instanță de judecată, ca instanță de executare, emite mandatul de executare astfel:

- mandatul de executare se emite în ziua rămânerii definitive a hotărârii la instanța de fond;

- mandatul de executare se emite în ziua primirii extrasului de la instanța ierarhic superioară unde a rămas definitivă hotărârea.

Punerea în executare a pedepsei principale – detențiunea pe viață, închisoarea sau amenda, alături de pedeapsa accesorie, se realizează prin emiterea **mandatului de executare**. Mandatul de executare se întocmește în 3 exemplare și cuprinde, conform art. 555 alin. (1) C. pr. pen. și cuprinde:

- denumirea instanței de executare;
- data emiterii;
- datele privitoare la persoana condamnatului;
- numărul și data hotărârii care se execută;
- denumirea instanței care a pronunțat hotărârea;
- pedeapsa aplicată;
- textul de lege aplicat;
- pedeapsa accesorie aplicată;
- timpul reținerii și arestării preventive ori al arestului la domiciliu, care s-a dedus din durata pedepsei;

- mențiunea dacă cel condamnat este recidivist;

- mențiunea, conform art. 404 alin. (6) C. pr. pen., în cazul pedepsei cu închisoarea, atunci când partea vătămată a solicitat aceasta, despre înștiințarea cu privire la eliberarea în orice mod a condamnatului;

- ordinul de arestare și de deținere;
- semnătura judecătorului delegat;
- ștampila instanței de executare.

După trimiterea spre executare a mandatului de executare a pedepsei, precum și a ordinului de interdicere a părăsirii țării, condamnatul este arestat, i se înmânează un exemplar din mandat și este depus la cel mai apropiat loc de deținere de către organul de poliție. Pentru aducerea la îndeplinire a mandatului organul de poliție are dreptul de a pătrunde în locuința, domiciliul sau reședința unei persoane, ori în sediul unei persoane juridice, fără învoirea acesteia ori a reprezentantului legal.

Directorul locului de deținere, prin organele subordonate, va proceda la primire, deținere și consemnare prin proces-verbal a începerii executării pedepsei.

Atribuțiile și activitatea concretă desfășurată de judecătorii implicați în executarea sancțiunilor penale neprivative și privative de libertate au făcut necesară delimitarea statutului acestora, privitor la numire, durata exercitării activității, competențele materiale, atribuțiile, actele ce le emit, statut pe care îl vom analiza în această lucrare în capitolele referitoare a executarea sancțiunilor.

Trebuie să observăm, în legătură cu departajarea activității, că în noua legislație procesual penală și execuțional penală activitatea de supraveghere, control, de rezolvare a unor situații ce apar în materia executării pedepselor privative de libertate activitatea se desfășoară de către **judecătorul de supraveghere a privării de libertate**, iar în activitatea de supraveghere, control, de rezolvare a unor situații, de coordonare a sistemului de probațiune în materia sancțiunilor și pedepselor neprivative de libertate activitatea se desfășoară de către **judecătorul delegat cu executarea măsurilor educative și a pedepselor neprivative de libertate**. Actele necesare executării sancțiunilor penale se întocmesc de către **judecătorul delegat la compartimentul de executări penale**, care își desfășoară activitatea la instanțe de executare.

INDICAȚII METODICE PENTRU STUDENȚI

- 1. Se studiază cursul 2 ore**
- 2. Se fac rezumate ale problemelor indicate pentru tutorial 2 ore**
- 3. Pentru examen se studiază unitatea în ansamblul întregului curs**

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 9

LEGISLAȚIA EXECUȚIONAL PENALĂ ȘI SISTEMUL PEDEPSELOR ÎN PERIOADA CELUI DE AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL PÂNĂ ÎN PREZENT

Legislația privind pedepsele în timpul celui de al Doilea Război Mondial

Legislația execuțional penală în perioada represiunii politice comuniste 1945 - 1968

Legislația execuțional penală în perioada totalitară. Aplicarea Codului penal – 1968, a Legii nr. 23/1069 și a H.C.M. nr. 2282/1969

Perfecționarea legislației execuțional penale din anul anul 1989 până la promulgarea noii legislații penale, procesual penale și execuțional penale din anii 2012 – 2013

Unitatea de învățare este realizată din lucrarea :

Ioan CHIȘ, Alexandru Bogdan CHIȘ

Executarea sancțiunilor penale – 2015, U.J. pag. 186 - 198

După studierea primei unități de învățare studenții trebuie să poată răspunde corect la următoarele întrebări :

40. *Cunoașteți unele dintre măsurile de represiune pe timpul celui de al doilea război mondial?*
41. *Care au fost bazele represiunii politice în perioada 1945- 1968?*
42. *Care au fost principalele acte normative de represiune în perioada 1945 – 1968?*
43. *Ce măsuri de combatere a infracțiunilor prin legislația penală s-au întreprins după 1968 până în anul 1989?*
44. *Comentați cu privire la evoluția modului de represiune împotriva infracționalității în această perioadă.*

CONȚINUTUL UNITĂȚII 9 DE ÎNVĂȚARE

1. Legislația privind pedepsele în timpul celui de al Doilea Război Mondial

În timpul celui de al Doilea Război Mondial s-a emis Legea nr. 397 din 25 iunie 1943 care modifica dispozițiile Codului de procedură penală, pentru realizarea unei justiții „repressive cât mai urgente”. S-a modificat competența instanțelor, trecându-se în competența judecătorilor o seamă de infracțiuni, care nu mai ajungeau să fie judecate de instanțele superioare. Simplificarea procedurii prin eliminarea unor garanții procesuale: darea termenului, prezentarea prin procurator, judecarea după depozițiile martorilor, obligarea propunerii probelor în timp de 10 zile, suprimarea comunicărilor în întregime, au dus la arestarea, judecarea și executarea unor persoane cu o judecată formală.

Pentru situațiile excepționale de război s-au emis o serie de legi privitoare la reprimarea **speculei ilicite și a sabotajului economic.**

Legea nr. 740/1940 stabilește crimele de sabotaj pentru care se aplicau pedepse cu muncă silnică pe timp limitat sau internarea în lagăr până la un an.

Legea nr. 396/1941 cu privire la activarea producției, regimul prețurilor, reprimarea speculei ilicite și a sabotajului a creat un cadru mai aspru de pedepsire¹²⁸. În perioada 1 noiembrie 1940 – 1 august 1943 au fost judecate 47351 procese, din care 7503 pentru crime de sabotaj, 46585 delictes și 3263 contravenții pentru care s-au aplicat celor condamnați 43841 hotărâri, din care cu închisoare 1543 persoane, internare în lagăre 10583 persoane, 9329 persoane au fost amendate, iar 22366 persoane au fost achitate.

Sumele percepute ca amendă au fost în total de 61147281 lei, transformarea pedepselor de internare în lagăr cu amendă în sumă de 104702532 lei, iar sumele provenite din grațieri plătite au însumat 11655000 lei.

Pentru represiunea împotriva cetățenilor români de etnie evreiască au fost elaborate legi speciale, numite de „românizare”, prin care s-au confiscat patrimoniile acestora, au fost excluși din conducerea unor activități economice, s-au confiscat bunurile rurale, bunurile forestiere, bunurile industriale, vasele plutitoare, creanțele bunurilor urbane. S-au confiscat 3178 bunuri agricole în suprafață de 45035 ha, evaluate la 5063364350 lei.

Au intrat prin **Decretul din 17 noiembrie 1940** în proprietatea statului 331 păduri cu o suprafață de 47455 ha, evaluate la 2585980700 lei, 99 fabrici de cherestea, evaluate la 790018438 lei, și material lemnos în valoare de 77690833 lei.

Prin **Decretele-lege din 5 noiembrie 1940** au fost confiscate 141 bunuri în teritoriile ocupate și 323 mori, fabrici de spirt, distilerii, cazane de țuică, 146 vase plutitoare, evaluate la 1318849900 lei.

Au fost expropriate creanțe evreiești în valoare nominală de 180000000 lei.

Prin **Legea din 28 martie 1941** au fost scoase din locuințe 17833 familii de evrei din București, 57552 familii din provincie, locuințele confiscate fiind evaluate la 59000603573 lei. În teritoriile ocupate au fost scoase din locuințe 8973 familii evreiești din imobile rurale și 16779 dependințe.

Prin **Legea nr. 3487 din 17 octombrie 1940** au fost scoși din activitate avocații evrei, prin **Legea nr. 3804 din 17 noiembrie 1940** au fost interzise căsătoriile funcționarilor români cu evreice.

Cu privire la controlul vieții publice au fost elaborate legi excepționale pentru pedepsirea următoarelor:

- Cu moartea - **Legea din 6 februarie 1941** - deținerea de arme, muniții sau explozibili;
- Cu moartea - **Legea nr. 687 din 17 septembrie 1942** privind sabotajul în întreprinderi sau depozite publice și particulare;
- Cu internarea în lagăr sau cu muncă silnică pe viață și confiscarea averii – cei ce păstrează materiale prohibite;
- Cu confiscarea averii – membrii care fac parte din organizații „politico-teroriste” patronate de U.R.S.S.;
- Prin mai multe legi se introduce cenzura, se desființează sectele religioase, se penalizează răspândirea de știri false, se interzic jocurile de noroc, se pedepsește cu moartea luarea de mită, falsificarea de monedă, nerespectarea regulilor din timpul alarmelor aeriene sau atacurilor aeriene, pentru comiterea unor infracțiuni grave pe timpul alarmelor aeriene sau împotriva sănătății publice, a avutului cetățenilor sau a vieții individuale.

Au fost reabilitate unele persoane condamnate pentru infracțiuni grave, dacă au făcut parte din organizația legionară, astfel:

- prin **Legea din 19 aprilie 1941** li s-a suspendat executarea pedepselor celor care au fost condamnați pe termen de până la 5 ani, pentru participarea la rebeliunea din 12 – 23 ianuarie 1941;
- prin **Legea nr. 652 din 16 iunie 1941** au fost reabilitați militarii activi și concentrați condamnați de instanțele civile și militare, cu condiția să se distingă pe front prin acte de bravură;

---

¹²⁸ Mareșal Antonescu Ion – Trei ani de guvernare, 6 septembrie 1940 – 6 septembrie 1943, Ed. Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului „Imprimeria Națională”, 1943, p. 296.

- **Legea nr. 303 din 18 aprilie 1942** a extins beneficiul suspendării pedepsei pentru toți cei care au participat la rebeliunea din 12 – 23 ianuarie 1941;
- **Legea nr. 831 din 16 noiembrie 1942** dă posibilitatea ca infractorii de drept comun, mobilizabili să obțină grațierea pentru a fi înrolați pe front.

Pe fondul luptei pentru acapararea puterii politice și pentru răzbunarea împotriva elementelor cu gândire democratică, în perioada 27- 28 noiembrie 1940 în închisoarea Jilava s-au produs crime îngrozitoare de către poliția legionară, pentru lichidarea fizică a oricăror opozanți politici.

Lagărele, penitenciarele și aresturile preventive au rămas ca structură și organizare ca și pe timpul aplicării Legii din 1929, astfel că existau patru inspectorate, iar în teritoriile ocupate penitenciarele existente au fost preluate de către forțele armate. Pentru punerea în executare a pedepselor corespunzătoare noii ordini politice și economice s-a elaborat un nou **Regulament asupra regimului de executare a pedepselor și a măsurilor de siguranță, privative de libertate precum și a deținerii preventive**, promulgat prin înaltul **Decret Regal nr. 1439** din 2 aprilie 1938, cu modificările făcute prin **Decretul-Lege nr. 2777** publicat în Monitorul Oficial din 19 august 1940. După cum se observă, regulamentul de pe timpul regelui Carol II a fost modificat la noile cerințe ale epocii, deși Codul penal și cel de procedură penală nu au fost schimbate. Regulamentul conține majoritatea prevederilor din Legea din 1929, dar prevede regimuri de executare distincte pentru fiecare categorie de condamnați, astfel:

- Pentru executarea pedepselor de drept comun (muncă silnică, temniță grea, închisoare corecțională, închisoare polițienească);
- Pentru executarea pedepselor politice (deținuție grea, deținuție riguroasă, deținuție simplă);
- Pentru instituțiile tranzitorii pentru executarea pedepselor privative de libertate (colonii de muncă);
- Pentru executarea pedepselor de către femei (stabilimente speciale pentru fiecare categorie de condamnate);
- Pentru pedepsele privative de libertate aplicate minorilor (închisoare corecțională la institutul de corecție și deținuție simplă la institutul de corecție);
- Pentru executarea măsurilor de siguranță, privative de libertate (ospicii pentru infractori alienați, azile pentru infractori anormali fizic sau psihic, instituite pentru infractorii de obicei, case de muncă pentru vagabonzi și cerșetori);
- Pentru majori (dispoziții comune), pentru minori (institutul de educație corectivă, libertatea de încercare, pentru anormali, întârziați mintal, bolnavi în ospicii și azile).

Puterea conducătorului statului, mareșalul Antonescu, a fost dată de **Decretul-lege din 23 septembrie 1942**, care a stabilit că „nici o instanță judecătorească nu are dreptul să judece constituționalitatea nici unei legi, decret-lege sau decret”, prin această prevedere înlăturându-se prevederile controlului constituționalității legilor și simplificarea procedurilor până la aceea de a pronunța o judecată în termen de „10 zile de la sesizare”, cercetările parchetului trebuind să se efectueze în 24 de ore (a se vedea Decretele nr. 3936 din 27 noiembrie 1940, precum și nr. 236 din 5 februarie 1941).

2. Legislația execuțional penală în perioada represiunii politice comuniste 1945 - 1968

Evoluția situației militare și politice din luna august 1944 a făcut posibilă înlăturarea lui Ion Antonescu din fruntea statului și renunțarea la alianța cu Germania, alăturarea țării în eforturile de război alături de URSS, SUA și Anglia, fapt fără precedent, cu consecințe speciale pentru terminarea războiului și pentru situația României. Lovitura de stat de la 23 August 1944 a fost improvizată, regizată de un rege împreună cu forțele politice cu susținere populară, dar cu ajutor ideologic din partea celor victorioși în război. Implicarea Partidului Comunist la această acțiune pare a fi o greșeală a regelui Mihai, dar, de asemenea, putem zice că așa a fost istoria și că nimic nu mai poate fi schimbat, deși de 25 ani comunismul a fost îndepărtat de la putere în România.

Conform Decretului-lege nr. 417 din 30 mai 1945, penitenciarele civile, instituturile de prevenție de orice fel și închisorile militare au trecut în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, chiar dacă organizarea a rămas aceeași. Controlul executării pedepselor s-a exercitat de către Ministerul Public – secția militară sau civilă. După anul 1945 s-a început adaptarea sistemului penitenciar la politica de represiune împotriva celor care au participat, într-un fel sau altul, la lupte sau activități împotriva celor care au câștigat cel de al Doilea Război Mondial.

După intrarea trupelor sovietice în România și trecerea țării de partea puterilor aliate, regele a promulgat un Înalt Decret regal și un **Decret-lege (nr. 442/1944)** prin care se prevedea desființarea tuturor lagărelor, internații putând fi puși imediat în libertate.

În ceea ce privește regimul de deținere, acesta a fost marcat de elaborarea unor „Regulamente ale ministrului de interne”, care au avut la bază „**Convenția de armistițiu**”, art. 2 și 15, încheiată între Guvernul Român, pe de o parte, și guvernele URSS, Regatului Unit al Marii Britanii și al Statelor Unite ale Americii, prin care România se angaja să pedepsească pe cei vinovați de crime de război. În ședința Consiliului de Miniștri din 1 noiembrie 1944 a fost discutat și aprobat „**Regulamentul pentru înființarea și funcționarea centrelor de internare**”. Regulamentul era structurat pe patru capitole, astfel:

- **Capitolul I** cuprindea dispoziții privitoare la înființarea centrelor de internare care serveau pentru deținerea persoanelor cărora li se fixa domiciliu obligatoriu;
- **Capitolul II** cuprindea dispoziții privitoare la funcționarea centrelor de internare, unde se prevedea că internații nu aveau dreptul de a veni în contact cu lumea din afară, nimeni neavând voie să se apropie la o distanță mai mică de 50 metri de împrejmuire, iar în interiorul centrului era interzisă orice activitate care ar fi facilitat schimbul de idei politico-sociale între internați. Singura separare era pe criteriul sexului;
- **Capitolul III** menționa modul de executare a pazei de către personalul Ministerului de Război, care nu avea voie să întrețină niciun fel de relații cu internații;
- **Capitolul IV** prevedea că personalul de serviciu, însărcinat cu supravegherea executării curățeniei, era strict urmărit de către comandantul centrului, iar materialele de curățenie se procurau din alocația de întreținere. Hrana era diversificată în raport de alocație, dar aceasta se plătea de către internați. Cei fără mijloace de întreținere erau puși să muncească în interiorul centrului, potrivit cu starea lor socială, pentru ca să-și acopere costul hranei.

Legislația execuțional penală a folosit vechile reglementări, Codul penal Carol II, Regulamentele penitenciarelor, dar și Regulamentul pentru înființarea centrelor de internare, precum și ordine ale ministrului afacerilor interne. S-au organizat lagăre, colonii de muncă, penitenciare mari, centre de internare în Bărăgan, Delta Dunării, Canalul Dunăre - Marea Neagră¹²⁹.

O activitate justițiară comunistă a început prin tragerea la răspundere a celor care i-au ținut închiși în lagărul de la Târgu-Jiu, apoi împotriva celor care au organizat și realizat pogromul de la Iași din 28 iunie 1941, unde au murit peste 4430 persoane transportate cu trenuri de marfă fără apă, fără hrană, pe căldură și fără aerisire, ceea ce a produs moartea a 2512 persoane.

Aplicarea **Legii nr. 291/1947** privind tragerea la răspundere a criminalilor de război a dus la aplicarea pedepsei muncii silnice pe viață, 100 milioane amendă și degradare civică a unor generali, militari de carieră, politicieni, mari proprietari sau din conducerea țării. Aceștia s-au stins ulterior din viață ca urmare a regimului exterminator din penitenciare, a bătăilor și înfometării¹³⁰. Un adevărat genocid aplicat perseverent asupra categoriilor de etnici germani, asupra proprietarilor de fabrici, a proprietarilor de pământ, asupra prizonierilor din armata germană, asupra tuturor celor care se împotriveau armatelor cuceritoare sovietice, s-a aplicat cu colaborarea conducerii Partidului Comunist Român, condus de persoane trimise din URSS pentru a dezvolta mișcarea comunistă de aici¹³¹.

Genocidul românesc a fost caracterizat prin următoarele acțiuni dictate împotriva populației:

- Circa 100000 militari au fost luați prizonieri și trimiși în Siberia de unde s-au întors o mică parte după 7-8 ani;
- Zeci de mii de cetățeni români de etnie șvabă au fost deportați în URSS pentru a fi folosiți la muncă în lagăre, de unde nu s-au mai întors niciodată;
- Opozanților politici li s-au înscenat procese, urmate de judecarea și condamnarea cu mulți ani de muncă silnică ori pe viață;
- După anul 1948 au fost arestați membrii partidelor politice, legionarii, țărăniștii, liberalii, social - democrații, membri organizațiilor anticomuniste;

¹²⁹ Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 268/6 noiembrie 1944 au fost înființate lagăre la: Târgu Jiu, Slobozia, Ciurel București, Timișul de Sus, Pitești, Lugoj, Vulcan Hunedoara, cu o capacitate totală de peste 8000 persoane.

¹³⁰ Ioan Chiș, *Drept execuțional penal, 2013, op. cit., p. 53 și urm.*

¹³¹ Gheorghe Boldur-Lătescu, *Genocidul comunist din România*, București, Ed. Albatros, vol. I, 1992, vol. II – 1994, vol. III – 1998, vol. IV - 2003 (colaborare cu Filip Lucian Iorga).

- Trimiterea la muncă în lagărele de la canalul Dunăre - Marea Neagră a sute de mii de oameni obișnuiți, preoți, țărani, mici meșteșugari, proprietari de prăvălii, mici burghezi, studenți, profesori, muncitori, oameni de toate vârstele, femei sau bărbați, tineri și bătrâni, toți cei ce se exprimau sau aveau o atitudine anticomunistă;
- Înfometarea populației prin raționalizarea drastică a hranei, iar ca urmare creșterea ratei de morbiditate infantilă cu cel mai ridicat procent din Europa;
- Aplicarea unui regim de exterminare în penitenciarele de la Pitești, Sighet, Aiud, Gherla, Caransebeș, Râmnicu Vâlcea, unde au murit în urma torturilor și înfometării fruntașii politici ai țării, elitele intelectuale, profesori și oameni de știință, ce aveau vina de a nu fi fost de acord cu sistemul comunist;
- Înființarea a zeci de colonii de muncă și zone de domiciliu forțat pentru sârbi, bănățeni, ardeleni, moldoveni ce au fost mutați și obligați să supraviețuiască în Bărăgan, luându-li-se toată averea și fiind obligați să nu comunice cu nimeni în întreaga perioadă de internare;
- Înființarea lucrărilor de la canalul Dunăre – Marea Neagră, unde au fost înființate șantiere de lucru cu condamnați, cu unelte rudimentare, lopată, targă, cazma, unde toate lucrările erau făcute cu forța manuală a condamnaților, cu norme mari și cu hrană puțină și de proastă calitate, astfel încât zilnic zeci de condamnați mureau, fiind înhumați fără niciun fel de formalități, ceremonii religioase ori comunicarea decesului familiilor lor;
- Normele prin care erau reglementate aceste măsuri de exterminare erau cuprinse în ordine ale ministrului afacerilor interne ori hotărâri secrete ale conducerii de partid și ale securității statului.
- Prin **Decizia ministrului afacerilor interne nr. 57286 din 4 decembrie 1945** s-au specializat peste 30 de penitenciare pentru deținerea condamnaților de drept comun, 7 penitenciare au devenit închisori corecționale, 3 penitenciare erau destinate criminalilor de război, penitenciarul Zalău era destinat pentru infracțiuni politice, 3 penitenciare speciale;
- Prin **Ordinul nr. 46689 din 17 septembrie 1948** al ministrului afacerilor interne a fost stabilit regimul deținuților politici, prin care erau cazați separat, plimbarea redusă la o oră, contactul cu alți deținuți, familia, alte persoane era exclus, acestora nu li se dădeau niciun fel de informații, ziare, cărți, știri, corespondența era cenzurată, asistența medicală se acorda doar în situații „grave”, hrana era în limitele unor norme diminuate față chiar de deținuții de drept comun;
- În anul 1950 s-a început încarcerarea în penitenciarul Sighet ca penitenciar pentru deținuți politici, unde au fost încarcerați episcopii și preoții greco-catolici, miniștrii, generalii, ofițerii superiori, ierarhii religioși ai altor culte, diferiți demnitari, conducători ai partidelor politice, toți fiind considerați „dușmani ai poporului”. Aceștia erau supuși unui regim exterminator, drept pentru care atunci când s-a hotărât liberarea acestora prin **H.C.M. nr. 1199 din 26 iunie 1955**, practic, nu mai existau persoane pentru a fi liberate;
- Lagărele și coloniile de muncă au fost înființate în anul 1955 și aveau un **„Regulament referitor la primirea, deținerea, regimul și supravegherea în legăre și colonii”**;
- Prin **H.C.M. nr. 1554/1952** s-au înființat coloniile de muncă, domiciliile obligatorii și batalioanele de muncă;
- Penitenciarul Aiud, specializat în deținerea condamnaților politici, a fost destinat legionarilor, astfel că între anii 1944 – 1948 au fost depuși legionari și criminali de război, între 850 – 300 condamnați anual, decedând din cauze privind aplicarea regimului sute de condamnați. După anul 1947 regimul s-a concretizat în aplicarea celui al deținuților condamnați muncii silnice pe viață, astfel că exterminarea a crescut exponențial. Între anii 1948 – 1954 afluxul de condamnați era deosebit de mare, defluirea acestora însemnând trimiterea celor sănătoși în lagărele de la Canalul Dunăre - Marea Neagră. Necesitatea sporirii efectivelor de la Canal, ca urmare a intenției de a termina lucrarea, a dus la sporirea arestărilor și internărilor din partea securității, sorirea acestor arestări fiind rezultatul doar al unor delatățiuni fără nicio bază ori al informațiilor privitoare la atitudinea contra colectivizării forțate a agriculturii;
- Între anii 1951 – 1964 s-a concretizat teoria „reeducării” condamnaților, aceasta însemnând forțarea condamnaților de a se dezice de concepțiile avute despre sistemul politic burghez. Reeducarea a însemnat folosirea torturii, prin folosirea unor condamnați împotriva altora, folosirea unor metode inumane de schimbare a comportamentului obișnuit, bătaia și înfometarea fiind dintre cele mai

simple metode. Metodele „reeducării” au fost folosite la penitenciarul Pitești și apoi la penitenciarul Gherla, unde ca urmare a tratamentului aplicat zeci de condamnați s-au sinucis, au murit ori au devenit călăii celorlalți;

- Dintre cei care nu aveau decât o atitudine ostilă comunismului au fost arestați sub acuzația de „contrarevoluționari”, înființându-se penitenciare cu astfel de specific la Aiud și Gherla, foști polițiști, jandarmi, „frontieriști”, agenți ai fostelor servicii secrete, elevi, studenți, patrioți, naționaliști. Acești condamnați ce aveau o anumită poziție împotriva socialismului erau extrem de rău tratați, drept pentru care s-au răzvrătit în 14 iulie 1958, demascând represiunea îngrozitoare ce se exercita împotriva lor;

- La Canalul Dunăre – Marea Neagră, în coloniile Cernavodă, Saligny, Poarta Albă, Galeș, Noua Culme, Tașaul, Peninsula, Capul Midia, Agigea au fost exterminate prin metodele de epuizare fizică, torturi și înfometare peste 1500000 persoane. Coloniile de reeducare prin muncă au fost înființate prin **Decretul nr. 324 din 16 iulie 1957**;

- Prin **Decretul nr. 318 din 21 iulie 1958** s-a dispus că „produsul muncii fiecărui condamnat aparține statului, cu excepția unei cote-părți de 5% în cazul pedepselor până la 5 ani și 3% pentru pedepsele mai mari de 5 ani, sumele corespunzătoare urmând a fi consemnate pentru a fi remise celui condamnat la eliberare”. Astfel partea de 40% ce se acorda condamnaților conform legislației anterioare se reduce drastic, fără posibilitatea folosirii niciunei sume pe timpul deținerii, ci doar după liberare. În situația în care condamnatul deceda în timpul deținerii, sumele treceau în contul statului, familia nefiind anunțată despre deces;

- Pentru lichidarea „dușmanilor poporului” s-a reintrodus pedeapsa cu moartea prin **Decretul nr. 212 din 17 iunie 1960**, pentru pedepsirea „infracțiunilor îndreptate împotriva orânduirii sociale sau de stat a Republicii Populare Române ori a ordinii sale de drept”, astfel că lichidarea „dușmanilor” a primit o nouă legalizare;

- Prin **Decretele nr. 176 din aprilie și nr. 411 din iulie 1964** au fost puși în libertate deținuții politici, 10014 persoane, încheindu-se represiunea prin deținere a populației României, urmare a dispariției opoziției politice, a încheierii colectivizării agriculturii și a existenței sectorului de stat în industrie, finanțe, precum și a tuturor sectoarelor economice și sociale, desființarea sectorului privat din orice domeniu economic și social;

Fără a se putea sistematiza deplin ce s-a întreprins ca acțiuni de exterminare a opozițiilor politici, putem arăta că, în perioada 1944 – 1964, au fost înființate, organizate, desființate și apoi reînființate, reorganizate 240 unități de deținere (44 penitenciare, 61 locuri de arestare și anchetă, 72 lagăre, 63 centre de deportare și zone de domiciliu obligatoriu, 10 azile psihiatrice cu caracter politic), astfel că cifra de 2 milioane de persoane ce au suferit represiunea politică nu este considerată definitivă de către cercetători¹³².

3. Legislația execuțional penală în perioada totalitară. Aplicarea Codului penal – 1968, a Legii nr. 23/1069 și a H.C.M. nr. 2282/1969

Codul penal¹³³ ce a intrat în vigoare la 21 iunie 1968 stabilea la art. 1, pentru următoarea perioadă, inexistența infracțiunilor politice, scopul legii penale fiind acela de a „apăra, împotriva

---

¹³² Vladimir Tismăneanu, *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc*, Iași, Ed. Polirom, 2005, p. 109 și p. 322.

¹³³ Textul republicat al Codului penal a fost publicat în M. Of. nr. 65 din 16 aprilie 1997. Aceasta este forma actualizată până la data de 28 martie 2008, modificările și completările aduse au fost:

LEGEA nr. 143 din 26 iulie 2000; LEGEA nr. 197 din 13 noiembrie 2000; ORDONANȚA DE URGENȚĂ nr. 207 din 15 noiembrie 2000; ORDONANȚA DE URGENȚĂ nr. 10 din 11 ianuarie 2001; ORDONANȚA DE URGENȚĂ nr. 89 din 21 iunie 2001; LEGEA nr. 456 din 18 iulie 2001; LEGEA nr. 20 din 10 ianuarie 2002; LEGEA nr. 61 din 16 ianuarie 2002; LEGEA nr. 169 din 10 aprilie 2002; ORDONANȚA DE URGENȚĂ nr. 58 din 23 mai 2002; ORDONANȚA DE URGENȚĂ nr. 93 din 20 iunie 2002; ORDONANȚA DE URGENȚĂ nr. 143 din 24 octombrie 2002; ORDONANȚA DE URGENȚĂ nr. 109 din 16 noiembrie 2004; LEGEA nr. 85 din 7 aprilie 2005; LEGEA nr. 160 din 30 mai 2005; LEGEA nr. 247 din 19 iulie 2005; LEGEA nr. 278 din 4 iulie 2006; ORDONANȚA DE URGENȚĂ nr. 60 din 6 septembrie 2006; DECIZIA nr. 62 din 18 ianuarie 2007; LEGEA nr. 337 din 3 decembrie 2007; LEGEA nr. 58 din 19 martie 2008. Codul penal a fost publicat în B. Of. nr. 79-79 bis din 21 iunie 1968; republicat B. Of. nr. 55-56 din 23 aprilie 1973; republicat în M. Of. nr. 65 din 16 aprilie 1997, în temeiul art. III din Legea nr. 140/1996, publicată în M. Of. nr. 289 din 14 noiembrie 1996. Conform art. II din LEGEA nr. 278 din 4 iulie 2006, publicată în M. Of. nr. 601 din 12 iulie 2006, expresia „pedepse complementare” din cuprinsul Codului penal

infracțiunilor, Republica Socialistă România, suveranitatea, independența și unitatea statului, proprietatea socialistă, persoana și drepturile acesteia, precum și întreaga ordine de drept”.

Sistemul pedepselor a fost simplificat, rămânând doar două pedepse principale, închisoarea de la 15 zile la 25 de ani și amenda de la 500 la 20000 lei. S-a instituit un sistem de pedepse complementare (interzicerea unor drepturi de la unu la 10 ani, degradarea militară, confiscarea averii, parțială sau totală), precum și pedeapsa accesorie a interzicerii unor drepturi anume prevăzute de lege.

În art. 54 C. pen. se prevedea pedeapsa cu moartea ce putea fi aplicată ca măsură excepțională pentru infracțiunile cele mai grave. Nu se putea aplica minorilor și femeii gravide sau care are copil de până la 3 ani, caz în care se aplica pedeapsa închisorii de 25 de ani. Dacă pedeapsa nu era executată timp de 2 ani ea nu se mai executa, ori dacă nu se punea în executare timp de 7 ani de la data când hotărârea de condamnare a rămas definitivă. În acest caz pedeapsa era înlocuită cu pedeapsa închisorii de 25 ani.

Regimul pedepselor a fost conceput ca fiind linear, renunțându-se la sistemul progresiv, bazându-se pe obligarea condamnaților să muncească. În raport de muncă, de considerarea ca executată a unei părți din pedeapsă, precum și de parcurgerea efectivă a unei părți din pedeapsă, condamnații se puteau libera condiționat.

Militarii în termen care aveau de executat pedepse până la 2 ani își executau pedeapsa într-o închisoare militară.

În art. 72 C. pen. se prevedeau criteriile de individualizare a pedepsei, ținându-se seama de limitele generale și speciale stabilite de Codul penal, de pedeapsa stabilită pentru infracțiunea respectivă în Partea specială, de gradul de pericol social al faptei săvârșite, de persoana infractorului și de împrejurările care atenuază sau agravează răspunderea penală.

Legea pentru executarea pedepselor ce s-a aplicat în acest timp a fost **Legea nr. 23 din 18 noiembrie 1969**¹³⁴, care a fost aplicată prin **Regulamentul de aplicare aprobat prin H.C.M. nr. 2282 din 15 decembrie 1969**.

Executarea pedepselor cu privare de libertate se executa în 45 penitenciare județene și 25 secții independente de deținere și muncă. Existau și întreprinderi în interiorul unor penitenciare (Aiud, Gherla, Mărgineni, Craiova, Târgșor) unde condamnații cu pedepse de lungă durată puteau executa pedeapsa și puteau presta activități lucrative. Penitenciarele aveau gospodării agrozootehnice cu peste 1000 ha în total, care produceau legume și produse animaliere pentru hrana condamnaților. Fiecare penitenciar avea ateliere de producție bugetară pentru diferite lucrări producătoare de venituri sau care asigurau funcționalitatea unităților.

Penitenciarele se autofinanțau, diferența veniturilor în plus fiind vărsată în bugetul de stat. Toate cheltuielile cu deținerea, întreținerea condamnaților, plata salariilor personalului erau realizate prin organizarea muncii condamnaților pe șantiere, construcții civile și industriale, agricultură, amenajări pentru irigații, activități în Delta Dunării, ori în fabrici sau mari complexe zootehnice. Plata condamnaților era la nivelul salariului minim pe economie, din care 10% revenea condamnatului, care putea să câștige zile considerate ca executate pentru îndeplinirea și depășirea normelor de muncă.

Liberarea condiționată se realiza ca o supapă de defluire a penitenciarelor aglomerate, fiind acordată aproape tuturor condamnaților de la prima discutare în Comisia de propuneri condusă de procurorul delegat pentru supravegherea activității.

Defluirea penitenciarelor se realiza și prin actele de grațiere emise prin Decrete ale președintelui țării. În cursul anilor 1974 – 1989, cât timp președinte a fost Nicolae Ceaușescu, au fost date 225 decrete de grațiere și amnistie, uneori chiar două sau trei într-un an. Prin Decretul nr. 115/1977 au fost grațiați 70 % dintre condamnați, iar prin Decretul nr. 11 din 26 ianuarie 1988 au fost grațiați 41.182 condamnați, astfel de decrete aberante desființau de fapt sistemul justiției penale din țara noastră.

---

sau al altor acte normative în vigoare se înlocuiește cu expresia „pedepse complementare”. Conform art. VIII din LEGEA nr. 278 din 4 iulie 2006, publicată în M. Of. nr. 601 din 12 iulie 2006 prezenta lege intră în vigoare la 30 de zile de la publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I, cu excepția prevederilor privind persoana juridică, ce intră în vigoare la 90 de zile de la data publicării.

¹³⁴ A fost publicată în **B.Of. nr. 132 din 18 noiembrie 1969**, republicată în B.Of. nr. 62 din 2 mai 1973, a fost modificată prin Decretul-lege nr. 6/1990 pentru abolirea pedepsei cu moartea, modificată prin O.U.G. nr. 56/2003 privind unele drepturi ale persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate. Abrogată prin Legea nr. 275/2006 pentru executarea pedepselor.

Prin Decretul nr. 225/1977 s-au desființat 27 penitenciare și 25 secții independente, trei centre de reeducare minori, Școala de subofițeri de penitenciare Hârșova, rămânând în funcție 16 penitenciare.

Prin Decretul nr. 218/1977 au fost reînființate SSMRM Găești și Târgu Ocna. În anul 1988, din dispoziția verbală a președintelui României, a fost desființat penitenciarul București.

Trăsăturile caracteristice pentru această perioadă au fost următoarele:

a. Sistemul penitenciar în perioada 1964 – 1989 nu a fost modernizat, nu s-a construit nicio unitate, penitenciarele funcționau în organizări de șantier care se desființau după ce obiectivul industrial era dat în folosință. Politica statului era aceea de a se desființa penitenciarele în totalitate, iar infractorii să fie reeducați prin muncă de către colectivele unde munceau. Desele decrete de grațiere au produs o defluire permanentă a penitenciarelor, au destabilizat sistemul juridic și activitatea organelor de cercetare, urmărire penală și a instanțelor.

b. Penitenciarele nu au fost modernizate, fiind menținute într-un grad de promiscuitate, sărăcie, cu o supraaglomerare permanentă, cu un program exclusiv de muncă intensă în orice condiții atmosferice.

c. Personalul deosebit de redus a fost complinit cu condamnați care îi ajutau pe subofițeri la supraveghere, pază, însoțire la punctele de lucru, deservire. Într-un penitenciar cu un număr de 1200 persoane condamnate erau peste 100 condamnați care aveau responsabilitatea de „șefi de cameră”, care abuzau de puterea ce li se dădea, exploatând pe cei mai slabi și procurându-și de la aceștia produse alimentare, echipament, țigări. În schimb, prin terorizarea celorlalți se menținea curățenia exemplară, liniștea camerelor, secretul a tot ce se întâmpla negativ între condamnați.

d. Securitatea avea în fiecare penitenciar ofițeri de contrainformații ce nu erau subordonați comandantului penitenciarului, raportau evenimentele pe linia securității, apoi se ordonau măsuri disciplinare împotriva cadrelor. Informatorii dintre condamnați erau sfătuiți să raporteze și chiar să inventeze unele presupuse evenimente pentru ca să fie înlăturați ofițerii și subofițerii care se plâneau de condițiile proaste de muncă.

e. Controalele, ședințele, inspecțiile, executarea „permanenței” și a „grupelor operative”, escortarea condamnaților prin folosirea subofițerilor ce erau în timp liber, imposibilitatea acordării de învoiri, permisiile, concedii de odihnă duceau la dese afecțiuni medicale acute și cronice, durata de viață a personalului de penitenciare fiind de 60 de ani și 6 luni.

f. Evadările, sinuciderile, bătăile dintre condamnați, delațiunea și minciunile, furturile dintre deținuți, folosirea condamnaților pentru unele mici interese ale personalului, sistemul de a „face rost” de orice pentru că nu se găsea nimic pe piață, frigul din camere iarna, căldura excesivă din camere vara, lipsa apei curente permanent, îmbăierea o dată pe săptămână, folosirea uni pat pentru doi condamnați și aglomerarea camerelor cu sute de persoane pe un spațiu mic ilustrează un tablou veridic al penitenciarelor comuniste, viața din închisoare din fiecare zi, an, pe întreaga perioadă de deținere. În aceste condiții desființarea unor penitenciare în anul 1977 și 1988 a creat un haos fără precedent, personalul fiind dat afară fără niciun drept decât a se încadra împreună cu deținuții liberați la aceleași întreprinderi socialiste sau pe șantiere.

g. Ascultarea telefoanelor, urmărirea activității cadrelor, învățământul politico-ideologic permanent, activitățile obligatorii de învățământ profesional, militar, de specialitate, tragerile lunare, perchezițiile de pe timpul nopții și escortarea pe timpul nopții a condamnaților la vagonul penitenciar cu care se realizau transferurile, supravegherea la spitalele județene a condamnaților bolnavi, escortarea la judecătoria și tribunale se realizau permanent în serviciu și în timpul liber, în așa fel încât personalul nu avea niciun fel de viață de familie, personală, culturală sau sportivă.

h. Activitatea de reeducare era redusă la activități lucrative, la citirea unui ziar în colectiv în pauza de prânz de la punctele de lucru, urmărirea celor două ore de emisiune televizată zilnică prin unul sau două televizoare existente la un penitenciar în cluburi. Reeducarea era formală, neinteresantă ca activitate pentru condamnați, școlarizarea și calificarea nu duceau la schimbări morale deosebite, gradul de recidivă era de peste 30%. Recidiviștii cunoșteau că anual se dădeau două, trei decrete de grațiere, astfel că erau convinși că nu vor executa pedeapsa în întregime sau vor fi liberați condiționat.

În preajma Revoluției din anul 1989, atât condamnații, cât și cadrele de penitenciare au așteptat schimbarea deosebită a sistemului penitenciar într-un sistem de serviciu public, sever, dar civilizată, unde să nu se mai acorde facilități și drepturi pentru condamnații ce erau în legătură cu ofițerii

de securitate, unde personalul să fie mai bine plătit, să i se acorde timpul de odihnă și concediile cuvenite, unde condițiile de viață și muncă să fie decente.

Din păcate, răzvrătirile ce au cuprins întregul sistem penitenciar în perioada decembrie 1989 – 1990 au distrus și mai mult clădirile, instalațiile, dotările logistice și administrative, au creat un climat de ură între cadre și condamnați ce nu era propice dezvoltării unei activități legale, corecte, umanitare. Peste 70% dintre penitenciare au necesitat reparații capitale, redotarea cu mobilier, obiecte de inventar pentru toate tipurile de activități. Marea întârziere pentru realizarea cadrului normativ a făcut să se adopte soluții de modernizare prin ordine ale ministrului justiției și ale directorului Direcției Generale a Penitenciarelor.

4. Perfecționarea legislației execuțional penale din anul anul 1989 până la promulgarea noii legislații penale, procesual penale și execuțional penale din anii 2012 – 2013

Începând cu anul 1991 s-a aprobat „Programul de urgență privind modernizarea sistemului penitenciar”, aprobat de Guvernul României, care urma să fie derulat în trei etape:

– În prima etapă, 1991 – 1992, urma să se suplimenteze numărul locurilor de cazare, repararea capitală a 27 unități penitenciare care au avut de suferit în urma răzvrătirilor din anul 1989;

– În etapa a II-a, 1992 – 1995, urmau să se construiască 3 penitenciare județene noi, două centre pentru minorii infractori, un spital penitenciar. În etapa a doua urmau să se finalizeze reparațiile și modernizarea celor 27 unități, astfel încât capacitatea de cazare să fie de 45 000 locuri, considerate suficiente pentru țara noastră;

– În etapa a III-a, 1995 – 2000, urma să se realizeze modernizarea penitenciarelor prin dotări tehnice, mijloace de transport operativ, condițiile de cazare și viață din interiorul fiecărei unități.

Acest program a fost în linii mari îndeplinit, s-au construit penitenciarele București Rahova, Giurgiu și Arad, s-au reparat cele 27 unități și a început modernizarea penitenciarelor, care se continuă și azi.

După anul 1991 s-a început asimilarea „Regulilor penitenciare europene” din anul 1987, în toate penitenciarele, prin convocări sistematice cu personalul, prin simpozioane și participări la activități moderate prin grija Consiliului European.

Pentru umanizarea regimului penitenciar au fost emise peste 100 ordine ale directorului general al DGP, s-a realizat o „Revistă de știință penitenciară” care a popularizat documentele europene în materie, s-a tipărit într-un număr de 1000 exemplare un manual de practici europene, „A pune regulile în acțiune”, pentru explicarea modului de aplicare a fiecărei reguli penitenciare. Cu toate eforturile făcute pentru refacerea structurii și funcționalității unităților penitenciare nu s-a reușit să se diminueze sărăcia, condițiile inumane, suprapopularea, relațiile din lumea prăbușită în anul 1989, mentalitățile ofițerilor care se luptau pentru funcții și grade fără a se preocupa de perfecționarea normelor de muncă. De altfel, societatea anilor 1990 – 1992 a fost caracterizată prin instabilitate politică, șomaj deosebit, inflație explozivă, lipsa locurilor de muncă pentru prima dată în societate, emigrare în străinătate a celor care sperau să se căpătuiască, dezordinea socială și afluență de conduite infracționale, imorale, de neînțelegere a sistemului democratic ce se dorea a fi adoptat.

Perioada 1997 – 2006 a fost caracterizată prin subfinanțarea cronică a sistemului penitenciar, schimbarea frecventă a conducerii administrației penitenciare și schimbarea comandanților cu magistrați ce nu au făcut față sistemului de administrare a vieții penitenciarelor.

Apariția în anul 2006 a Legii nr. 275/2006 a fost unul dintre momentele în care regulile europene au fost cuprinse în legea de executare a pedepselor din țara noastră¹³⁵. Conținutul recomandărilor introduse în conținutul legii de executare a pedepselor depășește sistemul logistic al Administrației Naționale a Penitenciarelor, condițiile materiale și financiare necesare, sistemul constructiv nu poate asigura condițiile de cazare, personalul, deși numeros, este încă insuficient pregătit profesional, subfinanțarea permanentă nu poate susține programele deosebit de curajoase, dar costisitoare ce s-au demarat pentru resocializarea condamnaților.

Noile coduri, noile legi privind executarea pedepselor, legea probațiunii creează, începând din 2013, pentru prima dată, cadrul unei reforme a sistemului penitenciar, care poate să alinieze sistemul de executare a pedepselor cu lipsire sau fără lipsire de libertate cu prevederile normelor de recomandare europene.

¹³⁵ Recomandările europene asimilate prin Legea nr. 275/2006 au fost: Rec. R(87)3, Rec. R (80)11, Rec. 1245(1994), Rec. R (92)16, Rec. R(98)7, Rec. R 2006/2.

INDICAȚII METODICE PENTRU STUDENȚI

- 1. Se studiază cursul 2 ore**
- 2. Se fac rezumate ale problemelor indicate pentru tutorial 2 ore**
- 3. Pentru examen se studiază unitatea în ansamblul întregului curs.**